

10
3
224

224-IV
C

235

DE OFFICIO CVRATI

AD PRAXIM PRAECIPVE CIRCA
Repentina, & Generaliora.

LIBER

IOANNIS BAPTISTAE BERNARDINI TOSSEVINI

Mantuani Archipresbyteri Collegiatæ & Parochialis
Ecclesiæ Castri Noui Portuensis Diœcesis.

IN HAC POSTREMA EDITIONE AB IP SO AVCTORE

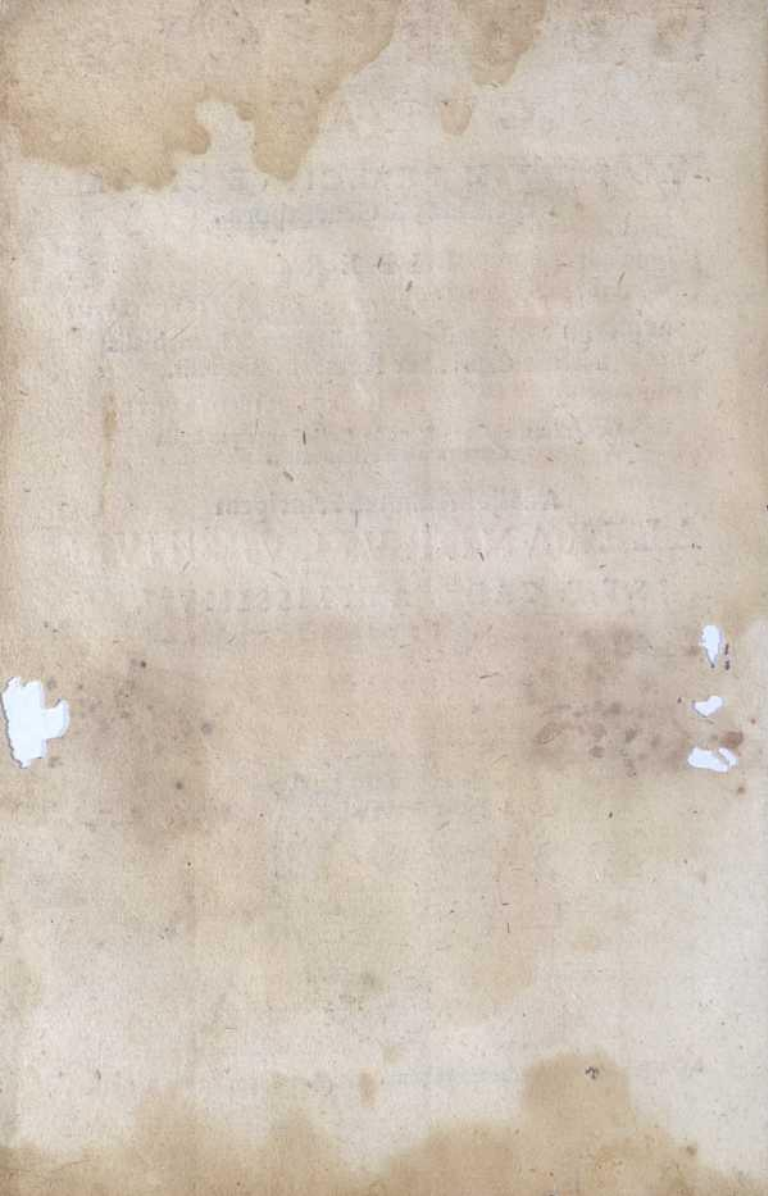
recognitus, auctus, & noua Collectanea pro Bulla
Cœnæ Domini illustratus.

Ad Illustrissimum Principem

ALEXANDRVM VRSINVM

S. R. E. CARD. AMPLISSIMVM.

Illustrissimo Principi
ALEXANDRO
VERSIÑO
S. R. E. CARDINALI
AMPLISSIMO.

*Andreas Pheus Typographus summam
Felicitem.*

Inter cunctas Principis laudes, Illustris. Princeps illa maior omnium iudicio comprobatur, qua laudabilis apud omnes simul & amabilis ceteretur. Non enim Dominandi potentia cum inferiorum amore valde cohaeret, nisi Benignitas Potentiae adiuncta, subditorum benevolentiam sibi conciliet. Et quidem summa Principis gloria est Virtutum collectio, qua vnus inter magnatas hominis

† a sicut

ficut sol inter sidera fulget, ita vt alios non
sola generis nobilitate, diuitijs, ac dominio,
verum etiã Liberalitate, Clemẽtia, Benigni-
tate, ac Humanitate facilẽ superet. Dignum
fane tunc se omniũ laudibus celebrandũ ex-
hibet, quãdo ceteros suis beneficijs exornat,
quando cunctorum animos sua Clementia
ac Benignitate ad se attrahit, quando omni-
bus semetipsum effusa humanitate commu-
nicat. Hinc commendabilis, hinc amabilis
ficut nouus sol & æqualium procerum, & infi-
morum votis apparet. Talem ergo te Illu-
strissimum ac Reuerendiss. Principem no-
ui, qui generis tui splendore, & Virtutum ful-
goribus ita cunctorum animos ad te con-
uertis, vt merito laudes tuas prædicent Do-
minationem venerentur, & ad tuæ Benigni-
tatis limina summa alacritate recurrant, de
quorum numero, quamuis tenuis ipse sim,
non postremus esse cupio; qui vt obseruatix
ac deuotionis meæ erga te testimonium,
ostendam, paruum quidem, sed vtilissimum
munus exhibeo. Librum scilicet de Officio
Curati, A Ioanne Baptista Bernardino Pos-
seuino Castri noui Portuen. diocesis Archi-
presbytero, magnæ eruditionis ac pietatis
Viro, compositum. Huius autem libri si sine
quæras, Animarum salus est, si Vtilitatem,
attendas, ministrantium Sacerdotum in tan-
to officio ritè præstando, certa directio; Vt

hinc

hinc excellentissimi finis præstantia, & summa operis vtilitas non obscure ostendant, talem Præstantissimum Patronum exposcere, quem meis optatis votis videor delegisse. Prodiit autem aliàs duplici, aut triplici additione hic liber, verum quem nunc meis Typis excussum offero, à mendis purgatum, multis additionibus auctum, breuibusq; in Bullam cœnæ Domini elucidationibus ab eodem Auctore compositis illustratum profero, ita vt non prior, sed nouus in lucem edi videatur. Dignum sanè est vt quod omnibus vtile futurum ostenditur, tanti Principis tutela honestetur, ac roboretur, gratiusq; legentibus fiat, quo tui nominis decore illustrius apparebit. Reliquum vero est, vt quod à me summa animi propensione, ac deuotione offertur, benigne, humaniterq; suscipias, videantq; cæteri me iure optimo lætari, & tuæ Dominationi gloriam, mihiq; Patronum singularem comparasse. Vale diu felicissime. Dat. Romæ 10. Kalen. Aug. 1618.

LECTORI.

23.

Occasione oblata à Sac. Trid. Concil. sessione 13. cap. de refor. primo, verbis illis:

Cum præcepto Diuino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique Diuini prædicatione; Sacramentorum administratione ac bonorum operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam, paternam gerere; & in cetera munia pastoralia incumbere, &c.

Institutus est breuis hic Tractatus pro officio Curati loco dicto Concilij presè sed tamen expresse delienato, & pro præcipuis generalioribus, & repentinis casibus in eo officij occurrentibus, ita vt quindecim Capita illius, respondeant conditionibus à Concilio ibi requisiti, modo sequenti.

- CAP. I. De residentia oues suas agnoscere.
- CAP. II. De sacrificio. Pro his sacrificium offerre.
- CAP. III. De prædicatione.

DE

- CAP. III. De doctrina christiana verbiq;
diuini prædicatione.
- CAP. V. De sacramentorum administra-
tione.
- CAP. VI. De baptismo.
- CAP. VII. De pœnitentia.
- CAP. VIII. De communione.
- CAP. IX. De extrema vnctione.
- CAP. X. De matrimonio sacramento-
rum administratione.
- CAP. XI. De prudentia curati. Ac bono-
rum operum exemplo palle-
re.
- CAP. XII. De officio curati extra sacra-
menta. Pauperum aliarumq;
miserabilium personarum cu-
ram paternam gerere.
- CAP. XIII. De moribundis.
- CAP. XIII. De mortuis. In cœtera munia
pastoralia incumbere.
- CAP. XV. De recto studio casuum con-
scientiæ additum est, vt obie-
cto conducens.

Breuiæ collectaneæ pro bulla Cœnæ Domini.

Imprimatur si videbitur Reuerendiss. P.
Mag. Sac Pal. Apost.
Cæsar. Fidelis Vicefg.

EGO Ioan. Franciscus Palumbus Cleri-
cus Regularis S. Theologię professor, ex
commissione Reuerendiss. P. F. Hyacinthi
Petronij Sacri Apostolici Palatij Magi-
stri; perlegi librum D. Ioannis Bapti-
stę Bernardini Possuini, qui inscribitur
De officio curati, vna cum Adnotationi-
bus additis, & ceteris annexis manuscri-
ptis, nihilque in eo reperi, quod aduerse-
tur Sanctę Fidei vel moribus: Imo peru-
tilem continet doctrinam; vnde libere po-
terit in lucem dari.

Ego Io. Franciscus Palumbus

Imprimatur Fr. Gregorius Donatus Mag.
Reuerendiss. P. F. Hyacinthi Petronij Sac.
Pal. Apost. Mag. Socius, Ord. Præd.

1

LIBER
DE OFFICIO
CVRATI.

DE RESIDENTIA:
Caput Primum.

VAERITVR. An Curatus teneatur reside-
re, & quo iure? Resp.
Secundū communiorē
sententiam inconfesso
esse Curatum teneri ad
residentiam, & quidem
de iure Diuino, quid
quid dicant aliqui. Au-

1
*An Curat. resi-
deat, &
quo iure.*

di Concil. Triden. sess. 23. cap. 1. de refor. [Cum
præcepto Diuino mandatum sit omnibus qui-
bus animarum cura commissa est.] Et post pau-
ca addit. [Quæ nequaquam ab ijs præstari, &
impleri possunt, qui gregi suo non inuigilant
neq; assistunt, &c.] Vbi per verbum assistunt,
tollitur omnis quæstio de seruitio præstando
per mercenarium. Ex quo loco euincitur re-
sidentiam Curati esse de iure Diuino. Nec ob-
stat, quòd Concil. ibi loquatur de Episcopis,

*De iure lib. 2
cap. 39. de
29 #
plet. lib. 5,
cap. 5. j. 17*

A quia

de Residentia

quia eodem capite infra habet omnia, quæ dixerat superius de Episcopis, intelligenda esse etiam de Curatis. Subscribit Azor Instit. p. 2. li. 7. c. 4. q. 1. *et in 9. Cum animarum salus*

Imò Curatus sciatur, Spiritum Sanctum, qui ibi per Conc. loquutus est, maiorem, & exactiorem residentiam, expetere a Curato, quam ab Episcopo: concedit enim Episcopo absentiam trimestrem, Curato verò bimestrem.

Queritur. Quæ requiruntur ad bonam residentiam? Resp. Conc. ibi requirere duo. Primū, ut Curatus verè resideat. Secundum, ut id agat personaliter, & in propria Ecclesia. Igitur ut residentia sit bona, debet Curatus ita residere, ut populo in officio suo benè seruiat; cum autem continuò sit opus populo suo Curato, residentia debet esse continua. Sic Caiet. 2. 2. q. 185. art. 5. qui licet loquatur de residentia Episcopi, tamen, quo ad residentiam, quæ dicuntur de vno, intelliguntur etiam de altero, ita Sot. de iust. lib. 10. q. 3. art. 1. ante responsionem 1. arg. Azor Inst. 2. p. lib. 7. c. 4. Iacob. autem de Graff. decis. aurea p. p. nb. 2. c. 97. num. 57. concedit paruo tempore abesse, non efficere, quominus dicatur continuè adesse, & vult continuè verificari dicta modificatione, quæ sunt vera iuxta dicenda.

4
Quot dies
vel quot
horæ fa-
ciant ma-
ximam resi-
dentiam.

Si tamen Curatus rationabiliter iudicauerit, puta quia nullus in firmatur, posse abesse per aliquas horas, licitè aberit, etiam si nullum substituat, quia consuetudo optima legum interpretatur

ita

*declarat.
concordia. n.
7. in d. d.
decurat.
penult.*

2

Strictior
resident.
Curati,
quam E-
piscopi.

3

Quæ fa-
ciant bo-
nam re-
sid.

ab uno. 3.

mensis. sedema

in d. unico Bull.

positio. d. d.

unica. n. 17.

fy. cao. p. p. ten

ria. 3. et alijs

7. q. 1. a. 2.

2. d. d. 1. 2.

23. c. 1. 2. 3.

24. c. 1. 2. 3.

25. c. 1. 2. 3.

26. c. 1. 2. 3.

27. c. 1. 2. 3.

28. c. 1. 2. 3.

29. c. 1. 2. 3.

30. c. 1. 2. 3.

31. c. 1. 2. 3.

32. c. 1. 2. 3.

33. c. 1. 2. 3.

34. c. 1. 2. 3.

35. c. 1. 2. 3.

36. c. 1. 2. 3.

37. c. 1. 2. 3.

ita declarat, etiam apud timoratos. Abesse ve-
rò tota die, quando nullus infirmatur, rarò in
anno nec laudo, nec vitupero. Abesse autem
per duos, aut tres dies nullo infirmante, & nul-
la alia causa iustificante, habet valdè de ratio-
nabili esse mortale, propter multa, quæ possunt
eo tempore euenire, maximè in oppidis, vbi nõ
est alius Sacerdos à Curato. In ciuitatibus ve-
rò erit maius, minusuè peccatum, ratione peri-
culi, damni possibiliter euenturi, cui tamen fa-
cilis, quàm in oppidis potest obuiari. Et si con-
tingat Curato rationabiliter absente aliquem
è pareijs suis mori sine Sacramētis, quæ verè
recepisset, si Curat. adfuisset, puta quia, vel infir-
mus, vel domestici ea petebant, non peccabit,
quia rationabiliter absuit.

5
*Si mori-
tur infir-
Curato
absente.*

Quæritur. An Curatus debeat semper ma-
nere domi, vel sufficiet manere intra limites
suæ Parochiæ, vt si fuerit, vel in venatione, aut
piscatione, vel in domibus amicorum, vel alibi?
Resp. Certum esse Curatum debere sollicitudine
præesse, cum autem hoc sit, cum diligenti, & sol-
licita cura præstare, quæ sunt muneris sui, dicen-
dum videtur, debere talem sui copiam facere,
vt indigentes non careant necessaria ope; atta-
men non ita arctatur, vt debeat manere quasi
in compedibus, vt notat Sot. loc. dicto: ideo si
nullus infirmetur, & modo dicto absit rarò, cre-
do satisfacere: si verò in absentia sit multus, ma-
ximè dum habet infirmos graues, non credo
excusari, quia hoc est malè fungi officio, ad

6
*An Cu-
rat. ma-
neat sem-
per domi.*

quod benè fungendū residētia iubetur. *Sil. resid.*
 à prin. Potest enim fieri, vt requiratur ab infirmis, & non repertus illi moriantur sine Sacramentis.

Si tamen Curatus non maneat domi, sed intra limites suæ curæ, & relinquat domi commisionem, vndè citò euocari possit nuncio, aut sono campanæ non credo peccare in mala residentia, etiam si habeat infirmos graues, & hoc sæpè agat, quia commodè possunt iuari. Sed si nec sonus campanæ, nec Nuncius potest ad eum peruenire tam citò, vt contingere possit ægrum sine Sacramentis mori, puta quia Curatus multum distat ab Ecclesia, & hoc frequenter agit, non excusarem ratione periculi possibilis.

Si verò degit in parochia quidem, sed multū distat à domo, rationabiliter tamen, puta quicquid ad excipiendam confessionem iuerat, vel ad componendam pacem, aut ad aliud simile agendum, & interim infirmus moriatur sine Sacramentis, quæ petebat non peccat: quia rationabiliter absuit.

7

In quo loco de nomine habetur.

Quæritur. An Curatus saltem de nocte, teneatur habitare in domo suæ Ecclesiæ, quando eam habet, vt ex vicinitate Ecclesiæ valeat facilius Sacramenta administrare? vel an sufficiat habitare in paterna, vel cognatorum domo, sita tamen in parochia, propter honesta seruitia, & sui maius commodum? Resp. Domū Ecclesiæ esse populo commodiorem, ideo in multis Episcopatibus, Curati iubentur eam habitare: si tamen

Caput Primum .

men alibi habitauerit modo dicto, sciente, & tacente Episcopo, non est, quod scrupulis angatur, quia credo sufficere habitationem præfixam; vt vocatus facilius munus suum obeat, & non referre, sit, necne Ecclesiæ, quia ita sufficienter prouidetur necessitati populi. Circumfertur tamen quædam decisio Cong. Concilij, in qua iubentur curati habitare domum ecclesiæ, less. 23. cap. 1. de reform. Tridentini. Si tamen secus fiat, modo explicato sufficiet.

Quæritur. An sufficiat residere per alium æquè, vel etiam fortè magis idoneum? Resp. Conc. ibi habere, teneri residere personaliter, ideo hoc modo, & non alio satisfaciet muneri suo, etiam si populo per alium æquè benè, & fortè melius seruiatur. Ratio est, quia Conc. ibi requirit industriam personæ, quæ per alium non potest suppleri.

Quæritur. In quo casu dicatur populus verè pati per absentiam Curati, & ideo Curatus mortaliter peccet? Resp. Cnm non potest habere Sacramenta, vt dicitur c. 5. n. 7. & cum caret Missa, vt dicitur c. 2. nu. 2.

Quæritur. An excusetur Curatus, si residet quidem, sed tenet Capellanum, & ad quietem relinquit illi omnia ardua, puta surgere de nocte, audire multas confessiones, & similia? Resp. Excusari, ita communi consuetudine declarante, si tamen se gerat ita vt si vocetur etiã nominatim, & expetatur, & nolit ire; non excusarem saltè à graui veniali, cū comi-

8
An residendum per aliū.

9
Quæ populus dicat pati per non residentem Curati.

10
An excusetur si difficultia faciat per alium exequi.

tate, & beneuolentia debeat respondere amo-
 ri populi sui. Et quis scit an forte infirmus ha-
 beat aliqua, quæ libens conferret cum Cura-
 to, & communicare Capellano renuit? & si pla-
 cet meum consilium, sit in hoc facilis, nec per-
 sonarum acceptator, sed pauperes, ac diuites
 æquè adiuuet. Subleuatur enim vehementer,
 & hilarescit subditus benignitate sui superio-
 ris. Et utatur Capellano, non ut homine, qui
 portet pondus diei, & æstus, sed ut socio labor-
 ris. Et si sapit, intelliget, quantum laboris
 adimet Capellanus, etiam tantundem præ-
 mij, & gloriæ sibi auferri.

11
*Annon
 exercens
 offic. suū
 benè resi-
 deat.*

Quæritur. An Curatus residens quidem,
 sed non exercens officium suum, satisfaciat
 præcepto residentia? Resp. Non satisfacere,
 nec in foro exteriori, nec interiori, cum utro-
 biq; sit punibilis: ideo peccat mortaliter, vel
 venialiter, pro qualitate culpæ. Sil. resi. a capi-
 te. Sot. de iust. l. 10. q. 3. art. 1.

12
*Causa iu-
 sta absen-
 tiæ.*

Quæritur. Per quot, & quas causas Curatus
 possit abesse?
 Resp. Per quamlibet sequentium. Prima est
 Christiana charitas Azor. 2. p. 1. 7. c. 4. q. 4. ad
 hanc reducit, cum quis abest, ad iuuandam
 aliquam priuatam Ecclesiam, ad dirimendas
 lites, controuersias, & odia. Secunda est cui-
 dens communis necessitas. Idem huc reducit.
 cum quis ad tempus abest ob morbum cui-
 tandum, ob bellum, hostium incursum, pestem
 sæuientem, aeris intemperiem, odium Princi-
 pis,

pis, vel populi: deniq; ob vitæ, vel salutis, vel libertatis periculum ad tempus euitandum. Tertia est obedientia, quæ maioribus debetur, puta Papæ, vel Episcopo. Idem huc reducit, cum quis abest, vt pareat Papæ, vel eius Legato, vel Episcopo obsequium, & officium iustum, ac debitum imperanti, quale esset ad visitandam prouinciam, vel diœcesim, vel ad pacem componendam. Notandum tamen referri ex quadam decision. Cong. Conc. Trid. super c. 1. de ref. sess. 23. Episcopum non posse vti opera Curati, etiam in visitatione, vltra duos menses a Conc. concessos. Quarta est euidens Ecclesiæ, cui Præfectus est, necessitas, vel vtilitas. Idem huc reducit, cum quis abest ad synodum generalem, vel prouincialem, aut diœcesanam ritè, & legitimè vocatus. Huc etiam reducit, cum quis abest pro li te Eccl. vel pro obtinenda à superiore reformatione in varijs emergentibus, Et hæc 4. causæ assignantur ibi à Conc.

Quæritur. An quando Curat. abest iusta de causa, siue cum licentia, siue absq; ea teneatur relinquere substitutum, qui pro se populo seruiat? Resp. Teneri, ita Conc. loco dicto, qui tamen substitutus debet approbari ab Ordinario, cum debita assignatione mercedis, vt dicitur inf. num. 20. & ita Conc. ibi. Hæc autem licentia absentia, quoad durationem est arbitraria Episcopo, & durabit in quantum est necessaria ad perficienda negotia,

13

Necessaria Cur. in absentia etiam iusta.

14

Licentia absentia, quantum duras.

pro quibus conceditur .

15

*Curat.
quando
absit sub-
stit. Vica-
rij.*

Quæritur . An Curatus aliquando possit abesse sine licentia , & substitutione vicarij ; Resp. Possè per aliquos dies, cum causa est vrgens, & non patitur dilationem pro obtinenda licentia, puta quia hostiliter petitur, & nō habet quem substituatur, quoad recurrat ad Episcopum pro licentia , & pro Vicario substituendo . Sil. resi. quæst. 3. Azor d.l. cap. 4. q. vlt.

16

*Curat. qñ
omnino
non potest
absesse.*

Quæritur . An detur v̄mquam casus , in quo Curatus per nullam causam omnino possit abesse? Resp. Dari, & esse, cum populus ex illius absentia notabiliter læditur, quia nullo suo periculo probabili, non solum, sed nec certo, excusatur à deserendo populo ; ideo in peste, & similibus tenetur omnino remanere, si non habet alium, qui pro ipso seruitium præstet. S. Thom. 2. 2. q. 185. art. 5. Sot. de iust. lib. 10. q. 3. art. 4. concl. 1. qui licet ibi loquatur de Episcopo, tamen vt diximus, eadem conueniunt etiam Curato, Nauar. man. c. 25. n. 133. not. 20. Tol. Instit. li. 5. c. 4. nu. 3. In casu verò in quo repentina vrgeat discessio ob repentinum incommodum, vel periculum tunc Curatus legitimè poterit discedere, etiam si in loco non habeat, quem substituatur, & non adsint infirmi, vel si adsunt, adest alius, qui potest conferre Sacramenta necessaria, saltem pœnitentiam: vel si non adsit alius Sacerdos, infirmus tamen commodè possit expectare alium

Sacer-

Sacerdotem aliundè accrescendum. Si tamen ista omnia deessent, & periculum instaret, discedente Curato, aliquem moriturum sine pœnitentia, vel Curatum ipsum occisum iri, si nō fugerēt, Curatus tenetur subire quoduis periculum potius, quam deserere talem infirmū, iuxta dicta cum S. Tho.

17

Etia cum periculo vita, qm non absit.

Quæritur. An Curat. pro animi recreatione possit abesse? Resp. Hic esse sermonē, non de absentia aliquarum horarum, quia de ea dictum est num. 4. Nec de absentia 6. vel 8. dierum, quia de illa dicitur in seq. sed esse sermonem de absentia longiori, & videtur dicendum posse abesse omni anno per 2. menses, siue cōtinuos, siue interpellatos, quia Conc. loc. d. hoc modo cōcedit Epif. & verificatur etiam de Curato, & ita intelligit Azor loc. dict. 9.

18

Curat. an absit pro recreat.

Quæritur. An Vicarius, seu substitutus relinquendus a Curato, possit ab ipso relinquere inconsulto Episcopo, dummodo sit idoneus, & admissus in illo Episcopatu pro administratione Sacramentorum? Resp. Non posse, dicente Concil. [Vicarium idoneum relinquat ab Ordinario approbandum.] Si tamen abest per sex, vel 8. dies, possit talem substituere sine Episcopo, ita declarante consuetudine vniuersali, nisi Episcopus per suas Constitutiones inhibeat. Curatus tamen non potest per censuras cogi, ne absit per duos, aut tres dies. quidam referūt ex dec Cōg. Conc. Trid. super c. 1. de refor. sess. 23. Aduertat tamen, quòd

19

Curat. absente quòdet Vicari.

quòd substituatur admissum pro administratione omnium Sacramentorum in toto Episcopatu, quia nihil ageret, si substitueret admissum ad quædam Sacramenta, vel ad certum genus personarum solum: iuxta dicenda c. 5. num. 51. vide etiam c. 7. num. 5. Vicinus Curatus bene relinquitur, quia licet non habeat ordinariam iurisdictionem nisi super gregem suam, tamen est ita admissus, ut ei aliqua iurisdictione delegari possit, sicut de antiquo iure poterat, ut colligitur ex Conc. Trid. sess. 23. c. 15. de ref.

20
An stipendium necessarium substituto

Quæritur. An quando Curatus abest iusta de causa, teneatur in conscientia assignare substituto partem fructuum pro debita mercede, ita disponente Conc. c. dicto. Resp. Si substitutus, vel Vicarius voluerit seruire gratis, non teneri, quia, quòd merces assignetur, est, ne populus patiatur defectu seruitutis, quæ faciliter obtinetur, ubi adest merces, & in casu nostro cessat ratio mercedis, & per consequens ratio legis.

21
An necessarium sit pro absentia bimestri.

Quæritur. Num Curat. pro absentia duorum mensium debeat habere licentiã Episcopi, an licentia eò ipso concedatur à Conc. Resp. Nau. c. 25. num. 121. dicere non requiri. Idem tenet Azor. 2. par. lib. 7. c. 4. quæst. 10. Alij dicunt requiri, dicente Concil. Ita tamen, ut quandocunq; eos, videlicet, Curatos, Causa prius per Episcopum cognita, & approbata abesse contigerit, &c. Tolet. instit. lib. 5.

e. 5. Leonardus Lessius de iust. lib. 2. cap. 34. dub. 29, nu. 159. vult Conc. in hoc non esse receptum. Tu verò sic practica: obtine prius licentiam, quia licet in conscientia absq; ea sit tutus inhærendo opinioni Nauarri, tamen cum ea etiam coram hominibus liber eua-des. Et qui abest per dictos duos menses, siue cum licentia, vt vult Tol. siue absque ea, vt vult Nau. & Azor. Item qui abest vltra dictū tempus, sed cum licentia in scriptis, fructus beneficij lucratur, quos aliàs amitteret, ita, & cum hac limitatione concedente Concil. lo-co dicto.

22
Curat. ab
sens an
lucretur
fructus.

Quæritur. An Curatus, qui abest vltra bi-mestrem cum iusta causa, sed absque licentia in scriptis, quam per ipsum non stetit quominus haberet, peccet, & in conscientia fructus amittat? Respond. Non peccare, nec credo amittere fructus, quia cum non sit in aliqua culpa, non est æquum debere aliquam pœ-nam.

23
An abest
sine licen-
tia sed cū
causa per
dat fru-
ctus.

Quæritur. An si Curatus habeat quidem licentiam, sed per mendacium, & absentia fru-ctus percipiat, an possit eos sibi retinere, vel restituere cogatur? Respond. Ex Concil. re-quiri duo ad iustitiam absentia, nempe causā iustam, & eius approbationem, vt acquirantur fructus in absentia, & cum sit falsa prima, erit etiam inutilis secunda, maximè cum to-ta ratio acquirendorum fructuum dependeat à causa iusta. Ideo credo hunc teneri ad re-stitu-

24
Licentia
per men-
daciū
an vali-
da.

stitutionem talium fructuum, licet factum non sit punibile in foro exteriori, cum ab illa, licet falsa, licentia protegatur. Silu. dispensatio à capite. Azor 2. p. lib. 6. cap. 10 q. 3. quæres 3.

25

*Quæ pos-
sint retine-
ri fructus
malè per-
cepti.*

Quæritur. An Curatus, qui est pauper, & debet restituere fructus malè perceptos in absentia, possit eos sibi retinere? Resp. Posse, maximè de consilio confessorij, & in casu restitutionis, posset eos dare propinquis suis pauperibus, dummodo tamen sint eiusdem

26

*Quibus
restituendi
sunt fru-
ctus.*

loci, in quo percepti sunt, quia Concil. ibi ait: Fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus loci, quod benè notandum, [Licet Lud. Lopez in Instru-ctorio 2. p. cap. 95. quæst. 1. teneat cum Nau. ibi citato, sufficere, si conuertantur ad libitum in causam piam.

27

*Cæ gra-
uis pro li-
centia q.*

Quæritur. Quænam erit causa grauis, quæ requiritur à Conc. ibi, pro licentia ultra bimestre? Resp. Illa, quæ ab ordinario iudicabitur talis. Et communiter sunt causæ dictæ supra num. 11. & aliæ ad easdem reducibiles.

28

*An Ca-
pit des li-
centiâ ab
sentia.*

Quæritur. An Collegium Canonicorum, se de Episcopali vacante possit dare licentiam absentia, quam posset dare Episcopus, si adesset? Resp. Azor loco dicto affirmare.

29

*An ordi-
din. Epo
infer. da-
re pnt.*

Quæritur, An locorum Ordinarij Episcopo inferiores, vt Abbates, & alij similes habentes iurisdictionem, possint dare talem licentiam? Resp. Azor cap. dicto quæst. 4. posse. Excipit tamen licentiam septennij pro studio,

dio, quam vult solum Episcopum posse dare Curatis: sed & credo Ordinarios nulli subiectos, & habentes auctoritatem quasi Episcopalem, in hoc æquari Episcopis, cum subditi istorum non habeant alium Episcopum.

Quæritur . An peccatum sit dare petita ab Episcopo, vel Vicario, pro dicta licentia, quando nolint eam aliter dare, etiamsi Concilium ibi velit dandam gratis?

30
An peccatum dare aliquid pro lic.

Resp. Non esse peccatum, quia hoc est redimere vexationem.

Quæritur . Quid intelligatur nomine fructuum, quos Curatus absens lucrari non potest? Resp. Fructus esse in triplici differentia, quidam dicuntur naturales, qui sunt, quos spontè natura producit, vt poma, & similes: quidam vocantur partim naturales, partim artificiales, vt segetes, vinum, lana, & similes: & quidam vocantur industriales, quales sunt, qui percipiuntur ex mera industria hominis, vel eius labore, vt prædicando, Sacramenta administrando, & similia agendo: Igitur naturales solum, & naturales, & artificiales restituuntur, alij non, nam & Nau. cap. 17. num. 17. num. 94. censet industriales esse, ac patrimonium. Sub hoc nomine etiam veniunt omnes fructus beneficij, qui communiter dicuntur Incerta, vt acquisita pro sepultura, baptismo, & similibus, quæ numquam comprehenduntur nomine fructuum.

31
Fructus beneficij qui.

32
Pœna nō residentis.

Quæritur . Quæ est pœna non residentis sine,

sine causa legitima? Resp.

Primo. Peccatum mortale. Conc. Trid. ibi, & Bulla Pij IV. In suprema. Et toties erit mortale, quoties, iuxta ea, quæ dicta sunt, aliquid in hac re graue esse, boni ac prudentis viri arbitrio iudicatum fuerit.

Secundo. Pœna extraordinaria Episcopi.

Tertio. Amissio fructuum beneficij pro rata temporis absentia de facto amittendorum, absque alia declaratione. Et prohibetur compositio pro fructibus male perceptis. Et si absentes per edictum citati, ait Concilium ibi etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum relinquit Ordinario per censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliaque iuris remedia etiam vsque ad priuationem, compellere; nihil hanc exequutionem impediens. Azor lib. dicto cap. 6. quæst. 2. Et nota, quod amissio fructuum incurritur de facto, & debetur fabricæ Ecclesiarum, aut pauperibus loci, etiam ante vllam iudicis condemnationem.

33

*Pœna de
betur an-
te cõdem-
nationẽ.*

34

*Quantũ
de fructi-
bus amit-
tat, non re-
sident.*

*35
An hæc
pœna sit
moderan-
da.*

[Queritur. Quos, seu quantos fructus beneficij amittat non residens? Resp. Concilium ibi habere, non facere fructus suos pro rata absentia, ita vt possit dici, si beneficia, qui abfuit, habet singulis mensibus triginta, & abfuerit diebus decem, teneatur restituere decem.

Dices. Fortè ista pœna, seu restitutio poterit

terit moderari, eo modo, quo ex sapientum
 consilio moderata est Bulla Pij V. ex primo
 Lateranensi Concilio, quæ afficit non reci-
 tantes officium post sex menses ab adepto be-
 neficio, ad similem restitutionem, cū vtriusq;
 eadem videatur ratio pœnæ? Resp. Et dico
 primum ex Lud. Lopez Instr. 2. p. cap. 95. Qui
 omitteret pensum horarum ad paucos dies
 puta octo, vel decem, non teneretur aliquid
 restituere, eo quod nec famulus alicuius do-
 mini, si parum deficeret à debito seruitio, nō
 propterea tam acerbè puniretur, & sit mul-
 tum probabile longe minus puniturum Deū
 tam magnum Dominum. Dico secundò: Ve-
 rè constitutionem illam obligare ad restitu-
 tionem pro rata fructuum, pro matutino
 omisso medietatem, & pro omnibus alijs ho-
 ris aliam medietatem, pro singulis verò ho-
 ris sextam partem fructuum respondentem
 die illo. Verum est etiam Tol. instit. lib. 2. c.
 12. num. 5. Limitare hanc restitutionem: vult
 enim faciendam esse pro ratione tertiæ par-
 tis fructuum: v. g. omittit quis officium
 vna die, & eodem lucratur nouem iulios, te-
 netur restituere tres. Verum est præterea,
 Henriq. lib. 13. cap. 13. num. 2. velle Episco-
 pum, & Curatum, pro omissione omnium
 horarum vnus diei, restituere quintam par-
 tem fructuum respondentem, vt est dictum;
 omnem alium beneficiarium restituere ter-
 tiam partem. Lopez etiam loco dicto scio vel
 le,

le, beneficiarios habentes beneficia cum sola obligatione recitandi horas, omittentes horas, teneri restituere iuxta supradictam Constit. Pij V. alios verò beneficiarios, qui ultra obligationem officij, tenentur etiam ad aliud, puta ad celebrandum, teneri ad restitutionem tertiæ partis fructuum respondentium, ut est dictum.

Ex quibus dico tertio. Cum, quæ dicuntur de horis, possint conuenire residentia, nam & Nau. cap. 24. num. 122. not. 5. quo ad restitutionem, facit ista paria, speculatiuè fortè posset de vtrisque eodem modo teneri, tamen practicè non credo bonum extendere sensum dictæ Constitutionis, nam & moderatio prædictorum Auctorum non est ab omnibus recepta. Non recipit eam Nau. num. dicto, Azor Instit. 2. par lib. 10. cap. 14. quæst. 2. Leon. Lessius de iustitia, lib. 2. cap. 34. num. 208. qui est vltimus, vbi ait obseruandam dictam constitutionem, vbi vsu est recepta. concordat dictis. De Graffijs lib. 2. c. 51.

An verò sit consuetudo legitima in contrarium pro modificatione restitutionis, iuxta sententiam eam modificantium, nescio. Habet multum de probabili, restitutionem prædictam posse limitari iuxta limitationem dictæ constitutionis, quia Curatus non residens, habet præter onus residentia etiam officij onus, quod non meretur priuationem iusti stipendij, eo quod non residens, mereatur non
facere

facere fructus suos : cum sit æquum , illum quidem perdere , quæ debentur residenti , sed non quæ debentur officium , seu horas persolventi .

Quæritur . An sit contra bonam residentiam acquirere per edictum , dicimus vulgariter , per concursum meliora sacerdotia ? v. g. statim atq; quis audit positam sub edicto curam pinguiorem , an possit illam quærere , relicta priore ; & hæc denuo relicta acquirere aliam pinguiorem eadem via ; & sic in infinitum pinguiora sacerdotia venari ?

Resp. Non esse contra bonam residentiam , dummodo verè resideatur : esse tamen contra rectam rationem : dum enim consequutus est beneficium sufficiens non vacat vitio quærere pinguius : sed , etsi collatori constaret de pravo affectu , non dubito , quia talia agens haberetur omni indigno indignior .

Quæritur . An tuta adeptio beneficij , in quo est Cœlum insalubre , & qui adipiscitur , intelligit non residere obtenta tamen licentia ? Resp. Si Cœlum sit adeo insalubre , & per neminem ibi possit , aut soleat residere , putà quia parecij alio commigrarunt , ita adipiscente non peccare . Si verò delicatiorres non resident : sed hoc præstant homines Cœlo affueti , vel alij idonei mercede conducti ; siquidem residentia per hos continuo præ-

B

statur,

36

An acquirere per concursum pinguiora beneficia liceat.

37

An adipiscens beneficium non intelligit residere propter Cœli inclementiam.

statur, nescio quomodo excusandus: sibi enim imputet, quia tale beneficium adeptus est: si enim noluit residere ad quid sedem occupavit? Si autem intellexit non residere per duos menses à Concil. Tridentin. concessos excusabitur: si verò inclementia Cœli prohibet à residentia solùm per aliquos menses, & interim de Vicario idoneo providet necessitati populi, & beneficiarius aliquo tempore residens vtilius curat parochiam suam alio semper residente (quod credo de nusquam contingentibus) excusabitur a residentia per legitimam licentiam: vt dicitur sup. num. 12. Sil. resid. quæst. 7. Et si concurrente alio idoneo, & residere valenti, iste concurrat, & beneficium acquirat, sciens de qualitate alterius pariter concurrentis sine dubio apud homines euadet impunè; non verò apud Deum: ratio est, quia isti deest possibilitas exequendi officium suum, qua stante, & sciente alterius aptitudinem peccat quærens beneficium.

D E

SACRIFICIO

CAPVT SECVNDVM.

QVAERITVR. An Curatus teneatur sacrificare pro populo? I
An Curatus sacrificet pro populo.
 Resp. Teneri de iure Diuino. Cum præcepto diuino (ait Concil. Trid. sess. 23. c. de reform.) [mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, &c.

Aduertendum tamen in aliquibus Curis, esse etiam Collegiatam, & penes Curatum esse administrationem Sacramentorum, onus verò celebrandi apud Capitulum, tunc cum Capitulum succedat in onere celebrandi, Curatus erit liber, & Capitulum tenebitur celebrare.

Quæritur. Quoties Curatus teneatur sacrificare? Resp. Sermonem esse quando de nulla obligatione per tabulas Ecclesiæ constat, & dico in iure non esse determinatum ex Nauar. c. 25. num. 134. Tamen Conc. Trid. sess. 23. c. 14. de reform. ait; Curet Episcopus, 2
Curatus quo ties sacrificet.

vt ij (loquitur de Sacerdotibus) saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, si autem Curam animarum habuerint, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent. Igitur tenebitur celebrare quoties necessarium fuerit populo, quod erit omnibus diebus Festis; quoties danda est benedictio nuptialis, quæ datur cum Missa; quoties est consuetudo sepeliendi mortuum cum Missa, & hoc sub mortali, quia deficit in re graui. [Non celebrare verò secundum consuetudinem Curatorum eiusdem loci, non credo obligare sub mortali, quia consuetudo, quæ dependet à mera liberalitate, qualis est hæc, non obligat. Rebellus de obligationib. p. 1. lib. 1. q. 5. num. 27. & omnes Verum est tamen, quod si Episcopus modum præscripserit, Curatus tenebitur obedire. Sot. de Iust. lib. 9. q. 3. art. 1. & hoc sub mortali. Nau. c. 25. n. 88. Henr. li. 9. c. 23. nu. 2. gloss. G.

3

Aliter ordinatio aliter præcepti obligat.

Sed Aduertendum, An sit Episcopi ordinatio, vel præceptum, quia præceptum obligabit, ordinatio verò non item sub mortali, imò si fuerit præceptum, vna vel altera transgressio non efficiet mortale, quia cum obliget moraliter, non aliter, quam est dictum, accipiendum est obligare.

4

An Cur. applicet missam et eius.

Quæritur, An Curatus, vel Capitulum, quod stat loco Curati, vt est dictum num. 1. teneatur applicare missam populo, quando de
nulla

Caput Secundum . 21

nulla obligatione ei constat? Resp. Solum de
 iustit. lib. 9. q. 3. art. 1. in medio dicere, eum te-
 neri ad celebrandum quotidie, si redditus sint
 sufficientes ad ipsum alendum, sin ter, vel qua-
 ter in hebdomada, pro qualitate reddituum
 ad iudicium Episcopi. Tol. vero Inst. li. 5. c. 5.
 ait sufficere, si celebret diebus Dominicis, &
 Festis, & aliquot etiam ex diebus alijs, & tunc
 secundum opinionem Doctorum tenetur ap-
 plicare populo Missam. Sed quia est aliud te-
 neri ad dicendum Missam, vt eam audiant pa-
 rochiani, aliud verò teneri ad offerendum
 pro ipsis, & ex vno aliud non infertur, melius
 est, quod concludit Franciscus Suarez tom. 3.
 disput. 86. sec. 1. Nullam in hoc certam regu-
 lam dari posse, sed consulendam esse consue-
 tudinem, aut si de ea nihil certi constat, Epi-
 scopum debere in hoc certum aliquid statue-
 re, quod si hoc non faciat, prudenti arbitrio
 parochi relinquendum. [Numquam tamen
credo ad hoc obligatum sub mortali, cum nò
constet de tali obligatione, vel per tabulas
Ecclesie, vel per præceptum Episcopi, quia in
præiudicium tertij non est inducenda obliga-
tio, nisi per claras probationes, quales non
sunt hic, sed sint potius coniecturæ, licet ratio-
nabiles.

Quæritur, quando Curatus tenetur cele-
 brare, an possit facere celebrare per alium?
 Resp. Possè quia nullibi contrarium prohibe-

3
 An Cur-
 r. ut. possit
 facere ce-
 lebrare
 per aliq.

tur : intellige pro vna , aut altera vice, quia si hoc esset ad longum tempus , & ad otium , non credo excusaretur, iuxta dicta cap. 1. nu. 10. & 11.

8

Curatus. raro celebrans an excusatus.

An verò Curatus, qui per alium facit celebrare quoties opus est, possit ipse celebrare solum quoties tenetur alius quilibet Sacerdos non Curatus, nec aliqua obligatione adstrictus? Resp. Nau. c. 25. nu. 88. & Azor 1. p. lib. 10. c. 24. q. 1. vlt. quæsit. Excusare a mortali cum, qui ter in anno celebrat, dum nulla alia obligatione tenetur, dummodo sit sine scandalo. At vix potest esse sine scandalo in Curato residente, quia si non refederit, videtur inesse minor causa scandali.

7

An Curatus bis celebret eodē die.

Quæritur. An Curatus possit bis celebrare eodem die ingruente necessitate etiam non sumpta purificatione, per casus recensitos a Summistis. Silu. Missa. 1. q. 7. Nau. c. 25. num. 87. Sot. in 4. dist. 13. quæst. 2. ar. 2. arg. 3. & alijs, & an hoc possit auctoritate propria, stante tali necessitate? Resp. Sotum ibi docere non esse in usu pluries eadem die celebrare, nisi in die Natalis Domini, & quando Curatus habet duas Ecclesias, in quibus vterque populus solet habere suam Missam. De Graff. 1. p. li. 2. cap. 40. num. 3. tenet cum Soto, Azor item 1. p. Inst. lib. 10. c. 23. quæst. 8. & addit posse præterea bis celebrare, cum sepeliendus est mortuus, qui sine Missa non sepelitur, puta
quia

Caput Secundum . 23

quia ita consuetudo, & præterea etiam in omnibus casibus recēsit a Summistis, ubi est raritas Sacerdotum, maximè si accedat Episcopi consilium. Credo dicendum, Tunc posse dici duas missas, quando ibi sit talis consuetudo, quòd si nulla sit consuetudo, non dicerem, nisi consulto Episcopo. Ratio est, quia ista sunt iuris positivi, & in illis consuetudo dat, & tollit iurisdictionem, & casus numerati à Summistis in desuetudinem abierunt.

Quæritur. An Curatus teneatur manere ieiunus vsque ad horam congruentem celebrandi? Resp. Sil. Sacerdos num. 2. Armil. ibi affirmare. Credo distinguendum. Debere manere, cum est verisimile futurum casum, per quem debeat celebrare, puta quia quis agonizat, & in illo loco statim a morte, si sit hora competens, celebrare faciunt pro mortuo. Cum danda est benedictio nuptialis, quæ datur cum Missa. Cum communicandus sit infirmus, & non adsint particulæ, nisi consecrentur a paroco. Sed iste vltimus casus de raro potest contingere cum in Curatis communiter particulæ conferrentur pro viatico. Item tenetur manere ieiunus vsq; ad horam ordinariam loci pro Missa, & hoc in diebus Festis, maximè in villis ubi necesse est expectare parocos suos venientes ad missam. Intellige omnia, quando curatus est solus in loco, & non habet alium, per quem pos-

8
*Curat.
 quantum
 expecta-
 bit pro di-
 cēda Mis-
 sa.*

fit necessitati facere satis .

9
An celebret sine ministro, & quando.

Quæritur . An Curatus possit sine ministro celebrare ? Resp. Azor. 1. p. lib. 10. c. 29. q. 3. posse cum grauis necessitas premat, & citat gloss. communi consensu probatam. [Grauis autem necessitas credo erit, quando ipse tenebitur celebrare, vt est dictum num. 2. Si verò Curatus sit in loco, vbi nullum ministrum habeat, qui respondere sciat, & celebret absq; necessitate, dummodo habeat, qui vrceolos ministraret, & sit mas, non fæmina poterit ipse sibi respondere. Sil. miss. 1. q. 2. not. 2. Sot. distin. 13. q. 2. art. 5. colum. ante finem. Azor c. d. q. 2. & tam Sotus, quàm Azor non admittunt fæminam, etiam in necessitate. Videtur autem, quod possit sibi respondere, nam rub. Missalis recogniti à Clemente VIII. cap. 4. ritus seruandi in Missa habet, si minister, vel qui intersunt celebranti non respondeant ad Kyrie eleison, ipse solus nouies dicat, & cū quæ dicuntur de Kyrie eleison, possint etiam intèlligi de Psalmo Iudica me Deus, &c. & de alijs, quia omnium eadem ratio, tutò videtur dicendum vt supra. Et si adsit, qui sciat respondere, sed non valeat ministrare vrceolos propter chiragram, vel aliud impedimentum, ipse Curatus poterit sibi ministrare. Deducitur ex Henriq. lib. 9. c. 30. num. 5. qui hoc concedit, quando cæpta missa, puer qui ministrabat discessit, puta vt quæreret vinum, vel aliud

aliud , & expectatus per aliqua in moram rationabilem , non reuertitur ; nam in vtroque casu par est ratio sibi ministrandi , consulerẽ tamen pro viribus ab hoc abstinere , & non condemnarem de peccato Curatum , qui ita , etiam sæpè ageret , dum esset in loco , in quo non adesset aliquis qui sciret respondere , nec aliundè posset haberi , quia recte posset dici istam necessitatem non habere legem : Et Suarez tomo 3. quæst. 83. disp. 88. sect. 2. in fin. in defectum ministri nescientis respondere docet , Sacerdotem posse præire dicendo , quæ veniunt respondenda , & ministrum sequi recitando verba Secerdotis.] Et si quis habeat ministrum qui malè respondeat , puta multa in notabili parte omittat , vel corruptè proferrat , celebret , & non curet , quia cum sit error iste frequens , maximè inter idiotas , hæctenus de illo dubitantem non vidi .

Queritur , an Curatus possit interrumpere missã ? Resp. Missam posse interrûpi , vt reassumatur , quando dicta Epistola aduenit Episcopus , vel Princeps , qui vult Missam . Azor. 1. p. lib. 10. c. 32. quæst. 3. At Henriq. lib. 9. cap. 30. nu. 3. extendit etiam dicto Euangelio , & quando etiam aduenit multitudo iter faciẽs . Quanti verò faciant multitudinem , credo non esse scrupulosè opinandum . Pro decẽ ego reassumerem , cum nulla iniuria fiat Sacramento : & credo tuto posse reassumi ab offertorio ci-

tra.

10

An interrumpenda missa, et reassumenda.

tra. Ratio est, quia quæ præcedunt offertoriū, non sunt de necessitate sacrificij quod constat offertorio, consecratione, & consumptione. Et intra dictum locum poterit reassumi toties quoties adfuerit, vel superuenerit causa excusans, vt est dictum, quia stante dicta causa iusta, semper iustus erit effectus. Sed ad hoc necessaria prudentia, & non reassumerē ultra primam vicem, nisi causa superueniens esset maior prima, aliàs vix cessaret scandalum, aut ad minus admiratio, & ab utroq; pro viribus cauendum.

II

An interrumpenda Missa, & discedendum ab Altari.

Quæritur. An interrumpenda vnquam Missa, & discedendum ab Altari, puta, pro confessione morientis, vel pro baptizando puero moriente? Resp. Tentanda prius omnia, ne discedatur ab Altari. Si Sacerdos est ante canonem, potest discedere. rub. Miss. de defectibus in ministerio occurrentibus. Si est post canonem non debet interrompere Azor. 1. p. lib. 10. cap. 32. quæst. 1. qui vocat hanc opinionem communem Tol. vero Inst. lib. 2. cap. 9. num. 9. concedit Missam posse interrompi, quando verisimile est Sacerdotem occidendum, si voluerit eam perficere, puta hoste inuadente urbem, Ecclesia ruente, & similibus. Consulerem tamen, Curatum, antequam discederet, admoneret populum de necessaria causa discessus, ne scandalizaretur, vel grauius admiraretur.

In isto tamen casu hostis, vel periculi, potest statim Sacerdos se communicare, relictis reliquis, & discedere. Quod si hoc non potest, poterit discedere, & ferre Sacramentum in corporali; Quod si nec hoc potest, discedat. Tolet. ibi. Sed, & si fuerit aggressus, poterit defendere, cum moderamine inculpatae tutelae, & si non excedendo dictum moderamen, occideret aggressorem, deberet Missam perficere, siue esset ante, siue post consecrationem.

12
*Quid ager Cura-
 tus quan-
 do post ca-
 nonem in-
 terrumpit
 Missam.*

A

Quæritur. An Missa possit interrumpi supersedendo, & non discedendo ab Altari, v.g. incipere eam hora competenti, & dicta Epistola expectare ad aliquas horas venientem, & cum venerit perficere eam? Resp. Non posse, quia missa est dicenda continuata, & non potest interrumpi, nisi vt est dictum num. superiori. Qui verò supersederet ad breue tempus, non credo peccaret, ratione paruitatis actus.

13
*An possit
 super se-
 dere in
 Missa.*

Quæritur. Quæ pœna sit interrumpentis missam? Resp. Si ante offertorium interrumpitur, vt reassumatur, nullum peccatum, quia permissum. Si interrumpatur sine causa, peccatum esse mortale, & interrumpentem posse excommunicari. Idem si interrumpatur post canonem, sine causis excusantibus, vt est dictum num. 12. & talis potest excommunicari, licet non sit excommunicatus, vt quidam volunt.

14
*Pœna in-
 terrumpen-
 tis Mis-
 sam.*

volunt. Azor 1. p. lib. 10. c. 32. quæst. 1. & 2. Sed Henriq. lib. 9. cap. 26. num. 3. gl. Q. vult esse suspensum.

15

*An exco-
municatus stant
in Altari
confiteatur.*

Quæritur. An Curatus, qui ad Altare recordatur se excommunicatum, vel in mortali, debeat vocare confessarium, cum eum habere possit, & confiteri, cum id sine infamia possit, vt in Missa cantata euenire potest?

Resp. Silu. Euch. 2. quæst. 7. affirmare, De Graff. 1. p. lib. 1. c. 12. num. 8. dicit debere vocare confessarium, Henriq. autem lib. 8. cap. 46. num. 3. negat, quamuis commodè, & sine scandalo possit vocare. Ratio est quia Concil. Triden. sess. 13. cap. 7. ait teneri ad confitendum huiusmodi, quàm primum potest percepta communione, & non distinguit, si possit, vel non possit tunc habere copiam confessarij. Cum qua contritione Curatus in mortali, & quoties celebret, vide cap. 5. nu. 39.

16

*An Missa
dicenda non
dicitur matu-
tino.*

Quæritur. An Curatus possit dicere Missam non dicto matutino?

Resp. Cum vrget causa posse, puta, quia pulsata campana, recordatur se non dixisse matutinum, cum magnus vir aduenit volens Missam, cum sepeliendus est mortuus, qui petit Missam, & cum adest omnis alia rationalis causa, quæ reducitur ad necessitatem. Silu. mis. 1. q. 6. not. 4. Azor instit. lib. 10. c. 28. q. 17. 1. p.

An hoc idem possit causa nulla urgente

Resp.

Caput Secundum. 29

Resp. Sot. dist. 13. q. 2. ar. 2. in fine, & de iust. lib. 10. q. 5. ar. 4. concl. 1. affirmare, alios verò negare, sed nec habent improbabilem opinionem Soti. Rubr. miss. Pij V. habet Missa dicitur saltem dicto matutino, At Missale recognitum a Clem. VIII. habet saltem matutino cum laudibus absoluto. [Cum tamen Curatus non sit suæ libertatis, & possit illi in mane sæpè cōtingere casus, pro quo debeat celebrare, & facere se expectare sit odiosum, si sapio, credo illum rectius acturum, si in sero præcedenti, dixerit matutinum.

An verò non obseruare rubricas Missalis sit peccatum, Azor 1. p. lib. 10. cap. 29. q. 6. ait ex rubricis non posse aliquid certi statuere: affert tamen duas opiniones, vnã affirmantem esse mortalem, alteram negantem. Suarez verò tom. 3. quæst. 83. sect. 3. in fine, vult esse mortale: quia in Bulla Pij V. Missalis habeatur Mandantes, & strictè in virtute sanctæ obedientiæ præcipientes: Et Concil. Triden. sess. 22. cap. de obseruandis in celebratione Missarum præcipiat idem, sed Suarez ibi specificat esse mortale cum additur aliquid notabile; maximè si addatur in his, quæ publicè dicuntur, & periculosius esse addere, quam omittere. At Bulla Pij V. & locus Cōc. præcipiunt prælatis. Tutior, est sententia Suarez, sed non improbabilis contraria negans ista sub præcepto proponi,

*Rubrica
Missalis
a sub
mortali
obseruand
d.e.*

Quæ-

17

*Curat, cū
non possit
legere ca-
ract. &c.*

Quæritur. An Curatus, qui propter impedimentum temporaneum, vel etiam perpetuum, putà quia non potest legere officiū, eò quod habeat characteres paruos, sed non impeditur legere in Missali habenti characteres grandiores, an possit dicere Missam absque, quod dixerit officium. Resp. Affirmare Sot. de iust. lib. 10. quæst. 5. ar. 4. conc. 2. Azor inst. p. p. lib. 10. cap. 28. quæst. 18. Tol. inst. lib. 2. cap. 14. num. 2.

Quæritur. Qua hora ante diem possit Curatus dicere Missam pro communicando infirmo, vide c. 8. num. 28.

18

*Curatus
quantum
dat cele-
brati pro
ipso.*

Quæritur. An Curatus, qui facit per aliū celebrare, teneatur dare supem pro ratione reddituum beneficij? Respondet negativè Hēriq. lib. 9. c. 22. sed sufficere si det secundum consuetudinem loci.

19

*An Cura
tus des
prestan-
tias dimi-
nutas a-
lijs.*

Quæritur. An Curatus, qui habet multas pitantias distribuendas pro Missis, possit, de illis diminutis, aliquod sibi retinere? Resp. Sotum de iust. lib. 9. quæst. 3. art. 1. Nau. cap. 25. num. 91. not. 24. concedere, dummodo iustum stipendium detur mercenario. Iustum autem tunc est, cum datur secundum consuetudinem loci. Suárez tom. 3. quæst. 83. disp. 86. sect. 2. At ego consulerem abstinendum, quia habet nescio quid negotiationis, vel certè fordiditatis: excusarem tamen, si ita esset consuetudo scita, & tolerata, ut potest esse

in

in aliquibus Ecclesijs, in quibus sit magnus concursus Missarum dicendarum, vt euenit, vbi fiunt miracula, vel vbi, propter populi deuotionem, magnus est concursus.

Quæres forte. An Curatus possit recipere, v.g. vnum iulium, vt communiter ibi datur pro missa dicenda, & deinde mittere semi iulium ad alium locum, vbi semi iulius datur, vt ibi ea missa dicatur, & reliquum sibi retinere? Resp. Rodriquez in summa p.p. cap. 25. num. 9. talia agentem male agere, & negotiationem sordidam exercere. Verumtamen videtur dicendum, pessime agere, & contra iustitiam; quia cum valor missæ communiter respondeat stipi datæ, si fuerit diminuta, & valor diminutus erit, & sic dans defraudabitur suo debito. Suarez tamen tom. 3. q. 83. disp. 86. sect. 3. in fine contrarium conatur defendere ab iniustitia, rem tamen vult corrigendam. Sed contra eum tenent ab eo ibi citato.

Antiquis accepta p missa possint alteri diminuta dari.

20

Quæritur. An Curatus diues ex beneficio vel patrimonio possit accipere stipendium, pro dicenda Missa ad alterius nutum, eo die, quo non obligatur pro suis, vel alijs offerre? Resp. Sot. de iust. lib. 9. quæst. 6. art. 5. Nau. cap. 23. num. 101. not. 9. & citati à Suar. tom. 3. quæst. 83. disp. 86. sect. 3. posse; imò etiam posse pacisci, ac si nihil haberet; quod negare sine causa Caetanum, & Nau. Suarez ibi affir-

Curat. diues an possit accipere stipendium pro dicenda Missa.

affirmat. Ab hoc tamen abstinendum, quia vix potest esse sine scandalo. Sot. ibi.

21

Arg. ut
sup.

Quæritur. An Curatus possit stipendium accipere pro ea missa, quam alteri applicare tenetur? Resp. Suarez q. d. sect. 3. in probat. 3. concl. posse, cum paræcij sciant Curati obligationem, & ea non obstante, ita à Curato exigunt. Et non solum Curatus hoc licitè recipiet à suis, sed etiam ab externis. Porro paræcij sufficienter dicentur scire Curati obligationem, si communiter de ea re sit notitia in Parochia, vel Episcopus per publicum mandatum obligationem præscripserit.

Non credo veram opinionem Suarez, de eo qui facit celebrare Missam ex alterius intentione, v. g. si Petrus ex legato teneatur facere celebrare aliquas missas, tunc non credo satisfacere tali legato, si dictæ missæ celebrentur a sacerdote alias obligato, etiamsi de principali obligatione constet. Intellego Suarez de sic faciente celebrare pro se, vel alio citra obligationem.

22

Curat. an
possit trās-
ferre in
aliū diem
satisdato
stipendio.

Quæritur. An Curatus, accepto stipendio die, quo possit sacrum facere pro solo dante, possit sacrificium transferre in alium diem, in quo teneatur pro alio offerre, & eodem sacrificio satisfacere vtriusq; cum dans sciat Curatum obligatum aliquoties in hebdomada offerre pro alijs.

Resp. Si non constiterit clarè dantem velle sibi

sibi, & alteri eodem sacrificio satisfieri, teneri Curatum celebrare die non impedito. Ratio est, quia ex communi omnium hominum sententia, qui dat, intelligit accipere utilius, quò potest beneficium, cuius causa dat. At utilius est pro vno celebrare, quam pro duobus simul. Si tamen Curatus aperiat danti onus suum, & dans voluntariè acquiescat, poterit Curatus eodem sacrificio satisfacere danti, & obligationi sui officij. Porrò notet Curatus, clarè onus suum aperiat; & si ita declarato dans acquiescat, tutò aget sacrificando pro duobus. Dicere autem, Orabo pro te, cum idiota, non est oratio concedens Curato vnico sacrificio satisfacere duabus obligationibus, quia hoc non explicat facturum sacrum pro illo solo cui dicta verba profert iuxta dantis intelligentiam.

Quæritur. An Curatus diues teneatur dicere Missam pro solo dante stipem, cum est di-
 minuta, & non iuxta consuetudinem loci.
 Resp. Non teneri, quia, cum stipendium non sit iustum, nec Curatus de iustitia tenebitur. Melius est tamen celebrare.

Quæritur. An Curatus pauper possit pro vnico sacrificio accipere duo iusta stipendia?
 Resp. Non posse. Suarez. q. d. disp. 86. sect. 4. poterit tamen accipere duo, & plura stipendia, quæ simul sumpta non excedant vnicum iustum stipendium; nisi voluntariè promiserit

23
An possit celeb. minima stip. pe.
 24
An Cur. pauper possit plura stipendia accipere pro vno sacrif.

totum sacrificium donanti vnum illorum stipendiorum diminutorum. Suarez ibi.

25

An Curatus possit accipere plus solito pro dicenda Missa.

An stipendium semel acceptum possit augeri.

Quæritur. An Curatus possit accipere pro dicenda Missa stipendium maius solito iusto? Resp. Posse etiamsi sit diues, dummodo nõ petatur, & largitio sit omnino libera: & accipiens potest credere, quod superfluit, liberè dari, sciente donante, quale stipendium sit iustum, & ordinarium.

Dubium. Si in loco varia sint stipendia, puta iulium, & semi iulium, an sacerdos, qui semel accepit semi iulium possit pacisci de integro iulio, vel minuere numerum missarum promissarum? Resp. Suarez tom. 3. q. 83. d. 86. sect. 2. concl. 2. non posse, quia vbi pretia rerũ non sunt taxata per Principem, iusta sunt ea, quæ communi æstimatione definiuntur: sic est in casu proposito. Licet stipendium istud non habeat rationem pretij. Sicuti male ageret, & vt plurimum lætaliter, qui exigeret pretium rigorosum, quia non esset absq; irreuerentia, & scandalo.

Promissio missæ gratuita quo modo intelligenda.

Quæritur, de intelligentia variarũ promissionum missæ; & primo, Quomodo intelligenda promissio eius, qui gratis missam promissit? Resp. Sil. mis. p. q. 11. Intelligendam secundum mentem promittentis, si intellectus potest stare cum verbis sine mendacio, sin intelligenda secundum verba. Communiter promissio gratuita non obligat ex rigore, sed ex de-

Caput Secundum . 35

decentia, & non est mutanda, nisi superueniat
causa grauis. Suarez tom. 3. q. 83. d. 86. ante
sectiones.

TERTIVS est in tali casu non promittere
missam, Sed velle in missa orare pro petente.

Quæritur secundum, An qui promissam
missam in certo altari, absq; causa, in alio di-
cit, satisfaciat? Resp. Sil. mis. p. q. 10. in fin.
Nau. c. 25. num. 134. Henriq. lib. 9. c. 23. nu.
5. Azor p. p. lib. 10. c. 24. q. 9. Peccare morta-
liter, & non satisfacere. Sed certe dura vi-
detur sententia, si scandalum absit, quia sacer-
dos non notatur infidelitate, nec concurrit
alia circumstantia, qua nihil alteri crescat ex
sacro alibi factò, vt accresceret si promissio
fuiſſet in altari priuilegiato, vel in loco, in
quo quando celebratur, defuncti orationibus
solent iuuari; & ideo absq; dictis causis actio
ista non videtur plusquam venialis, est enim
de re parua.

Si dixeris idem iudicium de eo, qui dicat
vnam missam pro alia; non cōcedo, nam plus
impetrat missa de Spiritu sancto pro gratia
obtinenda, propter orationes, quam de feria:
licet non faciliter de mortali condemnarem
talia agentem, nec ad restitutionem, vt eum
excusat Azor. q. d. licet velit orationibus com-
pēsandum damnum illum causatum, eo quod
in loco promisso non celebrauerit.

Quæritur tertio. An qui sacrum promis-

*Missam
non dicit
in promis-
so loco an
peccet.*

E

*Differri
sacri pei-
tum an-
peccat.*

sum differt, maxime accepta stipe, & cum possit illud dicere, peccet, & quomodo? Resp. oēs peccare si non dicat cum primum potest. ratio est. quia infideliter agit; nam qui dat stipem vult missam vttiliori modo possibili, Simil. p. q. i. at vttilius est si dicatur quam primum.

Si quærens missam dicat, eū commode poteris sacrum facito, quid importat illud Commode? Resp. & credo importare, vt dicatur, cum primum saluo honore sacramenti potest, & non ad libitum sacerdotis, propter eandem rationem.

Si vero quærens dicat Ad Libitum Tuum? credo intelligendum cum maiori latitudine, non tamen denotare terminum interminatū, nec eum de quo est dictum intelligendum commode, sed paulo latiore. Admitterem pro paucis diebus; pro vna, aut altera hebdomada non consulerem, nisi ex qualitate promissionis aliter videretur dicendum: pro mense nullo modo admitterem.

Sic non excusarem eum, qui, dum sacrum petitur, pro alio satisfacere debet, & postquā satisfecit illi primo; sed non secundo petenti, superueniunt noua stipendia, & illis acceptis, priorem missam transfert, eo quod promissa fuerit petenti, ad libitum: quia qui sacrum petit, dum petit sentit illi non posse satisfieri, & addit, dicas ad libitum, intelligit sublato isto

impedimento quo nunc teneris . vt patet ex communi omnium sensu, iuxta quam promissio ista obligationem parit.

Propter hanc eandem rationem (nisi aliter pactum fuerit) credo capellanum confraternitatum laicorum, teneri, sublato impedimento vt est dictum, dicere eas missas, quas confraternitas solet facere celebrare, pro confratribus mortuis.

Certe vbi sunt collegia expedit Episcopū, saltem vt piarum voluntatum exequutor, deputare vnum, qui in libro notet missas celebrandas, & eas distribuatur. & ita causa facientium celebrare tutè agetur, maximè si in loco videbit aliquem abusum.

Si duæ obligationes, quibus sit satisfaciendum, concurrant, vtri prius satisfaciendum? Resp. si capellanix respiciant locum, vel tempus, v. g. celebrandum esse in tali loco, vel tali die, tunc vni per se, alteri per alium satisfaciendum.

Si celebrans sit solus, satisfaciat prius ei, cum qua prius obligationem contraxit.

Si vna tempus, alia locum respiciat, satisfaciendum prius priori. ex Azor. p. p. l. 10. c. 24. q. 7.

Quæritur quarto, An. v. g. in collegiata, & parochiali, vbi in festis cantatur missa, quæ etiam parochialis est, an hæc missa ad libitum applicari possit? Resp. si de applicatione illius

Missæ cantatæ vel curati cui applicanda.

missæ nihil constat, posse tuto ad libitum applicari. Suarez. l. d. sec. 1. Idem iudicium de missa curati non contata.

*Missæ
appella-
narum
an appli-
candæ.*

Si aliqua capellania esset instituta cum obligatione dicendi tot missas, et iam si non constaret in institutione pro quibus essent dicendæ, essent tamen applicandæ ad mentem testatoris, Ratio est, quia fructus talis capellanie habent rationem stipendij illarum missarum, & ita debentur danti stipendium. Non tamen debentur, si illarum institutio facta fuit per Episcopum ad aliam intentionem. v. g. in ecclesia sunt aliqui capellani, de quorum primæua institutione non constat, Episcopus vt ecclesia debito seruitio non careat, & ad populi satisfactionem decernit tot missas per capellanos dicendas, tunc missæ illæ poterunt ad libitum applicari, quia Episcopus non decreuit de illarum applicatione, sed de modo deseruendi ecclesiæ.

Quæritur quinto, An sacerdos possit promittere, decem missas, v. g. & deinde applicare per decem dies vnicuique; cui promisit decimam partem missæ, ita vt decimo die, singuli pro quibus promisit, vere recipiant valorem integrum vnus missæ iuxta promissionem. ?
Resp. non satisfacere promissioni, quia inauditum in Ecclesia hunc modum, & repugnat promissioni, tacitæ facta instipulatione maxime si missæ illæ dicantur pro mortuis. Sil. sufrag.

frag. questione octaua .

Queritur sexto, Posito tres esse partes missæ, primam totius ecclesiæ, secundam celebrantis, & tertiam celebrare facientis, An celebrans secundam, quæ non solet applicari, possit alteri applicare? Resp. siue missa sit pro missa gratis, siue data stipe, siue applicetur ex charitate, & non ex iustitia. Nau. c. 25. nu. 92. concedere. Sed Suarez tom. 3. q. 83. disp. 79. sect. 9. dub. vlt. negat, eo quod sit priuilegium personale, quod in alium transferri non potest. Adde, non posse, maxime ubi promissio celebrandi intercesset, quia ita applicaret, daret ad minimum rem, de qua communiter est dubium, an possit dari, & quæ nescitur an respondeat parti, quæ applicari solet, & exponere se periculo errandi in re graui, vt hæc, quis excusaret a mortali?

Queritur septimo, Missa est impetratiua, & satisfactoria, quis dat stipem pro missa ad impetrandam gratiam, & alius ad satisfactionem, v. g. pro mortuo, nonne vna, & eadem missa poterit vtriq; satisfieri? Resp. Suarez tom. 3. q. 83. disp. 79. sect. 12. Rodriguez in summa Nau. conf. p. p. de celeb. miss. conf. 8. & negant; ratio videtur esse, quia qui dat stipem, intelligit sibi applicari missam modo utiliori possibili, at utilius est, vt qui pro impetratione dat, etiam pro satisfactione accipiat: signum est, si illi danti stipem dixerit, dicam missam.

Pars missæ que potest applicari.

An missa diuersa intentione duobus possit applicari.

pro te ad impetrationem, & eandem ad satisfactionem applicabo pro mortuo, vix annuet. vt experientia docet, valeret tamen si annueret.

Quæres fortè. An missa de requiem præscripta a Missali in die commemorationis omnium fidelium defunctorum possit ad libitum applicari? Resp. Possè, sed retento modo missæ, idest non mutatis oratione, epistola, & cæteris illi diei proprijs. Ratio est, quia eo die Ecclesia non præscribit nisi ritum officij, non autem statuit de applicatione, cum vnum sine altero stare possit. Verum non est laudanda applicatio, male enim sapit, missam, quam vnicam in anno ecclesia præscribit pro defunctis in generali, non applicare ipsis.

Quæritur octauo, An possit dici missa suspendendo applicationem, idest cum animo applicandi primo missam petiture? Resp. Rodriq. in sum. p. p. c. 247 num. 9. cum citatis, & affirmat, Angles vero 2. par. in 4. de suffrag. difficul. 5. & Suarez tom. 3. q. 83. disp. 79. sect. 9. negant, eo quod ista sint in ecclesia inaudita, & valde absurda, & ratio est, quia sacrificiū est sub potestate, & intentione ministri solum quando offertur, ideo eius intentio si suspendatur non retrahitur.

Si dixeris: Deum tunc applicare missam ei, quem petiturum præuidet. Respondebit Suarez Deum non premiare, nec punire, nec conferre

An missa
possit dici
pro petito
ne futu-
ra.

247
negat.
Vide nauarum
lib. 2. c. 2 &
ast. num.
354 et
si incipias

Caput Secundum . 41

conferre effectus sacramentorum secundum præuisa, sed secundum præsentem intentionem, & dispositionem hominis . Per quæ etiam respondetur rationibus Rodriquez.

Quæritur nono, Quid ageretur curatus, si magno numero missarum dicendarum obruatur? Resp. si sint cappellæ, vel beneficij Episcopum consulat . Papa reducit ad numerum, cui pos-
Quid agendum in magno numero missarū.

fit satisfieri, non Episcopus contra Henriq. Si sint ex varijs legatis nouis, vel ex populi deuotione, Episcopus reducit in synodo iuxta Conc. loco dicto. Et si vrgeat necessitas, idem potest etiam sine synodo. Henriq. l. d. 9. c. 22. num. 6. Nauar. c. 25. num. 138. Rodriq. loco citato. Quidam Romæ consulti negarunt, quia Papa istorum dispensationem ad se traxerit. Sed ratio videtur insufficiens, quia nec de ista tractione constat per publicam legem, & contrariū practicatur a multis Episcopis, vt clarè patet per experientiam . Nec quod Papa dispense arguit Episcopum dispensare non posse, sed arguit Papam, vt principem, quem decet esse benignum, & omnibus gratiosum, postulatis annuere.

Quæritur. An Curatus in sua Ecclesia admittat Sacerdotem ignotum ad celebrandum, sine litteris comendatitijs sui Episcopi? Resp. Conc. Triden. sess. 23. cap. 16. de reform. dicere . Non admittantur ad celebrandum ignoti, sine litteris sui Ordinarij . Sic posset practica-

26
An possit admitti sacerdos ignotus.

Q Vicarij, obseruare constitutiones proprij Episcopi, quæ si non adsunt, & tales admittuntur, possent admitti, maximè celebrantes ex deuotione; quia in istis vix quidquam mali posset inesse. Si verò celebrare volentes quærunt stipem, ego non admitterem, nisi de licentia Episcopi, vel Vicarij.

Si tamen admiseris non malè ages: certè semel ad nisi stultum habentem litteras conuenientes, sed dum essem admonitus, facultatem datam reuocaui.

27

An particula consecrandæ sint offerendæ.

Quæritur. An quando consecrandæ sunt particulæ debeant ad offertorium cum Hostia offerri, an sufficiat eas consecrare, absq; quòd offerantur? Resp. Et dico vidisse offerri, & non offerri, & si vis esse offerendas, credo sufficere si sint in Altari tempore offertorii, cum animo eas consecrandi suo tempore.

Rubrica vero Missalis Clem. VIII. de defectibus occurrentibus celebrationi. cap. 3. nu. 4. vult omnino faciendam oblationem, vel realem, vel saltem mente conceptam, quando prosequenda sit Missa post defectum comper tum in materia. At potest concordari, oblationem non esse de essentia sacrificij, vt vult Suarez, sed de integritate, vt dicit Rub. Missalis. Rubrica Missalis tutior.

128

Sacerdos consecrâs minores particulas quæ sint infirmis communicandi.

Quæritur. Si sacerdos celebret, vt multos communicet infirmos; & ante consecrationem aduertit, particulas nō esse numero sufficien-

Caput Secundum. 43

ficientes ; nec sufficienter posse prouideri cō-
munioni singulorum per partes earūdem ; an
rūc possit curare adferri nouas particulas ad
sufficiētiā , & eas consecrare absq; offerto
rio ? Resp. Possē cum secundum Suarez tom. 3.
quæst. 83. disp. 75. sect. 3. illa oblatio non sit
de essētia : tamen tutius est , eas iterum of-
ferre solas ; decentius uero offerre oblatione
mente concepta .

Nota tamen propter difficultatem contin-
gentem in collectione fragmentorum dum
locantur super corporale, melius esse particu-
las ponere in pyxide .

Quæritur. Quomodo se habeat Curatus in
denunciandis ex Altari ? Resp. Denuncianda
esse in duplici differentia . Quædam enim de-
nunciat absque alia licentia , seu iussione , &
quædam non debet denunciare absque Epi-
scopi licentia .

Quæ denunciatur absque licentia , sunt item
in duplici differentia . Quædam enim tene-
tur denunciare , ut dies festos , matrimonia
celebranda , & dies ieiuniorum : [Et deficien-
do in istis , credo peccare mortaliter , quia
deficit in re graui , quæ sub mortali populus
tenetur scire .] Alia denunciatur sine iussione ,
sed non tenetur , ut res amissas , seu inuentas ;
Desideria pia particularium , puta quod qui-
dam uelit fabricare in Ecclesia , si populus ad-
iuuet , & similia . In quibus bonum est , paro-
chum

29
*Curatus
quæ de-
nūciat ex
Altari.*

chum esse facilem, dummodo nimia denunciatio similium, non reddat officium contempibile: [Ideo prudens arbitrabitur; deficiendo verò citra damnum verisimile tertij, non peccabit plusquam venialiter, cum omnia sint de materia leui: si verò ex denunciatio-
ne omiffa verisimile fit damnum graue sequitur tertio, (quòd rarò potest contingere) erit mortale; quod bonus, & prudens arbitratitur.]

Quæ verò non denunciat absque Episcopi licentia, sunt. Citationes, & præcepta, & similia iudicialia, excommunicationes, & indulgentiæ etiam Papales. [Ratio est, non quòd similia manantia à Papa robur suum sortiantur à placito Episcopi, sed quòd Episcopus examinet, an sint falsa, & quòd talis sit vsus vniuersalis, alioquin multi deceptores pro voto multa agerent. Resignationes beneficiorum. Azor 2. p. lib. 7. cap. 24. quæst. 8. Quæstuarios etiam non commendat, qui verò sint quæstuarij, vide Silu. quæstuarij. Conc. Trid. sess. 21. cap. 9. de reformat. hæc autem intellige cum hac limitatione, si quærant pro suo particulari victu non potes eos prohibere, nec Episcopi vnquam eos prohibent, si verò quærant per Collegio, puta: [Per il tale Hospitale, Conuento, ò Chiesa], Episcopi votum est necessarium, ex Conc. ibi: In hoc tamen obserua constitutiones tui Episcopi, quia

sent tolerabilia . Præterea isti sunt pessimi Christiani, blasphemij, ludo, & peioribus pleni, & si diceres inter eos inueniri aliquos, qui sapiant hæresim, forte non errares, nam & vidi in quadragesima non carentes cibo edere carnes . Ad hæc, sæpe ita fingunt extremam necessitatem, vt eos videntes non leuiter credant obligari ad eis succurrendum & alij multum versantur in ancipiti, luctante, & reluctante conscientia, quod non rarò vidi, quòd certe non est leue damnum tertij. Azor 3. p. l. 13. c. 7. q. 8. cum Adriano in vniuersum concedit .

Nota . In omni denunciatione, quæ facienda est iussu Episcopi, habendam esse facultatem in scriptis, & reponendam ad verificandas denunciationis commissiones, si vnquam opus fuerit .

Quæritur . An quando Episcopus iubet aliqua denunciare, Curatus teneatur obedire sub mortali? Resp. Teneri, cum res sint serię, & in dubio Curatus debet iudicare eas serias, & obedire. Sil. obedientia q. 7.

[Quæritur. Qua mundicia Curatus cum vestibus, & instrumentis sacris sacrificabit? Resp. Nullam mundiciam in seruitio Dei, esse, respectu Maiestatis illius sufficientem, à peccato tamen excusabit ea, quæ per Episcopum fuerit approbata, & non est ultra scrupulis vacandum, quia non est credibile Episcopum,

31

Denunciatio si iubeatur sit per scripturam.

32

An Curatus obediat sub mort.

33

Mundicia rerum sacrarum.

in hoc deficere. Si nihil decernat, mundicia est sufficiens, qua boni vtuntur. Certè vituperabile est, habere camisum sordidiorum indusio sordido, corporale sordidius sudario immundo, mappas Altaris propria tobalia. At quia sæpè contingit ob paupertatem Ecclesiæ carentis corporalibus ipsa corporalia vsu nigrescere ex frictione patenæ, dum fragmenta colliguntur.

34

Corporale quomodo conseruatur mundū.

Dum igitur nequueris munda habere, accipe scissuras illas, quæ supersunt ex hostijs apertatis, & illis frica nigredinem illam, & auferetur. Sed validius operabitur interior pars mollis panis ordinarij. Porrò si scrupulis vrgeris, ante frictionem, poteris super sacrarium excutere corporale, vt si forte insint fragmenta, decidant in loco illo mundo. Sed nec hoc necessarium credo, sicuti nec in sacrarium reponere micæ illas, quæ ex frictione nigredinis supersuerunt. Poteris, & vti corporali nunc ex vna, nunc ex altera parte inuersa, vt mundum habeas, nec item scrupulis cedendum, ne pro versione fragmenta, si quæ insint, decidant, quia credo merum scrupulum, nam, & quando lauantur, si fragmenta insint, decidunt, & tamen nullus dicit excutienda prius corporalia in loco mundo.

Remediū contra mucorē.

Quoniam vero sæpe tobales, & alia Ecclesiæ vtensilia, humiditate, valido mucore ferment,

rent, poteris huic malo ita occurrere. Acci-
pe radices lilij cerulei, collectas in Ianuario
luna deficiente, & vino calido lotas, & frustra-
tim scissas in vmbra exsicca, & inter tobaleas,
& alia fetentia sparge, & honesto odore, & gra-
to omnia implebunt. Porrò prius tobaleas, &
cætera ita soli, vel vento tandiu exponas, quo
ad fetorem illum sol, & ventus excusserint.

Potest præterea euenire, vt sacristia tantis
muribus scateat, vel aliunde aduenientibus,
vel ibi natis, vt etiam si felibus, & muscipulis
vtaris, non tamen tam cito excutiantur, sed
interim multa corrodat. Adde cæteris di-
ligentijs hanc. Pone in locis vbi reccurrunt
aliquas scutellas plenas aqua, & non noce-
bunt vltcrius. ita docuerunt mercatores, qui
nec felibus, nec muscipulis poterant suas mer-
ces a muribus defendere. omnium optimum,
loco integro, & bene clauso omnia condere.

Potest etiam euenire, vt Calix continuo vsu
exterioris sordescat, poterit & ita sordes abluere,
Laua lixiuio calido, & vnge smigmate, de-
inde aqua pura iterum laua, pone ad solem,
vt exsiccetur, deinde panno lineo albo abster-
ge, & erit tanquam nouus. Et hoc sufficit se-
mel in anno.

Caveat Curatus, quando veniunt Missæ
insolitæ ex petitione alicuius dicendæ, puta,
quia sunt Missæ, vel de Sancto ignoto, vel ad
rem, quæ superstitionem sapiat, vt contigit

*Remediũ
contra
mures.*

35
*Calix quo
modo mũ
detur.*

36
*Missas in
solitas fu-
giat.*

D mihi

mihi semel: petijt enim quidam certas Missas vnā pro omnibus in aquis submersis, aliam pro omnibus necatis, aliam pro stultis, & alias quasdam similes: tunc Curatus interroget, & videbit ad superstitionem tendere, sicut accidit mihi, cum enim nouitas rei me afficeret, & interrogassem ad quid cuperet tales Missas respondit petens, ne filius meus, qui est in carcere habeat torturam, de qua dubitabat, & ita caruit Missis. Et tu fac similiter.

37
Non benedicas vestes sacras.

Caveat etiam Curatus, ne benedicat vestes sacras, nec decipiatur, eo quod in Missalibus earum benedictio reperiatur. Imò nec hanc facultatem potest dare Episcopus simplici Sacerdoti: ita mihi respondit Congregatio Rituum, sub Illustrissimo Cardinali de Aragonia, Anno 1600. Ita etiam tenet Sil. benedictio. q. 3. Nau. cap. 25. nu. 84. Et si reficiendæ essent, caueat ne destruat ita, quòd primam formam mutant, ita vt dum sunt destructæ, sint in tali forma, quòd eis vti non posset in Missa, nam tunc benedictionem amittunt, ita multi Doctores.

Porro quia potest fieri, vt Curatus ruralis multum labore pro obtinenda benedictione dictarum vestium, cum multum distat ab Episcopo, & tedio illius laboris, vel non resarciat fructus, vel nō faciat nonas; quorum alterum si benedictio facilè haberetur, non efficeret. Sciendum ordines mendicantes hanc facultatem

Caput Secundum. 51

tatem habere, vt patet ex illorū priuilegijs : totum autem negotium facile euadet; cum regulares mendicantes per castella sint frequentes.

Ita compendium priuilegiorum fratrum minorum Alphonfi Casarubij, cum additionibus fratris Hieronymi a Sorbo Cappuccini, priuilegio concessō Congregationi sanctę Iustinę, ab Innocentio viij. Anno 1487. fol. 37. §. 1. At hodie ex Rituali Pauli v. de benedictionibus, Episcopus simplici sacerdoti hanc facultatem ritē potest delegare non solum pro vestibus sacris, sed etiam pro corporalibus æquantur enim istę benedictiones. Porrō Episcopus bene nouit quę sint suę facultatis.

An verò possit Curatus, qui habet planetam nouam, & non potest curare benedici, quia longē distat Episcopus, supponere nouā non benedictam veteri benedictę, vel eam illi infuere, & tunc postquam celebrauerit cum vtraque, denuo nouam à veteri separare, & vti noua tanquam benedicta? Resp. Me vidisse ita actum, sed qua ratione nescio, hoc vnum scio, hætenus non inuenisse simili vsu benedici, & ideo affirmare Curatum non posse agere, vt dicitur, credo tutum.

Quæritur. An Curatus valdè debilis possit, sacris vestibus indutus, ire cum baculo ad Altare pro celebratione, cum aliter illò nequeat ire? Resp. Tol. Inst. lib. 1. c. 58. num. 2. Sa

C 2 cerdotem

38

Notandum.

39

Aneat ad Altare cum baculo.

cerdotem sine baculo non valentem ambulare esse irregularem, durante dicta impossibilitate, ideò non debere sic ad Altare accedere: si verò sit quidem debilis, sed ægre, sine baculo possit Altari accedere, non esse irregularè. At omnia incommoda superantur, si Curatus se ad Altare sacris vestibus induat, & non refert quomocunque ad Altare accesserit, dummodo dum est ibi, sine baculo possit officio suo fungi. c. nullus Episcopus, de cons. dif. 5.

40

*Indecentia in gestu eius-
set.*

Occasione dictorum meminerit Curatus abstinere a portatione baculi in publicis processionibus, à portatione pileoli linei in Ecclesia, dum sacras vestes induit, dum eisdem indutus in publicum procedit à deiectione brachiorum, & ab omni alio simili indecenti gestu.

41

Cum cantatur passio an sacerdos teneatur recitare totum.

Quæret aliquis, quãdo solet cantari passio in hebdomada maiori, an celebrãs si sit vnus è tribus, qui cantant, teneatur legere totum, an sufficiat, dicat partem propriam cantatam? Resp. Henriq. in summa affirmare sufficere si dicat partem cantatam. Quod vero rubr. Missalis recogniti per Clem. viij. ante passionem Veneris sancti habeat, celebrans legat summissè omnia; non euincit ad hoc teneri, si fuerit vnus de cantantibus; si tamen legerit nihil mali ageret. Et quæ dicuntur de die veneris, sunt etiam intelligenda de alijs diebus, in quibus recitatur Passio.

Quæ-

Quæritur. An Curatus; qui in loco est solus; & in die Natiuitatis Domini sumpsit purificationē in prima, vel secunda Missa incautē, possit dicere aliam, vel alias Missas eiusdem diei; etiam si non sit ieiunus, cum, si non dixerit, sui sint caricaturi solitis missis, & causetur scandalum, vel saltem admiratio, & ab utroq; sit cauendum? Resp. Non posse, Silu. Euch. 3. q. 6. & bene scandalum tollitur, si de contingētia populus admoneatur.

Quæritur. An si in Ecclesia Curati aliquis sacerdos celebrans moriatur, vel morbo impediatur perficere missam captam, peractam consecratione, saltem alterius speciei, an teneatur Curatus eam perficere, etiam si non sit ieiunus, cum alios sacerdos ibi non adsit? Resp. Nau. c. 25. nu. 86. affirmare. Sot. vero d. 13. q. 2. ar. 6. vult teneri si adsit scandalum. At Suarez tom. 3. disp. 85. sect. 1. in fine, ait teneri non ratione præcepti Ecclesiastici per c. 1. q. 1. cum nihil vbi habetur. Censuimus conuenire, vt in eo casu sit liberum alteri Episcopo, vel Presbyt. consecrationem exequi officij cæpti. &c. Sed eo quod hoc sit rationi consentaneum, cum ad munus sacerdotis pertineat, ne sacrificium maneat imperfectum: dicendum videtur hoc esse certum, posse tale sacrificium perfici etiam à non ieiuno. An vero teneatur de præcepto, non concordant Doctores, vt patet ex dictis. rub. Missalis de dese-

42
Si sacerdos in die Natali sumpsit post primam vel secundam missam.

43
Cum sacerdos non possit Missam captam perficere.

ctibus in ministerio occur. in Missali. Clem. viij. cap. 10. num. 3. habet, per alium, sacerdotem explendam Missam. At per multas rub. Miss. non obligat ad mortale, vt est dictum num. 16. ergo not. hæc in hoc casu. Hæc conuenientia rationis. Suarez placet, quia canon expresse liberum relinquit, & cum non distinguat, quare distinguemus nos? maxime in materia pœnali, & de re mortali. Valde rationale videtur Curatum non cogi: sed & valde rationale est, non relinquere sacrificium imperfectum, & cum res sit facilis, non est tanta coarctatione, & disputatione digna. Dato autem, quod curatus velit sacrificium proficui an teneatur, statim vel an hoc possit etiã post moram? Resp. Henriq. lib. 9. de missa c. 23. glol. enim posse eadem, vel sequenti die. Suar. vero, & Sot. loco dicto, annuunt proficuum statim, si Sacerdos adsit, dum aduenit casus dictus indigens perfectione sacrificij: & hoc tenerem.

44

*Si interfecta
crificadũ
Eccl pol.
luetur.*

Quæritur. Quid agendum, si Ecclesia excretur effusione sanguinis, vel seminis humani? Respon. si erat consecrata per Episcopum vel per simplicem Sacerdotem de licentia Papæ reconcilietur aqua per Episcopum benedicta. Si vero erat solum benedicta reconciliari potest per simplicem sacerdotem aqua benedicta ordinaria per eum aspersa, & hoc fieri potest etiam Episcopo non consulto.

Caput Secundum . 22 55

10. Azor 2. p. 1. 9. cap. 5. q. 5. At si per tempus vacat, bonum est prius Episcopi beneplacitum expetere.

Sed si necessitas cogat celebrare, tunc posse, quando est consecrata, etiam ante reconciliationem. Sot. d. 13. q. 2. a. 3. versu. Quo circa. & S. Tho. Henriq. vero l. 9. c. 27. nu. 7. addit, Urgente necessitate, & de licentia Episcopi. hanc licentiã præsupponit rituale Pauli V. de benedictionibus Ecclesiæ. hoc obserua.

Quæritur. Quoniam sæpe populi faciunt celebrare missas S. Gregorij, quot, & quæ sint, istæ missæ. Resp. Aliquos doctores asserere esse triginta, sed nihil præterea: Alij cõcordãt in numero, & specificant, quæ dicunt esse varias, v. g. de angelis, de trinitate, & similes. Roderiquez in summa.

In libro dialogorum S. Gregorij l. 4. c. 55. habetur dictum Sanctum iussisse celebrari missas pro quodam monacho proprietario mortuo, qui postea apparens, post celebratas triginta, & reuelavit se per illas saluatum. In missali habetur rubrica pro mortuis, dicens: In die tertio, septimo, & trigesimo, quasi approbans hunc numerum. Consulti monachi S. Gregorij de Vrbe, ubi infinitæ dicuntur, & vnde illarum institutio, vt potest credi, ortum habuit, dixerunt esse triginta, vt dicitur de Requiem, nec necesse continuate dici, & ita illos praticare. Sed & in duplici, & semi-

*Missæ S.
Gregorij.*

*missæ
S. Gregorio.*

duplici posse dici missam currentem, & equè
 prodesse ac de Requiem tradunt multi. Azor.
 p. p. lib. 10. cap. 32. q. 5. Imò aliqui volunt
 plus prodesse de Sancto quam de Requiem,
 quod sanctus ille suis orationibus adiuuet
 mortuum illum pro quo celebratur. circum-
 fertur quedam missa specifica sub no-
 mine Missæ sancti Gregorij,
 quæ est solita de Requiem so-
 la oratione distincta, quæ
 forte est vsui alicui
 religioni. cer-
 te non
 videtur instituta a S. Gregorio, vt
 ex eius textu apparet & in
 missali Clem. viij. vel
 Pij V. nulla fit
 eius men-
 tio.

DE

PRAEDICATIONE.

CAPVT TERTIVM.

Quaritur . An Curatus teneatur prædicare? Resp. Sotus de Iust. lib. 10. quæst. 1. ar. 3. parum vltra medium, in Conc. Trid. disputatum fuisse, an hoc munus : videlicet prædicandi , esset iniungendum Curatis, & tandem concludit se perfessum in determinatione . Et parum supra vult Curatum teneri solum docere populum Articulos Fidei, Decalogum, & Orationem Dominicam. At Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de refor. habet, vbi sermo est de Curatis, Pascant populum salutaribus verbis, annunciando cum breuitate, & facilitate sermonis, vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oportet. Et sess. 22. cap. 8. de sacrificio Missæ, dicit frequenter, curam animarum gerentes inter Missarum celebrationem, exponant ex ijs, quæ in Missa leguntur. Et sess. 23. cap. 1. de reform. ait : Cum mandatum sit omnibus, quibus animarum cura cõmissa est, oues suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbiq; diuini prædicatione. &c. Et licet

Curat. teneatur prædicare.

cet ibi loquatur de Episcopis, tamen inferius intelligit omnia etiam de Curatis. Et sess. 24. cap. 7. de refor. loquens de parochis, ait: Exponant sacra eloquia, & in lege Domini, populum erudire studeant. Ex quibus omnibus locis euincitur Curatum teneri prædicare. Ita Tol. Inst. lib. 5. c. 5. num. 7.

2

*Curatus
prædicet
per se.*

*Quando
prædicet
per alium.*

Quæritur. An Curatus teneatur prædicare per se, vel sufficiat prædicet per alium? Resp. Tolet. vbi supra, non esse necessarium prædicet per se, sed sufficere, si id faciat per alium. At Conc. Irid. sess. 5. cap. 2. de refor. ait: Per se, vel per alios legitimè impediti, pascant salutaribus verbis. Credo distinguendum. Prædicare vna, aut altera vice per alium, vt abundantiori doctrina, vel modo consoletur populum, videri bonum: prædicare verò semper per alium, ad quietem credo malum, & non satisfacere officio suo. Prædicare etiam semper per alium ex inhabilitate, credo excusabile, si sic toleretur ab Episcopo, ipso sciente; vniuersaliter tamen credo posse saluari opinionem Tolet. de prædicante per alium, quia licet hoc non videatur conforme verbis Concilij, tamen concordat eius menti, quæ est populum instructum iri.

3

*An Cur.
vnquam
excusatur
à prædi-
cando.*

Quæritur. An Curatus vnquam excusetur a prædicando, etiamsi velimus, per Conc. loco dicto teneri? Resp. Excusari, quando est legitimè impeditus si non habet quomodo
per

Caput Tertium. 39

per alium possit prædicare, quia vel redditus non sufficiunt, vel deest persona idonea. Ratio est, quia impossibile nulla est obligatio, Sed si habere quidem potest idoneum, & habet redditus sufficientes, & tamen in illo loco, vel parochia Episcopo sciente, & nõ contradicente, parochi, etiam si non sint legitime impediti, non prædicant, si hoc eueniat in Ciuitate, vbi Episcopi communiter instituunt prædicatores aliquos, vel ipsi regulares de licentia Episcopi prædicant, excusabitur Curatus a prædicatione, quia tales Prædicatores censentur deputati ab Episcopo pro toto populo, & per consequens pro omnibus Curatis. Et tunc Curati iuxta Concil. Trid. censentur legitime impediti, vel a iussione Episcopi sic constituentis, & interpretantis istam legem, etiam si velis esse Diuinam; Vel quia sic vtilius geritur negotium populi. In oppido verò, vbi, silente Curato, omnes silent, sine dubio Curatus, nec per alium prædicans, peccabit mortaliter. Ratio est quia deficit in re graui, cedente in graue populi incommodum. Nec hunc Curatum credo excusari conniuentia Episcopi, cū de iure Diuino Curatus ad hoc teneatur, vt patet ex Conc. Trid. loco allegato, sess. 23. c. 1. de refor.

Quæritur. An Curatus possit dare licentiã alteri prædicandi in sua parochia? Resp.

Cong.

4
An Curat. det alteri licentiã prædicandi.

Conc. Trid. sess. 5. cap. 2. de reform. velle, etiam regulares debere admitti a suis Superioribus, & ab Episcopo loci, alias interdicit eos prædicatione.

Rodriquez tamen q. canon. p. 3. q. 32. a. 1. ex Henriq. tenet curatum posse dare facultatem prædicandi viro docto, aut regulari docto, & noto, vt duabus aut tribus vicibus prædicet in sua ecclesia, etiamsi doctus prædicator non sit approbatus ab ordinario parochi, constitutiones Episcopi, & consuetudo sunt obseruandæ, ego inconsulto Episcopo nunquam admittere. Sed An semel approbatus ab Ordinario possit admitti a Curato sine alia licentia? Videât Curati Cõstitut. suorû Ep̄atuû & eas obseruent: quod si nihil prohibetur, poterit Curatus dare licentiam prædicandi Prædicatori iam admissõ. Nauar. cap. 25. num. 141. Rodriquez vt supra videtur contrarius Nauarro. Ego nõ admittere inconsulto Ep̄o.

*An det
exhortationem faciendi.*

Quæres forte, An quæ dicuntur de prædicatione, intelligantur per omnia etiam de exhortatione publica? Resp. Et citra Constitutionem Episcopi, credo non intelligi, nam, confraternitatibus laicorum exhortationes fiunt & numquam requiri Episcopi placitum audiui. Exhortationem autem intelligo, dũ ad populum habetur sermo extra pulpitem, vel locum solitum pro concionibus aut si fiat in loco solito, puta ex Altari, fiunt habitu distincto

distincto ab eo, quod assumitur in prædicatione, ita ut habitus, & locus videantur distinctionem ponere; nam materiæ, & verborum utrorumque eadem est ratio.

Quæritur. Qua pœna teneatur Curatus ad prædicandum? Resp. Cum Conc. loco dicto inquit esse præceptum Diuinum, si excessus erit notabilis, credo peccaturum mortaliter, cum erret in re magna, in magnum populi præiudicium: Si verò omittat vna, aut altera vice, nullum, vel leue peccatum erit, quia paruitas rei in omni materia excusat. Præterea incurret pœnas a Conc. Trid. taxatas sess. 5. cap. 2. de reform. Quæ sunt censure, & aliæ arbitrariæ Episcopo, & assignatio tantæ mercedis alteri, qui prædicet, quæ sit honesta, etiam si Curatus sit exemptus. Si vero sit sub Abbate, & Prælato Regulari, & Prælati sint negligentes, Metropolitanus, in cuius diœcesi est Curata, potest prouidere, omni appellatione, reclamatione, recursu, seu exemptione postposita. Concil. ibi.

Quæritur. Quando Curatus prædicabit? Resp. Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. de reform. saltem diebus Dominicis, & Festis solemnibus, & sess. 24. cap. 7. de reform. ait singulis diebus Festis, vel sollempnibus. Credo sufficere, si prædicet pro consuetudine loci, Episcopo sciente, & non contradicente.

Sed si populus nolit prædicationem audire,

5
Pœna nō
prædicandi
est.

12
11
10

6
Curatus
quando
prædicet.

re, & de hoc constat Curato, quid aget? Resp. Si per impossibile totus populus esset deprauatus, potest Curatus sine peccato tacere; quia ratio prædicandi est, vt paruuli petentes panem habeant, qui eis frangat. Immo tunc deberet tacere, quia non sunt proijcienda margaritæ ante porcos. De Graff. 2. p. lib. 3. cap. 22. num. 6. c. in mandatis. d. 43. Sed cū hoc sit impossibile, prudenter aget Curatus, si rarius prædicauerit, vt populus non lassetur, & expetentes sermonem auidius eum excipiant.

Si populus nolit prædicari.

Et si diebus illis valdè implicetur confessionibus audiendis, cantando sacro, publicis processionibus, præcedenti nocturna vigilia in seruitio moribundi, & similibus occupationibus, quæ vix sinunt aliud agere, an tunc excusetur à prædicatione? Credo excusari, cū verè non possit. Sed si potest, at cum magno labore? Breuitatem excusabit lassitudo. Sed si verè præ lassitudine non potest se præparare, vel non habet tempus recolendi præparata? Excusabitur, quia difficilium est eadem ratio, ac impossibilium.

7
Quomodo prædicabit Curatus.

Quæritur. Quomodo prædicabit Curatus, hoc est, an declamatorio modo, vt Concionatores, vel quo modo? Resp. Posse, si velit, declamatorio. Cæterum Conc. Trid. sess. 5. cap. 2. de reform. ait de Curatis, annunciandoque eis, cum breuitate, & facilitate sermonis, vi-

tia quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oportet. Communiter ex Altari loquitur. Seruandus est mos loci.

Aduertat Curatus inter dicendum neminem lædat, nedum priuatum, multò minus Magistratus seculares, vel Ecclesiasticos. sed de omnibus honestam mentionem faciat, tantum abest, vt stulta libertate aliquem lædat. Reprehendat liberè, sed saluo honore omnium. Neminem nominatim in publico colloquio nominet, quia est odiosum sufficiat necessaria, dicat nomine suppresso. Aliter autem agens posset, & mereretur castigari ab Episcopo.

Quæritur. Quanto tempore durabit prædicatio? Resp. Conformandum se alijs Curatis, & cum sit res arbitraria, relinquitur prudentiæ Curati, iuxta necessitatem populi, nec credat aliquis post longam orationem facundius loquutum fuisse B. Ioanne Apostolo qui in singulis concionib. hoc vnum intonabat, Diligite Filioli.

Quæritur. Si Curatus habeat magnam Ecclesiam, & vocem debilem non correspondentem Ecclesiæ, an teneatur loqui ab Altari, vt est mos illi Ecclesiæ, an è pulpito, vel alia parte viciniore populo, vt audiatur. Resp. Si Ecclesia sit magna, & populus paruus, loquatur, ex loco solito, admonito populo, vt accedat, & si non accesserit, non curet, quia

cum

8
Prædicatio quantum durabit.

9
An quo loco prædicabit Curato.

cum peccet ex malitia, non imputabitur Curato; Si verò populus multus, & Ecclesia magna, & vox debilis, nec aliter potest audiri a populo, loquatur è viciniori loco, & pro audientia aptiori. Sed si iste Curatus nolit moveri loco solito? Si impedimentum vocis sit perpetuum, non excusarem, nam tenetur loqui, vt audiatur, quia loqui, & non audiri, idem est, ac tacere. Si verò impedimentum vocis est ad tempus, loquatur è loco solito, ad evitandam novitatem.

10

Quid prædicandū.

Quæritur, Quid prædicabit Curatus? Resp. Conc. Trid. sess. 5. cap. dicto ita habere, vitia, quæ eos declinare, ac virtutes, quas sectari oportet, vt pœnam æternam evadere, & Cælestem gloriam consequi valeant. Ideo Curatus; etiam si sit magni talenti, meminerit semper inculcare vitia generaliora grassantia in loco, & ea pro viribus euellere, & in hoc totus incumbat.

11

Casus conscientie nõ proponat.

*. Caueat autem præponere casus conscientie. v.g. tanquam rem ordinariam, in singulo sermone vnicum casum; quia periti & pii sunt experti scrupulos ingerere auditoribus. Ideo eos non proponat, nisi necessitate cogente, & si res sit sub varietate opinionum, communem sequatur, ne detur anfa male agendi malis.

12

An prædicet subtilia.

Quæritur. An Curatus prædicet subtilia? Resp. Conc. Trid. sess. 25. cap. 7. de refor. dice-
re,

re, postponendas inutiles quæstiones, & fess.
 25. prohemio de Purgatorio, prohibet apud
 rudes tractari difficiliore, & subtiliore quæ-
 stiones. Et certè citra periculum damni, non
 erit absque veniali, quia vanum; præsuppo-
 sito non adesse aliquam causam iustificantè,
 cum periculo verò damni, erit mortale ra-
 tione damni. Tamen non erit ab re, vbi ha-
 buerit Populum capacem, quædam altiora,
 appositè tangere. Sed caueat, quia scientia
 inflat, charitas verò ædificat.

Cæterum multa reperiuntur conducentia
 ad facilem modum prædicandi, & exhiben-
 tia quasi materiam, vt explanationes Episto-
 larum, & Euangeliorum diuersorum Docto-
 rum, inter quas potest adscribi paruus liber,
 qui circumfertur nomine Nicolai Gallerij.

Præterea quintus Index Summæ S. Tho.
 Augustini Hunnæi, qui pro omnib. Festiuita-
 tibus exhibet materiam decerpendam ex sū-
 ma S. Tho. pro Epistolis, & Euangelijs cur-
 rentibus.

Et si Curatus laboret magna dicendorum
 penuria, poterit loco prædicationis (intelli-
 ge in Oppidis inter rudiores, ne ministerium
 irrideatur, si res agatur cum sapientioribus)
 legere aliquam partem libri spiritualis, puta
 Granatæ, Gersonis, vitæ Sanctorum, & simi-
 lium, & breui consideratione, electis dedu-
 cta expedire se, & fructuose ager.

E

Sed

Sed & scias D. Gregorium Magnum quasdam homilias suas curasse legi populo per notarios : & tamen quis se Gregorio comparabit, vel quis locus inferiorem se iudicabit Romam? Apparatus sacer Possiuini in Gregorio Magno.

13
Disputa-
re de Fi-
de laicus
prohibe-
tur.

Studeat Curatus euellere ex parochia sua (si adsit) abusum illum, quo sæpè seculares in foro, & in publicis apothecis, quod maximè fit in Oppidis disputant de Fide, vel sermones de ea cum altercatione suscipiunt, & admoneat eos peccare mortaliter, vt notat Caiet. in summa verbo, Disputare, & Nau. cap. 11. num. 26. Et si ibi Curatus interrogetur de aliquibus, quæ non sint ad rem, respondeat, se domi daturum responsa ei, qui interrogat, cum est persona capax doctrinæ: Si verò sit rudis, belle se extricet, & non satisfaciat quæsito, cum non est res necessaria, sed curiositatis, vt res tam excellentes, quales sunt Theologales, tractentur pro sua dignitate. Nam, aliàs videbis nasci rixas vnoquoque mordicus suam opinionem defendere volente, & sæpe opiniones falsas, & aliquando hæreticas defendente.

14
An mor-
tale præ-
dicare in
mortali.

Quæritur. An sit peccatum prædicare in mortali, & quale? Resp. Caiet. 3. p. q. 64. ar. 6. in resp. ad 1. arg. velle esse mortale, & 2. 2. q. 187. Videtur non concordare cum dictis in summa de Prædicatorum peccatis, vbi vide-

videtur innuere, citra contēptū non esse mortale. Nau. c. 35. n. 141. dicit mortale Armil. ēt prædicatorū peccata. §. 2. idem habet cū Caiet. Tol. autē Inst. l. 1. c. 87. dicit non esse mortale prædicare in mortali reuerēter, & sine cōtēptu, quod puto coincidere cum d. Armil. Sotus tamen dist. 1. q. 5. ar. 6. in confirm. 2. conc. distinguit, esse mortale, quando prædicator est publicus peccator, quando verò est occultus, & prædicat cum reuerentia, & sine contemptu, nullū esse peccatum. Ex Cong. Conc. affirmant quidam prædicationem non esse ordinis sacri: quod si ita, vera erit sententia Nau. & citatorum.

Quæritur. An mentiri in prædicando sit peccatum, & quale? Resp. Mortale esse mentiri in omni illo, quod assumitur, seu dicitur, qualecumq; sit, vel ex Scriptura Sacra, vel vitis Sanctorum, vel ad mores, ad docendum, instruendum, persuadendum, vel monendum auditorem, ita Silu. mendacium. q. 3. Caiet. in summa prædicatorum peccata, Armilla eodem verbo, §. 3. Nauar. c. 25. nu. 141. etiam si dubia prædicentur assertiuè. Caiet. ibi. Ideò si inter dicendum occurrat aliud quid, non dicat nisi ea, de quibus est tutus ita esse vt dicit. Mentiri verò circa citationes puta Isaia pro Hieremia, capitis decimi pro quinti, & similib. ex defectu memoriæ nullum est peccatum; ita mentiri, ne verecun-

15
An mortale mentiri in prædicando.

detur, leue erit, quia ista non sunt mendacia in doctrina. Ijdem ibi.

Ideo dubia dicenda sunt pro dubijs, & certa pro certis.

Si tamen quis mentiatur assumens dictum sapientis verum, & assumens esse Scripturæ, non credo mortale, quia non præiudicatur veritati, maxime si hoc dicat ex quadam surreptione, & etiam cum quodam dubio, sit, nec ne Scripturæ.

Si vero fabulæ, & facetiæ dicantur, Nauar. & Caiet. & Armill. ibi volunt esse veniale. Si verò prædicentur impertinentia, & mentiatur, non erit peccatum mortale nisi ratione scandali. Caietan. & Armil. ibi.

Prædicare autem ad pompam, & inutilia, aut Historias, & gesta Romanorum, & similia, est cum Caiet. ibi grauissimum peccatum: Si tamen ista dicantur ad maiorem declarationem, non est mortale. Armil. ibi §. 4. Sed tu dic, nec esse veniale, quia & Apostolus allegabat dicta poetarum, sic etiam multi Sancti dicta diuersorum Sapientum.

Quæritur. Quomodo Curatus interpreta-
bitur Sacram Scripturam? Resp. Concil. Trid.
sess. 4. de editione sacrorum librorum dicere,
Nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei,
& morum ad ædificationem Doctrinæ Christi-
anæ pertinentium, Sacram Scripturam,
ad suos sensus contorquens, contra eum sen-
sum,

16

Quomo-
do inter-
pretanda
Sacra
Scriptu-
ra.

sum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam Sacram interpretari audeat.

Quæritur. An si Curatus fuerit Doctor Theologiæ possit Sacram Scripturam interpretari aliter quam dicit Concilium? Resp. Negatiue, quia ita Conc. clare loquitur.

Quæritur. An Curatus possit Sacram Scripturam interpretari, non quidem contra, sed præter vnanimem consensum Patrum? Resp. Azor 1. p. Instit. lib. 8. capit. 2. quæst. 3. Posse, quia Conc. non prohibet erui alios sensus, sed sensus Scripturæ, & consensui Patrum contrarios.

Quæritur. Qui sensus erunt non contra, sed præter consensum Patrum? Respon. Azor ibi dare exemplum in hoc loco Scripturæ: Generationem eius quis enarrabit? Patres intelligunt generationem æternam D. N. Iesu Christi, & temporalem ex matre. Sensus præter hunc est quod alij intelligant dictum locum pro sæculo, quasi velit dicere; homines illius sæculi, quis enarrabit? Igitur dicemus sensum non esse Scripturæ contrarium, sed præter, cum talis est, quod salua fide, potest consistere, & sit tamquam fundamentaliter, seu radicaliter in scriptura. Optimum est nõ

17
An Do-
ctor possit
eam inter-
pretari.

18
An inter-
pretanda
præter cõ-
munem
sensus
Patruũ.

19
Qui sen-
sus non
sunt con-
tra, sed
præter scri-
pturam.

recedere a communi sensu, & si fiat, promatur tanquam res propria, non aliorum.

20

Quæ peccata admonenda sūt prædicatione.

Quæritur. An Curatus teneatur admonere peccata, in quibus sui viuunt, nescientes esse peccata, & non sit spes emendationis?

Resp. Si ignorantia sit legis positivæ, & non sit spes emendationis, non teneri. Azor 2. p. l. 12. Inst. c. 15. q. 4. Si verò sequatur ex ista ignorantia damnum tertij, teneri: si autem damnum sit in peccante solo, non teneri. Azor cap. dict. q. 4. Si tamen timeretur scandalum pusillorum, melius esset tacere. Silu. Scād. q. 3. not. 2. Sot. vt infra in resp. ad auctoritates Ambrosij, Pauli, & Greg. At si admoneret, non peccaret, quia Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de reform. ait Curatum debere admonere vitia, quæ populus tenetur fugere.

Si verò ignorātia sit contra legem naturalem, vel Diuinam, tenetur admonere, quia & populus tenetur ea scire.

21

Admonitio in prædicatione, de quibus facienda.

Porrò admonitio fit de certis esse peccata mortalia, & non de his, quæ sunt sub varijs opinionibus nisi admoneat certa pro certis, & dubia pro dubijs. Item admonitio fit de communioribus, quia rarò, & prudenter particularia, quæ sunt in vno, aut altero, tanget, & si tetigerit non videtur maius peccatum, forte, quam imprudentiæ, cum non sit spes emendationis.

Sed quid sit melius admonere, vel filere,
cum

Caput Tertium. 71

cum non sit spes emendationis? Casus non est credibilis, cum impossibile sit totum vnū populum esse deprauatum, & ideo melius est admonere, quia Curatus tenetur instruere ignorantes in his, quę sunt contra legem naturalem, & Diuinam, reliqua, quę sunt contra leges positiuas, cum non sint in damnum tertij, credo melius silenda, cum non speratur emendatio, quia cum peccantes excusentur bona fide, non est quod Curatus tantum curet de illorum instructione.

Sot. dist. 18. quęst.

2. art. 4. in so-

lut. 2. ar-

gum.

in dubio, & præcipuè
propositione

secun-

da.

DE
DOCTRINA
CHRISTIANA.

CAPVT QVARTVM.

1
*Quid sit
Doctrina
Christi.*

QVAERITVR. Quid intelligatur nomine Doctrinae Christianae? Resp. Rudimenta Fidei, quae secundum Sotum sunt, Symbolum Apostolorum, decem Praecepta, & Oratio Dominica, haec enim est necesse scire, reliqua, quae circumferuntur in libellis Doctrinae Christianae, sunt ad bene esse. Praeter haec Concil. loco dicto requirit, vt doceatur obedientia erga Deum, & parentes.

2
*Sub qua
paena do-
cenda.*

Quaeritur. An Curatus teneatur sub mortali docere istam obedientiam? Resp. Cum Conc. cap. dicto velit compellendos eos, ad quos spectabit, per censuras Ecclesiasticas, & Azor Inst. lib. 5. 1. par. cap. 6. q. 5. dicat leges illas Ecclesiasticas, quae iubent cum comminatione censurę, vt haec obligare sub mortali

li, licet Caiet. in Summa. clericorum peccata, non concedat. Ideo videtur dicendum, Curatum ad hoc teneri sub mortali, secundum Azor, vel saltem sub graui veniali cum Caiet. Porrò aduertat Curatus non sufficere, si docuerit sola rudimenta Fidei, nisi & hanc obedientiam doceat. Caterum ista obedientia docenda est diligenter, ita Concil. ibi. At sufficienter docetur, si doceatur Decalogus explicite, quia in ipso includitur obedientia Dei, & parentum.

Ideo nota, ne cures solum pueros addiscere Catechismum, sed cura per interrogationes, quoquo versum in omni præcepto factas, vere intelligant, quæ memoriæ mandauerunt, & ne recitent, sicut psitaci, quod vt plurimum euenit. Eodem modo interroga, & instrue de Articulis Fidei: quod benecedet, si alijs, & alijs verbis de re eadem interrogaueris, v.g. Tertius Articulus habet D.N. natum ex B. Virgine Maria, interroga, qui fuerit vir B. Virginis, & an idem vir fuerit pater Christi, & ita de singulis, vt vere percipiant, quæ recitant.

Quæritur. An necessario Doctrina Christiana sit docenda? Resp. Concil. Trid. sess. 24. c. 4. de reform. habere. Episcopi, diebus saltem Dominicis, & alijs Festiuis, pueros in singulis parochijs Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum, & parentes, diligenter ab

3

*Modus
bonis do-
cendi ve-
ste Doctr.
Christ.*

4

*Doctr.
Christ. do-
cenda.*

ijs,

ijs, ad quos spectabit, docere curabunt. Ex quibus verbis dicendum necessario docendam.

5
Quis eſt
doceat.

Quæritur. An Curatus teneatur ad hoc? Resp. Concil. ibi non specificare. At deficiente, qui eam doceat, videtur Curatus teneri, cum ipſius fit instruere ignorantes in hac re. Sot. de iust. lib. 10. q. 1. ar. 3. Et praxis vniuersalis ita interpretatur. Si tamen aliter prouisum fuerit in loco, vbi degis, poteris obseruare institutum, vel constitutionem. Sed & si te intruſeris (modeste tamen) rem præstabis summa modestia dignam.

6
Quando
docenda.

Quæritur. Quando docenda Doctrina Christiana? Resp. Communiter doceri in Dominicis a prandio. Tu obserua consuetudinẽ loci. Et si ibi non docetur, & hora dicta non est opportuna, prudẽti relicto horam eligere opportunam.

7
Quid a-
get cum
adultis.

Quæritur. Si Curatus ruri non habet pueros auditores, quia non possunt, vel nolunt conuenire, & adulti etiam ignorant rudimenta Fidei, quid ager?

Resp. Si pueri, & adulti vocati non conueniunt, ita agat, maxime cum adultis. Reperiat aliquem vicinum illorum, & isti de consensu adulti, tradat adultum illum, vt commodẽ illum doceat necessaria. Vel ipse Curatus inter Missarum solemnias, eo tempore, quo dies Festos annunciat, hortetur populum submissẽ

re-

Caput Quartum. 75

repetere, quæ ipse clare, & altè dixerit, & tunc recitet Orationem Dominicam, Ave Maria, Symbolum, Decalogum, & reliqua, quæ solent doceri in Doctrina Christiana, & ex continua repetitione populus necessaria memoriæ tradet: Multum conferet, si curaueris per Magistrum scholæ (vbi adest) scholares ista addiscere.

Quæritur sub quo modo docenda est Doctrina Christiana?

Resp. Sub modo, quo est scienda explicitè in articulis Fidei, saltem ijs, quas Ecclesia publicè proponit, celebrat, aut docet, vt est Articulus Trinitatis, videlicet esse vnum Deum, & tres personas, Christum D. N. natum esse de B. Virgine Maria, conceptum ex Spiritu sancto, passum, crucifixum, sepultum, a mortuis resurrexisse, & in Cælum ascendisse: In Ecclesia esse Sacramenta conferentia gratiam; sine Baptismo neminem posse saluari; Deum esse datorem gloriæ, improbos perpetuo inferno puniri, & per consequens animam esse immortalem, & in Sacramento Altaris esse verum Christi corpus. Azor Inst. 1. p. lib. 8. cap. 6. q. 2. Et hoc modo etiam Doctrina Christiana est docenda.

Quæritur. Quid agendum cum rudi, & hebetè, qui non potest omnes articulos Symboli capere, an sufficiat si credat implicitè, quidquid credit Ecclesia? Resp. S. Tho, 2. 2. q. 2. art.

8

*Modus
docendi
Doctrin.
Christ.*

9

*Hebes quæ
credat.*

5. Silu. Fides. q. 3. Nau. cap. 11. num. 18. Azor Inst. 1. p. lib. 8. cap. 6. Tol. Inst. lib. 4. cap. 2. nu. 10. dicere, sufficere si iste credat explicitè Articulos Symboli, quia reliqua in illis implicitè includuntur. Si verò fuerit tam obtusi ingenij, vt non possit omnes capere, sufficit si capiat aliquos clariores, reliquos verò credat, vt credit Ecclesia. Azor c. d. q. 6. Credere verò explicitè, est credere, vt sonant verba Articuli, Azor c. d. q. 5.

10
*Ignoran-
 tia quæ
 excuset.*

Quæritur. An ignorans ista excusetur a peccato? Resp. distinguendo. Aut ignorat omnes Articulos omnino, & quoad sensum, & quoad verba aut ignorat tantum aliquos, sed principales scit, saltem quoad sensum, si nõ quoad verba. Si ignorat omnes omninò Articulos Fidei, excusatur a peccato, cum ignorantia est inculpabilis, puta, quia a puero fuerit male educatus absque vlla prorsus cura, & studio sciendi res Fidei, vel quòd parentes non habuerit, vel quòd habuerit, sed negligentes, aut ignaros, vel quòd in agris, & siluis tanquam pecus, vel bellua fuerit educatus, vel quòd fuerit commoratus inter infideles, & Deum ignorantes. Azor Inst. 1. p. lib. 8. cap. 6. q. 7. & lib. 1. c. 13 q. 2. Difficile tamen est inter Christianos dari istam ignorantiam omnimodam omnium articulorum Fidei. Azor. ibi. Tol. Inst. lib. 4. c. 2. nu. vlt.

Si verò scit aliquos principales Articulos,

los, & aliquos ignorat, si per eum non stetit, quominus necessarios sciret, excusabitur a peccato. Sic etiam excusabitur, si crediderit aliqua falsa ita edoctus, cum per ipsum non steterit, quominus veritatem sciret: sicut etiã excusatur, si putans credere vera, credat falsa, puta Deum habere corpus, & similia. Azor Inst. lib. dict. c. 6. q. 8.

Quæritur. An omnes Christiani teneantur discere memoriter rudimenta Fidei? Resp. Azor Inst. 1. p. lib. 8. c. 7. q. 5. & 6. afferre duas opiniones, vnam affirmantem, alteram negantem, & Nauar. c. 11. nu. 18. not. 7. vult obligationem esse sub veniali, Azor verò ibi negat, vlllo præcepto, quemquam ad hoc teneri, monet tamen addiscenda. De necessitate tenetur omnis Christianus scire saltem eorum substantiam, v.g. hoc modo: Non esse periurandum, furandum, occidendum, mæchandum, &c.

Quæritur. An Curatus teneatur arcere a Sacramentis ignorantes dicta? Resp. Azor Inst. 1. p. lib. 8. c. 8. q. 5. Si nesciuit ista ignorantia inculpabili, puta quia, vel nescierunt se debere ea scire, vel si de hoc sunt admoniti, caruerunt Magistro, qui eos doceret, vel quia, curis distenti nequiuerunt vacare illis addiscendis, vt est dictum num. 10. non sunt a Sacramentis arcendi, quia inculpate ignorarunt. Si verò semel, aut iterum fuerunt admoniti, licet

11

*Quæru-
dimenta
fidei sint
de neces-
sitate di-
scenda.*

12

*An igno-
rantes ru-
dimenta
Fidei ar-
cendi a Sa-
cramētis.*

cet id non præstiterint, nō tamen sunt arcēdi a Sacramentis, dummodo sint parati in posternm addiscere. Si autem sæpe admoniti, neglexerunt ea memoriæ mandare, non sunt admittendi ad Sacramenta, nisi prius iustia præstiterint. Quod si id fieri nequeat, tunc Curatus aptiori, quo poterit, modo eos instruet, & deinde Sacramenta conferet. Sed & Curatus poterit in pœnitentiam iniungere, vt ea addiscant. Porro ita potest practicari. Qui pollent memoria cogantur addiscere in forma ordinaria; qui verò memoria carent, sufficet imperare addiscant quoad substantiam; nam vidi senem sexagenarium, per multos annos continue exercitatum in recitatione Symboli Apostolici per ministerium nepotis, & numquam potuisse perfecte illud memoriæ tradere.

* Bona, & fructuosa practica est non admittere ad matrimonium ista ignorantes; sicut nec ad contrahendam compaternitatem baptismi, vt hoc stimulo ea memoriæ mandent.

Quæritur. Sub qua forma dicentur bene edocta rudimenta Fidei? Resp. Communiter doceri libellis, vulgo dictis Doctrina Christiana, nec refert siue Latini, siue vulgares. dum modo pueri substantiam credendorum vere memoriæ tradant.

Pro lingua Latina, qua expediret seminari-
ristas

ristas, saltem grandiores, vti optimus est Catechismus paruus Canisij. Pro vulgari Italica vtere Catechismo per Episcopum, tibi præscripto. Si nullus præscribitur, habes duplicem magnum, & paruum vtrunque optimum Italicè scriptum à Cardinali Belarmino iussu Clementis VIII.

Quæritur. Quæ sit bona practica in Doctrina Christiana? Resp. Hæc, Allicere minusculis pueros, & etiamsi opus sit grandiores, & omnibus semper lenitate, & facilitate reddere se beneuolum, quia ista attrahunt omnes.

Nô despiciat ministeriũ quasi vile, etiamsi sit nobilissimus, & doctissimus. Si hac tentatione vrgetur, legat Ioannem Gersonem 2. p. suorum operum de Catechismo consideratione prima. Vel si malit, cap. 6. lib. 4. bibliothecæ selectæ Antonij Posseuini, vbi multa vtilia videbit, quæ omnem tentationem dissoluent. Et, si sapio, iudico ex opere huic rei tributo, manare maximam partem profectus spiritualis. Ratio est, quia nullũ violentum durabile, & quæ instillantur pueris hoc modo sunt tanquam, vt ita dicam, naturalia sensim imbuta, & conuersa in mentes alitas, & ita transeunt in eam firmitatem, quam habet natura. Præterea sæpe contingit, pueros in hoc exercitio audire, quæ nec grandiores audiunt à Prædicatoribus, & be-

ne imbuti, cum paruuli, & ipsi filios suscipiunt eos bene instruunt, & ita quasi iure hæreditatis in posteros transit timor Domini. Et semper consilium amplecterer intromittere me, in mea Cura in hoc exercitium, etiam si recte per alios exequeretur.

Ratio est. Quia sicuti Dominus familiæ bonum iudicat totam familiam secundum genium suum esse instructam, sic bonum erit populum ad genium Curati euadere aptatum, quia ita Curatus facilius multa perficiet, qua alias maiori cura absoluenda venient, præcipuè cum docuerit hac occasione modum confessionis faciendæ, abstinendi à multis populi sui particularibus defectibus, de quibus nullus melius instruet, quàm Curatus.

Videbit enim qui consilium hoc sequutus fuerit, breui multa bona parata, præcipuè contra blasphemiam, iuramenta consuetudinaria, superstitiones, & similia, maximè cum grandiores masculi, & fœminæ assistunt, & liberè ad dictæ interrogationes faciunt, & videas Doctrinam non penetrare cerebrum, sed medullas ossium, & hoc maxime inter Castellis & etiam in ciuitatibus. Et rudes erit valde è re, docere puellas, cantus, vt dicitur [Canzoni Spirituali,] vt eis assuetæ, desinant a varijs cantilenis prophanis, et quas credibile est valdè Deo displicere.

15
Vbi docenda,

Quæritur. Vbi est docenda Doctrina Christiana?

stiana? Resp. In loco solito vbi degis? Si assignatus non sit locus, quia non est docta a tuo Antecessore, locus aptus est Ecclesia.

Quæritur. Quâto durabit Doctrina Christiana, seu Eruditio Rudimentorû Fidei? Resp. Non præscribi tempus a Concilio. Communiter durat per horam plus, minusuè. Si intra horam non poterunt omnes, præ multitudine, vel obtusitate doceri, genericè omnes in hora possunt doceri, & si per impossibile non possent, sufficere docere per dictum tempus, sic interpretante communi consuetudine.

Et si magna fit multitudo docendorum, Curatus belle introducat aliquos timentes Deû mares, & fœminas instructos, & onere inter illos distributo, ita vt mares maribus, & fœminis fœminæ assignentur, faciat se adiuuare. Et formet Societatem Doctrinæ Christianæ, doctos omnes de Indulgentijs dictæ Societati a varijs Pontificibus concessis. Et si istos iuuant potest habere, melius est ipsum discurrendo inuigilare super mares omnes, quam aliquorum particularium curam gerere: est enim fructuosius.

16

Quâto durabit Doctrina Christi.

ADMINISTRATIONE
SACRAMENTORVM
IN GENERE.

CAPVT QVINTVM.

1
*An Cur.
teneatur
admin.
Sacramē-
ta.*

QVAERITVR. An Curatus teneatur administrare Sacramenta? Resp. Teneri, de iure Diuino Concil. Trident. sess. 23. cap. 1. de reform.

2
*An Cur.
querat in
digētes Sa-
cramētis.*

Quæritur. An Curatus teneatur quærere indigentes Sacramentis, vel sufficiat ea dare si petantur? Resp. Tol. Inst. lib. 5. c. 5. nu. 6. not. 8. affirmare de infirmis in morbo periculoso, exhortando illos ad eã suscipienda. Angelus verò confessio 3. q. 34. Sil. Confessor. 1. q. 18. Sot. dist. 18. quæst. 4. art. 2. ad 2. argum. Nauar. cap. 25. num. 231. dicunt sufficere si dentur penitenti.

At credo rectè posse distingui. In infirmitate veram opinionem Tolet. in sanitate verò opinionem Angeli, & aliorum, & in vtroque casu, cum est probabile, si Curatus Sacramenta offerat recipienda, aliter non, cum tamen adsit necessitas recipiendi, vt in morte, & in

Pa-

Paschate. Ratio est, quia ista obligant ad modū correctionis fraternę, qui est vt dicitur.

Quæritur. An Curatus teneatur sub peccato offerre Sacramenta in casu dicto? Resp. Tene-³ri, cum est probabile sua exhortatione ab illis Sacramenta recipienda eo tempore, quo illa recipere debent, cum aliàs non reciperēt, & in hoc deficiens credo peccat mortaliter, ci-
tra verò illud tempus, non credo Curatum obligari ad hoc sub peccato. *An sub peccato teneatur offerre.*

Quæritur. Quid est petere Sacramenta. Resp. Esse ea petere explicite, vel implicite, bene viuendo, quia tales in morte dicuntur petere, hoc est intelligendum de Eucharistia, & extrema vnctione, nam sacramentum pœnitentię requirit saltem signa contritionis. *4* *Quid est petere Sacramenta.*

Quæritur. Si qui male vixit non petat, sed domestici, quid agendum? Resp. Curatus accurrat, disponat ad contritionem, & petitionem Sacramenti: si annuit, etiamsi nihil omnino loquatur, absoluat ad cautelam inquantum potest, & infirmus indiget. Si infirmus abnuat, nullatenus det Sacramenta. Si omnino non petit cum possit, idem agat. Si non potest signum aliquod affirmationis ostendere, nec ostendit de præsentī, vel de præterito, non darem Sacramenta, quia necesse est, vel petiuisse, vel bene vixisse, vt est dictum. Bene vixisse verò dicitur, vt ait Suarez tomo tertio, disp. 69. sect. 2. is de quo

84 De Admin. Sacramen.

non constat prius fuisse in statu peccati mortalis; præsumendus est enim bonus, qui malus non probatur: Si autem cõstet, peccasse mortaliter, oportet constet, vel fuisse confessum si potuit, vel saltem signa contritionis dedisse, ad quod probandum sufficit vnicus testis fide dignus.

an inuitis.
Danda sit.
Sacramta

an inuitis.
Danda sit.
Sacramta

an inuitis.
Danda sit.
Sacramta

Quæritur. An danda Sacramenta inuitis? Resp. Non dāda, si habent vsū rationis. Omnibus verò phreneticis reluctātibus cõmunio nequaquam danda, cum adest periculum expuitionis, vel vomitus, aut alterius irreuerentiæ. Si ceciderint in amentiam, dum iacerēt in peccato mortali, etiam si nullam irreuerentiam ostendant, non sunt danda Sacramenta.

Extrema vnctio freneticis, qui non venerunt in phrenesim in statu peccati mortalis, est danda, etiam ipsis reluctātibus: sunt enim ligandi, vel quod est decentius tenendi, exclusis laicis, ne scandalizentur, & si non possunt excludi, sunt informandi de validitate actus, ne scandalizentur. Henriq. lib. 3. cap. 13. num. 1.

Phreneticis, & amentibus a natiuitate baptisimus dandus est, vt dicitur cap. 6. q. 15. His vero, qui venerunt in phrenesim, vel amentia dandus est, si dum essent sanæ mentis, cum petierunt. Silu. Bapt. 4. quæst. 2. & S. Tho. & dummodo, cum ceciderint in amentiam, non fuerint

rint in complacentia peccati mortalis, vt est dictum, & tunc dandus est eo modo, quo dictum est dandam esse extremam vnct. & hoc agendum quotiescumque non speratur recepturos vsum rationis, quia si de contrario sit spes, melius est expectare vsum rationis. Suarez tom. 3. quaest. 68. disp. 24. sect. 1. ad probandum autem quod petierint, sufficit vnicus testis fidelis. Suar. ibi.

o Matrimonium, an possit sollempnizari per Curatum in persona phrenetica, quæ ante phrenesim consensum præstitit, habet de probabili posse, quia consensus semel datus, censetur durare, quoad reuocetur Henriq. lib. 11. cap. 4. num. 4. Ego non admitterem, nisi consulto Episcopo.

Pœnitentia, idest an possit absolui phreneticus, qui ante ostendit signa contritionis, vel petijt confessarium. Henriq. ibi affirmat posse absolui. Sed cum iam emanarit decretum Clementis viij. contra confitentes per Nuncium, sub excommunicatione, & talis modus vocetur a Sot. distin. 18. quaest. 2. art. 5. col. 4. circa 1. argum. confiteri per Nuncium, credo non posse absolui, nisi saltem Confessarius dicta signa viderit vide c. 7. q. 88. vbi ista melius deciduntur.

Quid si phreneticus, vel delirans habeat lucida internalla? Resp. dum sunt sui iuris pœnitentia absoluenda. Bona practica. Dum vi-

deris ægrum sui iuris esse, & times delirium, vel phrenesim induc ad actum contritionis eliciendum, & absolue, quia si contigerit eum sanitatem non recuperare, ut istius contritionis gratiam consequetur. deinde, si mors timetur, cura ut integre cōfiteatur per intervalla dum sanæ mentis apparebit, & absolvas: si speras, de consilio medici, post aliquas horas sui iuris evasurum, confessionem in id tempus differas: Inducto semper prius ægro ad actum contritionis, ut causam illius in tuto ponas.

7 *An Sacramenta danda toties quoties petuntur.* Quæritur. An Curatus teneatur dare Sacramenta toties quoties petuntur? Resp. Et intelligo quæstionem de petente canonicè, qui nullo impedimento teneatur. Igitur dico Sot. dist. 1. quæst. 5. art. 9. prop. 4. sibi contrarium, dist. 18. q. 4. art. 2. ad 2. arg. Nau. c. 35. n. 131. Azor 1. p. lib. 2. c. 17. q. 10. Tolet. Inst. lib. 5. num. 7. not. 6. tenere, debere toties quoties petuntur, etiam ex sola devotione, & hoc videntur innuere sub mortali aliqui ex dictis, licet non omnes. Henriq. idem affirmat lib. 1. cap. 4. num. 4. licet lib. 3. de pœnitent. c. 17. num. 3. excusat Curatum, qui non audit confessiones eius, qui bis qualibet hebdomada vult confiteri, Silu. verò confessor. 1. q. 18. Angel. confessio 3. q. 34. distinguunt, debere dare sub mortali, quoties qui petit, tenetur sub mortali recipere, quod erit in morte secundum ali-

quos.

quos, & in Paschate secundum omnes.

Vide, an ista distinctio placeat. Curatum teneri dare Sacramenta, toties quoties petuntur, sub mortali, quando qui petit est in Paschate, aut morte; At si communicat ex deuotione, tunc teneri sub mortali, quando si non dederit, qui petit non habet alium, a quo recipiat; si verò habet a quo possit recipere, & recipiat, non teneri sub mortali, quia si Curatus teneretur sub mortali, teneretur ratione dāni notabilis, quod paræcius sustinet, at cum nullo damno afficiatur sub distinctioe dicta videtur etiam Curatum non peccare mortaliter Sacramenta non conferendo.

Quæritur. An saltem Curatus vnquam possit Sacramenta negare sine peccato? Resp. Possè etiam secundum sententiā Soti, & aliorum, quando habuerit causam rationabilem. Causa talis erit. Infirmitas, lassitudo grauis collationem Sacramenti impediens, tempus non aptum, vt si femina de nocte velint confiteri etiam in Ecclesia, coniungere in matrimonium, vel dare alia Sacramenta contra prohibitionem Episcopi, & similes causæ arbitrariæ, quæ vt sint validæ, debebunt esse rationabiles.

Quæritur. An sit peccatum, & quale non quidem negare Sacramenta, sed reddere se difficilem, & asperum si petantur? Resp. Peccatum esse tale, quale est ea negare, nam ista

8
Quando Curat. negat Sacramenta sine peccato.

9
Quale peccatum reddere se exorsum in administr. Sacram.

difficultas transit in naturam formæ veræ negationis sacramenti. Si tamen opportunè dederit, nunquam credo mortale, nisi ratione scandali.

IO *An Cur. peccat fugiendo laborem in administ. Sacram.* Quæritur. An peccet Curatus, non quidem negando sacramenta petentibus, nec se exhibendo difficilem, sed declinando laborem pro posse, cum animo tamen administrandi omnipetenti? Resp. Esse quidem peccatum, sed non credo ultra veniale: est enim effectus exiguæ charitatis, dummodo tamen sui Sacramentum recipiunt.

II *An Cur. aliquid recipiat pro Sacramētis.* Quæritur. An Curatus possit aliquid recipere pro administratione sacramentorum? Resp. Dignum operarium mercede sua: tamen nihil petat, alias posset habere speciem simoniæ, vltro verò oblata sine dubio poterit recipere, etiamsi pingue habeat beneficium.

Si quæras, quid melius accipere, vel non accipere. Credo dicendum, sapere maiorem perfectionem non accipere, nam, & Apostolus gratis Euangelium ponebat, cum tamen Ihesal. 2. c. 3. diceret, non quasi non haberemus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam daremus vobis, ad imitandum nos. Ita enim decebat principia nascentis Ecclesiæ authenticare. Sed & si quis vltro oblata reciperet, tanquam charitatis donarijs, & ut ad fouendū populi sui deuotionem, modo omnis suspicio auaritiæ præcideretur, quis incusaret?

Si

Si pergis quærere, An saltem malè ageret Curatus, qui nolens oblata recipere, introduceret hanc consuetudinem in præiudicium sui successoris? Dic, quod non, quia non esset censendus introducere consuetudinem, nam quæ sunt meræ facultatis, seu libertatis, non præscribuntur, & ita non introduceret consuetudinem, vt passim omnes Doctores. Ergo tuto non recipiet.

Quæritur. Quibus debeant negari Sacramenta. Resp. Omnia Sacramenta negari amentati a Natiuitate, excepto baptismo, vide cap. de bapt.

12
Quibus neganda Sacramenta.

Item omnia negantur ei, qui est in statu peccati mortalis: quia non sunt danda sacramenta canibus. Vide de singulis. Quis autem dicatur status peccati, vide nu. 15.

Communio negatur publicè, & priuatè peccatori publico eam petenti, quando peccatū est ita publicum, quod nulla tergiversatione valeat celari. Vide c. 12. n. 3. S. Tho 3. p. q. 80. ar. 6. Sil. Euch 3. q. 5. n. 2. Sot. dist. 12. q. 8. ar. 6. Nau. c. 21. n. 55. Henriq. li. 8. c. 56. Tol. Inst. li. 2. c. 28. n. 9. & omnes.

13
Cōio negatur.

Suspectus vero suspitione violenta, putatur quia visus fuerit solus cum sola in loco apto ad fornicandum, æquatur peccatori publico, sed & hoc debet adesse, quod suspicio sit publica, quia Ecclesia non iudicat de occultis. Silu. iudicium, quæstione 3. Isti enim communio

90 De Admin. Sacramen.

muniō negatur. Silu. vt infra.

*Suspicio
quæ suffi-
ciat.*

• Si tamen iste sit in morte, & negat delictū, & alioquin præbeat signa bonæ dispositionis non videtur negandum illi sacramentum, quia ista videntur magni ponderis ad deponendam suspicionem. Suarez to. 3. q. 80. disp. 67. sect. 6. in fine.

Q

Suspicio verò probabilis non sufficit pro neganda communione, ideo communicandus Silu. Euch. 3. q. 5. not. 3.

*Petere
Cōionem
publicè &
privatè
quid.*

Petere autem communionem publicè est astare linco Altaris, vel petere coram alijs. Petere privatè, est petere a Curato solitarie, vel astante ministro Henriq. lib. 8. cap. 59. num. 1.

*14
Peccator
publ. quis.*

Porrò peccator publicus est, qui notoriè est talis. Notorium autem est duplex. Iuris, & facti. Iuris est, quod est per confessionem in iudicio, vel per sententiam iudicis, vel per legitimos testes conuenientes. [Lessius de iust. li. 2. c. 11. dub. 13. nu. 73.]

Notorium facti est duplex. Primò, quando ab iniquo est sparsa fama, & hoc non facit notorium. Henriq. lib. 8. c. 56. n. 1. Licet aliqui affirmant, & excusent a restitutione famæ per tale notorium læsæ. Secundo, quando factum est ita notorium, vt maior pars Collegij, vel vicinæ id sciat: quod quidam restringunt ad sex personas, alij ad decem. Silu. notorium q. 4. Nauar. verò c. 25. n. 73. ait tunc sex, vel de-

cem

cem personas facere notorium, cum sunt maior pars vicinæ, vel Collegij, & tunc esse notorium, licet tota Ciuitas nesciat, & respondet rationibus Silu. quinque verò numquam facere notorium. Henriq. ibi videtur idem tenere. Sotus verò dist. 12. quæst. 1. artic. 6. col. 2. vult non posse dari certam regulam, seu numerum facientem notorium, sed tunc notorium dici certò cum nulla tergiversatione valeat celari. [Lessius, de iust. lib. 2. c. 11. dub. 13. num. 74. videtur concordare Sotus, nam habet, notorium facti esse, quod factum fuit tali loco, & cum talibus circumstantijs, vt cuius potuerit innotescere, v.g. in foro, vel publica platea, quia non curauit Auctor, quis videret, vel non. Suarez verò tom. 3. quæst. 80. disp. 67. sect. 5. vult peccato rem posse dici publicum respectiuè, vel absolute. Respectiuè comparatione facta ad modum, quo petit Sacramentum, V.g. quia tam publicum est peccatum, quam petitio Sacramenti, puta, quia petit coram duobus, vel tribus, qui peccatum sciunt, licet alij nesciant. Absolute verò quando est talis notitia iuris, vel facti. Et tunc vtrique vult Sacramentum negandum.

Peccatores publici vocantur a iure illi, qui sunt, seu permanent in statu mortali, quod bene notandum. Nam qui publice interficit alium, peccat quidem publice, sed non dicitur

15
Peccatores
res publicæ
ei qui?

peccator publicus. Peccator publicus pro neganda Communionem est, Vfurarius, Con-
cubinarius, Excommunicatus publicus, vel
per publicam Clerici percussione. Henriq.
lib. 8. cap. 60. Histrion, qui ex officio recitat tur-
pes comedias, & prouocantes ad peccatum
spectatores. Idem lib. d. cap. 56. num. 4. Pa-
rasitus, qui diebus vititur, Torneamenta in
equo exercens, in quibus homines frequen-
ter moriuntur. Idem ibi Caiet. Hactiludium.

16
Per quot
actus quis
fiat pecca-
tor publi-
cus.

Quæritur. Per quot actus quis constitua-
tur peccator publicus? Resp. Et credo non
posse dari aliam regulam, quam quod tunc
peccator sit publicus, cum nulla tergiversa-
tione valet celari. Si dubitas, Episcopum
consule. De Concubinario audiui a viro val-
de docto, posse dici publicum, quando te-
nuerit Concubinam per quindecim dies, sed
vide, an sit nimius rigor. Habes Episcopum,
ipsum consulas.

17
Peccator
publicus
quãdo se-
cretè pos-
sit cõmu-
nicari.

Quæritur. Quando peccator, qui erat pu-
blicus, vere possit dici non esse amplius pu-
blicus? Vide cap. 13. num. 4. & supra num.
13. Iste tamen peccator publicus, si venit ad
pœnitentiam, sed nondum docuit populum
de emendatione, poterit, cessante scandalo,
in secreta capella communicari. Silu. Euch. 3.
quæst. 5. not. 2. Nau. c. 21. num. 55. Henriq. vbi
supra.

Quæritur. Si detur articulus mortis, &
peccator

peccator publicus pœniteat, an tunc communicandus? Resp. Communicandum. S. Tho. 3.p.q. 80.ar. 16.in corpore.Silu.q. dicta, not. 8.Sot.dist. 12:quæst. 1.art.6.conclus.4. quia communio est pars pœnitentiæ, quæ nemini negatur.Ita posset practicari.Peccator prius eijciat Concubinam, postea ei communionē trade. Si vrgeat mors, & non detur tempus eam eijciendi, cura separari meliori modo possibili, ne accedat ad infirmum, & stante proposito eijciendi, comunica. Tolet. Instit. lib.5.c.10.num.13.

Vfurarius verò publicus, etiam post bonam confessionem, etiam in articulo mortis non potest communicari, nisi prius det cautionem, vel si potest, nisi prius satisfaciatur, vel det cautionem de satisfaciendo, aut pignus, quæ dantur Episcopo, vel Vicario, aut si neutrum potest, saltem Curato, vel Confessario; Et si nec hoc potest, saltem iuret, se satisfacturum quamprimum poterit, alias non comunicetur. Silu. vsura 9.q. 5.Nauar.cap. 17.num. 179 Henriq. lib.8.cap.56.num. 6. Omnes alij publici peccatores in morte sufficit habeant propositum abstinendi, vt est dictum de Concubinario. Et tunc poterit Curatus de illorum licentiâ propalare vere esse pœnitentes, & ita auferetur scandalum populi.

Dubium est. Si Curatus non quærat, & procuret ab istis peccatoribus satisfactio-

nem,

19
 Quando
 Curat. nō
 iubēs resti-
 tutionem,
 ipsi resti-
 tueretene-
 tur.

nem, vel cautionem, vt est dictum, cum re-
 dundet in damnum tertij, puta, quia si eam
 procurasset debitam restitutionem fecissent,
 an tunc Curatus teneatur ipse de suo restitue-
 re damnum istud, ex ista non iussa restitutio-
 ne? Resp. Silu. vsura 7. q. 2. in fine. Angel.
 rest. vlt. quæst. 5. Nau. cap. 17. num. 22. te-
 neri restituere damnum passō de suo. Et quod
 dicitur de vsura, conuenit etiam omni resti-
 tutioni alieni, quia omnium est eadem ratio.
 Rebel verò de obligationibus, lib. 2. quæst. 14.
 sect. 8. num. 65. Vult Confessarium (non distin-
 guendo de Curato, aut de altero Confessa-
 rio) teneri ad restitutionem solum quando
 iussit male fieri restitutionem, puta Petro
 pro Ioanni; peccare verò mortaliter, si da-
 ta opera non iussit eam, sed non teneri ad re-
 stitutionem. Ratio eius est, quia Confessa-
 rius in ordine ad creditorem nulla obligatio-
 ne tenetur ratione officij suscepti, nec eius
 procurator existit. Lessius autem de iust.
 lib. 2. cap. 13. num. 77. & 78. Tenet Episco-
 pum, & Curatum teneri ad dictam restitutio-
 nem, alios Confessarios non item. Ratio
 est, quòd illi habeant stipendia pro officio
 exercendo, & ideo teneri, vt est dictum ra-
 tione officij, hos autem non teneri cum sint
 obligati ad solam administrationem Sacra-
 menti, quæ non habet præcisam obligatio-
 nem ad impediendum damnum tertij, sed so-
 lum

Caput Quintum. 95

lum ad curandum bonum pœnitentis. Tandem habet etiam probabile esse de Episcopis, & Curatis, quæ dixerat de simplicibus Confessarijs, & in hoc concordat cum Rebellio.

Quæritur. Quomodo repellendus peccator publicus a Communionem? Respon. Posse 20
repelli dum astat linteo Altaris, melius aget *Quomodo repellendus peccator publicus a*
si priuato colloquio admonebit, ne ad Com- *communione.*
munionem accedat, quia cogetur, stante tali impedimento eum arcere. Et hoc maximè expedit, dum peccator est vir insignis, vel malus homo. Potest etiam Curatus ex Altari admonere genericè ne Usurarij Concubinarij & similes accedant, quia repellentur.

Nunquam tamen est danda Hostia non consecrata pro consecrata. S. Thom. 3. p. quæst. 80. art. 6. ad 2. Silu. Euch. q. 5. not. 11. Vide multa, cap. 7. a num. 93.

* Etiam ex conuentione cum peccatore: ita communis: licet aliqui negent. Citantur a Suarez tom. 3. quæst. 8. disput. 67. sect. 4. circa tertiam obiectionem.

Quæritur. Quid agendum, si peccator sit occultus? Resp. S. Tho. 3. p. quæst. 80. art. 6. 21
& ait, si peccatores sint occulti non esse negandam communionem, quia eo ipso, quo *Peccator occultus an communicandus.*
quis est baptizatus, est admissus ad Dominicam Cœnam, & non potest ei ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta, ex August. ibi relato. Potest tamen Sacerdos, qui est conscius

sciis criminis, occultè monere peccatorem occultum, vel etiam in publico generaliter omnes ne ad Sacramenta accedant, antequàm pœniteant, sic etiam tenet Henriq. lib. 8. c. 52. num. 2. De Graff. 1. p. lib. 1. cap. 23. num. 38.

Euch. 3.

q. 5.

Silu. verò ex S. Tho. in 4. distinguit; si peccator occultus petat publicè dandam Communionem. Alio modo distinguit Palud. citatus à Silu. ibi, & à Soto, vt infra. Si petat publicè à Curato in tempore, quo dare tenetur, vt in Paschate, dandam: sed petenti in occulto negandam, ita etiam tenet Tol. Inst. lib. 6. cap. 17. num. 5. & vocat hanc opinionè securiorem, & communem. At Sotus in 4. dist. 12. q. 1. art. 6. concl. 2. & in sua probatione tenet indistinctè cum S. Tho. in dicta q. 80. Peccatori occulto dandam Communionem, siue publicè, siue occultè petat, maximè cum hac limitatione, si sit Curatus, quem tamen vult posse, & debere negare, si communicans sit quidem peccator occultus, sed tamen notus Curato (citra confessionem intellige, licet, & in hoc aliqui contradicant. Citantur Soto, & Silu. ibi) ita etiam tenet Suarez to. 3. quæst. 80. disp. 67. & frequentent Communionem cum peccato illo occulto. Si verò istè peccator occultus petit à non Curato, vult Communionem posse negari. Et Sotus ibi vult potius standum esse doctrinæ S. Tho.

dictæ

dictæ q. 80. eo quòd magis oculatè, adde etiam posterius scriptæ, quàm traditæ in 4. quæ habet distinctionem allatam a Silu. vbi supra. Certè difficilis est, quæstio propter varietatem opinionum, quam tamen credo faciliter posse conciliari si dicatur. Occultum peccatorem petentem, seu publicè, seu priuate non arcendum a Communione, quia ita canon citatus a Soto, Silu. & alijs, & ita auctoritas S. Thom. dicta q. 80. Petentem verò occultè arcendum non de iustitia, sed ex charitate, vt arte hac peccator iste a suo peccato resiliat. Et in hoc sensu posset intelligi opinio Tolet. & aliorum, qui sequuntur hanc, quam vocant communem, & etiam Soti opinio de illo frequentante communionem, vt est dictum.

Quid si infirmus vocauit Curatum pro confessione, & non potuit absolui propter impedimentum legitimum occultum, an huic debeat Curatus communionem negare, non obstante scandalo, quod inde orietur, si ille non communicet? Resp. Dicendum, vt supra hoc numero, quo ad communionem. Si verò domestici infirmi nesciant de impedimento isto, & cum Curato agant de Communione istius infirmi, quo modo se gerere Curatus? Interroget, an infirmus communionem petat, & affirmantibus det iuxta dicta supra, quia qui per alium petit, per se petere videtur, & non est ne-

*Bona præ
ctica.*

cesse petitio ista fit ore proprio infirmi: Si dicant infirmum non petere; sed ipsos vti hac diligentia, respondeat, si infirmas voluerit, eum communicabo, quia & ad hoc tenetur Curatus, vt est dictum supra, & per ista sigillum non reuelatur, nā res vera est & generalis. Si autē domestici dicant, Domine iste non communicat, quæso hortaris eum ad communionem, & Curatus sciat se denegare communionem; Curatus annuat, & in casu exhortationis excludat omnes domesticos infirmi, & solus cū solo agat, si fortè possit eum reddere aptum ad communionem: si hoc non valet obtinere, & infirmus dicat Curatum noluisse absolueret quid ager Curatus, si de causa interrogatus fuerit? Resp. generalia non reuelantia confessionem, quæ docentur a Doctorib. Vide Sot. d. 18. q. 3. Nau. c. 8. num. 10. Henriq. de pœnit. lib. 3. cap. 21. Suarez tom. 4. disp. 33. sect. 7. affer. 3.

Si quæras, qua phrasi verborum, tunc Curatus vtatur integro sigillo? Videtur, dicendum, supradicta si velit communicabo; per rationes ibi adductas.

22
*An cōpel-
 ledas pec-
 cator oc-
 cultus a
 cōmunionem
 in Pasch.*

Quæritur. An Curatus in Paschate inducat, vel compellat peccatorem occultum cōmunicare? Resp. Negatiuè, quia peccaret mortaliter. Sot. dist. 12. q. 1. art. 6. in probatione 2. concl. Henriq. lib. 8. c. 57. n. 3. Idem est, si hoc agat tempore mortis. Sotus ibi.

Non

Non tamen dicetur inducete, dum generaliter omnes Ad Communionem horiabitur. Henriq. ibi. Melius credo distinguendum. Si credibile est hunc occultum peccatorem malè communicaturum non inducendum, aut compellendum. Si est spes de contrario, non malè inducis, aut compellis: Sed etsi nescis, an benè, vel malè sit communicaturus, non credo te malè agere compellendo communicare. Ratio est, quia non cogis eum facere rem malam, sed rem, quam benè, & malè potest præstare, quòd si malè agat, id prouenit a malitia agentis, non consulentis.

Pœnitentia nemini benè disposito negatur. *Pœnit. nō
mini ne-
gat.*
Vide Summas, in quibus casibus non licet absolueri. Vide etiam c. 7. de pœnit. eius, qui infirmatur, & est in statu peccati, nu. 93.

In articulo mortis, si absoluentus est excommunicatus ita agendum. *24*

Si potest adiri is, qui debet illum absolueri extra dictum articulum, ab illo obtinenda absolutio, maxime si excommunicatus sit publicus, licet secundum aliquos citatos, cap. 7. num. 74. possit etiam absolui irrequisito tali Superiori, vel si velis tenere primam opinionem, quòd est magis pœnitenti gratum, obtinenda ab eodem Superiore facultas absoluenti, cum per tempus licet. Henriq. lib. 3. c. 11. n. 4. si verò non datur tempus, vel obtenta sit facultas, ita agendum. *In artic.
mortis
quò absol
natur cōf.*

• Primo. Accipiendum iuramentum a pœnitente de stando mandatis absoluentis, quæ erunt ne de cetero faciat illa, per quæ fuit excommunicatus. Non datur tamen hoc iuramentum, nisi in criminibus horrendis, vt falsarij, incendiarij, & similibus. Silu. absolut. 3. numero 3. Caietan. absolut. cap. 4. Nauar. cap. 26. num. 7. Tolet. Inst. lib. 1. cap. 16. num. 4.

Si tamen iste excommunicatus non fecit delictum, propter quod fuit excommunicatus, non est dandum illi iuramentum, ex Silu. ibi, licet non clarè, sed concordat menti Canonis iubentis tale iuramentum. Sed si Curatus nescit, vel dubitat, an in casu, quo absoluit exigendum sit istud iuramentum, quid aget? Ego exigerem, vt tutius negotium perficerem; sed & si quis non exigeret, non credo peccaret mortaliter. Ratio est, quia ab excommunicatione non absoluitur in morte a Curato, nisi etiam absoluat a peccatis, & a peccatis non potest absolui, nisi pœnitens promittat abstinere ab iisdem supradictis, & ita, licet non iuret, promittit facere illud idem, quod, si iurasset, promississet. Nisi velis dicere iuramentum habere maiorem vim promissione.

Si verò excommunicatus debet reficere, damna, vel ab eo petuntur expensæ, non absoluat, nisi satisfactione præmissa: si hoc fieri

fieri non potest, absoluat cum cautione, quæ præstatur, vel per fideiussionem si potest, siue per iuramentum. Tolet. Instit. lib. primo, cap. 16. addit, vel modo, quo potuerit. At qualis sit iste modus, non docet: credo esse vt statim dicitur.

Si verò articulus mortis vrgeat, & nihil horum fieri potest, puta quia infirmus non loquitur, aut non valet aliqua ex dictis præstare, absoluatnr nihilominus, quia ad impossibile nemo tenetur. Tolet. Instit. lib. 5. cap. 36. num. 8.

Admoneatur etiam prius Excommunicatus, si conualuerit, debere se præsentare quamprimum commodè poterit, ei a quo erat absolueudus, alioquin reincisurum in excommunicationem. Sufficiet, si pro se mittat procuratorem. Caiet. Excomm. 69. Silu. Excomm. 8. num. 7. ante dubia. Nauar. cap. 27. num. 46. dicit infra num. 90. sit sibi contrarius. Henriq. lib. 3. cap. 9. num. 7. Addit sufficere mediocrem causam, vt possit mitti procurator. Stylus Curie est, scribere Procuratori in Vrbe de genti, & per eum obtinere absolutionem ab Excommunicationibus Papalibus. vid. C. 7. num. 45.

BREVIS PRACTICA ET CLARA.

Primum. Exige iuramentum, quando, & eo modo quo est dictum.

Secundum cura, vt prius satisfactio fiat, si non potest, detur cautio, vt est dictum, quæ tamen non datur, nisi excommunicatus sit notorius. Vide numerum sequentem, quia si sit occultus, sufficiet firma promissio, si non potest aliud præstare.

¶ Tertium Admone hunc Excommunicatum statim atque conualuerit, se debere præsentare, vt est dictum.

¶ Quartum. Absolue sine nudatione humeri, & sine alijs sollempnitatibus, quia ista requiruntur in absolute solempni, non in sacramentali, de qua nunc sermo.

¶ Quintum. Non absoluas prius a peccatis, quam ab excommunicatione, sed prius ab excommunicatione, & postea a peccatis, audita prius tota confessione. Nec timendus scrupulus, quod hoc sit participare cum Excommunicato, quia est licitum, nam est in bonum Excommunicati. Nauar. capit. 10. num. 3.

¶ Quando est danda cautio, de qua supradictum est? Resp. In sex casibus. Primo. In absolute Notorij Excommunicati. Secundo. In Incendiario, postquam est denunciatus. Tertio. In Mutilatore. Quarto. In Usurario publico. Quinto. In manifesto Raptore, & Violatore Ecclesiarum, quando Violator, aut Raptor prædictus fuit monitus, & diu perseverauerit in contumacia. Sexto. In

25
Cautio,
quando
danda.

eo, qui publicè iniuriatur personis Ecclesiasticis. Silu. confessor. 4. q. 7. Henric. de penit. lib. 3. c. 10. n. 11.

Datur autem ista cautio hoc modo. Per publicam scripturam, vt hæredes possint compelli satisfacere, & datur in manus Episcopi, si is, cui satisfaciendum est, vel eius Procurator abest, sin in manus eiusdem, si adest. Si Episcopus, & creditor abest, datur in manus Curati, Silu. vsura. 9. quæstione 4. notab. 5. & quæst. 5.

Igitur pro repilogatione dictorum, dic breuiter. Si Excommunicatus sit occultus, & debet iurare, recipe iuramentum, vt est dictum, & admone debere se præsentare, si conualuerit, vt est dictum, & absolue.

26
recapitula
tio die
Eorum.

Si verò Excommunicatus est notorius, fac omnia, quæ dicta sunt numero superiori.

Si autem absoluendus sit Hæreticus in morte, videtur secundum glos. in cap. Accusatus, de Hæreticis in 6. debere abiurare, & scripto promittere, se credere quidquid Ecclesia Catholica credit. At dic ista fieri extra articulum mortis, nam in illo sufficit facere, quæ dicta sunt de Excommunicato.

Hæreti-
cus abso-
lutus in
morte, et
abiuret.

Quæritur. An alio modo ab Excommunicatione censuratus, puta interdictus, vel suspensus in articulo mortis sit absoluendus, & quomodo? Resp. Et credo absoluendum, quia Conc. Trid. sess. 14. cap. 7. de penit. ait. Omnes

27
Censura-
tus in mor-
te, et quo
absoluen-
dus.

Sacerdotes, quoslibet penitentes, a quibusvis peccatis, & censuris absoluere posse in articulo mortis. Et cum suspensio, & interdictum, sint censuræ, in eo articulo poterunt absolui, ita etiam ante Concl. Sil. interdictum, 1. q. 1. Et Nauar. post Conc. c. 27. num. 271. not. 6. Et tunc an sit recurrendum ad Superiorem, vel non; tene, vt est dictum in casu simili in absolutione Excommunicationis, num. 24.

Sub qua forma verò absoluendæ sint dictæ censuræ. Silu. interdictum 3. q. 9. & suspensio q. 8. ait, sub forma, qua absoluitur Excommunicatio. Tolet. verò Instit. lib. 1. c. 47. num. 3. ait requiri iuramentum.

Dicendum videtur. Quando suspensio est a susceptione Sacramentorum tunc ab ea absoluendum est prius, quàm absoluat a peccatis, & tunc potest obseruari, vel sententia, Silu. vel Tolet. vt libet. Si verò penitens sit alio modo suspensus, puta ab executione ordinum, non est necessaria absolutio, quia qui est in articulo mortis, non valet eos exerce- re, & cum valuerit, petat absolutionem ab eo, qui ordinariè debet eam dare.

Quomodo agendum cum alijs peccatoribus publicis in articulo mortis. Vide cap. 7. num. 93. & seq.

Quæritur si fortè Curatus sit excommunicatus, vel aliàs censuratus, an non obstante, censura possit in articulo mortis absoluere?

Resp.

Caput Quintum . 105

Resp. Posito non adesse etiam magis idoneū, dico Sot. d. 18. quæst. 14. art. 4. habere pro probabili in tali articulo Sacerdotem excommunicatum suspensum, irregularem, degradatum, aut hæreticum non posse absoluere. Tol. Inst. lib. 1. cap. 16. num. 7. negat de schismatico, aut hæretico. Nauar. cap. 26. num. 26. idem affirmat.

At Henriq. lib. 3. cap. 11. num. 11. in gloss. Nauar. cap. 27. num. 261. not. 7. Candelab. de absolut. casuum reseruatorum num. 17. cum citatis ibi ab ipso, dicunt omnem Sacerdotem, quomodocumque præcisum aut censuratum, in tali articulo posse absoluere, Ideo dicendum, etiam Curatum excommunicatum, aut alias censuratum hoc posse. Non tamen hoc aggrediatur, nisi bona contritione pro viribus munitus. vidi cap. 7. num. 74.

* Quæritur. An omnis Curatus possit absoluere omnem pœnitentem etiam alterius Episcopatus habentem facultatem eligendi confessarium approbatum? Resp. Suarez to. 4. disp. 28. sect. 4. num. 17. & sequētibus posse non solum in Episcopatu vbi habet curam, sed etiam vbilibet, absque ordinariorum placito.

Quæritur. An Curatus, qui eligitur per priuilegium possit vltra absolutionem peccatorum, commutare, & dispensare in votis,

29

An Curat. possit absoluere aduenā.

30

Curat. potest etiam commutare vota non suorum.

eo quod ista conducant animæ pœnitentis ? Resp. Sil. Confessor. p. q. 9. affirmat. Suarez vero tom. 4. disp. 28. sect. 4. num. 6. negat. Notandum tamen, dum Curatus commutat in æquiualeus, vel in melius, hoc posse facere, vi suæ facultatis; & non egere noua facultate. Suarez ibi dub. p. in fine. Azor tamen p. p. lib. 11. cap. 18. quæst. 2. dicit communem esse in contrarium. Hoc tutius nam habet magnam difficultatem commutatio, cum fieri debet in æquiualeus. vide c. 7. nu. 32.

31
Peccator
an statim
sit absol-
uendus.

Quæritur. An peccator statim educendus e peccato, vel an sensim, & dextre: puta quis agit cum peccatore magnate an statim vtendum cum eo summo rigore vel quomodo agendum? Resp. Vtendum summo rigore in his, quæ implicant peccatum mortale: puta non absoluendum nisi abscissa occasione, dimissa concubina, & similia, quia alias absolutio esset sacrilega. In reliquis vti dexteritate & prudentia laudabili cum hæc possint præstari saluo Sacramento. Sed & quando acrioribus vtendum, prudentiæ detur, & suauitati locus suus: nam suauiter, & fortiter operatur dominus: & violentum non est durable.

32
Extr. vn-
ctio. an ne-
getur pec-
publice,
vel ocl.

Extrema Vnctio, si petatur, non negabitur peccatori publico, qui postquam petijt, desijt, loqui, & non potest præstare, quæ debet quia per petitionem, quoad hoc, non cen-

cenfetur amplius peccator publicus : fi verò potefl præftare, quæ debet, & nolit non datur, quia hoc eft projicere margaritas ante porcos.

Si verò peccator eft occultus, fi dedit figna contritionis, vel quacumque ratione, probabili præfumatur effe difpofitus ad Sacramentum recipiendum, quod femper præfumendum eft, quoties contrarium non conftat: quia, qui malus non probatur, bonus effe præfumitur, datur quia non debet ei negari. Suarez tom. 4. difp. 42. feft. 1.

Matrimonium propriè non confertur a Curato, cum non fit illius minifter collatiuus, fed auctoritativus. Ideo fi peccator publicus velit celebrare matrimonium debet admoneri a Curato, fi eft fpec profectus, de ftatu peccati, in quo iacet, & de peccato mortali, quod incurreret in ftatu tali matrimonium contrahendo, & fiue dixerit fe contritum, fiue nolle conteri, poterit Curatus adefe absque peccato, quia in nullo communicat peccato illius, & Curato non prohibetur aliud, quam administrare Sacramenta incapaci, at hoc, vt eft dictum, non eft administrare Sacramenta.

Quæritur. Qua diligentia teneatur Curatus properare in adminiftrandis Sacramentis. Resp. Vbi non adefl neceffitas feftinandi, adminifret cum gravitate, & decenti feftinatione.

33

*Matri.**pecc. puo
blici.*

34

*Curatus
quomodo
properet
in adm.
Sacra.*

tionem. Vide cap. 11. num. 18. Potest autem contingere dupliciter esse festinandum, vel in die, vel in nocte, In die, dum Curatus est indutus properet relicto quidquid agit.

35

Si vocetur dum administrat aliud Sacramentum.

Quæritur, si sit intentus administrationi alterius Sacramenti, puta Baptismi, & vocatur pro confessione infirmi? Resp. Si probabile est vno absoluto superesse tempus pro administratione alterius, perficiat quod incepit, & properet ad aliud. Si credibile est non iturum opportunè ad excipiendam confessionem, puta quia infirmus erit mortuus, relinquat baptismum, & properet.

Si baptizandus, & ipse moriatur baptizet, relicto sacramentalibus, quæ postea perficiet.

Si eodem instante vocetur a duobus infirmis æquè morti proximis? Eat ad prius vocantem.

Si prius vocans distet tantum, quòd sit probabile non inuentum iri viuum? Eat ad posterius vocantem carentem tali periculo.

Si uterq; æquè simul vocet, & æquè distet cum æquali periculo, quòd si tardet, inueniat mortuum alterum illorum? Eligat ire, ad quem libuerit, quia non potest aliud agere.

Si erret in electione bona fide? Non curet, quia non peccauit.

Si verò vocetur de nocte etiam cum magna

gna instantia quid agendum? Resp. Induat se prius, & festinet, quia cum ista obligent moraliter, non tenetur Curatus ire in indusio, aut semiuestitus, vt acceleret. Et ita vniuersaliter practicatur. Verum est tamen, quod debet festinare, & relinquere omnia, quæ non sunt necessaria ad necessarium vestium; puta non debet se polire, lauare, pectere, ac se vestire, ac si deberet in die claro per medium forum transire, maximè cum veste talari possit defendere corpus ab iniuria, quæ potest nox afferre ob non absolutam induitionem.

Quæritur. Si daretur casus, quòd Curatus vocatus, nisi properaret semiuestitus, infirmus moreretur sine confessione, & esset hyems aspera, & horridum cælum, an teneatur Curatus semiuestitus cum probabili vitæ periculo festinare? Resp. Dato casu necessariam esse consequentiam, teneri non solum eum probabili periculo, sed etiam cum manifesta morte, & hoc clarum, quia debemus anteferre animam proximi vitæ propriæ. Vide cap. 9. num. 6.

Quæritur. An Curatus vocatus de nocte, vel de die cum magna instantia, teneatur currere, vt citius ad infirmum perueniat? Resp. Sufficere festinet, quia consuetudo vniuersalis ita declarat, & si esset currendum, aliàs infirmus moreretur sine confessione? Dico primo dato casu, necessariam consequentiã, vide-

36

*Curatus
quomodo
festinet
de no-
te.*

37

*Curat. an
vnuquam
teneatur
properare
semiuesti-
tus.*

38

*Curat. an
currat vt
festinet.*

videlicet currendum quantumuis sibi videatur honori detractum. Idem agendum pro Baptismo, cum ista sint Sacramenta necessaria. In alijs functionibus sufficiet festinare, quia non sunt absolutè necessaria. Ratio est, quod sit currendum, quia si pro salute vnus animæ, necesse est exponere propriam vitã, vt ait S. I hom. 2. 2. quæst. 185. art. 5. & communis, multò magis proprium honorem, seu existimationem. Dico secundo. Cum, vt plurimum non constet de isto casu necessaria mortis sine Sacramento, & necessarij cursus, prudenter Curatus aget, si sine cursu festinauerit, quia nec Deus, nec Ecclesia intelligit obligare ad hoc, quòd quis appareat fatuus, & ridiculosus, vt notat Silu. scrip. q. 4. not. 3.

In alijs sacramentis, vt communione, & pænitentia, & ceteris Suarez tom. 4. disp. 32. sect. 1. num. 5. in fine, vult non esse necesse adhibere summam diligentiam, vel laborem, sed moderatam, & prudentem sollicitudinem concordat dictis.

39
An solem
nitates so
litæ ser
uentur in
necessita
te.

Quæritur. Si Curatus vocetur pro comunicando vel vngendo infirmo, & oporteat illum, aut portare Sacramenta sine lumine, & cæteris necessarijs, quia non habet qui adiuuet, aut si velit expectare adiuuantes, credibile sit interim infirmum moriturum sine Sacramentis, quid agendum? Resp.

De

De extrema vnctione esse clarum posse portari sine dictis sollempnitatibus, quia etiam in Cœna Domini accipitur a Cathedralibus, & defertur sine lumine, & superpelliceo per totas Diœceses.

De Communione vrgentius est dubium, & primo dico, si volueris tenere opinionem Silu. Sacram. num. 3. quam vocat communem, poterit non ferri, cum non sit Sacramentum absolutè necessarium. Dico secundo, melius esse ferre sine ceteris sollempnitatibus, dummodo deferatur secundum cap. sanè, de celebratione Missarum, decenti habitu, hoc est sola, & superpelliceo, præcedente lumine, ad quod sufficiet in necessitate vnicus minister.

Quæritur. Quomodo Curatus tenetur esse in gratia in administratione Sacramentorum? Resp. Teneri habere contritionem, vel saltem talem attritionem, quam reputet contritionem, quando est in mortali, vel veniali dubio de mortali, alias peccat mortaliter S. Tho. 1. p. q. 64. art. 6. Caiet. ibi Silu. cleric. 2. not. 8. ante quæstiones. Nauar. cap. 22. num. 3. Sot. dist. 1. quæst. 5. art. 6. Henriquez lib. 1. de Sacramen. cap. 27. num. 2. In communiione tamen recipienda est necessaria confessio habenti copiam confessarij Concil. Trid. sess. 13. cap. 7. licet in danda sufficiat contritio dicta. An verò teneatur laicus, qui

40
Curatus
quomodo
fit in gratia in
admin. Sa-
crament.

qui communicauit cum mortali, statim post communionem confiteri, vt de Sacerdote in necessitate celebrante disponit Concil. ibi. Nauarr. cap. 2. nuu. 6. affirmat Suarez verò tom. 3. quæst. 80. sect. 8. disp. 66. negat, sicut negat de eo, qui communicauit cum mortali obliuio, & de eo, qui sine necessitate celebrat ob malitiam sine confessione. Vide ibi.

Quando tamen detur Baptismus a Curato, in necessitate, vt dant laici non requiritur contritio. Sot. dist. & art. dicto, in fine tertij dict. licet Angel. sacram. quæst. 10. habeat, se valde de hoc dubitare. In assistendo etiam matrimonio non requiritur contritio, quia hoc non est administrare Sacramentum. Henriq. lib. 1. de Sacram. cap. 29. num. 2.

Sed quid si veniat Curato administratio Sacramenti, & ipse nesciat, nec dubitet se esse in mortali, sed tamen nec ei constat de contrario, quia ab aliquibus diebus non examinauit conscientiam, an tunc, absq; actu contritionis, tutò Sacramentum administret; vel an teneatur antè administrationem elicere actum contritionis? Resp. Si eliceat, benè agere, sed non rem necessariam, tunc enim solum tenetur, cum est in claro mortali, vel clarè constat esse in dubio de mortali.

41
Curatus
quando
conterat.

Quæritur. Quando sit necessaria ista contritio, an antè administrationem Sacramen-

ti,

ti, an antequam perficiat administrare Sacramentum? Resp. Tutum esse habere ante. Henricus tamen lib. 4. cap. 18. Glos. 5. ait in penitentia sufficere eam habere, antequam detur absolutio. Idem potest dici de alijs Sacramentis, quæ successiuè administrantur, puta Baptismo, & Extrema vnctione.

* At Suarez tom. 4. disp. 28. sect. p. num. 2. iudicet graue, non habere eam a principio administrationis, & vult tunc procurandam: excusat tamen a mortali eum, qui inciperet audire confessiones cum animo habendi contritionem, quamprimum posset, cum tunc per auditionem confessionis impediretur, & dein de moralem diligentiam adhiberet ad contritionem assequendam.

Quæritur. An si Curatus multa Sacramenta administret, debeat ad singula habere contritionem? Resp. Sufficere si habeat ad primum, quia gratia semel obtenta, non censetur amissa sine nouo mortali, siue Sacramenta statim a contritione, vel etiam multò post, etiamsi sit per annum, aut plures dies, administrentur. 42
An per sing. habeat contrit. Sacer.

Quæritur. Quoties peccabit Curatus qui administrauerit Sacramenta in mortali, vel in dubio de mortali? Resp. Sil. cler. 2. not. 8. ante quæstiones & affert opinionem aliquorum dicentium, eum peccare mortaliter toties, quoties ministrabit. Secundum quam opi- 43
Quoties peccat ad min. Sacr. in mortali.

H nionem,

nionem, qui viginti homines communicabit, vigesies etiã mortaliter peccabit. Idẽ etiã videtur tenere Azor, Inst. lib. 4. r. p. c. 4. q. 6.

Licet Suarez tom. 4. d. 22. sect. 5. num. 35. & 36. teneat esse quidem vnicum peccatum, sed tamen obiecta illa partialia, seu quot personæ fuerint communicatæ, esse necessario explicanda, & quod declarent gravitatem obiecti. Tota quæstio fundatur super hoc, qualis sit distinctio numerica malitiarum in hoc peccato: Aliqui enim affirmant esse, iuxta singula obiecta, alij negant, sed concedunt esse circumstantias aggrauantes, & necessario confitendas, huius sententiæ est Suarez, & citati ab ipso, alterius est Nau. & citati ab ipso, qui non concedunt tales circumstantias necessario esse confitendas.

Immo Rodriquez in summa vult vnicum esse peccatum eius, qui multas confessiones successiue audit in mortali, licet inter audiendum a confessionali discedat & hic omnes istas confessiones accipit sub vnico obiecto. Porrò de circumstantijs aggrauantibus vide cap. 15. num. vltimum.

44
*Modus
habendi
contrit.*

Quæritur. Dictum est supra requiri contritionem, vel saltem talem attritionem, quæ credatur contritio, nunc quæritur; an possit cognosci sit contritio, nec ne, vel saltem quid agendum? Resp. Impossibile esse cognoscere, an homo sit contritus iuxta illud: Ne-

mo

mo scit, an odio, vel amore sit dignus: Ne tamen videatur præcipi aliquid impossibile, sufficit dolere de offensa Dei, ad eum placandum, super omne quod potest dolere, propter Deum summè dilectum, cum proposito implendi præcepta, vel dolore intimè quoad valemus propter Deum summè dilectum. Ex Henriq. lib. 1. pœnit. cap. 24. num. 5.

Quæritur. An Curatus in mortali tangendo Sacramenta, vel Sacramentalibus vacando peccet, & quomodo? Resp. Silu. cleric. 2. not. 8. antè quæstiones, & Ordo. 4. quæst. 2. Nau. c. 25. num. 72. & affirmant. Sotus verò dist. 1. q. 5. art. 6. col. 3. negat. Suarez tom. 3. d. 16. q. 64. sect. 3.

45
An peccatum in mortali tangere Sacr.

Porro omnes conueniunt, quòd si tangerentur in necessitate, & leuando de terra, non esse mortale. Et intellige nomine Sacramenti, non solum Eucharistiam, quæ semper est Sacramentum, sed etiam olea consecrata, ab Episcopo pro Chrismate, & Extrema vntione, quæ licet non sint Sacramenta, nisi quando sunt in vsu, tractus illorum tamen referuatur Sacerdoti ex vniuersali consuetudine. Et quod dicitur de Chrismate, intelligitur etiam de oleo Catechumenorum propter eandem rationem. Tangere verò Sacramentalia in mortali non est plusquam veniale, propter paruitatem materiæ. Idem eodem modo Sacramentalibus vacando. Sot.

ibi, & S. Tho. 3. p. quæst. 64. art. 6. & ad 3. & Caiet. ibi, qui volunt esse mortale solum admini-
strare Sacramenta, quod notat Caiet. ibi. Tan-
gere verò Eucharistiam immediatè manu,
puta mutando ab vno in aliud vas, vel im-
mediatè, puta ferendo in processione. Sua-
rez tom. 3. quæst. 82. sect. 4. versus medium,
vult non esse mortale, sed rem reprehenden-
dam.

46
*Quoties
in morta-
li celebrã-
dũ absq;
confessio-
ne,*

Quoties Curatus celebret cum sola contri-
tione absque confessione cum non habet co-
piam Confessarij? Resp. Sot. dist. 12. quæst. 1.
art. 4. casu 2. Henriq. lib. 8. cap. 46. num. 5.
De Graff. 1. p. lib. 1. cap. 12. num. 5. & dicunt
quòd quando Confessarius longè distabit, Cu-
ratus hoc poterit semel, aut bis, nisi sit in
statu peccati mortalis, puta habens concu-
binam, quia tunc ne semel poterit, nisi prius
abiecta concubina. Henriq. verò addit. Ad
hoc obligari, etiam si Curatus distet a Con-
fessario per tria, aut quinque milliaria. At
videtur posse dici, quòd poterit celebrare
pluries, & toties, quoties necessitas cele-
brandi vrserit, & incommoditas adeundi Cõ-
fessarium fuerit præsens, & vera, & vrgens,
puta pluuia, nix, discursio hostium, vel la-
tronum, & omnis alia similis causa, quæ ca-
reat fraude, quia cum hoc sit arbitrarium,
tunc erit legitimum, cum fuerit rationabile,
vt est dictum supra.

Bonum

Bonum remedium. Quando duo Curati, qui alter alterius confessionem excipiunt multum distant. Condicant diem, horam, & locum pro confessione, puta tali die, tali hora, in tali loco; & ut locus utrique sit commodus, eligant locum in medietate viæ inter vtrunque positum, & ita euadent molestiam longioris itineris, & faciliter, & sæpè confessiones excipient si velint.

Quæritur. Quid si fortè Curatus sit occultè excommunicatus, & vrgeat necessitas celebrandi, & scandalum si non celebret, puta infamatum iri de crimine, aut aliquid aliud, aut saltem causet admirationem, tunc quid aget? Resp. Conteratur, & celebret, quia nec peccat, nec fit irregularis. Silu. euch. 2. q. 7. Nauar. cap. d. n. 75. not. 13. Sot. dist. 18. q. 2. art. 5. in fine probationis 2. arg. licet dist. 12. quæst. 1. art. 4. casu 4. in fine, negauerit. Sed dist. 12. loquitur de excommunicato publico, & dist. 18. de occulto. Henriquez idem habet cum Silu. De Graff. vero 1. p. c. 12. num. 14. & 15. negat excommunicatum posse celebrare. Tene cum Silu. & alijs, quia iustus timor, ut est in casu dicto, excusat a pœna canonis. Et quæ dicit: De Graff. vera sunt de excommunicato publico, non occulto, de quo non est sermo.

Quod si sola necessitas vrserit, & non scandalum? Henriq. lib. 8. cap. 47. num. 4. ait, pec-

47
Curatus
excom-
unicatus,
an cele-
bret.

118 De Admin. Sacramen.

care mortaliter, & fieri irregularem celebrando. Silu. verò euch. 2. quæst. 7. ait, non peccare, nec fieri irregularem, quia pro incurrenda irregularitate debeat adesse temeritas, quæ non est in hoc casu.

48
*Excommunicatus
 quomodo
 sine confessione
 celebret.*

Quæritur. Quoties excommunicatus occultus stante necessitate, vel scandalo communicabit? Resp. Solum vbi supra, concedere solum semel. Henriq. verò semel, aut bis. Tu dic toties, quoties per ipsum non steterit, quominus absolueretur, & necessitas, & scandalum vtriserint, quia est eadem ratio, vt est dictum supra num. 46.

49
*Quomodo
 administrat.
 Sacra.*

Quæritur. Quomodo Curatus administrabit Sacramenta? Respondetur. Secundum consuetudinem loci scitam, & probatam ab Episcopo.

50
*Curat. an
 omnib. di-
 gnit. Sa-
 cra. ad-
 min.*

Quæritur. An Curatus impeditus infirmitate, vel chiragra possit administrare Sacramenta singulo digito manus, vel an teneatur hoc præstare solo pollice, & indice? Resp. Totam quidem manum esse consecratam, communis tamen consuetudo declarat solos pollices, & indices esse conuenientes. Tolet. Inst. lib. 1. c. 58. num. 2. licet ibi loquatur non de administratione, sed de sola celebratione hoc concedit. At videtur vtrique actioni eadem instrumenta conuenire. Ideo videtur dicendum, cum Sacramenta, quæ administrantur manu, & requirunt eam consecratam, non

fint

sint absolute necessaria, stante tali, vel simili impedimento, non esse administranda nisi via, & modo solitis, sed curanda eorum administratio per alium, cum necessarium impedimentum adest, licet de communione non sit improbabile, quod habetur capit. 8. num. 34. & de Extrema vnctione, capit. 9. num. 22.

Sed si Curatus habeat quidem manus liberas, sed pedes impeditos, an possit se facere ferre, & dum actum portatur Sacramenta administrare? Resp. Et in hoc obseruandam vniuersalem consuetudinem qua qui confert Sacramenta ex se procedit, & non portatur; tamen citra scandalum, cum non possit haberi alius, credo non peccare mortaliter Curatū, qui dicto modo ea administraret. Melius ageret, si faceret recipientem Sacramenta accedere, & ipse Curatus deinde Sacramentum administraret, & hoc maximè quadrat in Eucharistia, nam in reliquis Sacramentis, quæ per Curatum administrantur, posset susceptor accedere ad Curatum, vel Curatus facere se ferre ad suscipientem, vt in Extrema vnct. & ea conferre. Ratio horum est, quia nullum videtur inconueniens, tali modo Sacramenta administrare: præterea, quare non poterit vir portare Curatum pro tali functione, cum equus possit ferre Eucharistiam, vt est dictum cap. 8. nu. 41. & cum secularis, vt in multis lo-

An Curat dum actu fertur possit Sac. adm. min.

cis fieri solet, ferat a Cathedrali ad Curatus
olea sacrata?

51
An Curat. det licentiam admin. Sacra.

Quæritur . An Curatus absq; Episcopo possit dare licentiam alteri administrandi Sacramenta? Resp. Si Episcopus aliquid sibi reseruauit, nihil potest in reseruatis. si nihil reseruauit Curatus potest dare licentiam conferendi Baptismum. Silu. bapt. 3. a capite. Communionem, & extremam vnctionem. Siluest. vnctio quæst. 3. Matrimonio assistendi. Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. matr. licentiam administrandi. Penitentiam dat solus Episcopus. Concil. Trid. sess. 23. cap. 15. de reform. excepto casu, vt cap. 12. num. 24. & cap. 1. num. 19. & ministrare Sacramenta sine tali licentia, est mortale, non tamen irregularitas contrahitur in baptismo. Silu. Bap. 3. a capite contra Armil. bapt. §. 39. At si regularis, sine speciali licentia parochi, det extremam vnctionem, Eucharistiam, vel solemnizet matrimonium, etiam in defectum Parochi, & in articulo mortis est excommunicatus. Silu. excom. 7. casu 14. Tol. Inst. lib. 1. cap. 37. num. 5. Licet Andreas Viçtorellus, vt inf. cap. 9. num. 6. neget. Et siue regularis, siue secularis Sacerdos, qui alterius parochiæ sponfos coniungere matrimonio, vel eis benedictionem largiri ausus fuerit, sine licetia propriij parochi, est suspensus, & debet absolui ab Episcopo Parochi, qui debebat

bat eos coniungere , vel benedictionem eis largiri . Et si Curatus dederit talem licentiã contra iusionem Episcopi , credo peccabit mortaliter , quia delinquet in re graui , nisi ponat spem in rati habitione , quia tunc excusabitur .

Curatus autem baptizans extra necessitatem alienum sine licentia Episcopi vel curati baptizati peccare mortaliter affirmat Suarez tom. 3. quæst. 71. disp. 31. sect. 4. idem inuit Sil. bap. 3. a capite. Armilla vero bap. §. 29. vult præterea incurrere irregularitatem ; at Suarez, & Sil. ibi negant , quia nullo iure cautum. c. autem de cler. non ord. min. quod affert Armil. irregularitatem importare , in meo nihil tale habet vt est videre . Et si baptizandus veniat e loco exempto in quo non fit cura , vt potest esse in hospitij ruralibus , vel in possessionibus , vt sunt Tenute & casali Romani necessarium est placet Episcopi loci vnde venit .

Quæritur . An vnquam liceat reiterare Sacramenta irreiterabilia , & quando? Resp. Et dico videndum de singulis suis locis . Pro præsentia sufficiat , quòd quando dubium est probabile , vel verisimilis coniectura resultat , tunc reiteranda sunt cum conditione . Angel. sacram. quæst. 12.

Quæritur . An conditio in reiteratione Sacramenti , puta si non est baptizatus , si te non

52

Quomodo reiteranda Sacramenta irreiterabilia .

non

53 *An conditio explicetur necessario.* nō absolui, & similes, sit necessario explicāda? Resp. Negatiuè, sed sufficit eam mente retinere, vel a principio habuisse. Henriq. lib. 2. cap. 31. num. 2.

Nota tamen, quòd si eam non explicueris, & apud Episcopum fueris delatus poteris puniri, quasi reiterator Sacramenti. vide cap. 6. num. 18.

54 *Sacra. an dentur in tempore interdicti, & cessatione.* Quæritur. Quo tempore possint dari Sacramenta? Resp. Quoad horam de singulis proprio loco dici. Tempore verò vetito, vt in interdicto, & in cessatione a diuinis, potest dari Baptismus cum vnctione Olei Sancti, & Chrismatis. Matrimonium item potest celebrari absq; nuptiarum benedictione. Item, pœnitentia pro sanis, & infirmis, modo non sint excommunicati, nec interdicti, neque fuerint causa interdicti sua culpa, neque consilium, neque fauorem, neque auxilium præbuerint delicto, ob quod positum sit interdictum: nam qui sunt in culpa, non sunt absoluedi, nisi cum cautione, vt est dictum num. 25. Item potest dari Eucharistia solum in articulo mortis. Nauarr. cap. 17. num. 178. etiam in cessatione à diuinis. Nau. cap. dicto, num. 188. & 189. Henriq. lib. 2. cap. 4. num. 7. Reliqua verò Sacramenta non possunt dari, nisi particulari priuilegio quis gaudeat.

Quæritur. An si tunc Curatus cum tali limita-

mitatione teneatur ea Sacramenta ministrare sub peccato, vel ei sit liberum ministrare, & non ministrare? Resp. Et credo teneri sub mortali, quando illis indigens, si non acceperit a Curato, a nullo alio possit ea recipere, iuxta dicta supra, num. 7.

Qualis autem debeat esse articulus mortis Suarez tom. 5. disp. 33. sect. p. num. 29. vult talem esse, quoties iudicio periti medici, ita est infirmitas grauis, vt prudenter faciat infirmus se præparando ad mortem vide cap. 7. num. 73.

Quæritur. Quid agendum si in prolatione formæ Sacramentorum fiat error? Resp. Et dico de errore in forma Eucharistiæ videndas rubricas Missalis. De errore verò in prolatione formæ aliorum Sacramentorū, dicitur quòd, qui eas repetierit, tutè aget, sicuti etiam, si repetierit formam Eucharistiæ.

Quæritur. Vbi sunt danda Sacramenta? Resp. Extra necessitatem obseruandam consuetudinem loci. Pœnitentia tamen, & communio, ritè possunt dari in Cathedrali omni confluenti de Episcopatu. Silu. Archiep. q. 1.

Sed nota, quod qui in Cathedrali potest dare Sacramenta, non potest ea dare in aliena Parochia quia id ei ibi licet, & non alibi, per cap. officium. extra de Archipresbytero: ibi enim habet, quod qui de foris veniunt

56

Error in prolatione formæ.

57

Sacramenta ubi danda.

ex Episcopatu, possint ibi Sacramenta recipere. Ex quo inferitur, non posse per istosmet, eadem Sacramenta dari eisdem extra Cathedralē, quia facultas hæc limitata est super de foris aduenientes de Episcopatu, & super Cathedralē. Nota præterea, contra Sacramenta sint, quæ suscipiantur in Ecclesia, puta, Baptismus, Pænitentia, & Eucharistia, de istis verum esse, quod possint suscipi in Cathedrali, vt vult Silu. ibi. De Matrimonio Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de reform. matr. vult solum proprium Parochum posse coniungere sponso, ideo in Cathedrali non licebit. Si tamen adsit consuetudo approbata, etiam in Cathedrali poterunt coniungi.

58

*An dan-
da Sac.
cum peri-
culo vita.*

Quæritur. An Curatus teneatur dare Sacramenta, etiam cum probabili periculo propriæ vitæ? Resp. Dictum esse capit. 1. num. 16. teneri non solum cum probabili periculo sed etiam cum certo periculo vitæ propriæ, cum sacramenta sunt danda necessario. Vide etiam supra num. 37. & cap. 7. num. 79. & bonam practicam, capit. 9. num. 20. & inferius num. seq.

59

*Caiet. pro
def. Cura
zi in peri-
culo vita.*

Quæritur. An detur aliqua cautela, qua Curatus sibi provideat de necessaria defensione in probabili vitæ periculo, cum tamen necessitas Sacramenti administrandi vrgeat? Resp. Prudentia omnia incommoda superari. Si quæris particularia distinguendum.

An

Caput Quintum. 125

An periculum sit a malo, vel a mala cæli constitutione. Si ab ista, vestes, & præsidia, quæ a natura docentur sunt bona. Si periculum est a malo homine, videndum est, an Sacram. quæ sunt danda, sint necessaria: Et quidem si infet auditio confessionis morientis, est eundum. Vt autem Curatus tutò vadat dum induit se (loquimur enim de casu contingenti in nocte, quia in die magis promptum remedium) vocet amicos, qui eum associant: Si hoc non potest, curet vt ipsi vocantes alios associantes vocent: Si hoc nec potest, ipse ferat arma, vt se defendat, quia ita ei licet. Silu. bellum 2. q. 3. & hoc etiam si ferat Sacram. puta extr. vnct. Porrò ita posset agere; statim, atq; constiterit ei de inimicitia, videat an possit reconciliari inimicis, si hoc nõ potest, rem deferat ad Episcopum, & obtenta licentia, arma ferat, quæ tamen propter decentiam Clericatus, occulta deferet si vocatur pro Baptismo, sufficit doceat modum, quo vocantes ipsi baptizent absque quod ipse vadat. Si vocatur pro Extrema vnctione, non credo teneatur ire cum tanto periculo, Subscribit Suarez tom. 4. disp. 44. sess. 3. num. 15. Nisi addit Victorellus, vitæ periculum excuset, & cæt. cum ægrotus alijs Sacramentis iuuari non potest: fieri enim potest, vt sit attritus, & accedente Extrema vnctione, virtute Sacramenti, euadat contritus. Minus tene-

tenetur ire cum tanto periculo ad commendationem animæ. Sed & si vocatus fuerit pro confessione, curet infirmum audiri per alium Sacerdotem, quod si hoc non potest, eat, ut est dictum.

60

*Quando
Curat. ex
cusetur
non dare
Sacram.
infirmo.*

Quæritur. Quid si constet illi certò occisum iri, an etiam tunc teneatur ire ad hunc infirmum sine sacramento Pœnitentiæ certò morientem cum si iuerit occidetur, & infirmus etiam sine Sacramentis morietur, & per consequens ista diligentia cedet in cassum? Resp. Et videtur dicendum, impossibile esse istam certitudinem mortis, quia Curatus posset fuga euadere, possibile esset impetentes non aggressuros, superuenturum, qui eum erueret, ideò stante incertitudine aggressus, & certitudine mortis infirmi sine Sacramentis, credo teneri ire ad infirmum, iuxta dicta num. 58. Excusaretur tamen si positivè, seu de facto sciret pœnitentem esse in gratia, quia cōfessus fuerit paulò antè, & aliàs erat diligens, & bonus. Suarez tom. 4. dist. 44. sect. 3. nu. 15. quod tamen cautè iudicandum est, quia esse bonum, & diligentem non arguit impeccabilitatem: ideo credo eundem, ut sup.

At si quis haberet bonam probabilitatem suæ mortis, & mortis infirmi sine confessione antequam posset ad eum peruenire, credo, quòd excusaretur ire. Ratio est, quia sumus in moralibus, in quibus non est maior certitudo,

do, quàm probabilitas, & quod probabiliter fit, rationabiliter, & inculpate fit. In tali casu tamen, saltem docendi vocantes, quomodo inducerent morientem ad bonam contritionem, si fortè cursu concitato acti viuum reperirent infirmum.

Quæritur. An saltem Curatus, qui capitales gerit inimicitias, possit admonere populum, vt qui indiguerit illius opera vocet eum, de die non de nocte, & protestari se tunc nolle ire? Resp. Et vidi hoc practicum, sed malè, quia tenetur ire quotiescunque necessariò vocatur; nec, v. g. occasione inimicitia, debet dare Extremam vnctionem anticipatè, quando alias non esse danda, ne cogatur eam ferre de nocte. Poterit tamè monere populum, vt pro viribus, vocent de die, quia in nocte sint difficultates maiores, dummodo non excludat vocationem de nocte in casu necessario.

Quæritur. An peccet Curatus, qui non curet se defendere, sed vocatus liberè vadat, & interim occidatur? Resp. Non peccare, imò mereri, quia moritur pro actione virtutis, & defensio ista non est illi necessaria, sed licita, & libens. Silu. bell. 2. q. 3. Hæc enim dicuntur non secundum imperium, sed secundum indulgentiam.

61

An protestatio non lendi ira de nocte excuset.

62

An peccet se non defendendo.

BAPTISMO.

CAPVT SEXTVM.

1
*Aetas pro
 baptismo.*

QVÆRITVR. In qua ætate par-
 uuli sint baptizandi? Resp. Rite ba-
 ptizari in die octauo, sed & pater
 differens circa duodecimum,
 non peccat. Henriq. lib. 2. cap. 4. num. 12.

Baptizans prius non peccat. Conformā te
 consuetudini.

Differens ad aliquas hebdomadas vel men-
 ses ex causa, si causa est rationabilis, non pec-
 cat mortaliter, puta mater magnatis differēs
 baptismum filij pro morte mariti, aut aliqua
 de alia simili causa, non est de facili condem-
 nanda de mortali. Si tamen Curatus in sua
 cura videat in hoc aliquem abusum, crebra
 admonitione eum tollat.

2
*Materia
 baptizari*

Quæritur. Quæ materia est apta pro Ba-
 ptismo? Resp. Omnem aquam naturalem.
 Conc. Trid. sess. 7. can. 2. talis est. Sulphurea,
 mineralis, maris, resoluta ex glacie, niue,
 rore, lexiuium. Silu. bapt. 3. quæst. 4. Om-
 nes. *ex sale liquata aqua n. ustant.*

*Materia
 non apta.*

Materia non apta est sudor, lacrimæ, spu-
 tum,

tum, salina, vrina, lutum, pannus aqua imbutus, & non expressus, aqua stillata. Sil. bap. 2. a capite: *si aqua expressa est de panno, acta erit vide f. 134*

Materia dubia est omnis aqua alio liquore mixta, quæ si est mixta in tantum, vt gustata vocetur de nomine mixti, puta, mel aquatum, aqua vinata, aqua oleata, & omni alio simili modo, non est materia apta. Omnes Brodium, si ita spissetur, vt vocetur gelatina, aut sit totum puro grasso, vt dicimus vulgariter, non est aptum. Silu. bap. 2. quæst. 4. not. 2. & 3. Armil. bap. §. 20. & omnes.

Sal liquidum non est apta materia Sil. bap. 2. quæst. 7. Secundum communem verò est materia apta. Henriq. lib. 2. c. 9. n. 1. Armil. dubitat bap. §. 25.

Quæritur. An aqua debeat esse benedicta? Resp. Negatiuè in necessitate, extra necessitatem est mortale vt non benedicta. Silu. bap. 2. quæst. 3. Tolet. instit. lib. 2. cap. 18. num. 4.

Sed, & si quis in necessitate vteretur benedicta non peccaret, quia nullibi prohibitum. Reponenda tamen in sacrarium, propter reuerentiam chrisimatis, quo est mixta.

Si in hyeme afferatur ad Ecclesiam aqua calida miscenda benedictæ frigidæ, ne infans frigore lædatur, non misceas, nisi prius gustaueris, sit nec ne naturalis, & hoc ad cautelam, ne apponatur aqua non apta. Semel in baptif

3
Materia
dubia q.

*Brodiu
crassum nec
elatum actum
est*

4
Aqua
an ben.

5

Quando
baptizandi
in a-
qua du-
bia.

mo magnatis deberi aquam rosaceam.

Quæritur. An vnquam possit baptizari in aqua dubia? Resp. In necessitate solum sine peccato posse, quod est, quando non possit omnino haberi alia materia. Sed addenda conditio, si est apta. Henriq. lib. 1. c. 9. nu. 3. & gl/quia melius est sic baptizare quam nullatenus baptizare.

6

Modus
baptiz.

Quomodo baptizandum, seu applicanda aqua? Resp. Tribus modis posse, vel immersione, vel infusione, vel aspersione. Igitur dicendum, obseruandum esse morem loci, etiam si mos ille, sit contra morem Metropolitanæ, seu etiam Romanæ Ecclesiæ. Sot. dist. 3. ar. 8. post 3. conclus. Et non obseruare hunc morē, citra scandalum, non est plusquam veniale. Nota tamen, quòd in necessitate quiuis istorum modorum est aptus. Sot. ibi Sed & extra necessitatem, si baptismus detur mersione, & baptizandus sit adultus propter honestatem, sufficiet infundendo baptizare. Tolet. Inst. lib. 2. c. 18. nu. 7.

Si baptizetur immersione, & puer mergendo periclitetur, leuiter est aqua attingendus: Et si mergeretur & moreretur, baptizans peccaret mortaliter homicidio, sed non esse irregularem vult Sot. ibi contra Palud. Suar. tom. 3. disp. 20. q. 64. sect. 2. in fine. Si verò baptismus notabiliter mors acceleretur nō est baptizandus: si acceleretur minimo tēpore est baptizandus.

zandus. Sot. ibi. Sed hos credo scrupulos, cū tenuissimæ guttæ sufficiāt, & illæ nō possint puerum occidere maxime si aqua fuerit calida.

Communiter Baptismus fit immersione, & communius infusione quæ fit in capite. Omnes. Obseruanda consuetudo loci. Sufficit si tangit capillos, quia sunt pars hominis. Tol. Inst. lib. dicto cap. 18. in fine, affirmat. Sot. ibi, art. 7. dubitat. Henriq. verò libro secundo, nu. 2. ait si constaret aquam tetigisse solos capillos (quod vix est possibile) esse baptizandum, cum conditione, quod etiam Sot. ibi non reprobatur.

Nota pro immisione salis in os pueri, per verba: Accipe salem sapientiæ, &c. modico vtaris, quia alias vlcerat palatum paruuli, & parua quantitas sufficit.

Quæritur. Quanta aqua necessaria pro Baptismo? Resp. Vnicam guttam vix sensu perceptibilem non sufficere, aliquas verò sufficere. Sot. ibi. art. 7. versus finem, dummodo sint tot, quot possint dici abluere.

* Suarez vero tom. 3. q. 66. disp. 20. sect. 2. ait eam aquæ quantitatem, & necessariam esse, & sufficere; quæ sit sufficiens ad abluendam, seu contingendam sufficiētem corporis partem, tanta, quæ successiuè fluere possit per magnā corporis partem. Sed hoc videtur esse, quod docet Sotus.

Si quæris quid agendum a Curato post tra-

Sal. fit modic.

7
Quanta aqua necess.

*Digitus quo
modo pur-
gatur, post
tractatio-
nem olei.*

stationem oleorum sacrorum, vt rectè digi-
tos mundet? Resp. Quædam ritualia in rubri-
ca de conferenda extrema vnctione habent,
ea collata sacerdos abstergat digitos panis, &
deiciat in sacrarium. Et quæ dicuntur de ex-
trema vnctione possunt etiam intelligi de
alijs oleis sacris. Tamen, quia si ista panis
abstersio fiat domi infirmi habet difficulta-
tes, vt patet, & si fiat postquam Curatus ad
Ecclesiam deuenerit, vix erit, vt Curatus ma-
nus contineat a tactu aliquarum rerum, ideo
omnia incommoda superantur, si Curatus do-
mi infirmi digitos abstergat stупpa madefa-
cta, quam postea ad sacrarium deferat. idem
poterit agere post tractationem oleorum ba-
ptismi. In quibusdam locis Curatus digitos la-
uat aqua calida, quæ delata pro baptismo, su-
perest. Sequere Rituale Pauli V.

*8.
De bap-
tismo in par-
te.*

Quæritur. Si puer in partu periclitetur,
quomodo baptizandus? Resp. Si emiserit ma-
num, vel pedem, & nō possit baptizari in capi-
te, baptizandus in parte apparente. S. Thom.
3. p. quæst. 68. art. 11. Silu. bapt. 4. q. 1. Tolet.
inst. lib. 2. c. 18. Sed aliqui citati a Silu. volunt,
si superuixerit baptizandū cum conditione,
& alij negant.

Si apparet maior pars capitis, vt ab auri-
culis sursum, aliqui tenent nō esse rebaptizan-
dum, quia communiter in baptismo non ab-
luitur ultra dictam partem. At Durand. cita-

tus

tus ab Henriq. cap. 21. num. 4. gl. T. lib. de baptismo, negat baptismum collatum in occipitio esse baptismum tutius est, esse rebaptizandum, quia baptizandus debet esse plenè natus quoad caput, secundum communiorem sententiam. Inuolutum secundina. Sil. bap. 4. q. 1. dicit baptizandum. Quidquid velit non intelligitur. Clarum est enim, aquam debere tangere baptizatum, quod non est in casu dicto. Sot. loco dicto, art. 7. Rumpatur secundina, & baptizetur.

Si verò puer non sit natus, & mater agonizet, quid agendum? Sinenda est mori, & postea aperienda, & baptizandus. Omnes.

Quæres. Num infans existens in utero matris possit baptizari? Resp. S. Tho. 3. p. q. 68. negare, cum sit necesse aquam debere abluere, quod videtur impossibile in casu proposito; & extra necessitatem expectandam totalem pueri egressionem ex utero matris, sed in necessitate sufficere abluere partem apparentem. Suarez tom. 3. quæst. 68. super d. art.

An puer non natus baptizetur.

Sed quæsitum fuit, An puer, qui nondum est uterum matris egressus, sed est in egrediendo, & quidem manibus obstetricis tangitur, sed nullatenus videtur, at quia rationabiliter de illius salute timetur, an tunc debeat baptizari, & si est baptizandus quo modo? Resp. cum S. Tho. ibi velit tunc puerum posse baptizari, cum actioni humana possit

ablui, cum vero hoc poffit præftari fpongia, bombice, vel panno lineo aqua imbuto, & digitis obftetricis puero approximato, & expreffo, & eodem tempore forma facramenti prolata, quis dicet puerum hunc non ablui tunc ablutione pro baptifmo neceffaria, & per confequens non baptizari? Imo cum periclitatur credo sub mortali omnino debere baptizari, nifi cum clare conftat effe mortuum: sub eadem pœna etiam deberi baptizari, cum eft dubium an viuat, tunc tamen adhibenda conditio fi viuit ratio eft, vt caufa iftius paruuli in tuto pro poffe ponatur. Et nullum fequitur inconueniens omnia faluante conditione appofita. Notandum eft tamen, vt vere puer non fecundina tangatur: Præterea notandum quæ pars pueri tangatur puta caput, vel brachium, pro reiterando ritè baptifmo, cum plene natus fuerit, fi reiterandum videbitur.

An autem fi tunc fecundina tangatur poffit manibus rumpi, obftetrices valde peritæ negarunt.

Scio multos & graues doctores qui citantur a Comitulo lib. p. refp. moral. q. 13. de bapt. negare hunc baptifmum, at ftabit S. Tho. ratio, vere tuta, & rationalis in cafu neceffitatis, vt proponitur.

Ex hac occasione caue, ne obftetrices baptizent Molas, etiam conditione adiecta, fi
sunt -

sunt baptismo capaces, deceptæ eo quod se-
moueant, quasi sint animatæ, vt vidi in praxi,
quia non licet: Mola enim est quædam inuti-
lis, & informis caro, quæ in mulierum vtero
gestatur. Gal. 14. method. meden. & 14. de vsu
partium. non esse autem animatam nisi ani-
ma vegetatiua, & ideo incapacem baptismo,
docet Arist. 4. de gener. animalium cap. 7. Hi-
poc. l. de sterilibus, & l. de superfetatione. Gal.
24. Metho. meden. c. 13. Aeginetas l. 3. c. 63.
Aetius l. 16. c. 18. Farnel. l. 7. d. part. morbis &
de simptomatib. c. 15.

Quæres fortè quid si casu mulier sit in par-
tu, & non possit emitti, timeatq; proli, quem
etiam manu tangat, & non adsit ibi quisquam
a sacerdote, an tunc propter honestatem ipsa
met possit baptizare vt est dictum, an hoc præ-
stabit sacerdos. Resp. casum potius esse ima-
ginarium, quam verisimilem, tamen quod tunc
ipsa hoc non possit, probat Suar. to. 3. q. 68. su-
per a. 11. citâs c. quidquid de cons. d. 4. Quod
in meo decreto non reperio errore impresso-
rum, credo substituendum, cap. qui in mater-
nis, eod. tit. In practica tamen admitterem
contrarium, & consulere baptismum ipsi
mulieri propter rationes supradictas. *ins. s.*

Nobilis bonæ famæ laborans in extremis
confitetur, ex fornicatione se gravidam, mo-
ratur, & omnes excepto confessario gravidam
esse ignorant.

Quæritur num curatus seu confessorius teneatur rem detegere, vt saluetur fœtus per sectionem matris, vel si taceat, an irregularitatem contrahat, ob non præstitam defensionem fœtui? Resp. Nau. c. 24. num. 22. nullam irregularitatem incurrere, quia de iustitia non tenetur ad defensionem: quod vero nullo modo rem detegere debeat, est omnium sententia propter indispensabile secretum sigilli. Suarez. to. 4. disp. 23. sect. 1.

Quid tunc agendum? Si speratur prouiso, citra periculum vitæ grauidæ, confessorius nõ det absolutionem ni grauida rem prius detegat. Si sola fama periclitatur? si remedium speratur, eodem modo cogenda: Si dubitas an grauida sit dicto acquietura, credo vtilius silere, & relinquere eam in sua ignorantia, ne fortè frustra iniiciatur illi laqueus peccati, exponitur enim periculo peccati, si non acquieuerit, maxime cum est valde dubium matre mortua fœtum non superuiuere, vt est dictum n. 9. PRACTICA. Proponerem rem sub consilio, si grauida acquiesceret, docerem eam de obligatione sub mortali, vt est dictum; si secus, tacerem.

9
Quântum
viuat fœtus
matre
morta.

Quæritur. Quantum superuiuat fœtus matris mortuæ dum existit in vtero? Resp. Medicos valdè peritos mihi dixisse, superuiuere per horam, plus minusve. Quædam verò obstetrices octogenariæ, & valdè peritæ dixerunt,

moriente matre filium non esse superstitem, sed vel mori, vel antea mortuum esse, aut si viuit, hoc esse ad modicum tempus.

Quæritur. An ad Curatum pertineat facere aperire grauidam mortuam, vt extractus fœtus baptizetur? Resp. Teneri eodem vinculo, & non arctiori, quo tenentur omnes subuenire necessitatem extremam patienti. Si tamen viderit domesticos mortuæ deficere, & ni ipse sollicitet infantem probabiliter extrahendum mortuum, tenebitur sub mortali sollicitare, & procurare apertionem matris.

Quid si admoniti domestici mortuæ, etiam grauioribus verbis nolint obedire? Si Curatus habet vim coactiuam, puta quia etiam est Vicarius Episcopi per censuras, & ministros iustitiæ, efficiet id ad quod tenetur, quia tunc ex officio ad hoc tenetur. Si non habet vim coactiuam, recurrat ad Episcopum, si sperat prouisionem Episcopi opportunè profuturâ: Si hoc non sperat recurrat ad brachium seculare, si pariter credit, vel dubitat in tempore profuturum: Si nullum horum sperat, aut potest, acriter admonitos de obligatione, qua tenentur, relinquat illos in sua opinione, adhibitis testibus, vt factum possit probare coram Episcopo, si fuerit opus.

Dato quòd domestici velint mortuam aperire, quonam modo sollicitabit, ni fortè ex sollicitatione faciat verè occidere eam, quæ ca-

IO
An Cur.
teneatur
facere ape
rire graui
dam mor
tuam.

su est in animi deliquio, vt potest euenire?
 Resp. Remittat se ad medicum, & chyrurgū.
 Si isti defunt, vt potest euenire in villa, iubeat
 aperire mortuam, postquam ad iudicium ob-
 stetricum, & peritorum loci iudicatum fuerit
 eam verè esse mortuam. Si nec sit ibi aliquis
 hoc sciens, iubeat semper cum conditione,
 aperite si est mortua. Si astantes dubitent,
 Numquam consulat, imò dissuadeat, quia &
 occidere est peccatum mortale, & mortale
 est, exponere se periculo occidendi. Vidi sta-
 tim a morte, immissam in os mortui partem
 arundinis longitudinis digiti, & dimissam ibi
 ad horam vel circa, vt per eam fetus respira-
 ret, & consulti Medici periti, an effectus possi-
 bilis, mihi affirmarunt.

*Signum
morts.*

Sed si vis omnia ista incommoda superare,
 scias ex Galeno, vt a Medicis accepit, multis
 locis, vt cap. 1. in princ. De vtilitate respira-
 tionis. Item de difficultate respirationis, cap.
 8. Et clarissimè lib. 4. de locis affectis, cap. 7.
 Quod carente homine respiratione, & pulsu,
 careat etiam vita; exceptis hystericis, idest
 vteri strangulatione correptis, vulgo dicimus
 Mal di madre; in quibus opus est altiori in-
 dagatione, & refrigeratis præcordijs, cum to-
 to corpore tutò aperiuntur. An verò respiret,
 denotabit lumen exiguum ori mortui admo-
 tum, si flamma non deijciatur.

Item lana carpta, vel bombix, eodem lo-

co admoti immobiles perseverando .

Item ciathum plenum aqua super os ventris positum, aqua immota permanente . Cum igitur ista adfuerint, citra omne periculum, poterit Curatus facere aperire mortuam.

Quæritur . Si puer moriatur, & dubitatur de baptismo dato domi ab obstetrice, & Curatus non habet tempus studendi, vel consulendi peritum quid aget? Resp. Baptizet cum conditione, si non es baptizatus, quia tuto agit: nam duobus inconuenientibus concurrentibus, accipiendum est, quod habet minus periculi; hic autem cum concurrat periculum rebaptizandi, & periculum, ne infans non baptizatus pereat, & hoc maius sit illo, agendum est, vt dicitur.

Quæritur. An baptizans, & intendens trinam aspersionem, mersionem vel infusionem, si puer moriatur facta vna, aut altera sola, & non reliquis intentis, baptisus sit verus? Resp. Siluest. bapt. 5. quæst. 1. Armil. bapt. 5. 25. dicere non esse verum. Sot. autem dist. 3. artic. 8. ad 3. Henr. lib. 2. c. 7. not. 4. dicunt esse verum dummodo tota forma proferatur: quia aspersio, immersio, vel infusio trina non sunt de necessitate Sacramenti, & intentio ministri non potest facere, vt sint Sacramento essentialia. Et ista intelligenda siue hoc fiat casu, siue sponte: sicut etiam si post trinam infusionem,

II

Quomodo baptizatur quæ non datur tempus cõsul.

I 2

An trina infusio, immersio, vel aspersio necess.

&

& absolutionem, formæ, aqua, quæ in vase superest fundatur super caput baptizari, quia est eadem ratio.

13
Quis possit, vel nõ possit baptizari.

Quæritur. Quis possit, vel non possit baptizari? Resp. Monstrum non posse baptizari.

Dubius, an viuat, baptizetur cum conditione, si viuit. Practica. Vide prius, an habeat aliquod signum vitæ, si habet baptiza liberè, si non habet, nullatenus baptizes; si dubitatur an signa, quæ habet sint vitæ, baptiza cum conditione, Signa vitæ sunt respiratio, & pulsus, seu palpitatio cordis, sic medici retulerunt ex Galeno locis citatis, num. 10.

Brutum natum ex patre bruto, & matre homine, etiam si appareat homo, non baptizetur. Henriq. lib. 2. cap. 11. num. 1. & cap. 16. num. 2.

Monstrum quantumuis deforme, etiam si ex capite appareat brutum, & ex alia corporis parte, si natus ex patre homine, credo posse baptizari, saltem cum conditione, quia originale peccatum, quod baptismus delet in paruulis, traducitur ex semine humano De ductum etiam ex Henriq. ibi ex conformitate rationis. Confirmatur ex Galeno lib. 2. de naturalibus facultatibus, cap. 6. vbi habet, semen maris habet facultatem naturæ, qua formatur, augetur, & nutritur animal, &c.

&c. Ex quib. deducitur vim generatiuam esse in femine maris, & cum mas sit homo, & ex femine humano traducatur peccatum originale, videtur rectè dici posse, in casu nostro baptizandum, saltem cum conditione.

Monstrum si habet vnicum caput, baptizatur. Silu. bapt. 3. quæst. 10. Si habet duo capita, baptizetur prius absolutè vnum, deinde aliud cum conditione. Silu. ibi, & omnes.

Praxis. Si monstrum habet multum de insolito, si daretur tempus, ego non baptizarem, nisi Episcopo consulto.

Paruuli non possunt baptizari, inuitis eorum parentibus nisi.

14

Primo. Quando paruulus habet alterum parentem fidelem. Sot. dist. 5. art. 10. 5. arg.

Secundo. Quando paruulus infidelis capitur in bello Fidelium contra infideles. Sot. ibi. Azor Instit. 1. p. lib. 8. cap. 25. Parentum verò nomine intellige parentes, & tutores, siue testamentarios, siue legitimos, siue datiuos, licet Sot. ibi dicat, non fieri tantam iniuriam, si baptizentur existentes in tutela tutorum, quantum si baptizentur, dum sunt in potestate parentum, idem Azor ibi.

*Paruuli
quando
baptizan-
di inuitis
parente.*

Paruuli possunt baptizari in scijs, sed non inuitis, & contradicentibus eorum parentibus.

15

Primum. Quando iure sunt statim separandi a parentibus.

*Quando
in scijs pa-
rentib. ba-
ptiz.*

Secun-

Secundum. Quando iam paruuli moriuntur.

Tertium. Quando distant longè a parentibus etiam si sint empti in bello iniusto; sed si parentes sunt vicini non sunt baptizandi, nisi prius consultis parentibus, Sot. & Azor ibi.

Et baptizare extra hos casus erit mortale, quia fit notabilis iniuria parentibus dictorum paruulorum, nec sufficit bona voluntas, quia est zelus sine scientia.

Amens perpetuus, qui non est in potestate patris, nec matris, potest baptizari. Silu. bap. 4. q. 14.

Si habet lucida interualla, si instet periculum, & constet desiderasse baptismum, baptizandus, aliàs non.

Si est dubium, an desiderauerit nec ne, baptizandus cum conditione, si desiderauit. Idem dicitur de dormientibus. Silu. bap. 4. q. dicta. Dummodo tamen qui baptizatur, cū in amentiam, vel somnum incidit, non habuerit voluntatem permanendi in peccato mortali. Ita Sot. d. 5. ar. 12. in 3. arg.

Si dubium est an puer infidelis habeat vsū rationis, & pater velit baptizari, ipse verò nolit Sot. dist. 5. artic. 10. dub. 2. affirmat baptizandum, idem. Henriq. lib. dicto, cap. 25. num. 3. Suarez verò disput. 25. sect. 3. circa finem, negat id licere, quia Sacramentum

red-

redditur dubium, an validum existat.

Quæritur. An aliquis sit cogendus ad baptismum? Resp. Cogendum paruulum natum ex parentibus fidelibus & non baptizatum eorum incuria, vt dicitur supra num. vel eorum malitia. Sot. d. 5. art. 9. in fi. vide cap. 5. num. 6. 16
*An ali.
quis cog.
ad ba.*

Si dubium est. An puer habeat vsum rationis, & velit baptizari. Sot. d. 5. ar. 10. dub. 2. Suar. loc. d. volunt baptizandum, subtractum prius a parentibus. Henriq. verò cap. 29. nu. 3. negat, quòd potior sit conditio possidentis.

Quæritur. An in baptismo requiratur contritio? Resp. In adultis sufficere attritionem, etiam cognitam esse attritionem, ita multi. Ratio est, quia si attritio talis sufficit pro pœnitentia, vt concedunt omnes, & Conc. Trid. sess. 14. cap. 4. multo magis sufficiet pro baptismo, cum pro isto minor dispositio requiratur, quam pro pœnitentia, vt ipsum Conc. sess. 6. cap. 6. docet. Dices ibi baptismo præscribere contritionem tanquam necessariam? Respondet Suarez disp. 28. sect. 2. Non præscribere dispositionem simpliciter necessariam, sed eam, quæ optima est, & tanquam magis certa consulenda. 17
*An con-
tra req.
in bap.*

Quæritur. Quomodo se gerat Curatus in rebaptizando cum conditione, in casibus a iure permissis? Resp. Si datur dilatio videatur sum- 18
*Quando
rebapti.
cum con-
ditione.*

summas, si non datur baptizet.

* Aduertat autem quod rebaptizans citra casus concessos fit irregularis. Communis. An autem eandem irregularitatem incurrat qui temere, & nulla diligentia adhibita rebaptizat conditione tamen apposita, vel mente retenta. Sot. & quidam alij affirmant, citantur a Suarez, ipse vero negat: peccabit tamen mortaliter, quia hoc est magnam iniuriam Sacramento irrogare. Suar. to. 3. q. 71. disp. 31. sect. 6.

Primo. Quando est dubium probabile in materia, ut est dictum num. 3.

Secundo. Quando est dubium in forma, ut si baptizando dicatur.

In virtute Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Sot. d. 3. art. 5. in fi. 6. arg. Henriq. l. 2. cap. 10.

In nomine Genitoris, Geniti, & ab utroque spirati, vel procedentis, probabilius iudicat non esse baptismum. Sot. dist. & a dicto, in 7. arg. Henriq. lib. d. cap. 9. num. ult. & refellit Caiet. qui tenet contrarium.

Item si dicatur cum nomine (quod videbis vsitatum inter idiotas) vel per nomen Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quia non est idem sensus dicere: Cum nomine, & dicere. In nomine. Quia cum mutatio formæ fit per nomina, seu voces non synonymas, id est idem significantes, formam non valere docent

cent omnes, & quis dicet synonymum IN-
 PER, vel CVM. Ideo tutè cum conditione
 rebaptizandum. licet Comitol. resp. moral.
 l.p. quæst. 10. conetur probare, baptismum
 datum sub hac forma, (Io ti battezzo col Pa-
 tre, col Figliuolo, & con lo Spirito santo,) ms. sin. 2
ni. 11. 11. 11.
2. 11. 11. 11.
 esse verum baptismum, eo quod sufficienter
 inuocetur proprijs nominibus Sanctissima
 Trinitas. Sed S. Tho. 3. p. quæst. 66. a. 5. ad
 6. vltra prædicta, requirit vt necessariam
 expressionem vnitatis naturæ diuinæ quæ ex-
 plicatur per ly NOMINE, cum dicitur, in no-
 mine Patris &c. Sic Suarez tom. 3. quæst. 66.
 a. 6. disp. 21. sect. 3.

Dicto secundo nam & IN esse de essentia
 probat Sil. bap. p. quæst. 11. not. 4. Loca vero
 quæ ex SS. Hier. & Ciril. citat Comitol. pos-
 sunt intelligi, non de forma necessaria, sed
 vt denotantia baptismum dari sub inuocatio-
 ne trium personarum, dummodo essentia, &
 vnitas significetur. Ideo stante varietate o-
 pinionum doctorum, videtur dicendum, ta-
 lem baptismum, ad minimum vt dubium, rei-
 terandum cum conditione.

Alius error potest fieri in prolatione for-
 mæ. Pro quo nota cum Silu. bap. 1. quæst. 7.
 Quòd corruptio verborum plus mutat in-
 principio, quam in fine: ideo etiam si non ma-
 neat sensus secundum gramaticam, sed eua-
 dat in alium sensum, siue grammaticalem,

siue non, sed illa mala prolatio sic solet fieri ab eo, qui profert, dum intendit proferre formam, valet talis forma, puta dicendo: In nomine patris, vel Patre, & similia. Et hic error est germanus idiotis & vetulis.

Quale dubium in forma. Alius error potest esse in additione formæ, de quo vide Silu. bapt. 1. quæst. 6. & Sot. art. d.

Igitur, quandocumq; dubium est probabile vel ex iudicio sapientum, vel est de hoc verisimilis coniectura dubitandi an baptis- mus sit validus, tunc rebaptizandum est cum conditione, si non es baptizatus, quæ sufficit absque additione, & si non es baptizatus. non baptizo te, quia est superflua. Angel. sacram. quæst. 12. Sotus autem d. 1. art. 9. 4. arg. vult tunc dubium esse legitimum, cum facta diligenti præscrutatione, veritas non valeat definiri, Hæc dubitatio erit valida, si fuerit a scriptis auctorum non reprobato- rum. Item si fuerit per propriam prudentis rationem benè discussam, Vide cap. 15. de opinionis electione.

Sed nota benè. Ponas te semper in tuto, ne baptizandus patiat: quia licet, quæ aguntur secundum opinionem benè discussam rectè agantur quoad fugiendum peccatum, non tamen certum est effectum ex opinionis electione manatè ratum haberi apud Deū. Leonardus Lessius de iust. lib. 3. cap. 1. dub. 4. num.

num. 43. ex simili, tunc enim ratum habetur, cum opinio est vera.

Tertio. Rebaptizatur cum conditione, quando defuit intentio necessaria in conferente, vel suscipiente baptismum, & non est clarum de defectu illo, sed cadit sub dubio probabili.

Quarto. Rebaptizatur cum conditione, quando baptizandus non erat plenè natus, ut est dictum nu. 8.

Quinto. Rebaptizatur cum conditione, quando verè constaret aquam tetigisse solos capillos, non carnem, ut est dictum, numero sexto.

Sexto. Rebaptizatur cum conditione parvulus expositus ad Ianuam Hospitalis, vel inuentus in nemore, quando natus est de recenti, & inuentus sine scriptura. Tol. Inst. lib. 2. c. 21. num. 3. & Sot. d. 3. art. 9. in 4. arg. iudicat non rebaptizandos istos sic inuentos, si appareant habere mensem, vel viginti dies, nisi ex colore esset vehemens suspicio natus ex infideli, puta mauro. Illos verò, qui inter infideles nati sunt ex parentibus fidelibus, & postea redemptis, aut mortuis parentibus sunt superstites, cum postea ad nos veniunt, nisi manifestis indicijs, constet esse baptizatos, baptizandi sunt, nam præsumptio est non fuisse baptizatos.

Septimo. Rebaptizatur, si forma inter-

rumpatur tanto tempore, quod verò dicatur discontinuata, nam interrumpere vno, aut altero verbo, non est interrumpere, sicut nec tussiendo nec dicendo taceas, aut aliud simile. Silu. bapt. 1. q. 8.

Ad hæc reducitur, si forma non proferatur cum collatione materiae, nam quidam dicunt ambo simul esse coniungenda, hoc est proferre formam, & applicare materiam. Silu. bapt. 5. q. 2. Caiet. citatus a Sot. d. 3. art. 8. in 3. arg. aiunt saltem esse necesse, vt durante forma applicetur materia. Sot. verò ibi ait, sufficere paulò ante, vel paulò post ablutionem proferatur forma, vel è cõtrario, sicuti vnica actio est eius, qui dicit bibo, & postea bibit, tene cù Sil. quia concordat Rituale Pauli V.

19

Quomodo Cur. aget, vt euadat pecc. rebap.

Quæritur, Quomodo Curatus aget, vt euadat periculum rebaptizandi? Resp. Quærat ab offerentibus puerum antequam aliud agat, An puer sit nec ne baptizatus? si affirmet, curet omnino audire ab eo, vel ab ea, qui baptizauit maximè si sit fœmina, & eo magis si agatur cum rusticis, & idiotis, qua materia, forma, intentione vsi fuerint, & ex auditis agat, quæ conueniunt; Benè ad hoc aduertat, quia mihi aliquoties contigit responsum fuisse ab illis, qui puerum attulerunt ad Ecclesiam, puerum benè fuisse domi baptizatum, & cum diligentius rem inuestigare ab illis, qui baptizauerat, inueni errorè in materia, vel forma.

Pra-

Præterea aduertat, si respondentes videat titubantes, vel male respondentes, non increpet, ne exasperati præ verecundia affirment fallum. Hoc vidi. Ideo veritatem benignè eliciat, deinde, si iudicauerit expedire, acriter reprehendat. Ad hæc, post cognitam veritatem, quærat de Patrinis, qui sint, & a quo designati, iuxta dicenda infra num. 27. & sequen.

Quæritur. Quis bonus modus baptizandi in necessitate? Resp. Hic, non nominata persona dicere. Creatura Dei: ego te baptizo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Sed aduerte, aquam, qua vsus es, facias, te præfente, deijcere in locum mundū; ne, si asseruetur, sit vsui ad aliquam superstitionem; vel cures ferri ad sacrarium, propter reuerentiam Sacramenti. Hæc tamen non sunt absolutè necessaria.

Quæritur. An Curatus benè agat si curet se vocari ad omnes periclitantes? Resp. Non esse necesse, sed benè agere, tunc tamen, quando infans est plenè natus quia sic ponet in tuto paruulorum illorum causam, qui sæpè male baptizantur ab obstetricibus.

Dum verò adhuc infans est in vtero matris propter honestatem, obstetricibus, & domesticis parturientis prouinciam sinat. Catechis. Rom. de bapt.

Si adsit Episcopus, & Curatus? Curatus ba

K 3 ptizet,

20

*Modus
bapt. de
min ne-
cess.*

21

*An Cur.
baptiz.
omnes
periclit.*

ptizet, quia id onus est illi proprium. Sot. d. 4. art. 2. concl. 4. De alia præcedentia, præferendo semper digniorem, vt annuit Catechismus ibi, dicendum, non esse rem necessariam.

22

An in necessitate baptiz. domi obseruet sollemnitates.

Quæritur. An baptizans domi in necessitate, debeat baptizare cum omnibus solemnitatibus baptismi, vt fit in Ecclesia? Resp. Negatiuè, sufficit vtatur materia apta, & forma necessaria.

23

Quando sollempn. suppl.

Quæritur. An solemnitates baptismi omiffæ in baptismo in necessitate dato sint supplendæ, cessante necessitate, & sub quali peccato? Resp. Tol. Inst. supplendas, lib. 2. c. 23. num. 1. At non addit sub quali peccato. Credo sub veniali, cum non sint necessariæ citra contemptum tamen, quia cum illo esset mortale.

Exorcismi bap. omiffi supplendæ.

Quæres fortè sintne etiam exorcismi adhibendi, cum iam per baptismum dæmon fuerit expulsus? Comit. resp. mor. l. 1. q. 12. negat per causam dictam, sufficere vero agere omnia alia, quæ non faciunt ad dæmonium eiciendum. Pulchra est ratio: sed sacerdotale Romanum de bap. c. 5. docet exorcismos, & catechismum, & alia supplenda. Idem habent alia ritualia; Post horum scriptionem prodijt Rituale Pauli V. cui concordant superiora, contra Comit.

24

An pannus, & candela bap. possit seruius re alij. baptiz.

Quæritur An pannus, qui traditur in baptismo sub illis verbis: Accipe vestem candidam, &c. item candela quæ datur, possint pluries

ries seruire diuersis baptizandis? Resp. Silu. bapt. 5. q. 4. affirmare de panno. Sed eadem ratio est de cādela. Idem est de fascia quæ seruit puero in confirmatione, cap. si quis voluerit. dist. 4. de consecratione.

Quæritur. An Curatus baptizandis imponat nomina gentilium? Resp. Obseruet Constitutiones sui Episcopi. Certè in multis Episcopatibus rationabiliter prohibetur. Si nulla adsit prohibitio, hortetur Curatus ad imponenda nomina Sanctorum, vt baptizandus illorum patrociniò adiuuetur.

25
An impon. nomina gentil.

Si parentes abnuant? Baptizet, quia impositio nominis non datur a Sacerdote sed a parentibus, ideo in antiquis ritualibus baptismi in principio ceremoniarum baptismi, erat ista interrogatio: Quo nomine vocaris? innuens a parentibus, non a me. Et si parentes velint imponi plura nomina, Curatus non curet, sed baptizet, quia nihil refert.

An plura nomina eidem baptiz. imponenda.

Quæritur. An patrinus sit necessarius in baptismo? Resp. Sot. d. 4. ar. vlt. concl. 1. affirmare. Intellige tamen non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti Ecclesiastici, & ex communi consuetudine.

26
An patrinus necessarius in bap.

Sed an omittens peccet mortaliter? Credo distinguendum. Cum baptizatur habens parentes, vel curatores Christianos instruere volentes baptizatum, non credo peccare mortaliter non adhibendo patrilinos, quia ideo

sunt instituti patrini, & ubi cessat ratio legis, cessat etiam illius prohibitio: Si vero baptizatus indigeret instructione, & esset verisimile, alias eam non habiturum, credo mortale, propter magnum damnum baptizati. In baptismo verò priuato. Suarez to. 3. q. 67. ar. 7. vult nullum esse peccatum.

27 *Patrinus quis possit esse.* Quæritur. Quis potest esse patrinus? Resp. Omnis baptizatus. Excipitur.

Primo. Hæreticus, sed si teneat, contrahit affinitatem. Sot. d. 4. art. vitim. in fine primi argum.

Secundo. Abbas, & Regularis. Sil. bap. 5. q. 5. & Sot. art. dicto, ad 2. arg. dubitat esse mortale si teneant, Rituale Pauli Quinti eos arcet.

Tertio. Qui publicam pœnitentiam egit. Henriq. lib. 2. c. 14. Sed supradicti volunt contrahere affinitatem, si teneant.

Quarto. Vniuersitas, seu Respublica, & hos non contrahere affinitatem, sed qui eorum nomine tenet. Sil. matr. 8. q. 7. not. 16. Sot. dist. 42. q. 1. art. 2. propè fin. At Rebellus de oblig. in additione 4. lib. nu. 90. Ex Decreto Congregationis Conc. Trid. tenet ipsos mandantes contrahere.

Quinto. Nec Pater, aut Mater baptizati. Omnes. In extrema tamen necessitate, possent esse patrini. Sot. dist. 4. art. vlt. 2. arg. At placet distinctio Suarez 3. tomo, quæst. 67.

art. 7. In baptismo solemnī, qui est qui confer-
tur in Ecclesia per Sacerdotem, esse necessa-
rium patrinum, & tunc vix possibilis est casus
non adesse, qui teneat puerum præter patrem.
In baptismo verò collato in necessitate patri-
num non esse necessarium, & ita non videtur
possibilis ista Soti necessitas.

* Quæres quid agendum, si illi, quorum no-
mine tenetur ad baptismum, sint Hæretici, pu-
tā quis tenet nomine alicuius Hæretici, tunc
quid aget Curatus, cum si tenuerit, videatur
participare in diuinis, quod canone prohiben-
tur. Resp. Si iste Hæreticus est publice denun-
ciatus, non est pro posse cum illo participan-
dum, si autem baptizauerit, non communica-
bit: nec peccabit; quia vi muneris sui iste Cu-
ratus (vt præsuppono) tenetur baptizare: &
participatio, quæ est in damnum animæ vel
corporis alterius, non comprehenditur, vt
prohibita a canone. Si enim talis Curatus nol-
let baptizare, posset vergi in damnum animæ
baptizandi. Si vero iste Hæreticus nō est denun-
ciatus, nec peccabit baptizans: quia Conc.
Const. communiter receptum, non prohibet
aliam participationem, quàm publici denun-
ciati, & excom. per publicam clerici percussio-
nem. Suarez de censuris disp. 17. sect. secunda,
numero primo, vide etiam cap. duodecimo,
num. 69.

28

*An possit
generi ad
bapt. no-
mine hæ-
retici.*

Solent alicubi parentes baptizati transmit-
tere

tere conpatri, vel comatri absenti partem aquæ, qua baptizatum est, vt hi absentes eam tangant, tamquam contactu compaternitas contrahatur. Sed ineptia est.

29
Patrini
ætas.

Quæritur. Quæ ætas requiratur in patrino? Resp. Cum per compaternitatem, quis contrahat obligationem, credo obligandum debere esse in ætate, in qua, per intellectum sciat quid agat; Ideo debere plenum vsum rationis habere, quod cum communiter eueniat, cum puer communicat rectè poterit dici, debere tenentem habere circa duodecimum annum, nam tunc admittitur ad communionem vniuersaliter. Nau. to. 2. conf. lib. 4. conf. 2. & 3. de cognat. spiritali. Similem vsum rationis requirit Rebel. de obligationib. in teste pro matrimonio; vide c. 10. nu. 23. si fieri potest, sit chrismate pruntus. Rituale Pauli Quinti.

30
An patri-
nus sciat
rudimen-
ta Fides.

Quæritur. An patrinus teneatur scire rudimenta Fidei? Resp. Vbi baptizando incumbit necessitas sciendi necessaria, & non habet alium, qui doceat, tenetur scire, aliàs non, vt communiter inter Christianos euenit, vbi parentes docent ista filios. Sot. dist. 4. art. vlt. ad primum arg.

31
An pecca-
tum ad-
mittere
prohibitū.

Quæritur. An Curatus peccet admittendo aliquos ex dictis, num. 27. Resp. in primo casu peccare mortaliter, si hæreticus fuerit denuntiatus. Omnes. In, 4. nullum peccatum, quia
ita

ita fit sciente, & tolerante Papa. In reliquis non credo esse ultra veniale ratione leuitatis materiae.

Si verò non baptizatus teneret. Henriq. de confirm. lib. 3. cap. 3. num. 3. gloss. N. tenet esse mortale, quia fit contra præceptum Ecclesiae.

An non baptizatus tenens peccet.

Quæritur. An Curatus peccet, si illi noluerint desistere a tenendo, etiam postquam fuerint admoniti, & ille nihilominus baptizet? Resp. Et credo peccare mortaliter, quoties etiam tenentes mortaliter peccent. Excusabitur verò a mortali, si non possit prohibere sine probabili suo periculo, quia Ecclesia non obligat ad sui obedientiam, cum tanto periculo.

32

Curatus excusatus ad prohibitum.

Quæritur. Quot patrini possint esse in singulo baptismo? Resp. Duo ad summum, mas vnus, alter femina. Concil. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. Rituale Pauli V. negat de duobus viris, vel duabus mulieribus.

33

Patrini quot in baptismo.

Debent autem isti patrini designari per Conc. ibi. Rectè vero designantur a parentibus, aut baptizandorum curam gerentibus. An etiam possint designari a Curato. Non credo contra placitum parentum, vel puerum baptismo offerentium, in defectum parentum, quia videtur prouisum a Concil. satisfactioni eorum.

Si nulli designentur, & plures tangant contrahit

trahit dictam compaternitatem, qui primo tetigerit, siue plures, siue nullus sit electus. Rebell. ibi num. 95. Quod si aliqui vltra designatos tangant, non contrahunt hanc affinitatem. Concil. loco dicto.

An Curatus peccet si secus factum fuerit sua culpa, vel negligentia?

Resp. Peccare, cum Concil. ibi habeat, Parochus diligenter sciscitetur, antequam ad baptismum conferendum accedat, quos elegerint, & si secus factum fuerit arbitrio Ordinarij, puniatur. Non tamen credo peccare mortaliter, nisi quando ex ista non electione baptizatus patiat, vt est dictum num. 26. Debent autem hi patrini habere conditiones assignatas a rituali Pauli V. de bap. de patrinis vide supra num. 27.

Quæritur. An tenens domi puerum in necessitate baptizatum fiat compater? Rot. Sor. dist. 4. art. vlt. in fine, & Nau. cap. 22. num. 40. affirmare. Suarez verò tom. 3. quæst. 67. art. 7. distinguit, si quis teneat voluntariè, vt exercens quendam actum Ecclesiasticum, habet probabile contrahere affinitatem: Si verò teneat solo animo adiuuandi, non concurrendi, vt ad actum Ecclesiasticum, vult non contrahere compaternitatem. Videtur valde probabilis sententia. Porrò si volueris tenere opinionem Soti, vide cum puer in necessitate baptizatur, qui propriè exerceat a-

ctum

34

Tenens domi in necessitate
an fiat compater.

etum compaternitatis, ut statim dicetur, & illum nota in libro baptismi.

Quæritur. Quo actu quis efficiatur compater? Resp. Sot. dist. 42. quæst. 1. a. 2. pro. 2. conc. col. ante finem. Sil. bap. 8. quæst. 7 not. 13. vocantentionem se tenere, declarantes esse, dum puer baptizatur, vel tenendo, vel de fonte leuando; non tamen volunt necesse esse carnem tangere. Suarez. etiam loco dicto vocat tenere. Sed addit proprium illius actus esse, suscipere baptizatum de manu baptizantis. Idem tenet Sot. in substantia. Et ideo fit compater, qui suscipit puerum de manibus baptizantis, cum illum de fonte emit. Sic qui suscipit de manibus obstetricis puerum in catino, vel pelui baptizatum. Imo si adultus baptizetur, sufficit ei assistere quasi in propriam curam suscipiens. Sot. ibi.

Notandum tamen cum Suarez ibi, quod videtur valdè probabile, si quis suscipiat de manu baptizantis in baptismo priuato, ut est dictum numero superiori, non intelligens fieri compater, sed solum adiuuare, non contrahere compaternitatem, & tunc neque erit necesse notare illum in libro, secus vero, si vere voluerit actu illo fieri patrinus.

An vero compaternitatem contrahat, qui in baptismo solemni, etiam sine voluntate euadendi patrinus teneat? dictum est supra, contrahere, num. 33.

35

*Quo actu
quis fiat
compater.*

Quæ.

36

An con-
paterni-
tas con-
trahatur
ad Sacra-
mentalia.

Quæritur. An qui teneat puerum domi baptizatum, dum in Ecclesia Sacramentalia perficiuntur, contrahat affinitatem? Resp. Sot. loco dicto affirmare non contrahere, etiam si ista fiant in Ecclesia, siue baptizetur puer de industria, siue per errorem. Nauar. tamen capit. 22. num. 40. ait contrahi aliam cognationem impediens, sed non dirimentem.

Cognatio autem, quæ contrahitur per baptismum restringitur per Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reformatione matrimonii ad hos ut sit inter patrum, vel patrum, & baptizatum, inter patrum, ac patrem, & matrem baptizati, inter baptizantem, & baptizatum: inter baptizantem, ac patrem, & matrem baptizati: ideo non contrahitur inter ipsos patrum, nec inter patrum, & baptizantem: multò minus contrahitur inter maritum, vel uxorem patrini, & baptizatum. Adest etiã de hac cognatione Bulla Pij Quinti, quæ incipit: Cum illius vicem, quæ habetur ad fin. Concilij Trid.

37

An patri-
nus respõ-
deat.

Quæritur. An patrum teneatur respondere in baptismo? Resp. Silu. matr. 8. quæst. 7. not. 13. Sot. dist. 4. art. ult. dicere esse bonum si respondeat, sed non necessarium. Et si patrum respondeat in vulgari interrogatione facta per Curatum in latino, non refert.

Quæritur. An vnus, & idem homo possit esse

Caput Sextum. 159

esse patrinus plurium filiorum eiusdem viri?
Resp. Posse, quia, & idem Curatus, qui con-
trahit similem compaternitatem, rectè bap-
tizat plures filios eiusdem viri. Sed in ne-
cessitate potest patrinus baptismi effici patri-
nus etiam in confirmatione de cons. d. 4. cap.
In catechismo.

Quæritur. An idem vir diuersorum homi-
num filios eadem die possit de fonte leuare?
Resp. Posse, quia nullibi prohibitum. In
confirmatione ab aliquibus Episcopis prohi-
beri solet: fortè; ne contrahantur tot com-
paternitates, & tenens obligetur multiplica-
tis impedimentis.

Quæritur. An qui aliàs est affinis puta
consanguineus, vel cognatus, possit leuare
puerum cognati, & affinis? Resp. Posse, quia
& Curatus potest baptizare filios fratris, &
nullibi aliter sancitum est, excepto tamen so-
lo patre, & matre, vt est dictum nu. 27.

Quæritur. An baptismus paruuli sit vali-
dus, si patrinus qui pro eo respondet, verè
decipiat, & non habeat intentionem rectam
respondendi, sed ex hoc velit baptismum par-
uuli euadere nullum per talem intentionem?
Resp. S. Tho. 3. p. quæst. 64. art. 8. ad 2. Sot.
dist. 5. art. 10. dub. 1. Azor 1. par. lib. 8. cap. 25.
quæst. 8. Et omnes dicere requiri intentionem
ministri, & eam sufficere.

Quæritur. An quando plures sint bap-
tizandi

38

*An idem
homo pos-
sit esse pa-
trinus plu-
rium filio-
rum eius-
dem viri.*

39

*An eodẽ
die possit
sæpè con-
trahi con-
paterni-
tas.*

40

*An cognatus
possit
esse compa-
ter cognati.*

41

*An inten-
tio patris
necessa-
ria.*

42

An exorcismi possint fieri in plurali.

zandi possint fieri exorcismi in numero plurali, pro omnibus vnica actione, deinde singulos singillatim baptizare? Resp. Possesse, quia non est de necessitate, vt disiunctim fiant.

43

An exorcismi possint fieri distictim a baptismo.

Quæritur. An exorcismi possint fieri distictim a baptismo, puta per dies; aut horas antè, deinde conferre baptismum? Resp. Sine causa non posse, quia sic præscribuntur ab Ecclesia; cum causa vero credo posse, quia nullibi constat debere de necessitate continuare cum baptismo: & si semel facti, & interrupti fuerint, non erit peccatum eos repetere, intellige cum causa. Et possunt exorcismi fieri ab vno, & baptismus conferri ab alio, quia nihil fit contra essentiam Sacramenti; qui tamen hoc ageret absque causa, credo peccaret saltem venialiter.

44

Liber baptismi.

Quæritur. An Curatus habeat librum baptismi? Resp. Habeat, quia ita Conc. Trid. sess. 24. cap. 2. de reform. matrim. In quo describat nomen baptizati, nomina patris, & matris eiusdem, nomina compatrum, & nomen suum. Ego ita noto, si placet modus, eo utere.

Die N. Mensis N. Anno N.
Paulus filius Petri de N. & Bertæ de N. eius vxoris, baptizatus est a me N. compatre, & comatre N.

Et si baptizatus domi, post verbum, baptizatus, addo nomen baptizantis, & reli-

qua

Sacramentalia , perfecta sunt a me N. & si volueris tenere cum Soto, vt est dictum, num. 34. addes leuante N. Si verò placuerit sententia Suarez ibi relata, non oportebit addere nomen dicti leuantis. Obserua Rituale Pauli V.

Quæritur, An Curatus peccet, & quomodo si non descripserit, vt est dictum? Resp. ⁴⁵ *Quale peccatum non scribere baptizat.* Et credo mortaliter peccare, quia vergit in magnum populi præiudicium. Præterea Constitutiones tui Episcopi videas, & scias ex Concilio ibi, si Parochi culpa, & negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordinarij puniendum parochum.

Quæritur, Quid aget Curatus cum obstetricibus? Respond. Videat an bene baptizare sciant, hoc est an sciant, quæ materia apta, & quæ forma, quam expedit, vulgari idiomate proferant, quæ intentio, quæ coniunctio materiæ ad formam, quando baptizandum, idest, apparente manu, vel pede, vel cum dubitatur, an infans viuat, in quo reperies deficientes. Et nescientes ista prohibeat quoad perfectè didicerint, & si noluerint obedire, admoneat Episcopum, qui necessario remedio præsto erit. ⁴⁶ *Quid agendum cum obstetricib.*

* Obligari autem ad sciendum ista, tenet: Nauar. cap. 22. numero sexto, quod Suarez, vt enim sequenti solum concedit,

L quando

quando obstetrice ista ignorante, non sit futurus alius præfens, qui ea sciat, & possit infantem rebaptizare.

47
*Obstetri-
ces imperi-
tae prohibe-
antur.*

Eodem modo prohibeat obstetrices, si sciuerit, vel dubitauerit esse artis imperitas, quoad didicerint, quia per illarum imperitiam fieri potest, vt infantes periclitentur, & sine baptismo moriantur. Et communiter Episcopi in Visitatione vtrumque curant. Porrò prohibitio sit verbis lenis admonitio, & si non acquieuerint dicto, Curatus rem ad Episcopum deferat, & iussa exequatur. Et deficiendo credo peccet mortaliter, quia in re graui peccat, & ad ipsum spectat cura animarum commissarum.

48
*De tenen-
dis infan-
tib. in le-
cto.*

* Quæritur, quid de isto casu. In quibusdam locis, Curati post Baptismum præcipiunt, ne per annum infans de noctu teneatur in lecto, ne dormiendo a tenente suffocetur: & hoc sub excommunicatione. Hinc quæritur. An hoc excommunicatio afficiat? Resp. Silu. Excommun. p. notab. secundo, cum Hostien. tenere Curatum in notorijs, quæ non indigent inquisitione vlla posse excommunicare. Suarez vero tomo quinto, disput. 17. sect. prima, numero tertio, negat hoc generaliter: concedit tamen posse, si Curatus habeat tale priuilegium, vel ei competat ex consuetudine, iuxta quæ talis excommun. afficiet, vel non afficiet. At vbi

nec priuilegio, nec consuetudine gaudeat Curatus, malè agit sub tali modo ista prohibere. Sufficeret notificare de periculo, & monere ad occurrendum ei prudenti remedio. Sed & quædam loca instrumento ligneo vtuntur, in quo collocato puero, tutò potest poni in lecto. Porro si in Episcopatu alia fuerit prouisio, eam obserua.

D E
P O E N I T E N T I A ,
E T P R I M O
S A N O R V M .

C A P V T S E P T I M V M .

MULTI casus difficiles dantur in pœnitentia sanorum, qui tamen, vt plurimum, dilationem cum pantiantur, poterunt consultis Doctoribus definiri.

^{1.} *Vbi, & quomodo audienda confess.* Quæritur. Vbi, & quomodo Curatus audiatur confessiones? Resp. Locum esse Ecclesiã pro sanis, & confessionale, & extra illud audire fœminas non est decens: Si tamen necessitas vrgeat, puta quia sunt surdæ, non aspiciendæ, & standum in maiori distantia possibili, salua confessione, idest dummodo benè audiuntur.

Modus verò est ordinarius loci, vbi degis. In quibusdam locis audiuntur cum superpelliceo, & stola. Tu consuetudinem loci observa. Certè rationabile non iudico confessiones audire in Ecclesia sine veste talari ad minus,

mus, etiam si ibi non obseruetur.

Præterea potest contingere aliquem magnum peccatorem accedere pro confessione tempore, & loco non opportuno, tu amplectere, & audi, etiam si fueris in itinere, vel vbilibet, quia vbicumque fueris eris in loco dominationis Dei, & apto pro peccatoris salute procuranda. Si tamen is fuerit subditus tuę parochię. Si placet consilium, occasiones iuuantandi peccatorem, & diligenter quæras & oblatas anidè excipias, & pro posse nõ finas casus ire, sed & cum honore Dei, & proximi beneuolentia exequere. Numquam tamen ad Altare reconcilies per causam, cap. 8. num. 1.

Quæritur. An Curatus teneatur audire confessiones suorum, toties quoties hoc expetiuerint. Vide cap. 5. nu. 7. Quos verò repellat a confessione, vide cap. 5. num. 12.

Quæritur. An Curatus repellat accedentem ad confessionem cum vanitatibus in ornatu? Respondeo, & distingo. Si ornatus est secundum morem patrię, licet magnam vanitatem sapiat, non repellat, quia talis ornatus de se non est mortalis, ideo non necessario repellendus. Silu. ornatus, q. 7.

Si verò ornatus est præter communem morem patrię, & lasciuia, vel peccati signum, puta, portare in brachio capillos mulieris intextos, aut similia repellat, quia talis est in sta

2
An Curatus
audiat.
conf. suo-
rum toties
quoties pe-
ccatis.

3
Quo se ge-
rat cum
eo, qui ac-
cedit cum
vanitat.

tu complacentiæ mortalis: Si sunt mera signa vanitatis, vt cõmuniter est in cincinnis, chiufis, & similibus, potest, si velit, non repellere, quia non sunt plusquam vanitates, & suo genere veniales: Si tamen inter confitendum, accusent se in istis esse complacentiam mortalem, puta portare cincinum in memoriam vindictæ, aut aliud simile, non sunt absoluedi, quia sunt in voluntate mortali. Quare si viderit ligulas in thorace extra locum necessarium alia signa in pileo, vngues lungas, & similia, inquirat de singulis, quam ob causam ferantur, & iuxta dicta det, vel neget absolutio-nem.

Praxis. Omnes admittat, sed non absoluat habentem dicta cum mortali, nisi saltem proponat ea dimittere, & si alias iisdem promissis non stetit dictis, non absoluat, nisi prius dimissis. Alios verò ea habentes ex vanitate mera exhortetur ad ea deponenda, quos tamen absoluet etiam si nolint deponere. Et casu, quo deponat ea in manibus Curati, retineat ille signa sola, ornamenta verò, quæ solent habere, vt aurum, gemmas, & similia reddat, ne videatur in Sacramento mercaturam exercere. Et si omnis illa vanitas est in auro, & in gemmis obtineat a pœnitente illius fractionem, aut saltem figuræ destructionem, & sic immutata reddat. Et si ille nolit destrui, si verè promittat se depositurum, reddat, & ab-

foluat. Si verò pœnitens accedat cum armis, hortetur ea deponere, dum confessionem absoluit, obdecentiam, & honorem Sacramenti, si nolit, nihilominus audiat.

Quæritur. An Curatus possit audire confessiones omnium, qui sunt de eodem Episcopatu? Resp. Si non habet aliam auctoritatem, quam eam, quam consequitur cum Cura, non potest absoluerè, nisi omnes homines suæ Curæ, quia quæ Silu. Archipresb. q. 4. & Armil. Archipresb. §. vit. docent de Archipresbytero rurali, intelligenda sunt etiam de omni Curato Ciuitatis. Archipresbyter verò Ciuitatis, potest omnes de Ciuitate audire. Nomine verò Archipresbyteri Ciuitatis, intelligo solum Archipresbyterum Cathedralis, quia alij Archipresbyteri Ciuitatis non habent istam facultatem.

⁴
An Cur.
omnes de
Episcopa-
tu audiat

Dices si Episcopus facit facultatem audiendi confessiones simplici sacerdoti, intelligitur absque limitatione facta pro toto Episcopatu, vt notat Henriq. de pœnit. lib. cap. 6. nu. 3. quare ergo maior erit ista, ea quam Curatus accipit cum Cura? Resp. Quia Curati est ordinaria, & talis conceditur ei a iure, facultas verò, quæ conceditur simplici sacerdoti est delegata, quæ potest esse tanta, quantam velit dare ille, qui delegat. Verum est tamen, quod si qui Curatam adipiscitur, antea auctoritatè delegatam habuerit, accedente cura habebit

ordinariam, & delegatam quoad fuerit reuocata.

5
An Cur.
absoluat
pœnit. alt.
Episcopa-
tus vicini.

Quæritur. An Curatus vnius Episcopatus possit absoluere homines alterius Episcopatus, & alterius curæ vicinæ? Resp. Azor. 1. par. lib. 5. c. 19. versu, Nulla consuetudo. Possit, si id fiat ex consuetudine scita, & approbata ab Episcopis, & Parochis, Immo secundum Candelabr. Aureum, de confessione, num. 19. & num. 21.

Poterit Curatus absoluere omnes, vnde-
cumq; venientes, quando habuerint facultatē
eligendi confessarium approbatum, quia tūc,
& Curatus ipse potest eligi. Poterit etiam Cu-
ratus absoluere Clericum, licet non subditum,
sed eiusdem Episcopatus, & hoc ex consuetu-
dine. Silu. confessor. 1. q. 15. Sot. d. 18. q. 4. art.
2. col. 8. Henriq. de pœnit. lib. 3. c. 8. n. 2. & cla-
rissimè Conc. Trid. sess. 23. c. 15. de refor. Can-
delabr. de Confess. nu. 22.

* Et Curati in confinio duorum Episcopa-
tum poterunt se inuicem iuuare in admini-
stratione Sacramentorum, scientibus, & tacenti-
bus Episcopis aliās non. Suar. to. 4. disp. 28.
sect. 4. num. 19.

6
An Cur.
sine pec-
cato intro-
du. talem
consuet.

Quæritur. An Curatus sine peccato, pos-
sit introducere talem consuetudinem absol-
uendi homines alterius Episcopatus? Resp. Et
credo posse, cum introducere consuetudinem
nihil aliud sit, quam facere rem tali modo, &

tacita

tacita licētia Principis, potest enim Princeps si velit tollere, & interrumpere consuetudinem, & in casu nostro nihil aliud est, quam audire non subditum sub spe rarihabitationis prudentis, & legitimæ, quæ est vt dicitur infra num. 10.

* Porrò nota cum Suar. tom. 4. disp. 27. sect. 3. num. 3. & 4. sola consuetudine non posse præscribi ius: sed debere accedere consensum prælati: alioquin confessiones, quæ fierent ante tale consensum essent nullæ: cum iurisdictione in tali foro sit iuris diuini, & contra tale ius consuetudo non possit induci & per consequens tales confessiones carerent sua iurisdictione.

Quæritur. Quid si quis veniat ex alieno Oppido, & Episcopatu ad Ecclesiam alterius Episcopatus in die sollempnitatis ibi festiuæ, & compunctus velit ibi confiteri, & communicare? vel veniat, nesciens, an in alieno Episcopatu possit absolui, illuc tamen vadit vt confiteatur, & communicet, an Curatus talis Ecclesiæ possit eum absoluere? Resp. Si ex proposito accedit, vt confiteatur solum, credo non esse absoluendum, quia Curatus non habet auctoritatem, nisi super suos, qualis non est hic. Si vero, cum iam accessit, contemnitur, & vult communicare, poterit audiri, quia iste habet rationem peregrini, & peregrinus accipit Sacramenta vbi se inuenit, &

ita

7

An alienus pro deuot. possit confiteri.

ita est vniuersalis praxis; ne quis cogatur fructum suæ deuotionis amittere . Idem credo de illo , qui illuc vadit , nesciens , an ibi possit absolui , dummodo ibi velit communicare , quia si iret pro sola confessione , licet ignoraret id ei licitum , non absoluerem ob defectum auctoritatis , nulla alia causa iustificante actionem . Pro parte affirmante deducitur ex Silu. confess. 3. ante primam q. Vbi vult in Paschate , & quando communio ex deuotione sumenda est , absolutionem licere . Quod verò non possit absolui , qui illuc vadit pro sola absolutione , affirmat Silu. confess. 1. quæst. 6. not. 8. Possset tamen absolui , & tunc primo sub spe rati habitionis , & quando Episcopi , & Curati non contradicunt vt potest euenire in cōfinio duorum Episcopatuū . Dummodo tamen iste non vadat illuc , vt eadat iudiciū propriij pastoris . Silu. confess. 1. quæst. 10. opin. 3.

8

*Veniens ex
loco nullius
diœcesis*

Quæritur . Quid si iste veniens de alieno Episcopatu , & Parochia veniat etiam è loco nullius diœcesis , in quo non adsit , qui possit eum audire ? Resp. Si iste sic veniens solet ex consuetudine , scita , & probata ab Episcopo , & Curatis , poterit eius confessio excipi , iuxta dicta num. 5. Si vero non adsit ista consuetudo , an hic confessarium quærens teneatur ire , vel ad viciniorem locum , in quo confessor existat , vel quo ibit ? Resp. Certum esse

hunc

hunc non posse sibi confessorem eligere, quia non est persona priuilegiata, vt notat Silu^o confessor. 1. quaest. 8. not. 1. Credo tamen, cum hic isti, nec illi subdatur quod possit ire ad quemcumque voluerit, & eo ipso, quod illo accesserit, possit ibi absolui, vt concedunt omnes de peregrinis, & viatoribus, quibus iste videtur æquandus. Silu. confessor. 1. q. 10. Tolet. instr. lib. 3. cap. 13. num. 11. not. 3. Ego sic practicarem. Si venit iste vt celebret vel communicet, dum commodè non potest reuerti, ad suam Ecclesiam, ne cogatur defectu ministri carere fructu Sacramentorum dummodo non venerit vt euadat iudicium proprij pastoris, audirem, & communicarem. Si vero venit, vt solum confiteatur, mitterem eum ad monasterium regularium vicinium, quia regulares possunt omnes ad se venientes audire: Si non adesset monasteriũ, & locus ad quem venit est vicinior, audirem sub spe ratihabitionis, quæ certè videtur valdè rationalis, & omnia hoc modo saluantur. Vide infra num. 10.

Quæritur. Quando Curatus possit alie-
num audire? Resp. Doctores varios casus po-
nere, per quos pœnitens potest confiteri non
proprio Sacerdoti, & Silu. Confessor. 1. q. 6.
ponit octo. Primus est propter proprij Sacer-
dotis indiscretionem, ignauiam, vel malitiam.
Secundus, quando pœnitens domicilium mu-
tauit.

9
Curatus
quando
possit alie-
num au-
dire.

tauit. Tertius quando quis est vagabundus. Quartus, quando quis quærit domicilium, vt peregrinus. Quintus, ratione delicti commissi in aliena parochia habentis adnexam excommunicationem, qua ille sit publicè excommunicatus, & tunc non ratione delicti, sed ratione excommunicationis. Sextus qui sæpe mutant domos, vt scholares. Septimus, ratione necessitatis, vt quia est in articulo mortis. Octauus, sub spe rati habitationis legitime. Tol. verò inst. lib. 3. cap. 13. num. 11. affert sex casus. Primus est, quando Curatus dedit licentiam, de hoc vide cap. 12. Secundus est, cum quis habet facultatem a Papa eligendi confessorem. Tertius, cum pœnitens est vagabundus, idem est de peregrino viatore, & scholari, qui confitentur Sacerdoti in cuius iurisdictione sunt, tempore suscipiendi sacramenta. Quartus, cum quis confitetur regulari. Quintus, cum proprius Sacerdos est malus, vt in primo casu Silu. Sextus casus est articulus mortis. Sot. verò d. 18. quæst. 4. art. 2. ad 4. arg. ex S. Tho. affert quinque casus. Primus est, si est vagabundus. Secundus, si mutauit domicilium. Tertius, si offendit se, vel inuenerit in aliena parochia. Quartus, propter malitiam proprii Sacerdotis. Quintus est in articulo mortis. Sed videntur omnes isti casus posse reduci ad quatuor.

Primus est propter licentiam Papæ, vel Curati

rati ad hunc reducitur primus, secundus, & quartus Tol.

Secundus est propter rati habitationem, ad hunc reducitur primus, quintus, & octauus Silu. & quartus Soti.

Tertius est ratione necessitatis, ad hunc reducitur septimus Silu. sextus Tolet, & quintus Soti.

Quartus, ratione subiectionis, ad hunc reducitur secundus, tertius, quartus, quintus, & sextus Silu. tertius Tol. primus, secundus, & tertius Soti.

Notandum autem, vt rati habitio sit valida, debere habere has condiciones, quòd sit de præfenti, idest quod proprius Sacerdos nunc contentatur, hoc autem fit per coniecturas rationabiles: & quòd sit aliqua necessitas absoluendi, quando certioris iurisdictionis non sit copia. Colligitur ex Silu. confess. 1. quæst. 6. not. 8. clarè Suarez disp. 26. de pœnit. sect. 2. num. 13. & seq. & sect. 6.

* Quæritur quid de isto casu pœnitens, cuius Curatus habet facultatem absoluendi a casibus reseruatissimis confitetur in alieno Episcopatu. v.g. in Monasterio regulari, & confessarius dum absoluit ab alijs; pro reseruatissimis vero transmittit ad proprium Curatum. Quæritur. An tunc talis Curatus possit absoluere istum a reseruatissimis: cum confessio facta sit in vno Episcopatu; & absolutio a reseruatissimis dan-

IO
Ratib.
valide
condit.

II
Casus ab
solutione
eiusdem in
diuersis
episcop.

da sit in alio? Resp. Et credo posse: quia talis Curatus verè habet facultatem absoluen- di, & pœnitens ille non est exceptus; & ubi lex non distinguit; nec nos distinguere debe- mus. Si vero confessor sit alterius Episcopa- tus, & non regularis: putà alius Curatus (nā & Curatum posse facultatem alteri Curato, etiam alterius Episcopatus facere, vt suorum confessiones recipiat, est dictum num. 5.) e- tiam credo posse proprium Curatum absolue- re a casibus reseruatibus hunc pœnitētem pro- pter eandem rationem. Si tamen in Episco- patu istius regularis, siue istius Curati alte- rius Episcopatus casus ille ibi non sit reserua- tus; sit tamen reseruatibus in Episcopatu pro- prij Curati; tunc ille regularis seu Curatus absoluens debet ab omnibus absolueret: alio- quin confessio esset manca.

Quæres fortè. An facultas absoluen- di a casibus reseruatibus spirat Episcopo mortuo, vel ammoto? Resp. Suarez tom. 4. disp. 26. sect. 3. per totum, duas de hoc esse sententias. Primam affirmare. Sil. confess. p. q. 9. Secun- dam negare spirare, & si spirat tamen valere per tacitum consensum capituli. fundamen- tum est, quia gratia non spirat morte conce- dentis. Sed si cathedralis sit destructa, & nul- libi reperiatibus illius capitulum, nec aliud lo- co eius? Semper practicarem primam, quia
tura.

Caput Septimum. 175

Quæritur . An omnis Curatus possit au-
dire confessionem vagi ? Resp. Caiet. absol. c.
2. Armil. absol. §. 7. Henriq. de pœnit. lib. 3. c.
8. num. 5. dicere istos posse confiteri omni ex-
posito . Silu. verò confessor. 1. quæst. 10. Sot.
d. 18. q. 4. artic. 2. Tol. inst. lib. 3. cap. 13. num.
12. dicunt confiteri debere Parocho illi, in cu-
ius parochia habitat, vel reperitur tempore
perceptionis Sacramenti . Adde tamen cum
Silu. ibi, dummodo non vagetur, vt euadat
iudicium proprij Parochi. Suarez tom. 4. disp.
25. sect. 2. num. 8. affert quatuor sententias,
Prima dicentium non posse hos vagos, sine
priuilegio alteri confiteri. Secunda posse cō-
fiteri, vel parocho ad quem perueniunt, vel
alio ibi exposito . Tertia debere confiteri il-
li, qui habuerit, si ibi fuerit, authoritatem
delegatam a Papa, & hoc vocet magis cer-
tum . Quarta debent confiteri in Cathedra-
li, sed eam impugnat . Tutè practicas secun-
dam sententiam .

Quæritur . An Curatus teneatur sub pec-
cato audire hos, eo modo quo suos? Resp. Af-
firmatiuè, vt est dictum c. 5. num. 7.

Quæritur . Quid aget Curatus si debet con-
fessionem excipere eius, cuius idioma non
intelligit? Resp. Mittat ad intelligentem .

Quod si ibi nullus sit qui melius intelligat?
Absoluat, licet non benè sed solum ; aliquali-
ter eum intelligat, dummodo non speretur

ven-

12

*Vagus cui
confitea-
tur.*

13

*An Cur.
teneatur
audire va-
gum.*

14

*Quomo-
do audiat
quem nō
intell.*

venturus opportunè aliquem eum intellectu-
 rus. Addit Lopez in instructorio 1. p. cap.
 27. absoluendum, licet aliqua peccata intel-
 ligantur, aliqua verò non, & dummodo vi-
 deatur dolor, & propositum emendæ. Henr.
 verò lib. 2. de pœnit. cap. 12. num. 3. concedit
 hoc solum tempore præcepti. At Medina ci-
 tat. a Lopez concedit tempore mortis, Lo-
 pez autem concedit omni tempore, quando
 non ad est nec speratur, commoditas alterius,
 qui possit eum melius intelligere.

Dubium posset esse. Si talis ignotæ linguæ
 nullum omnino peccatum possit dicere, ita
 vt intelligatur, sed per nutus, & signa osten-
 dit magnam contritionem, an tuuc sit absol-
 uendus? Resp. In morte esse clarum, per val-
 dè probabilem opinionem recentiorum. Ex-
 tra mortem verò, si non adest, nec speratur
 venturus peritior illum intelligens, credo
 posse absolui nō solū tempore præcepti quod
 habeo indubitatum, quia hic facit quidquid
 potest, & non videtur rationabile eum fru-
 strare fructu, saltem vberiori, si non necessa-
 rio, Sacramenti; Sed idem etiam credo ex-
 tra tempus præcepti, licet non admitterem
 nisi raro, ne cogereetur iste sine culpa propria,
 carere magno remedio Sacramenti. Et da-
 to, quòd absoluerem, vterer tamen condi-
 tionata hac, si & in quantum possum. Sed
 vix est casus possibilis, cum possit saltem
 aliqua

aliqua per nutus, & signa explicare, & tunc omnis ratio dubitationis cessaret, quia & mutus, qui non valet exactius confiteri, potest stante tali modo absolui. Et si Curatus, postquam multum diuexatus est pro intelligendo isto, nihil omnino percipit, credo rationabiliter posse desistere, cum, quem semel non intellexit, non sit credibile intellecturum, sed tunc vatur signis, & nutibus, & solerter quidquid potest efficiat.

Queritur. Quid agendum cum surdo? Resp. Caveat Curatus, ne ab alijs audiatur. Excipiat illius confessionem in remotiori, & hunc non interroget, nisi de puris necessarijs in mortalibus, & euitet fatigationem suam, & Surdi. Si nouit scribere bonum erit scribat peccata. Venialia generali collatione faciat confiteri.

Queres forte quid agendum cum mutuo? Resp. si Curatus eum nullatenus intelligit, adhibeat domesticos mutum intelligentes, & per ipsos faciat interrogationes per nutus, & antequam mutus respondeat, faciat interrogantes auertere se, ne videant quid mutus respondeat. Caiet. confessio condit. 11. habet aliud remedium, sed non videtur tam efficax; licet & primum claudicet in dicendo numero peccatorum mortalium, quia licet interpres iste auuertendo se non sit intellecturus peccatum, tamen cum pro confessario debeat interro-

15
Quid agendum cum surdo.

Confessio muti qualis.

gare de numero, clarum est quod intelliget mutum fecisse peccatum illud. Nec remedium Caiet. valet nisi pro eo muto, qui, antequam factus esset mutus, nouerat scribere. Igitur primus modus videtur aptior, maxime si muto confitenti peccatum, absq; ope interpretis, confitebitur numerum peccatorum confessorio, ostensione digitorum, vel alio aptiori modo. Sed & si mutus iste non valet confiteri absq. cognitione interpretis, admoneat interpretem de obligatione celandi audita, & audiat libere.

16

*Quoagen-
dum cum
pueris, &
rusticis*

Quæritur. Quomodo agendum cum pueris, & rusticis idiotis? Resp. Nos loqui in Palschate, quando communiter gregatim ad confessionem accedunt.

*Rô exci-
piendi
breuiter
multas
confess.*

Nota igitur bonam Praxim, vt valeas bene citò expedire multos. Aduoca oēs simul, & instrue eos de modo recolendi peccata per ordinem præceptorum, & de communioribus peccatis per singula præcepta. Postea doce eos respondere præcisè, si, vel non. Si hoc non potes præ angustia tēporis, habeas virū idoneū, qui ista præstet. Si isto cares, assume sociū prædicatoris, qui cōiter tunc tēporis est in villis, & castellis, & per eū facias ista exequi, & intelliges, quantum hoc cōducat ad facilem, & bonā expeditionē multorum. Per huncmet poteris catechizare rudiores nesciētes rudimenta Fidei, alioquin Curatus ipse tenetur in confessiones

Caput Septimum. 179

feffione breuiter ifta docere . Tolet. inffit. li-
bro tertio , capitulo decimo feptimo , nu.vlt.
& communis. In ceteris etiam pœnitentibus,
quando funt tibi noti, & vrgeris pœnuria tem-
poris, admonere fpondeant, fi, vel non, refeca-
tis reliquis fuperfluis , quia ita ftudetur bene
breuitati. In hoc tamen Curat. non fit afper, fi
adueniat pœnitens , qui multis fua peccata
confiteatur, quafi non aliter valens confiteri.
Charitas enim patiens eft. Poteris præte-
rea (loquimur de Villis, & Caftellis, vbi tota
die incolæ degunt in agris, & premuntur pau-
pertate, ita vt, fi velint in die confiteri, amit-
tent mercedem vnius diei, vel premuntur ma-
gna temporis anguftia ad perficiendos fuos
labores) hortari, vt per multos dies ante Pa-
fcha in fero accedant ad Ecclefiam, & per om-
nes illos dies, vfque ad fecundam, vel tertiam
horam noctis, iftorum confeffiones excipere ,
& ita fiet, vt fine illorum damno rectè omnes
confiteantur, & non differant omnes confeffionem in fabbatum fanctum. Poterit etiam,
Curatus maximè fi in loco fit folus, agere cū
regularibus fi fortè ibi monafterium habeāt,
aduocatis Confefforibus, per modum peten-
tis auxilium ad fuorum falutem, hortando, vt
conueniant cum eo circa talia, & talia pecca-
ta , puta magis in loco vrgentia , adhibentes
cautiorem diligentiam, vt exterminentur .
Idem etiam erit, è re cum alijs confefforibus

17
*Praxis v-
tilis pmul-
tis cōfess-
in Pafch.*

secularibus agere. Et sic fiet, vt in via Domini, totus populus sit tanquam vnus labij. Et Curatus, qui verè sapiet, beneuolentia prosequetur regulares monasterij degentes in sua Parochia, intellige semper extra Ciuitates, tantum abest. vt similitudinem exerceat; possunt enim multum sibi, & suis in vtroque homine, prodesse, & obesse.

De Confessione puerorum, vide infra num. 35.

18

*An Cur.
vicini di-
uersorum
Episcop.
possint, se
in cōfess.
audire.*

Quæritur. An Curati diuersorum Episcopatum vicinorum possint se inuicem in confessione audire? Resp. Posse, consuetudine ab Episcopis scita, & tolerata vigente. Azor Inst. 1. p. lib. 5. c. 19. vers. nulla conuetudo.

19

*An Cur.
eiusdē Epi-
scop. pos-
sint se in-
uicem au-
dire.*

Quæritur. An Curatus vnus Episcopatus, possit confiteri alteri Curato eiusdem

Episcopatus? Resp. Posse, Sil. confess. 1. quæst. 15.

Caiet. absol.

2. Sot.

dist. 18. quæstione quar-

ta, artic. secun-

do, colum-

na octa-

ua.

D E

P O E N I T E N T I A ,

I N A C T V

C O N F E S S I O N I S .

QVAERITVR. Quid agat Curatus si²⁰ veniat excommunicatus pro confessione? Resp. Si potest eum ab excommunicatione absoluere, audiat prius totam confessionem, deinde prius absoluat ab excommunicatione, postea à peccatis, vide infra num. 50. *Excōicatus quō tractandus.*

* Nec angatur scrupulis hoc esse participare in diuinis cum excommunicato; quia licitū pro salute excommunicati. Sil. excom. 5. sciendum 2. & Absolut. 3. dub. 1. Tol. inst. lib. 3. c. 17. nu. 1. & c. 12. nu. 3.

Quid agat Curatus, cum pro confessione excipit eum, qui non est præparatus, & est factus? Resp. De ista præparatione multos multa dicere Sil. confess. 1. q. 3. not. 1. ait requiri tantam præparationem, quantam quis apponeret in re ardua, & quæ esset ei multum cordi. Sot. verò dist. 18. q. 2. art. 4. in fine. Nauar. c. 9. num. 13. volunt requiri quantam bonus vir *21 De non præparato.*

iudicabit sufficientem, maiorem tamen in negotiante, etiam in illo, qui non pollet tam bona memoria; item in eo, qui a multo tempore confessionem non fecit. Et talis diligentia sufficiet, licet peccator probabiliter credat, quod si maiorem fecisset, alia peccata memoriae occurrerent. Henriq. de pœnit. lib. 2. c. 5. nu. 1. ait sufficere mediocrem diligentiam, quam moraliter docti, & boni solent facere. Tol. inst. lib. 3. c. 9. num. 1. vult istam diligentiam intelligendam moraliter, id est, quod vel Curatus, vel etiam pœnitens cognoscat, vel credat sine fraude fecisse diligentem. Sot. etiam loco dicto.

At ista non videntur vera, nisi in viro alias bonæ conscientia, non in rustico rudi, vel in malæ conscientia homine; Ideo hos Curatus, postquam dixerint se benè præparatos interrogabit, de modo, & qualitate præparationis, & pro prudentia sua iudicabit, an sufficiens nec ne fuerit præparatio. Igitur ad quæstiones dic. Si pœnitens sub dictis regulis se præparauerit audiendus, sin minus dimittat eum ad horam, aut aliquos dies, pro ratione pœnitentis, vt se præparet, si ipse pœnitens accipiet; si nolit, adiuuet eum interrogationibus, & lucretur animam fratris. Lopez tamen instr. 1. p. c. 28. ait, quod examinatio de domo ad Ecclesiam non sufficit, & quod audiendus non est, qui imparatus accedit, etiam si inter-

rogationibus adiuuetur, licet ibi loquatur de puella. Tamen credo rectè dicendum, sententiam Lopez veram in mercatore, aut alio casu difficiles habente, aut debente facere confessionem longam, & peccatis plenam. Item, credo, quòd Curatus poterit admittere feminas, & alias personas suæ curæ, quarum conscientias quasi nouit, & eas interrogationibus adiuuare. Idè credo in personis maculatiore conscientiæ, si verè videantur ad Deum reuer-
 ti, vel quod, si tunc non audiantur, nec postea pro confessione reuersuras. Peccator est enim alliciendus quantum fieri potest. Accedentè ad confessionem, & non ostendentem præparationem nec contritionem, puta, quia accedit ridendo dicens: excories, vel pectas me, aut similia, non audiat, sed mittat ad præparandum, docendo illum in quo deficiat, maximè si sit rusticus.

Quæritur. An casu, quo Curatus habeat pœnitentem impræparatum, & si non auditum dimittat generetur scandalum, puta quia est femina, & ita in malam suspicionem veniat, an Curatus teneatur eam absoluere, audita eius confessione, & interrogationibus adiutam, vt est dictum? Resp. Lopez ibi affirmare licere talem audire. Igitur, si non audierit, non malè aget, sed & si audierit melius faciet, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Nec dicetur Curatus scandalum.

72
 An, & qd
 sine præ-
 paratione
 audienda
 confess.

22
 An, & qd
 sine præ-
 paratione
 audienda
 confess.

22
 An, & qd
 sine præ-
 paratione
 audienda
 confess.

præbere, non audiendo, nam pœnitens sibi imputet, qui imparatus accessit, & rectè omne scandalum tolletur, si poenitens ipse dicat, se non absolutum eo quod non preparauerat se, & hoc infamiam non causet.

²³
*An inter-
roget in
confess.*

Quæritur. An Curatus teneatur interrogationes facere? Resp. Negatiuè, excepto, quando viderit poenitentem in explicatione peccatorum deficere. Silu. confess. 3. quæst. 14. Nauar. capitulo decimo, numero septimo, notab. nono, Sot. distinct. decima octaua, quæstione secunda, artic. quarto, & communis.

Quod si statim a principio cōfessionis poenitens dicat interroga? Expellat si velit, si mauult audire, faciat iuxta dicta numero superiori.

*Interroga
tionum
modus.*

Porrò interrogationes communiter sunt faciendæ in infirmo, in puero, in citra suam culpam, non habente tempus ad plenam discussionem faciendam, & in habente debilem usum rationis. Omnes Interrogationes non fiant de omni casu possibili, sed de verisimilibus statui poenitentis. Sed nota, quod facilius, & expeditius excipiuntur confessiones interrogando poenitētem, quam expectando spōte vt dicat, & sic poteris praticare, quando multis confessionibus vrgeris, vt in Pascha te, & Iubileo, maximè si poenitens tibi est notus. De commodo sequente ex spontanea pec-

cato.

catorum recitatione, videlicet, quòd Confessor inde dignoscet, ad quæ magis poenitens inclinet, vt habent multi Doctores, credo tute posse affirmari, non priuari confessarium dicto commodo, cum & prudens confessarius, ex confessione per interrogationes valeat bene poenitentis inclinationem dignoscere.

Quid de isto casu? Penitens inter confitèdū vnico cōtextu accusat se de multis peccatis, requirentibus necessario singularem interrogationem quæ non potest per confessarium fieri, dum poenitens bona fide festinat ad alia, ex quo sequitur confessarium postea peccati auditi obliuisci, & per consequens non posse interrogationem facere: nunc queritur. An cogendus peccator repetere totam confessionem, vt necessariæ interrogationes suppleantur? Resp. si interrogatio est necessaria pro integritate essentiali confessionis, necessario est facienda, & necessario poenitens debet confessionem repetere: sibi imputet qui male festinauit. Remedium est vt confessor cum primum videt necessariam interrogationem, eam faciat, & non curret poenitentis orationem interrumpere, hoc maxime accidit in verbosis.

Queritur. Quid aget Curatus cum rustico, qui aliàs non est integrè confessus, vel quoad numerum, vel quia malè se præparauerat? Resp. Henriq. de penitent. libro secundo,

24

*Confessio
rudis non
integra
quomodo
repeten-
da.*

cundo, capitulo tertio, numero decimo. Non cogendum repetere confessiones antea actas, etiam si talis rusticus de hoc fuerit monitus, sed sufficere, ex ijs, quæ confessus est vno anno, aut mense coniectare (cum tale genus hominum habeat vniformem vitam, & non sint assueti peccatis insolitis) quantum toto tempore peceauerit. Et secundum hanc sententiam, credo sufficet, si dicat quoties fit confessus eo modo manco, & confessarius reliqua coniectabit. Nauar. vero in conf. de pæn. & remiss. conf. 3. & 4. videtur velle, quod si talis rusticus bona fide, modo dicto fit confessus, & perseuerat in bona fide, non esse necesse eum de hoc interrogare, sed si ipse hoc in confessione dicat, vel interroget, an & quid debuisset facere etiam si non fit cogendus ad reptendas antea actas confessiones ea ex parte, qua benè fecerit, tamen est obligandus ad supplendos eos defectus, quos in illis commisit, puta ad dicendum verisimilem numerum peccatorum, quem omisit in illis confessionibus, idem videtur tenere cum Medina Lopez in instruct. 1. par. cap. 28. Quod autem habet Henriq. tales homines habent vniformem vitam, prudenter expendendum est, nam vix inuenies hanc vniformitatem in rustico iuvene, in viro, & in eodem sene.

Quæritur. Quod si rusticus, aut consuetudi-

ordinarius nesciat numerum peccatorum, ²⁵
 nec verum, nec verisimilem, quomodo inte- *De nu.*
 grè confitebitur? Resp. Sufficere dicant hoc *peccatorum*
 sæpè feci, vel quasi quotidie, vel omni heb- *impossibi-*
 domada, vel quoties fui iratus, quod sæpif- *li.*
 simè fuit; nam quidquid aliud dicent, erit di-
 uinare, non verisimilia confiteri. Henric. de
 pæn. lib. 2. cap. 5. num. 6.

Scito tamen, quòd si tales induxeris ad
 calculandum numerum peccatorum, puta to-
 ties potui peccasse ex illa consuetudine mala,
 iuuabit illorum contritionem, dum ex nume-
 ro intelligent quantitatem peccatorum.

Quòd si pænitens dicat, peccaui toties in ²⁶
 hebdomada an Curatus teneatur calculare, *An calcu-*
 numerum peccatorum, v.g. iste peccaui ter *land. nro*
 in hebdomada, annus habet tot hebdoma- *peccat.*
 das, ergo toties peccaui? Credo, quod non,
 aliàs esset necesse Curatum esse bonum arith-
 meticum, & uti carta, & calamo.

Quæritur. An qui semel confessus volens ²⁷
 reliquit mortale, postea vero de hoc oblitus *Quando*
 confitetur alia omnia, si demum recordatur *confessio*
 illius primi peccati obliti, an teneatur repe- *integra*
 tere omnes ante actas confessiones, vel so- *no n re-*
 lum, quæ confessus est, cum scientia, & co- *pet.*
 gnitione, quod illud relinquebat? Resp. Et
 credo teneri confiteri ea solum, quæ confes-
 sus est dum haberet scientiam, & cognitio-
 nem, quod integrè non confitebatur, vt est
 dictum.

dictum, reliqua non. Ratio videtur esse, quia ultimæ confessiones habuerunt omnia, requisita ad earum validitatem: si quidem, si aliquid impediret, esset dimissio illius peccati: At hæc culpa tollitur per secundas confessiones carentes omni culpa, & in posterioribus confessionibus, peccatum tacitum per obliuionem, confessionem non vitiat.

* Et cum postea recordatus fuerit defectus, sufficit illam solam confessionem non aliàs repetere. Suarez tom 4. disp. 23. sect. 4. nu. 6.

28
Alius casus de confessione non integra.
 Quæritur. An qui præ verecundia confessionem dimidiat, sciens quidem, malè agere, sed nesciens confessionem non valere, teneatur omnia repetere, vel sola relicta? Resp. Ignorantiam inculpabilem, secundum multorum probabilem sententiam, etiam iuris Diuini, excusare semper a peccato. Igitur dicendum videtur, si iste credebatur peccatum quidem, sed non mortale, credo sufficere si confiteatur sola relicta. Si verò credebatur mortale, sed non dimidiare confessionem, eodem modo credo sufficere agat, propter eandem rationem.

Hanc tamen ignorantiam vix credo dari inter Christianos. Deducitur ex Soto dist. 18. quæst. 3. art. 3. ante 4. concl. vers. sed est hic tamen valde, &c. qui asserit excusari eum, qui non confitetur peccatum, quod non credebatur peccatum, & hoc ratione ignorantie incul-

inculpabilis. Deducitur etiam ex Lopez in
instru. 1.p. cap.28. Vbi admittit talem igno-
rantiam inculpata excusare ab integritate
confessionis. Tolet. etiam inst. lib. 1. cap. 10.
num. 8. casu 4. excusat eum, qui per ignoran-
tiam non faceret confessionem validam. Pos-
ses dicere. Doctores supradicti concedunt
talem ignorantiam excusare, sed non in ca-
su proposito, cum iste tacens verè sciat mor-
taliter delinquere, licet sciat omissum non
reddere confessionem inualidam? Resp. Ve-
ra esse ista, at sicuti primus excusatur igno-
rantia inculpabili, & nulla alia ratione, sic
& hic secundus, cum vtrorumcumq; eadem
fit ratio. Posito tamen, quod iste sic faciens,
verè credat se non teneri ad validitatem con-
fessionis peragendam, omnia confiteri sub
mortali, quia si sciisset, integram omnium
peccatorum fecisset. Suar. tom. 4. disp. 23.
sect. 3. num. 2.

Quæritur. Quid agendum cum illo, qui
tempore Iubilei facit confessionem non vali-
dam, quam repetere tenetur, an etiam te-
neatur adire superiorem, si habuit excommu-
nicationem, vel casum referuatum? Resp. Di-
sparem esse rationem eius qui extra Iubileum
facit confessionem confessario, qui potest ab-
soluere a centura, aut casibus referuatis, &
eius, qui in Iubileo confitetur habenti aucto-
ritatem per Iubileum: nam confitenti ex-

tra

29

*An in iu-
bileo absol-
uatur a
centura,
per confes-
sionem in-
ualidam.*

tra Iubileum: Silu. confessio 1. quæst. 19. & communis docet, hunc posse absolui per omnem confessarium expositum, & ab eodem, absolui, cum per primam confessionem, verè sublatum fuerit impedimentum absolutio- nis, licet informis fuerit confessio. Confessionem verò facienti dicto modo in Iubileo dupliciter videtur distinguendum: Aut fieri ei, qui etiam sine Iubileo possit a dictis absol- vere, & sic etiam in isto casu, veram credo sententiam Silu. quia est eadem ratio. Aut fieri ei, qui absoluit ex sola auctoritate Iu- bilei, & tunc iste nullatenus absoluitur a di- ctis censuris, & casibus. Ratio est, quia Pon- tificex in concessione Iubilei præsupponit con- fessionem validam, vel saltem bona fide pu- tatam validam, & cum in casu nostro confes- sio sit inualida, per consequens non gaudebit privilegio Pontificis. Suarez ita, quod ad hoc vltimum, de pœnit. disp. 31. sect. 3. pun- cto 3. & assertione 2. num. 22. licet tom. 5. dist. 7. sect. 5. num. 34. teneat valere talem absolutionem.

30 *An cre-
dendum
pœnitenti
pro se, &
contra se.* Quæritur. An Curatus teneatur credere pœnitenti pro se, & contra se? Resp. Teneri. Omnes. Tamen non credet quando pœnitens erat publicè excommunicatus, si dicat se ab- solutum, nisi de absolutione doceat. Silu. con- fess. 1. q. 17. Armil confessio. §. 36. Sed & si ex- communicatio erat quidem publica, & pœni- tens,

tens, dicat se absolutum, & non redundet in
 damnum tertij, debet credere. Silu. ibi. At
 Curatus sibi caueat, quia licet hoc possit, ta-
 men si propterea vocatus fuerit in quæstio-
 nem apud Episcopum, malè illi cedit; Ideo
 non credat, nisi de absolutione doceat. Et si
 Curatus certo sciat extra confessionem ali-
 quod peccatum pœnitentis, poterit eum in-
 terrogare in generali, & etiam in particula-
 ri de illo peccato; imo si speratur profectus
 interroget, si non speratur nequaquam. Et si
 pœnitēs interrogatus neget, credat Curatus
 quia potest fieri, vt aliqua legitima causa ex-
 cusetur a veritate aperienda. Silu. confessor
 3. quæst. 15.

* An vero tunc Curatus credat pœnitenti
 neganti peccatum: quod Curatus certò no-
 uit? Dic, si nouit per relationem alterius,
 credat: quia potior est fides pœnitentis, quàm
 alterius relatio. Si vero scit de visu; & ne-
 get, tunc si Curatus probabiliter potest cre-
 dere esse confessum, credat; si vero eviden-
 ter sciat de visu veritatem, & nō habeat pro-
 babilitatem excusari a confitendo, non cre-
 dat: quia sicuti non tenetur credere pœniten-
 ti asserenti se dispositum ad Sacramentum; si
 de contrario constat: sic nec tenetur credere
 veritatem neganti, quam Curatus euidenter
 nouit. Suarez To. 4. disp. 32. sect. 3. num. 9. si
 vero sciat veritatem in confessione, & pœni-
 tens

tens neget; omnino credat. Henriq. de pœn. lib. 3. cap. 20.

31

An remissio pro absolu. credendum

Sed quid de isto casu. Pœnitens, qui habet excommunicationem occultam reservatam Papæ, adiit eum, qui a Papa pro istis absolutionibus est deputatus, & responsum accepit, facere se absolvere à Curato, vel Confessario. Vel habens votum faceret illud dispensare, vel commutare a Curato, vel confessario, an tunc Curatus, vel confessor isti sic dicenti credat? Respond. Vtrumque posse credere, stante ita stilo Curia. Quid simile habet Silu. Confessor. i. q. 17. in fine.

An verò eodem modo credat habenti excommunicationem publicam? Dic quod non, sed non absoluat, nisi habeat in manibus, quibus possit probare de auctoritate delegata, puta per scripturam, aut testes.

32

Vtrum oblitum commutari in Iubileo an postea commutandum.

Quæritur. Habens votum, & adueniens Iubileum, vi illius vult commutationem, vel dispensationem obtinere, & confessarium adit, & per acta confessione obliuiscitur commutationem, vel dispensationem obtinere, an spirato Iubileo possit eam obtinere? Respond. Henriq. de indulg. cap. 11. Posse ab omni confessario.

Et si Curatus, vel Confessor in Iubileo multis confessionibus distineatur posse mittere poenitentem, pro commutando voto ad virum peritum, affirmat. De Graff. i. par.

lib. 4.

lib. 4. cap. 15. num. 47. Sed credo inspiciendum tenorem Iubilei, & si votorum commutatio, & dispensatio delegetur confessori actu poenitentem audienti, eundem solum credo posse votum commutare, vel dispensare. Si verò extra Iubileum veniat commutatio, vel dispensatio voti, vel remitte ad habentem facultatem, vel tu ipse, si casus sit Episcopalis, obtine facultatem ab Episcopo, vel coram, vel per epistolam; ista enim mirificè penitenti placent.

Quæres an curatus possit votum commutare? Resp. & prius loquor, extra iubileum, & citra priuilegium; Deinde præsuppono causam licitam: Præterea præsuppono expensas pro voto soluendo faciendas, non solum eundo vt tenet Angles p.p. q. de voto prop. 4. diffi. 6. Sed etiam redeundo, vt clavis regia l. 6. cap. 12. num. 19. probat, esse soluendas, (deductis tamen expensis quas vouens domi fecisset,) pro eleemosina, aut alio vsu pio ita c. magna deuotionis de voto & vot. red. Sairus, clavis reg. l. 6. c. 12. nu. 19. Lessius tamen de iust. l. 2. cap. 40. num. 67. ait, hoc non esse necessarium, sed decens. Ideo nota. Si quis aliena largitate persoluat votum absq; aliqua sua iactura num refundet in pauperes quod ex suo reliquatum? non credo. Item vt clarū relinquo commutationem in voto non esse scrupulosè accipiendam sed futuram rectam,

*Votum
quomodo
commu-
tandum.*

si fuerit iuxta arbitrium prudentis . Silu. vō-
tum. q. 48. Azor vt infra .

Nunc pro commutatione voti dicitur, va-
rie de ea doctores loqui, & quidem Lessius de
iust. l. 2. cap. 40. d. 13. nu. vlt. negat de cura-
to etiam in articulo mortis . Sed videtur di-
cendum .

Si votum commutandum sit in melius, qui-
dam concedere posse commutari non solum
a confessario , sed etiam ab ipso vouente. ita
Suarez tom. 4. d. 27. sect. 4. num. 6. dub. p. & ci-
tati ab Azor p. p. l. 10. cap. 18. q. 1. Ideo iuxta
hanc sententiam curatus , & ipse vouens pote-
rit votum commutare in melius . Alij docto-
res negant, citantur ab Azor ibi. ipsi concor-
dat Suarez & alijs primæ sententiæ, ita ta-
men , vt in commutatione voti, non dicatur
votum commutari in melius , si commutetur
in rem maiorem , sed si commutetur in rem
vouenti magis vtilem , iuxta causam voti, id
enim est melius quod Deo gratius. v.g. vo-
uit quis ieiunium ad carnem domandam,
non bene commutatur in rem licet maiorem,
habens tamen alium finem, seu causam. Azor
c. d. q. 13.

Si vero votum sit commutandum in equi-
ualens . Azor. c. d. q. 2. requirit authorita-
tem Episcopi Suarez vero concedit confessa-
rium , & per consequens Curatum hoc posse.

PRACTICA. Votum factum ob deuotio-
nem,

nem, sine intentione domandi carnem, rectè commutatur in rem magis meritoriam, & satisfactoriam: & ita ieiunium, oratio, elemosina, & peregrinatio, rite commutabitur in missis dicendis, confessione, & communionem frequentanda per annum, vel mensem, iuxta prudentiam commutantis. Angles p. p. q. de voto. difficul. 10. prop. Praxis dispensandi &c. Candelab. in explicat. bullæ canæ casu 10. & 11. cum ibi citatis, qui tamen omnes non habent clare idem. Peregrinatio pedestris vnus diei, & peregrinatio sequestris quatuor, vel quinq; dierum, singulæ rite commutantur ieiunio vnus diei. Azor ibi. Angl. vbi supra difficul. 6.

Si autem votum sit cum iuramento, An qui potest votum, possit etiam iuramentum commutare, sunt duæ sententiæ citatæ ab Azor l. d. cap. 10. q. 2. Vna affirmans, altera negans. Ipse secundam vocat probabiliorer ergo & prima probabilis erit.

Quæritur. Quid agat Curatus, si habet penitentem, quem videt in peccato, sed cum iusta ignorantia, an teneatur illum admonere, vel possit illum relinquere in sua conscientia? Resp. Si ignorantia sit iusta, & inuincibilis, etiam si sit iuris Diuini, & non solum humani, dummodo non resultet in damnum tertij, vel causet scandalum, & instructio proficere non possit, puta quia non emendabitur,

33

Ac semper decidus peccator de veritate.

fed quia non speratur, quod emendari possit relinquendus in sua conscientia. Sot. dist. 18. quæst. 2. art. 4. propos. 2. Henriq. de pœnitent. lib. 3. cap. 27. num. 4. Ex hoc capite tenetur confessarius instruere pœnitentem de veritate dum videt eum peccantem cum conscientia erronea, & ideo confessiones idiotarum sunt difficiles.

34

*Quomodo respon-
dē interrogati-
oni
pœnitentis.*

Quæritur. Quomodo respondendum interrogationi pœnitentis, quando si secundum veritatem responsio detur, timeatur, ne inde pœnitens occasionem mali agendi arripiat? Resp. Sot. dist. 18. quæst. 2. art. 4. propos. 2. Sufficere si veritas genericè respondeatur, puta quædam mulier habet impedimentum in matrimonio, per quod non potest nec petere, nec reddere debitum, quærenti an teneatur reddere, sufficet ex Sot. dicere, uxores tenentur viris suis debitum reddere. Henriq. verò lib. 3. cap. 27. num. 5. ait respondendum interrogationi quantum satisfaciatur petitioni, & non ultra, vide etiam de matrim. cap. 10. num. 40.

35

*Pueri
quomodo
absoluen-
di.*

Quæritur. An, & quomodo Curatus absoluat pueros, de quibus dubium est, an habeant usum rationis? Resp. Audiatur eos secundum regulas generales confessionis, ac si haberent usum rationis, & absoluat cum hac conditione, in quantum indiges, & ego possum.

Istos

Istos tamen, de quibus est dubium poterit admittere imparatos, & interrogationibus adiuuare, quia non valent aliter se præparare, sed & melius ager, mittere pro media hora ad præparandam, potius ut discant quid agere debeant, quam ut re vera speranda sit præparatio, quia ut experientia docet, non se præparant. Incipientes verò aliquo rationis usu uti, mittendi pro aliquali præparatione. Qui autem integro usu rationis valent, non admittendi, nisi parati, quia ad hoc tenentur, nisi alia ratio statim expediendos consulat. Vide num. 21. & seq.

Quæritur. Quomodo cognoscendum, an pueri usum rationis habeant? Resp. Non posse præscribi certam regulam. Prudentia rei est magistra. Cæterum Azor inst. p.p. lib. 7. cap. 4. num. 6. confutat Sot. dist. 18. quæst. 1. a. 3. in fine, qui vult pueros non teneri lege confessionis ante duodecimum, vel decimum quartum annum. At veritas est teneri, cum mortaliter incipiunt delinquere, quod in plebisque est ad finem septennij, vel in octavo anno & citat Antonin. qui hoc vult euenire circa annum decimum cum dimidio, & aliquantulum ultra in masculis, in feminis verò circa vndecimum cum dimidio, & aliquantulum ultra, sed opinionem septennij vocat communem. At videtur rectè dicendum, tunc teneri, cū prudēs Curatus arbitrabitur.

36

Quando pueri habeant usum rationis.

PRAXIS. Laudabile est, a quinquennio vsque ad septennium omnes aduocare, & multis circum circa in coronam statutis, generatioribus hortari ad obedientiam, ad fugienda mendacia, & similia, vt ita faciant tamquam actû recognitionis dominij erga Deû. A septennio verò, & sudra, si & prout visum fuerit illucescere rationis vsus agendum, vt est dictum num. superiori, Et quidem, si interrogati, vt notat Nauar. cap. 21. num. 33. an liceat innocentem interficere, aliena rapere, superiori maledicere, mentiri, & similia facere, responderint negatiuè, videntur habere, si non totalem, saltem partem vsus rationis. Porrò sola prudentia hoc potest docere. In morte tamen, quando non constat plenè de vsu rationis, omnino sunt audiendi, & absoluendi cum conditione superioris repetita, vt vtilius causa salutis illorum geratur.

Puer dubius de vsu rationis, quomodo absoluedus in morte.

37

Quo tempore pueri confessionem faciant.

Quæritur. An puer pro confessione habeat tempus præscriptum, vt habent adulti per capit. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss. Resp. Sot. distin. 18. quæst. 1. artic. 5. concl. Henriq. de pœnit. lib. 1. cap. 4. num. 1. Adultos teneri semel in anno, ita vt annus incipiat a quouis die eiusdem anni. Alij incipiunt a ianuario, At Concil. Trident. sess. 14. capit. 5. de pœnit. approbat, & amplectitur morem confitendi in quadragesima: Ideo

Azor.

Azor. pri. par. lib. 7. cap. 30. quæst. 6. & 7. & Henriquez ibi in glos. aiunt consuetudinem approbatam ex Conc. obligare ad determinatum tempus quadragesimæ, licet Henriquez in textu neget tunc obligare. At Tridentinum sess. 14. can. de panit. 8. anathematizat dicentem suadendum ne confiteatur in quadragesima vt præcepto Ecclesiæ satisfiat. Ad quæstionem igitur videtur dicendum, obligari in quadragesima, eos qui per captum tenentur semel in anno confiteri, & maxime hoc confirmatur ex communi vsu, quo vt paruuli cedant loco grandiorib. solêt in primis septimanis quadragesimæ confessiones facere, eo maximè, quod talis consuetudo a Prælatiis est scita, & tolerata, etiamsi velis dicere non obligare per approbationem Concil. loco dicto, quod non affirmarem.

Quæritur. An puer cum incipit habere vsum rationis, secundum opinionem Nau. cap. 11. nrm. 7. not. 3. teneatur primò elicere actum charitatis, & ad hoc induendus sit a confessario, seu Curato, ita vt sit tempus opportunum quando confitetur. Resp. Bonum esse, sed non credo Curatum peccare mortaliter illum ommittens, quia Deus non deficit in necessarijs, & sapit scrupulum, vel le puerum in puncto confessionis accipere vsu rationis, & non antea, & si habuit an-

es
nos ubi
in glos
adhibet
cap 30
obom

38
Puer qui
elicitur de
Eum cha
ritas ergo
Deum q
mug

te, tunc etiam tenebatur ad eliciendum actum hunc, nisi velis dicere, tunc supplendum defectum, si fortè fuit commissum.

39

An confessio dimidianda, & quo modo.

Quæritur. An Curatus possit confessionem dimidiare, puta discedendo a confessione naturali, & post multum temporis reuerti? Resp. Possè, omnes affirmant. Sed notet. Ita memoria peccata retineat, vt nouerit pœnitentiam competentem imponere, cum reuertitur. Eodem modo potest, dum audit confessionem vnus, relinquere, istum, & audire alium. Hoc tamen non admitterem nisi pro breui reconciliatione; & si in longiori confessione hoc idem vellem practicare, non admitterem nisi prius petita venia à primo pœnitente, ne sibi deserto, alium anteponi videns, malè acciperet: habet enim prior quoddam ius saltem decentiæ, pro expeditione priori.

40

An Cur. ex multis pœnitentibus anteponat aliquem.

Quæritur. An Curatus, cum habet ante multos confiteri volentes, discernat hunc vel illum, alijs anteposendo? Resp. Cum sit pater communis, non sit partialis cum aliquo, sed sinat pœnitentes ex se accedere, & accedentes audiat. Si tamen inter expectantes sit infirmus, vel vir alijs longè excellentior, posset illum alijs antepositum aduocare. Bonum esset tamen astantibus prius dicere. Placeat vobis me istum expedire. Sed & in hoc sit parcus, & non anteponat nisi, quem

quem clarè constet egrè expectare posse.

Quoniam verò contingere potest Curatum aliquoties obrui numero pœnitentium, & ita accedere ad confessionale, vt astantes confessionem audire valeant, tunc Curatus poterit, quando sunt plebei, vel rustici, vocare longius distantes, vt proximiores recedant.

Quæritur. Quid aget Curatus cum atroci minante graua, ni audiat eius confessionem? Resp. Si minatur sine culpa Curati, puta quia alias fuit expulsus, & adhuc remanet in impedimento illo, per quod fuit repulsam passus, si impedimentum est tale, quod impediatur absolutionem, nullatenus audiat, aut absoluat, quia incapax est Sacramenti, ita tamen se gerat, ne astantes factum cognoscant, ne confessionem superiorem reuelet. Si verò ille velit solum audiri, & de absolutione non curet, vt non semel contingit, certè potest audiri, sed ad quid? Si tamen Curatus tunc industrius, vt pro posse hunc lucretur. Si verò minas iste minatur, sed non habet impedimentum, ad absolutionem, puta quia Curatus eum expulit ad diligentiorẽ præparationem consulerem audiri, & prudentia de non apto, quòd minæ illæ denotant, reddere ad Sacramentum aptum.

Quid aget Curatus si in confessione eueniat illi casus difficilis? Resp. Prudentiam

41

Quid agendum cum atroci minante graui.

42
*Quid e-
 get in ca-
 su diffici-
 li.*

docere. Se exoneret, ad peritiorē mittere
 do pœnitentem. Ita Henriq. lib. 3. de pœnit.
 cap. 26. num. 5. & alij. Si non valet se exone-
 rare, si pœnitens est paratus facere, quod Cu-
 ratus, re melius iudicata, aut consulta, de-
 creuerit, vel quod sapiens iudicauerit, ad quē
 Curatus pœnitentem ablegauerit, absoluat.
 Silu. confess. 3. quæst. 10. Henriq. ibi, num. 9.
 & alij.

43
*An pro
 fugiendo
 scandalo
 absoluatur,
 qui non
 potest ab-
 solui.*

Quæritur. Quid aget Curatus, si eueniat
 illi casus, per quem non potest absoluere, &
 si non absoluerit, astantes admirentur, vel
 scandalizentur, videndo quidem ad confes-
 sionem accessisse, sed vel non fuisse absolu-
 tum, vel non communicare, cum tamen pro-
 pterea confessorem adiisset? Puta venit ad Ec-
 clesiam puella cum matre, vt confiteatur, &
 communicet, & si non absoluator non com-
 municabit, & non communicando mater, vel
 stantes veniant in sinistram opinionem dictæ
 puellæ.

Resp. Lopez instr. p.p. cap. 8. & affirmat
 posse absolui.

Possit ita Practicari. Si casus habet reme-
 dium, puta quia pœnitens non est præpara-
 tus, ego interrogationibus adiuuarem, iux-
 ta dicta supra num. 21.

Si casus est dubius, facerem vt est dictum
 num. superiori. Si verò difficultas casus est,
 quia pœnitens est in mortali, vel non vult oc-

caſionem peccati abijcere, non abſoluerem, quia omni iure prohibeor, tamen, pro ſaluando pœnitentis honore, recitarem ſuper eum, quaſi eum abſoluens, orationem Dominicam, dato conſilio fingere ſe a Communionem impediri, eo quod malè ſe haberet (intelligendo in anima) ne mentiretur; Si autem caſus eſt, quia peccator eſt publicus, puta excommunicatus, aut alio titulo publicus, non abſoluerem, quia hoc eſt addere non tollere ſcandalum, ſi vero habet caſus reſeruatos, & vrgeat cauſa abſoluendi, Suarez vt infra, concedit, poſſe abſolui a reſeruatis antequam abſoluatur a ſuperiore, cum onere tamen ſi præſentandi ſuperiori qui caſum reſeruauerat. Suarez tom. 4. diſp. 31. ſect. 4.

Si autem ſit excommunicatus occultus, prius tentarem omnia vt pro abſolutione adiret eum, ad quem talis abſolutio ſpectat: Si hoc nullatenus fieri poſſet, vrgente ſcandalo, ſeu etiam admiratione, vt notat Silu. Euch. 2. quæſt. 7. de Graf. p. p. lib. 1. cap. 2. num. 12. Suarez to. 3. d. 66. ſect. 4. circa quartum caſum quando admiratio eſt cum ſcandalo, quod eſt vt plurimum. Addit Henriq. lib. 8. cap. 46. num. 4. (quod an ſit nimium, vide) etiam ſi ſine nota infamiæ, quæſito colore poſſet abſtinere, quod poſſet communicare; loquuntur enim de Communionem. Igitur ſi ſcandalum permaneat, & quidem vide-

tur

tur hunc non esse absoluendum, sed, si velit communicare, animandus, vt hoc faciat cum maiori contritione possibili, & quam primū adeat pro absolute ad eum, cui de iure competit, sic Silue. Euch. 2. quæst. 7. Sot. d. 18. q. 1. art. 5. in fine probationis tertij argumenti, quod est col. 17. ægre, sed concedit, licet d. 12. q. 1. art. 4. casu 4. in fine neget. At. d. 12. intelligendus est de excommunicato publico, quia & ibi loquitur de notorio, quod æquiualeat notorio in excommunicatione, & d. 18. loquitur de excommunicatione occulta: deducitur etiam hoc ex Nau. cap. 25. num. 75. not. 13. Henriq. verò lib. 8. cap. 47. num. 4. concedit hunc posse communicare stante tali scandalo, siue sit publicè, siue occultè excommunicatus. De Graf. autem p. p. lib. 1. capit. 12. num. 14. & 15. negat vtrumque excommunicatum posse communicare. Tenendum credo cum Silu. & sequacibus.

Sed hætenus dictū est de sola Cōmunionē, restat tamē adhuc dubium, an & hoc liceat in absolute. Pro quo videtur dicendum, quod non possit absolui, quia Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. de pœnit. videtur solum permittere in articulo mortis absolute censuræ ab inferiore largiendæ. Præterquam, quod, benè scandalum tollitur conterendo, & communicando, vt dicti tenent, & scandalum

lum, si quod potest esse, bene tollitur simulata absolutione per recitationem orationis dominicæ, ut est dictum.

Quæritur. An Curatus sub spe ratihabitionis possit absolvere eum quem de iure absolvere nequit? Resp. Primo, Cum loquimur de ratihabitione intelligendam eam, de qua est num. 10. dictum.

Dico secundo peccatorem duplici ex capite non subdi Curato, primo ratione casuum referuatorum, & secundo ratione excommunicationis. Et quidem ratione casuum referuatorum, in morte solum potest absolui. Ratione verò excommunicationis, non potest absolvere Curatus, etiam si sit occulta, sed absoluit Episcopus, & etiam si sit Papalis, quando pœnitens legitimè impeditur adire Papam. Causæ autem legitimæ excusantes recensentur a Silu. absol. 4. dub. excommun. 8. nu. 8. Armil. absolut. §. 40.

Dubium potest esse, si verè daretur casus, quod habens excommunicationem Papalē, vel casum reservatum, cum reali impedimento adeundi Papam, aut Episcopum, puta quia non potest nec ire, nec mittere ad Papam, & si Episcopum adierit rationabiliter sibi dānū timet, quia in factō implicatur interesse honoris, aut alterius iacturæ Episcopi. Quæritur. An tunc stante tali impedimento possit Curatus absolvere? Resp. Nau. cap.

44

*An Cur.
absol. sub
ratihabi.*

45

*Quando
ab excom-
municatio-
ne & ca-
sibus reser-
vatis ab-
solvitur.*

25.27. num. 90. ad 4. Primo, quòd qui non potest nec ire, nec mittere ad Papam, debeat ire, vel mittere ad legatum vicinum si potest, sin ad alium, qui priuilegio absoluen- di gaudeat, vt solent esse aliquae religiones, & in specie Inquisitores. Secundo. Dico, si nul- lum horum potest, stante tali impedimento, & non speratur breui tollendum, posse absol- ui a Curato. Tenet Angel. casus versus finè deducitur etiam ex Graffio, p. p. lib. 1. cap. 13. num. 78. & 85. Ratio est, quia in casu propo- sito cessat ratio contraria doctorum, & vr- get damnum pœnitentis, quibus stantibus cessabit etiam ratio legis. Sed credo casum potius imaginarium, quam possibilem, cum possit ab Episcopo obtineri facultas absol- uendi, saluo honore, & re pœnitentis, vt pru- dens Curatus optimè noscet. Subscribit Sua- rez tom. 4. disput. 30. sect. 31. assert. 2.

*Ab exco-
munica-
tione Pa-
pali com-
missa quo
modo ab-
soluendū.*

Quæres quomodo agendum cum excom- municato excommunicatione Papali, qui fa- cultatem obtinuit faciendi se absoluerè. Resp. Facultatem hanc communiter dari inscriptis hoc modo. Discreto confessario ab Ordinario approbato. Tibi mandamus, vt cum se pluri- mum doleat de (explicatur causa excommu- cationis) & si te humiliter petierit, eum absol- uas hac vice in forma Ecclesiæ consueta, in- iuncta ei, pro modo culpæ, graui pœnitentia, salutari, & alijs quæ de iure fuerint iniungen- da,

da, in foro conscientiae tantum. Ita ista practicanda.

Absolvas in forma Ecclesiae consueta. Non datur noua forma absolutionis. sufficit quae est ordinaria in absolutione a peccatis, videlicet, Absoluo te a vinculo excommunicationis.

Discreto viro confessario. Non potest confessarius absolvere ab excommunicatione, nisi etiam absoluat a peccatis: Ideo iste confessarius debet eum Sacramentaliter audire.

Si loco verborum illorum, Discreto confessario, esset, Tibi Petro tali absolvas &c. tunc iste absque confessione posset absolvere ab excommunicatione sola.

Alijs de iure iniungendis. Faciendum est vt dicitur eap. 5. num. 24. de iuramento, & satisfaciendum laeso, si satisfactio venit imponenda. Comitol. resp. moral. lib. 6. q. 2.

Queritur. An Curatus possit absolvere suos vbique locorum extra suum Episcopatum? Resp. Possesse. Sil. confessor. p. q. 14. & conf. 2. q. 1. not. 4. Armil. confessio §. 34. Tol. inst. l. 3. c. 14. num. 15.

Dubium est. An hoc possit Curatus extra suum Episcopatum publicè, puta in Ecclesia in Confessionalibus? Resp. Possesse, sed cum, vt plurimum vbique sint constitutiones Episcopales, ne praeter admissos in Episcopatu, confessio-

46

An Cur. suos vbique absoluat.

47

Cur. quomodo audiat suos extra Episcoporum proprietate.

nes excipiant, absoluat secreto in domo, vt vexationem deuitet .

48

*Quot, et
qui sint
casus re-
seruati.*

* *Quæritur quot, & qui sint casus referuati?*
 Resp. Casus referuatos in tria genera distri-
 bui. primi referuantur per statuta Episcoporum; & pro his videnda statuta. Secundo refer-
 uantur per consuetudinem: & pro his obser-
 uanda consuetudo. Tertij referuantur a iure
 communi, & nominantur a Sil. casus q. 4. Ang.
 casus in princ. Nau. cap. 27. num. 256. Arm.
 casus. §. 5. De Graff. p. p. l. p. c. 13. num. 65. Tol.
 inst. lib. 3. cap. 14. num. 5. At placet sententia
 Suarez tom. 4. disp. 29. sect. 3. qui probat nul-
 lum peccatum de iure referuari Episcopo. De
 incendio ait videndam consuetudinem, &
 iuxta illam iudicandum, cum non referuetur
 a iure. Igitur casus referuati erunt, qui propo-
 nuntur ab Episcopo, & non alij: ratio est, quia
 consuetudine ita referuantur. Porro quando
audis casum referuatum intellige opus exter-
num; non autem si sit solum internum: Sil. ca-
 sus quæst. 5. De Graff. p. p. 13. num. 7. Intelli-
 go etiam tale opus, quod per quantitatem
 possit facere mortale; quia furtum citra
 mortale non referuatur. Idem. In dubio, an
 opus sit mortale; vel an casus sit referuatus,
 iudicandum non referuatum. Henric. de pen.
 lib. 3. cap. 26. num. 7.

*Quæritur. Quomodo se geret Curatus cū
 pœnitente habente casus referuatos Episco-
 po?*

po? Resp. Si veniat peregrinus habens casus referuatos in suo Episcopatu, sed non referuatos vbi confitentur, poterit Curatus eum, absolvere, quia hoc licere omni exposito affirmat Sil.confessor. 1. q. 13. licet q. 11. obscurius loquatur. de Graff. 1. par. lib. 1. c. 13. num. 35. concordare videtur in substantia, Sot. verò d. 18. q. 4. art. 2. de peregrinis affert duas sententias, alteram concedentem, alteram negantem, nisi adsit licentia proprii Episcopi peregrinandi. Sed Nau. c. 27. num. 255. concedit posse absolui, si Curatus habet facultatem in casus referuatos. At cum decretum supra nominatum dicat, etiam in dubijs non licere absolvere, nisi ab habente facultatem in casus referuatos, & in casu dicto sit inter Doctores dubium, & nulla causa vrgens, vt est dictum supra num. 45. Videtur dicendum, non posse absolui, nisi per habentem dictam facultatem.

49
Quomodo se gerat curatus in casibus referuatis.

Si verò veniat habens casum referuatum in proprio Episcopatu, & etiam referuatum, vbi eum confitentur, non potest absolui, nisi ab habente casus referuatos. Sot. ibi.

Si veniat habens casum referuatum vbi confitentur, sed vbi est factum non referuatum, non potest absolui, nisi ab habente casus referuatos, quia peregrini debent viuere legibus loci. Sot. ibi de peregrinis.

Si veniat habens casum, qui quando est fa-

ctus non erat referuatus, sed postea est referuatus, non absoluitur nisi ab habente dictam facultatem, quia in absolutione referuatorum respicitur tempus, in quo datur absolutio, & in casu nostro tunc est referuatus.

Si veniat habens casum, qui quando est factus erat referuatus, sed tempore absolutionis referuatio est sublata, absoluitur ab omni exposito per dictam rationem.

Si veniat habens casum referuatum, sed cū factum fuit non credebat mortale, si ignoratum fuit inuincibiliter absoluitur ab omni exposito, quia solum mortale potest referuari, at hoc non est mortale. Silu. casus quæst. 5. de Graff. 1. p. lib. 1. cap. 3. num. 71. Henriq. de pœnit. lib. 3. cap. 14. num. 6. & communis. Veniēs verò cum casu, qui cum est factus nesciebatur esse referuatus, sed tamen sciebat, vel credebat mortale, erit referuatus, per rationem dictam.

Quid si Curatus, qui habet casus referuatos audit suum in alieno Episcopatu casum, habentem ibi referuatum, non referuatum autem in Episcopatu Curati, an dictum possit absoluerè? Resp. & credo posse absoluerè, quia cum hic Curatus absoluat autoritate sui Episcopi suum subditum legitimè confitentem, & casus a suo Episcopo non sit referuatus, valide absoluet.

Sed quid? si veniat habens casum dupliciter

ter referuatum, videlicet reservatione ordinaria, & præterea excommunicatione ab Episcopo lata disiunctiue. i. primo referuauit, deinde excommunicationem addidit: si inquam hic veniat ad Curatum habentem casus referuatos, vt ab eisdem absoluat, & inter confitendum obliuiscitur censuræ, an si absoluat a referuato, vere absoluat, etiamsi non absoluat a censura? Resp. Suarez tom. 4. disp. 31. sect. 4. num. 19. absolui, excommunicatione non impediente, sed interim sua virtute suspensa.

Porro quando audis referuatum oblitum in confessione tolli, debes intelligere, inculpabiliter oblitum, & confessum coram eo, qui verè poterat absoluerè, & ad quem accesserat pœnitens, vt a referuato absolueretur, & absoluens intendebat velle absoluerè. Suarez to. 4. disp. 31. sect. 4. num. 14. & 18. inuit Armil. §. 13. sufficit intentio absoluendi ab omnibus peccatis cum potestate quæ semper adest.

Quaritur. Quomodo Curatus absoluat venientem cum casibus Episcopalibus? Resp. Vel mittat prius pœnitentem ad eum, qui potest absoluerè a referuatis, & cum redierit absolutus ab eis, Curatus audiat & referuata, & alia omnia peccata, & absoluat. Sil. confess. p. q. 19. Sot. dist. 18. q. 2. art. 5. ad 2. arg. Henric. de pœnit. cap. 15. num. 5. Tol. lib. 3. cap. 8. num. 3.

50

Quomodo absoluat habentem casus Episcopales.

* Et hoc habet Tol. ibi probabilius. Suarez vero tom. 4. disp. 31. sect. 2. habet pro necessario.

Vel absoluat ipse prius a quibus potest, nisi adsit excommunicatio reseruata, tunc enim a nullo potest absolvere, nisi ipsa prius sublata, deinde pro reseruatis mittat ad habentem facultatem absoluedi ab ipsis. Silu. ibi citat auctores.

* Suarez vbi supra hoc improbat; excusat tamen si adsit vrgens occasio, vel necessitas ita absoluedi. Tene cum Sil.

Practica. Curatus audito reseruato faciat sibi dari facultatem absoluedi a superiore, & omnibus auditis, absoluat etiam ab omnibus. Sot. ibi. Vel mittat poenitentem pro obtinenda facultate absolutionis, & hac habita, omnia audiat, & absoluat.

* Quia hæc via tutior secundum omnes: & necessaria secundum Suarez ibi; cum tamen ab ea excuset occasio, vel necessitas vrgens non poterit dici absolutè necessaria.

Quod si poenitens reuersus dicat factam sibi facultatem, vt absolutionem obtineret, a quo mallet, an Curatus credat, & eum absoluat? Resp. Absoluat tutè, quia poenitenti in tali re credendum. Et etiam si falsum referat, nullum inconueniens ex parte Curati sequitur, quia illa conditionata, quod licentiam habuerit, super qua absolutio fundatur, eum

omni

omni culpa liberat. Sil. confess. p. q. 17. in fine.
Si verò factum sit publicum fac vt dicitur,
num. 31.

An Curatus absoluat a reseruatis stante
impotentia adeundi superiorem dictum est
num. 45. vide cap. 7. num. 10.

* An Curatus absoluat ab excomm. iuris
non reseruata? Resp. tres in hac re esse senten-
tias. prima est Silu. absol. 1. num. 5. Nau. c. 27.
nu. 39. Sot. dist. 22. q. 2. art. 3. concl. 3. Armil.
abs. §. 36. & citatorum a Suar. tom. 5. disp. 7
sect. 3. num. 23. & affirmat. Secunda est Caiet.
absol. ab excomm. & aliorum citatorum a Sua-
rez num. 24. & negat. Tertia est Suarez ibi.
nu. 31. qui distinguit, posse, si ita in Episcopa-
tu sit consuetudo scita, & probata; non posse,
si non adsit dicta consuetudo. Ratio est, quia
consuetudo dat, & tollit iurisdictionem: & vbi
non constat de contraria consuetudine, posse
absoluere ex iure communi per cap. Nuper
de sententijs excom. idem docet Sayr. de cēsu.
lib. 2. c. 19. num. vlt. Hoc idem, quod potest Cu-
ratus, potest omnis expositus Sot. Nau. & Sua-
rez. Adde tamen si ita sit consuetudo eo mo-
do quo dictum est de Curato.

Ex declaratione Clem. viij. Ordinarius nō
potest sibi reseruare absolutionem excommu-
nicationum iuris nulli reseruatarum. affirmat
Comitol. resp. mor. l. 6. c. 12. at dictum decre-
tum videtur loqui de solis excommunicatio-

50
*An Cur.
potest ab-
sol. ab ex-
commun.
iuris non
reseruata-
ta.*

nibus Cœnæ Domini, ne(ait) superflue refer-
uentur.

Bene autem notandum, ne absolvas eum, qui habet casum pro quo forum exterius pos-
sit de absolutione data discutere, vt communi-
ter sunt omnes excommunicationes Papales,
ratio est, quia si absolueris, extra mortis arti-
culum, poteris vexari quoad docueris de ab-
solutione data. Quid agendum? Si citra dubiũ
potes absolvere vere, vere teneris absolvere,
quia lætale absolutionem negare disposito,
nec excusat timor vexationis. Potes tamen
vti hoc remedio, remittere pœnitentem, de il-
lius consensu, ita bonis rationibus a te per-
suaso, ad eum, ad quem de iure absolutio com-
petit, & ita liberaris periculo.

An simplex Sacerdos possit absolvere ab
excommunicatione minori? Resp. duas in hac
re esse sententias. Nau. cap. 27. num. 25. affir-
mat. Caiet. vero absol. ab excommunicatio-
ne, & tom. 1. opusc. 7. negat & vult absoluen-
tem esse admissum ab ordinario. Suarez tom.
5. disp. 7. sect. 4. num. 16. tenet vtramq; opi-
nionem pro probabili: sed secundam Caiet.
probabiliorem.

51
Quando
absoluit
cũ nesci-
tur an
mortale,
vel an pec-
catum,

Quæritur. Quid aget Curatus si dubitat, an
audita in confessione sint mortalia necne, vel
an audita sint peccata? Resp. Silu. Sacerdos in
fine, non debere determinare nisi de claris.
Et de Graff. p. p. lib. 1. cap. 32. num. 2. ait absol-

uen-

Caput Septimum. 215

uendum cum conditione, si confessa sint peccata, & addit consilium. Extorquere a poenitente aliquod peccatum superioris confessionis, & data tali materia eum absolue. Porrò ista dicuntur fructuosè, & absoluendo etiam cum dicta conditione nullum peccatum.

Quæritur. Quid aget Curatus, quando poenitens est contrariæ opinionis a sua, an debeat eum absolue? Resp. In hac re esse quatuor sententias. Citantur ab Azor inst. p. p. lib. 2. cap. 17. quæst. 10. variè distinguentes. Tu dic breuiter. Quod debet eum absolue sine alia distinctione, & ad hoc tenetur. Ita Sot. dist. 18. quæst. 2. art. 5. ad 5. Tol. inst. lib. 3. cap. 20. nu. 7. Alij dicunt non teneri, sed posse absolue. Sic Nau. vt infra. Tene debere absolue cum Sot. quia poenitenti tali, sic confitenti absolutio debetur. Si placet videre auctores quæstionem hanc tractantes vide Angel. confessio 4. quæst. 2. Silu. confess. 3. quæst. 10. Nau. c. 26. n. 4. & 5. & alios citatos ab Azor vbi supra. Porrò quando dicitur esse opinionis contrariæ intellige vt dicitur c. 15. nu. 15. de opinione eligenda.

Quæritur. Quid aget Curatus, quando in casu sunt opiniones diuersæ? Resp. Posse eligere, quam maluerit, dummodo sit probabilis. Vide c. 15. num. 15.

Quæritur. Quid aget Curatus, vt sui tute in Paschate confiteantur, & communicent? Resp.

54

*Quomodo affici-
rabit se
ut sui cõ-
fiteantur,
& com-
municet.*

Conformabit se consuetudini loci si fuerit sufficiens. Alicubi, dum communio datur, communicari scribuntur. Sed an iste modus sufficiat, ipsi viderint.

Communitur dantur, vt dicitur Bollettini seu schedulæ, sed cum dentur solis communicatis, quomodo reddent rationem villicationis suæ illi, qui confitentur solum? Fui deceptus a pueris aliquoties, cum non darem illis schedulas, vt mos erat in loco, sed staretur fidei illorum, & cum non fuissent confessi, tamen audacter affirmarent. Igitur pueris do schedulas illas distinctæ formæ ab illis quas communicati accipiunt. Et si aliquis alleget perdidisse, volo testes, alioquin denunciatio Episcopo in numero non confessorum.

*Aduena
cogatur
recipere
Sacramen-
ti.*

Quod si aduena, peregrinus, seu viator, aut alius cuiusuis nominis de foris adueniens, prætendat non teneri legibus loci, eo quod de nouo aduenerit, tu obserua constitutiones Episcopi si adsint, si non adsunt, statim atque venerint animo habitandi vsque ad tempus Sacramentorum suscipiendorum necessario, potes cogere ea recipere, & præstare omnia, quæ præstant alij parochiani. Sil. domicilium. Lessius de iust. lib. 4. dub. 7. nu. 47. & num. 50. Alioquin improbi possent fallere ecclesiam, mutatione domicilij, seu habitationis. Vbi etiam Less. probat hanc esse veram ex consuetudine vniuersali, contra quosdam distin-
guen-

guentes de habitatione pro maiori, vel minori parte anni.

Quæritur. Quot testes sufficiant pro probanda confessione, vel communione? Resp. Vnum sufficere, cum non agatur de præiudicio tertij. Sil. testis q. 5. Dummodo non sit persona alias suspecta.

55
Quot testes probent
conf. vel
commun.

Quæritur. Quomodo agendum cum illis, qui in Paschate non sunt confessi, vel non communicarunt? Resp. Obserua consuetudinem loci, & constitutiones tui Episcopi. si nihil habes, transacta octaua Paschæ, sæpè in festis inter missarum solemnias admoneas negligentes, de satisfaciendo suo muneri, deinde post mensem, vel circa, Episcopum admone, & iussa exequere. Si Episcopus in te reiciat provisionem, fac vt dicitur infra nu. 73.

56
Quomodo agendum cum non communic.

Si degis in loco, vbi statim a Paschate multi discere soleant vt pastores ouium, & similes, qui vix per octo dies post Pascha

remanent, mone Episcopum, & iussa exequere,

maximè si personæ sint suspectæ de heresi, vel alio titulo, vide

etiam cap.

5. num.

22.

POENITENTIA

POST ACTVM

CONFESSIONIS.

57
An absol
uat audi
tum.

Quæritur. An Curatus auditopœniten
te teneatur eum absoluerè? Resp. Te
neri, nisi rationabilis causa differen
di, vel negandi absolutionem instet. Omnes.
Et cum hoc fit in magnam iniuriam pœniten
tis, credo peccabit mortaliter; præterquam
quod est contra Sacramenti integritatem.

Cur. rigi
dus, vel
scrupulo
sus an
peccet.

Si tamen per scrupulum, vel nimium ri
gorem non absoluerit, non peccabit morta
liter, cum per conscientiam, licet erroneam,
iudicauerit ita rectè agere posse.

Quando
absol.

Porro si Curato eueniat casus, etiam non
reseruatus, sed valde insolitus, & magnus,
benè aget mittendo ad Episcopum, vt pœni
tens ex tali missione laboret pro absolutio
ne, & labor ille sit illi in partem pœnitentiæ,
quando tamen pœnitens hoc acceptet, vel
quando speratur profectus, alias libere esset
absoluendus.

Quæritur. An Curatus absoluat eum qui nul
lam

Iam omnino velit pœnitentiam? Resp. Silu. 58
 confessio p. q. 25. Caiet. citatus a Soto vt in- *An absol-*
 fra, Arm. confessio §. 29. Nau. cap. 26. nu. 20. *uendus*
 & alij affirmant. Sot. verò dist. 20. quæst. 2. ar. *qui noli*
 2. Tol. inst. lib. 3. c. 9 num. 6. negant Et ex Con- *pœnit.*
 cil. Trid. sess. 14. cap. 8. in fine vbi habetur, da-
 tas clauas Sacerdotibus ad ligandum, & sol-
 uendum, & eadem sess. can. 15. eliciunt Docto-
 res asserentem contrarium esse hæreticum.
 Ita Nau. ibi licet pro se glosset, & Henriq.
 de pœnit. lib. 1. cap. 8. num. 1. Vide etiam,
 Candelab. de satisfactione num. 25. & se-
 quentes.

In hac quæstione duo sunt consideranda.

Primum est An pœnitens teneatur accepta *59*
 re aliquam pœnitentiam ad minus paruam. *Cur. sub*
 Et certe probabilius videtur teneri, secun- *mortali*
 dum opinionem Soti, & aliorum, & ad eam *det pœn.*
 imponendam teneri sub mortali etiam con-
 fessarium, per rationes a dictis allatas. Præ-
 terquam quod idem affirmat Suarez de pœ-
 nit. disp. 38. sect. 3. addens hanc obligatio-
 nem esse grauem, cum pertineat ad Sacra-
 menti integritatem, & religionem Deo debi-
 tam.

Poterit tamen Curatus accomodare se
 pœnitenti, minuendo iustam pœnitentiam,
 quantum voluerit. Omnes.

Secundo considerandum, an vnquam Cu-
 ratus sine pœnitentia possit absolutionem lar-
 giri,

giri, & tunc dicendum, posse.

Primo in morte, vt dicitur infra de pœnitentia infirmorum.

Secundo. Quando scrupulosus, sæpè intra horam redit cum nouis peccatis, Sed & tunc dare asperam expedit, nam vexatio dat intellectum, & liberat a scrupulis.

Tertio. Quando creditur pœnitentem satisfecisse Deo per magnam contritionem. Sed nec tunc inconuenit aliqualem imponere.

Quarto. Possit addi Curatum non peccare, quando obliuiscitur pœnitentiam imponere.

60

*Quid aget Cur.
cum non
potest ab-
solu.*

Quæritur. An Curatus peccet, si dimittat ex abrupto eum, quem absoluere non potest, cum astantes sint intellecturi non esse absolutum. Et per consequens sit illi pœnitenti ad aliquam infamiam? Respond. Non peccare, quia utitur iure suo, & irrationabile est iudicare non absolutum propter aliquod impedimentum cum ad confessionale accedatur sæpè, & pro confessione, & pro capiendo consilio, & pro recipienda consolatione, & similibus. De Graf. tamen parte prima, lib. 1. capitul. 24. num. 25. consulit confessorium recitare orationem Dominicam, vel aliud super pœnitentem, facta cruce, qua sic eum dimittat, ne pœnitens discedat confusus. Bonum sed non necessarium.

Quæ-

Caput septimum. 221

Quæritur. An Curatus in Paschate det schedulam confessionis ei, quem Sacramentaliter audiuit, sed pænitentis ipsius culpa, non fuit absolutus. An igitur danda scheda pro scandalo vitando? Resp. Posse dare si velit, sed non teneri. Henriq. de pænit. lib. 3. cap. 22. num. 2. Hæc resolutio fundatur super hoc, An confessione tali informi satisfiat præcepto Ecclesiæ, vel non. Silu. confessor 4. quæst. 2. in fine tenet satisfieri, & secundum hanc opinionem Curatus, dare tenetur schedam, velit nolit. Alij dicunt non satisfieri. Sic Sot. d. 18. quæst. 3. artic. 3. ad 4. argum. Viguer. cap. 15. §. 4. versu 14. Nauarr. cap. 10. nu. 4. Azor. pri. par. inst. lib. 7. cap. 40. q. 4. Candelab. de confessio. num. 22. Et secundum hanc non tenetur dare. Et si velis tenere opinionem Siluestri, tamen habes remedium ad cogendum hunc ad confessionem, quod est. Tempore statò, ostiatim schedas recipere, & non dantes denunciare Episcopo. Et sic iste inter non dantes reperietur, & cogetur. Antequam tamen hoc remedio utaris, si Episcopus iubeat Curatum excōmunicare omnes; qui non sunt confessi, si Curatus, sciat per solam confessionem hunc non confessum, non excommunicet, quia reuelaret confessionem.

Porrò si iste non confessus habeat inimicitias, an expediat dicto remedio vrgere, consule Episcopum, qui iudicabit. Si Episcopus

61

An confessio informis satisfiat præc.

pus

pus arbitrio tuo relinquat, non cogas, ne malè Sacramentum recipiat, & ne medicina conuertatur in venenum. Sot. distin. 13. quæst. 1. art. 6. in prob. 2. conclus.

Et si in Episcopatu sit lata excommunicatio contra non confitentes, vel non communicantes in Paschate, hic, cuius confessio solo Curato nota est, non incurrit excommunicationem. Henriq. vbi supra in glos. C. licet afferat auctores contrariæ sententiæ, sed suã vocat probabiliorem.

62

*Cur. det
opem ext.
petenti in
conf.*

Quæritur. An Curatus det opem externam indigenti petenti, quando in confessione talem indigentiam nouit? Verbi gratia, vir cogit vxorem moribundam testari, & ipsum instituere hæredem, & non finit alium a Curato alloqui vxorem, & ipsa opem petit. Vel, ancilla vix potest se liberare a domino procaci; & similes casus. An tunc Curatus, cuius auxilium postulatur debeat opitulari; Resp. Quosdam negare, nisi extra confessionem pœnitens reuelet factum complicitis. citantur ab Henriq. de pœnit. lib. 2. cap. 10. nu. 4. Alij citati ab eodem affirmant. In hac re magna est opus prudentia: in casu tamen quò adiuuet, non moueat se, si alius adsit, qui hoc præstare possit. Et Henriquez consulit habendam prius licentiam in scriptis. & addit interdum etiam expedire eam non habere nisi in confessione, vt si productus fuerit

rit Curatus in testem possit negare.

An Curatus, & quādo peccet in hoc? Resp. Duo videri hic consideranda. Primum. Correctio eius, qui malè aget impediendo, ne pœnitens iure suo vtatur: & secundum, Necessitas indigentia auxiliij. Igitur Curatus ratione correctionis tenebitur, quando emendatio speratur, quia sub hac regula correctio adstringit. Ratione verò necessitatis tenebitur, quando aliter non potest adiuuari.

* Vide Suárez de hac re fuse docentem & in substantia ita tenentem tom. 4. disp. 34. sect. 4. per totum.

Quid si iste adiuuetur, sed Curatus notabiliter patiatur? Resp. Si iste indigens, indiget in re, quæ est peccatum mortale, vt est dictum de ancilla, tenetur Curatus, (si alius iuuans non reperitur) cum periculo propria vitæ opem ferre, si tamen speratur bonus effectus, quia aliàs omnis diligentia frustratoria esset. Ratio horum est, quia anima socij est altioris ordinis vita propria, & cum damno huius tenemur saluare alteram. Si verò is qui indiget, est in indigentia rerum corporalium, vt est dictum de vxore, quæ non permittitur testari, tunc Curatus cum damno corporis, aut bonorum suorum, non tenetur opem ferre; quia tenemur magis amare bona nostra, quam aliorum. REM DEO commendet antequam aggrediatur, & consultat sapien-

sapientes, & facienti quod est in se numquam deest Deus .

63

*Non iu-
bens resti-
tut.*

Quæritur . Quid aget Curatus , qui in confessione , vel non iussit , vel non curauit restitutionem ? Resp. Tres me in hac re inuenire sententias . Prima est dicentium si hoc egit ex malitia , vel aduertendo malè agere , vel quod deberet studere antequam absolutio nem conferret , teneri ipsum de proprio restituere , & est communis . Secunda est Lessij de iust. lib. 2. cap. 13. num. 77. Curatum , & Episcopum teneri ad hoc , reliquos confessarios non teneri . Tertia est Rebelli de obligationibus lib. 2. quæst. 14. sect. 8. num. 65. dicentis confessarium solum ad restitutionem teneri quando malè iussit restitutionem fieri puta Petro , cum facienda esset Ioanni , non teneri verò , (licet mortaliter peccat) quando , etiam data opera , non iussit eam ; ratio est , quia confessarius in ordine ad creditorem nulla obligatione tenetur ratione officij suscepti , nec eius procurator existit . Lessius etiam in fine tenet hanc probabilem etiam in Curato , & Episcopo .

Errans vero bona fide credens benè agere , secundum omnes , nec peccat , nec tenetur ad restitutionem , sicuti , si oblitus est , ac etiam si restitutionem non iussit , cum tamen crederet pœnitentem spontè facturum . Nauarr. cap. 17. num. 22. & omnes .

Quæ-

Quæritur. Quid aget Curatus, quando erravit in absolutione absoluendo, quem non posset? Resp. Nau. cap. 26. num. 14. Si erravit absoluendo ab excommunicatione, aut casibus referuatis, debere, obtenta facultate, absoluendi, absoluere eum præsentem, si habere eum potest quantum ad ea, quæ spectant ad absolutionem Sacramentalem; licet, possit absoluere absentem quantum ad censure præcisæ.

64
Errans
absol.

Valere verò pro excommunicato affirmat Suarez tom. 4. disp. 32. sect. 6.

Igitur, si speratur pœnitens acquieturus, obtenta licentia, narra ei errorem, & secundum eius voluntatem absolue, vel dimitte, in absolutum. Si nequis scire de profectu, rem Deo commenda siue pœnitens sit præsens, siue sit absens. Magis autem correctionem erroris procura, cum resultat in damnatum tertij.

Quæritur. Quid aget Curatus, si quis, velit eum confessionem vxoris vel alterius reuelare? Resp. Nullatenus reuelet, etiam si cerò esset ei moriendum. Lenibus eum primo deterrat a mala voluntate, deinde etiam asperis, si prudenter iudicauerit expedire.

65
Quid aget si cogatur reuelare conf.

Quæritur. Quomodo Curatus aget, si debuerit confessionem reuelare de pœnitentis licentia? Resp. Angel. confessio vltim. quest. quinta, & alij citati a Sor. distin. 18. quest. 4.

66
Quomodo reuelanda confess.

articul. 6. dicunt confessarium, etiam cum tali licentia non posse confessionem reuelare. Silu. verò confessio 3. quest. 3. Armil. confessio. §. 10. Sot. ibi Navar. cap. 8. num. 15. dicunt posse reuelare cum tali licentia.

* Citantur doctores vtriusq; sententiæ, & examinantur a Suarez tom. 4. disp. 34. sect. 4. par. per totum.

PRAXIS. Curatus faciat sibi dari talem licentiam per scripturam, vel testes, ne accusetur tanquam confessionis reuelator. Vel absoluta confessione, pœnitens roget confessarium, vt talia, & talia dicat, licet iam ea dixerit in confessione, quia tunc Curatus habet se vt merus nuncius.

Si tamen pœnitens extra confessionem loquatur cum Curato de confess. non dicetur Curatus reuelare confessionem. Henriq. de pœnitent. libro tertio, capitulo 21. num. secundo.

Sed si confessarius defectum commisit in confessione ex quo obligatur monere pœnitentem Suarez tom. 4. disp. 33. sect. 5. num. 3. docet petendam facultatem a pœnitente colloquendi cum eo de confessione, quam si dare renuat dummodo commodo possit idest, citra scandalum, nihilominus de errore doceat, quia vere hoc est non loqui extra confessionem, sed perficere eam.

Quæritur, Quam pœnitentiam dabit Cu-

ra-

67
An Cur.
vniquam
petat licen-
tiam reue-
landi con-
fessionem.

ratus sanis? Resp. Omnes affirmare debere dare congruentem, & peccatis correspondentem. Alij dandam conformem canonibus pœnitentialibus. Sed prima sententia nihil docet. Secunda verò est falsa. ita Nau. citatus a Can delab. de satisfact. num. 24. nam veritas est, pœnitentias Sacramentales esse arbitrarias. Ideò Curatus dabit eas secundum regulas prudentiæ, præservatiuas, & punitivas. Et quidem quo ad punitivas, credo melius esse dare breves, sed asperas, maximè inter idiotas, quia vt experientia docet, graues nunquam fiunt. Quæ verò sint hæ, prudentes Curat. vel suo Marte effinget, vel a vicinis discet. Aliquo maximo vitio illaqueato persuadeat, vt interdum voueat se illam, aut illam pœnitentiam subiturum, si in illud peccatum reinciderit, numquam autem, vt iuret, vel voueat se id non admissurum. Nau. cap. 26. num. 25. in fi. Curatus isto remedio vtatur, cum probabiliter sperat profectum, maximè in peccatis magnis, in præiudicium tertij, vt beneficijs, & similibus. Optimum remedium est, mittere ad lucrandas indulgentias. Caueat tamen Curatus ne omnib. omnes det, quia ministerium posset irrideri. Recta horum absolutio prudentiæ relicta.

* Inter fructuosa suum locum obtinet ea, quæ voluntariè fuerit assumpta à pœnitente cum approbatione confessarij: putà confes-

farius hortatur pœnitentem consuetudinarium : quia de his maximè sermo ad eligendam sibi, certam pœnitentiam, quoties reinciderit, quia ista valide operantur, ad euitandum peccatum.

69
Pœnit.
pub. an
possit im-
poni.

Quæritur. An publica pœnitentia possit imponi. Resp. Nau. cap. 8. num. 10. negare eo quod hoc sit confessionem reuelare. Suarez vero tom. 4. disp. 38. sect. 6. num. 3. cum citatis ibi distinguit, pro peccatis occultis non posse dari, sed bene pro publicis, ad ecclésiæ satisfactionem, & exemplum. Sed S. Tho. citatus ibi a Suarez concedit posse dari, nec confessionem reuelari, eo quod sit per acceptationem & consensum pœnitentis.

At Suarez non probat nisi cum limitatione dicta. Sed non placet opinio Suarez ob eius fundamentum, quod pœnitens sit coactus ad talem pœnitentiam; quia pœnitentes sciunt non cogi, & cum pœnitentia est ardua, bene norunt remissionem petere. Ideo stabit sententia S. Tho. Sed si volueris tenere opinionem Suarez, nota pro peccato occulto male dari ieiunium ei, qui non solet ieiunare, cum ex ieiunio domestici possint intelligere gravitatem peccati.

70
Potest da-
ri grauis
pœn. sine
obligatio-
ne implen-
di eam.

Quæritur. An confessarius possit grauem pœnitentiam imponere absque obligatione eam implendi sub mortali? Resp. quosdam negare. Suarez vero cum Med. citato, 4. disp.

Caput Septimum. 229

38. sect. 7. concl. 2. num. 5. affirmat posse. Sed & credo confessarium illum prudenter acturum, qui sub hoc modo pœnitentias imponeret, quando dubitaret de illarum adimplentione.

Quæritur. An pœcet Curatus, qui omisis omnibus solitis addi post formam necessariam absolutionis sola forma substãtia-

li absoluit? Resp. Candelab. de absolut. numero 47. & 48. Ci-

tra contemptum nec esse veniale. Idem

Sot. dist. 14.

quæst. 1.

art.

3. ante versum. Tandem quod

est per col. ante finem. li-

cet posset practica-

ri in magnis re-

cõciliationi

bus.

71
An peccatum omittere que sequuntur formam substantialem.

POENITENTIA

INFIRMORVM.

72
*An quibus
 absoluen-
 dum in
 morte.*

QVAERITVR . A quibus absoluat Curatus in articulo mortis ? Resp. Ab omnibus peccatis, & censuris, etiam Pa-
 palibus. Conc. Trident. sess. 14. cap. 7. de pœ-
 nit. vide cap. 5. num. 24. & 26.

Absolutus autem in articulo mortis a ca-
 sibus Episcopalibus, non tenetur se præsentare ei, cui absolutio extra dictum casum com-
 petebat. Omnes. Absolutus verò ab excom-
 municatione, tenetur se præsentare, alio-
 quin reincident in excommunicationem. .
 Omnes.

73
*An absol.
 in morte
 a cens. se-
 peliendus
 in Sacro.*

QUÆRITVR . An absolutus in articulo mor-
 tis a censura possit sepeliri in Sacro? Resp. Dic
 quod sic. vide cap. 3. num. 5.

74
*An infe-
 rior in
 morte præ-
 stas sup.*

QUÆRITVR . An Curatus, qui absoluit in ar-
 ticulo mortis, hoc possit etiam non requisito
 superiore ad quem alias absolutio de iure spe-
 ctabat? Resp. Tres in hac re me reperire sen-
 tentias. Prima est sacerdotem excommuni-
 catum vitandum, suspensum, aut præcisum,
 non posse absolvere. Suarez vt infra disp. 26.

ratio

Caput Septimum. 231

ratio est, quia hij omnes per Ecclesiam sunt priuati hoc ministerio.

Secunda est posse omnem sacerdotem, etiã hæreticum, aut quomodocumq; excommunicatum, vel præcisum. Ratio est, quia Trid. sess. 14. c. 7. de pœnit. concedit hoc posse omnem sacerdotem, pro omni censura, & casu. Candel. de absol. nu. 14. Comitol. resp. moral. lib. 5. q. 14. Azor p. p. lib. 8. c. 10. q. 14. Suarez tom. 4. disp. 30. sect. 3. num. 5.

Tertia est citatorum a Candelab. ibi. Suarez to. 4. disp. 26. sect. 4. Tol. lib. 1. c. 15. Dicentium nullum sacerdotem posse absoluere præsentem eo, qui citra dictum articulum absoluere debebat. Ratio est, quia cum Conc. in tali articulo, talem facultatem facit, ponderandum est eam facere sub hac forma verborum, **NE ALIQUIS MISERE PEREAT**, cum vero in casu proposito habens, qui possit eum ordinariè absoluere, non sit dicendus perire, videtur dicendum, non posse absolui nisi ab habente facultatem ordinariam. Prima sententia communiter non admittitur. Secunda est communior. Tertia est iuri congruentior. Si tamen iste poenitens excusetur confiteri proprio sacerdoti, vel alteri ibi admissio per casus a Nau. recensitos, cap. 7. num. 4. qui reducuntur ad hos, cum est periculum morale grauis periculi proprii, vel alterius, aut infamiae propriæ, tunc potest non pro-

prius absoluerè, etiam præfente proprio, quia tunc isti per inde est ac si non haberet confessorè. Suarez ibi.

75
Præfentare se
quamprimum quò
intelligendum.

ii. Quæritur. Quomodo intelligendum illud, quod absolutus in articulo mortis ab inferiori, debeat se præfentare quamprimum superiori? Resp. Silu. excom. 8. num. 3. ante dubia. Intelligendum, quamprimum sublatum fuerit impedimentum, & absolutus sibi prouiderit de necessarijs pro cundo, secundum illos qui dicunt, quod teneatur ire, secundum verò illos, qui docent, quòd possit mittere, vt est dictum cap. 5. num. 24. cum prouiderit de necessarijs pro mittendo.

76
Quò credendum
ei qui iussa non
perfecit.

iii. Quæritur. Quomodo se gereret confessarius, si is post absolutionem dixerit se non potuisse, nec ire, nec mittere? Resp. Si verè pœnitens crediderit se non potuisse, credendum est illi. Silu. vbi supra excommunicatio.

77
Articulo
mortis.

iiii. Quæritur. Quis censeatur esse in articulo mortis? Resp. Primo, & dico videndum esse, c. 5. num. 55. Deinde dico aliquos distinguere inter periculum, & inter articulum mortis. Articulum volunt esse, cum mors est iam in fieri per causam naturalem, aut violentam. Sor. distinct. 18. q. 4. art. 4. de Graf. p. p. lib. 1. cap. 13. num. 8. Periculum verò esse, cum quis se obijcit periculo mortis, vt ingrediendo prælium, vel mare. At re vera pro absolutione sunt idè. Silu. absol. 1. num. 7. & confessor. p. q. 6. Nauis

Caput Septimum. 233

cap. 27. nu. 271. not. 7 Henriq. de poenit. lib. 3. cap. 11. nu. 3. qui vocat hanc sententiam certam, & in praxi tutam. De Graff. verò vult de periculo fieri articulum, cum mors, quæ in principio non imminebat, postea imminet. Tene cum Silu. & reliquis.

Morti proximus, non ita quod iamiam agat animam, sed cum est in tali termino, in quo communiter moritur. Omnes. Sic qui est in morbo, vel est senio confectus, vel habens vulnus lethale. Angel. mors q. 6. Henriq. lib. dicto cap. 9. num. 1. Silu. mors q. 4. Qui nauigaturus est per loca periculosa. Silu. & alij ibi. Febriticans febre graui, & acuta. Habens inimicum potentem, & eum ad mortem quærentem, vel si non potentem, tamen quærentem ad mortem, habens difficiles partus, quæ prima vice parit. Henriq. ibi nu. 1. Sed omnia ista dicuntur exemplariter, relinquatur enim arbitrio prudentis, quis dicatur esse in articulo mortis. Silu. & Angel. mors.

Quæritur. Quomodo Curatus audiat confessionem infirmi? Resp. Non cogat eum surgere, sed sinat decumbere. Confessionem viri poterit ostio clauso audire, feminae vero non audirem, nisi ostio aperto, plus minusuè, vt prudentia docuerit. Iudico bonum patere omnium oculis. Adiuet ægrum interrogationibus, quæ vt plurimum in hoc casu sunt de præcepto sub mortali, vt est dictum sup.

78
Quo audienda
confessio
infirmi.

79
*Infirmus
 imparatus
 audiat.*

*Peste in-
 fectus q̄o
 audien-
 dus.*

num. 23. Et si se non præparauit, vel quia de hoc non cogitauit, vel quia non potuit audiendus est, vt dicitur ibi. Laborantes febre maligna, aut alio morbo, qui contrahi possit, audiat in tali distantia, quod satisfaciatur Sacramento, & Curatus provideat sibi prudenter utili remedio. Et si æger sit ita languidus, vt non possit audiri nisi è vicino, & aure ad illius os admota, admoueat, quia cum quantouis proprio periculo ita gerere debet, etiam si esset illi certò moriendum, vt quando audiendus est peste infectus intellige tamen de necessaria confessione. Vide c. i. num. 6. Ideò poterit inquirere a medicis, an infirmitas, qua æger laborat, sit contagiosa, vt sibi valeat providere. Bonum remedium est ignem interponere, dicimus nos (di Carboni accessi) vel aliquo odorifero suffitu, vel gestare in manibus globulum odoriferum, vel munire se aqua rosacea, aut aceto, aut alia re odorifera in manibus gestata, maximè in sinistra, vt admonuerunt medici periti. Omnia tamen sapièter ne nimia cautela propria, cauteriet, seu potius confodiat animum miseri languidi. At nec semper, nec vt plurimum his vtratur remedijs, sed tunc solum, cum clarum est, vel valdè probabile necessaria esse. Omnium decentior est, habere in manibus chirotechas odoriferas, quibus & se muniet, & videbitur quasi non agere factum suum. Sed & si infir-

mus

mus validè loquatur, sufficiet eum audire in aliqua distantia, tali tamen, quod non videatur infirmum refugere: & si infirmus vix loquitur, poterit etiam ab eadem distantia audiri, admonito respondere per nutum, & re-nutum, quia hoc sufficiet, & ne infirmus terreatur, Curatus addat, ita illum admonere, vt sine fatigatione, & facilius confiteatur. Vidè etiam cap. 9. num. 20.

Quæ dicta sunt de febre maligna laborante, intellige etiam de phrenetico, & delirante. Quidam curatus, dum vocatus pro confessione phrenetici illi se approximasset, ita per collum est a phrenetico apprehensus, vt non nisi graui curati allisione, & multorum astantium conatu, illius manus effugeret.

Quæritur. Quid aget Curatus cum fuerit vocatus ad audiendam confessionem parturientis, vel vulnerati moribundi, qui moritur, & non posset relinqui ab illis, qui opitulantur eis, ita vt necessario confessio sit facienda coram ipsis astantibus?

80
Partu-
riens, &
vulnera-
tus, quo-
modo au-
diendi.

Resp. Expellat plures, & relinquat pauciores, quo potest, & ex relinquendis eligat prudentiores; Feminas, si possibile est, omnes expellat, quod credo possibile, nam & mihi contingit casus de parturiente: expulsa enim sunt omnes, & tamen parturiens, non periclitata est. Si non possent expelli omnes, relinquat pauciores, & prudentiores, & relictæ non

non sint cognatæ, vel affines ne maiori verecundia acta infirma faciat confessionem mancam. Potest etiam confessor vti hoc remedio, interrogare penitentem ad aurem, & per nutum, & renutum excipere responsum & admonere astantes se auertant, dum infirmus respondet. Admoneat tamen semper Curatus astantes teneri ad sigillum de auditis, vt not. Silu. confessio 3. q. 1. Nau. c. 8. nu. 4. & communis.

An saltem tunc sufficiat audisse vnum, aut alterum peccatum, vel an confessio debeat fieri integra? Dic faciendam integram, si potest, alias non valeret: quia esse integram est conditio necessaria de iure diuino. Omnes. Porro in similibus difficultatib. sufficiet mortalia audire, venialia verò omnia vnico contextu confiteri.

*Confessio
quæ fiat
publica.*

Quid de isto casu. Aduocat curatum infirmus, & dum aduenit, præsentibus multis confitetur publice aliquod peccatum, dicens, vocauit te domine, quia sum recordatus me talia, aut talia egisse, quid aget tunc curatus? Resp. confessionem de necessitate non debere esse secretam, ita Conc. Trid. sess. 14. c. 5. & Suarez tom. 3. disp. 21. sect. 2. assertione 6. cum citatis ibi, ideo eo modo quo infirmus publice confitetur, eodem curatus publice Sacramentum perficiat suis interrogationibus necessarijs, & impositione peniten-

tia.

via. Ego tamen vt conformarem hinc vsui ec-
clesia, qui est Secretam facere confessionem,
& ne affantes scandalizarentur, aut malam
de aliquo existimationem exciperent, intelle-
cto penitente velle confiteri, excluderem om-
nes, & secreto secretam confessionem absol-
uerem.

Quæritur. Quid aget Curatus cum pani-
tente moribundo, qui nolit, præ tedio, vel pro-
pter odium, aut aliud simile, confiteri? Resp.
Blandè primùm omni possibili artificio con-
tur eum lucrari; si omnia cedant irrita, aspe-
rius eum deterreat de vtilitate sua, respectu
maiestatis Dei offensi, etiam si infirmus esset
Imperator, & incussione terroris ob vicinum
Infernum. Benè etiam mihi celsit quadam
die, cum vocatus fuisset ad excipiendam
confessionem cuiusdã infirmi qui paulò post
obiit; Cùm enim non possem eum inducere,
vt rectè confiteretur, interrogauì, scis in
quo statu maneat, & respondente, scio me
malè habere, adieci, Imo cum iam iam mo-
riaris, & pedes posueris in Inferno, propter
peccata, dormis quasi alienum factum aga-
tur. Multa similia a peritis audiui. At pru-
dentia, & ad ista non nisi periclitante omni
spe, & alio remedio deficiente, non apponen-
da manus. Et diligenter perspicito, in quo
consistat tota ratio fundamenti, ex quo iste
nolit confiteri, & ad hoc demoliendum om-

81

Morrens
nolens cõ-
fiteri.

28

Bona præ-
tica pro
obstinato
in morte.

nes artes adhibe. Verbi gratia, Iuuenes amore vitæ agrè se voluntati Dei aptant. Tu hunc amorem discute. Alius amore filiorum, vel vxoris tali malo laborat, cum tamen aliàs de confessione non curaret, tu dissipatorum fundamentum malum, & omnia faciliter benè cedent. Ideo opus est magna charitate, & prudentia, & Deus non deerit. Et si contigerit istum obdurato animo resistere Spiritui Sancto, saltem Curatus videat an possit eum inducere ad actum contritionis maiorem, quam possit. Numquam tamen absoluendus cum cautela, in quantum possum, & indiges, si, cum possit, nullum peccatum confiteatur, vel non confiteatur integrè, quia hoc priuilegium conceditur solum non potenti confiteri, vt dicitur infra num. 86. Et, si iste animo indurato deueniat ad mortem, nunquam Curatus eum deserat, sed omni artificio conetur illum inducere ad saltem eliciendum dictum actum contritionis, maxime ante collationem Extremæ vnctionis, vt vi Sacramenti de attrito fiat contritus, vt dicitur de Extrema vnctione.

82
Nolēs dā
re pacem:

Quæritur. Quid faciendum, cum recen-
ter vulneratus moritur, & inimicus veniam
petit? Resp. Vulneratum hunc debere ex ani-
mo depellere odium, & Curatus, non nisi eo
depulso debet eum audire in confessione. Si
verò inimicus veniam petit, an vulneratus

tenea-

Caput Septimum. 239

teneatur veniam dare, vulgariter (Dar la pace,) & si noluerit dare, an absoluendus? Resp. Azor Inst. 2. lib. 12. cap. 3. quaest. 7. non teneri dare pacem, dummodo ex animo verè deponat odium, & desiderium vindictæ: quia, ait, est difficile, & ferè violentum statim ista præstare. Sed cum eodem cap. dicat dare pacem, esse signum speciale amoris, ad quod non tenetur aliquis, nisi in preparatione animi, & cum si non ostendatur tale signum amoris causet scandalum; Tu vide, an qui sciverit pacem peti, & læsum nolle dare, scandalizetur. At credo tunc Curatum posse hunc absoluere, cum nitatur opinioni dicti doctoris, quod sufficere dicitur, vt in cap. de elect. opinionis. Ideò credo Bonum in tali casu, cum non appareat signum probabile infirmum daturum pacem, melius esse non petere, sed dextro modo parochus curabit non peti, ne alicuius offensionem incurrat, ne si fortè petatur, & ille neget, infirmus cogatur carere necessario remedio penitentiae, quæ sine dubio, ratione scandali, illi neganda videretur, nisi mauis excusare scādalum, eo quod liceat sequi opinionem Azorij. Imo in animaduersionibus 2. partis Conf. Nau. conf. p. fol. 154. refertur quendam Episcopum argutum, eo quod priuaret communionem nolentes dare pacem iuxta sententiam Azor. si autem iste vulneratus fuit aggressor, & aggressus non

habet

habet testes, & ideo malè tractabitur a curia; si iste vulneratus est in periculo mortis cogatur a cōfessario veritatē rei per scripturam publicam, vel saltem per testes, aperire, vt consulat indemnitati aggressi: tenet enim ad damna inde sequentia. Silu. causa q. 8. Quale sine dubio aggresso imminet. Si autem iste vulneratus est citra periculum vitæ, & fuit aggressor, non cogat, quia induceret eū ad rem valde sibi noxiam, quod natura abhorret.

83
In dubio
de restitū.
quid agen-
dum.

Quæritur. Quid aget Curatus, cum vocatur ad infirmum, qui habet casum in quo est dubium super restitutione & interim infirmus moritur, & non datur tempus consulendæ veritatis per libros, vel sapientes? Resp. In dubio non obliget ad restitutionem. Silu. confessor 3. q. 10.

Poterit tamen Curatus obtinere ab hoc pœnitente, vt re benè consulta possit hæredibus restitutionem mandare nomine mortui, nec dicatur confessionem reuelare de Grass. p. p. lib. 1. art. 43. num. 14.

84
Solicitatus
a mala
fœmina

Quæritur. Quid aget Curatus si sollicitatur a mala fœmina? Resp. Millies potius teneri mori, quam vel leuiter Deum offendere, & qui ita instructus accesserit non confundetur, nam Deus non derelinquit sperantes in se. Sed & prudentiæ debentur suæ partes, vide quæ dicuntur nu. 88. Et si Curatus aliquid

simile

simile sibi obuenturum timeret posset non audire confessionem istius fœminæ, nisi socio in decenti distantia constituto. Credo tamen bonum consilium, nam & scio religionem valdè piam ita practicare, numquam mulieres tangere quamuis causa, etiam quantumuis honesta, etiam super vestes, & loca honesta, vt brachia, vt inter loquendum quidam faciunt: Nec admittere ad deosulationem manus grandiusculas, puta supra octauum annum, licet blandiri paruulis sit res eorum, parentibus grata, & quæ Curato amorem conciliet. Præterea a toto genere melius est esse cum fœminis asperum, quam placidum, nam & hoc præcidit viam ad malam consuetudinem. Sed & bonum abstinere a non necessaria locutione cum fœminis, & necessariâ non protrahere vltra sufficientiam.

Pro quo nota Contingit aliquoties personas religiosas, quæ confitentur singulis octo diebus, & fortè sæpius, dum accedunt ad confessionem immorari tantum, quantum sufficeret pro facienda confessione vnus perdit latronis, & dant multum, quod loquantur astantibus. Tu vide an benè hoc cedat, & tollatur ista admiratio. Postquam personam noveris, non audias nisi mortalia, si habet, vel venialia grauiora, reliqua omnia facias verbo generalieas confiteri, quia ita benè confiteatur, & nullus lassatur expectando, & omnis

85

Quomodo tollenda confessiones praxe.

Q admi-

admiratio tollitur, cum ista breuissimè possint præstari. Et si talis pœnitens conquerratur, qua si non planè satisfiat illi, tu doce de veritate, & de, non dicam necessario, sed decenti modo se confitendi.

86

*Infirmi si
ne loque-
ntia an ab-
solvendus.*

Quæritur. Quid agat Curatus vocatus ad infirmum, qui loquelam amisit. Resp. Si ostendit signum doloris, seu desiderium confitendi, sed non valet omnino loqui, audiat confessionem per nutus.

Si hoc non potest, sed tamen ægrè poterit, (iam iam enim moritur,) aperire oculos, stringere manum, pete an doleat de peccatis, & in signum claudat oculos, vel manum tuam stringat, & altero horum faciente, absolue in quantum potes, & ille indiget. Idem agas, si, cum aduenisti, ostendit signum pœnitentiæ tundendo pectus, vel aliud simile, & postea amisit omnem sensum, quia licet *Sot. dist. 18. quæst. 2. artic. 5. colum. 4. circa p. argum. Nauar. cap. 26. num. 28. Vict. de confessione concl. 183. & alij* negent tali dandam absolutionem, tamen cōtraria sententia, quæ affirmat est in praxi tuta. Et *Suarez* tomo 4. disp. 23. sect. 1. num. 5. vocat securam, & exercendam. Certè nulla iniuria fit Sacramento, cum conditio suspendat irreuerentiam, quæ posset fieri, si aliqua esset, Sacramento. Multò magis concedunt omnes posse absolui eum qui dicto aliquo peccato deficit, & confessionem perficere non valet.

de

Caput Septimum. 243

de Graff. parte prima, libro primo, capitulo vigesimo sexto, numero septimo.

Practica bona. Interroga tunc de communioribus statui pœnitentis, per nutus, & renutus excipe confessionem, numerum verò peccatorum per ostensionem digitorum, si fieri potest: si non potest, meliori modo quo potest. Et si facta diligentia possibili videris pœnitentem non posse explicare omnia requisita, absolue a quibus potes, admonito de reficienda integra confessione cum conualuerit.

Quæritur. De isto casu. Fui semel vocatus ad excipiendam confessionem infirmi, qui poterat loqui, sed ægrè, & dicto vno peccato per horam integram, non potui aliud ab eo elicere, ipso me audiente, & præ stupore, vel aliud non respondente? Resp. Si iste verè non potest loqui, nec respondere per nutus, absoluendus cum conditione, In quantum potes, & indiges. Si vero alterutrum potest, & non præstat, non absoluendus: quia non vocatur confessarius, vt diuexetur, sed vt confessionem excipiat. Bonum tamen erit, admonitum de errore inducere ad

87
Casus de
nō respo
dente in
confessio
ne.

Q 2

con-

244 De Pœnitentia

confessionem, quò si aliter nolit agere, & tu illum desere. Verum est tamen, quod si tibi contrarium non constat, tutò potes credere, illum non posse aliud præstare, & hoc credens admoneas de confessione rectè facienda cum conualuerit, & interim absolue cum conditione: cum tamen credis, vel dubitas de morte illius; secus, si contrarium scias quod vix possibile videtur.

89

Quid agendū cū eo cui non possunt imponi quæ veniunt imponenda.

Queritur. Quid si pœnitens dicto aliquo peccato, amittat loquelam, & modum perficiendi confessionem, & Curatus cognoscat illum multa debere restituere, vel quia de illis confessus est, vel quia est publicus vsurarius, aut est in publica excommunicatione, & non possunt imponi, quæ veniunt imponenda, quid agendum, absoluet absque quod aliud imponat, vel an nullatenus absoluet? Resp. Debere absolueri, cum cautela, in quantum possum, & indiges. Tolet. institut. libro quinto, capitulo trigesimo sexto, numero octavo.

Aduertat tamen Curatus, admoneat eum, quod cum conualuerit teneatur de

Caput Septimum. 245

de perficienda confessione, & tunc imponet imponenda. Quòd si postquam conualuerit, nolit vltcrius confiteri, parochus non curet, qui satis est suo munere functus.

Et si antequam confessus iste absoluat verè expiret, & habeat excommunicationem, & Curatus non possit primo ab excommunicatione absolueri, & deinde a peccatis, quid? Resp. Sufficere dicat Absoluo te, intelligendo ab excommunicatione, & peccatis. Candel. de absol. numero quadragesimo septimo. Sed si supersit tempus ob maiorem certitudinem addat, Ab omnibus censuris, consulit Suarez. tom. quinto, disp. decima, sect. secunda, in fine, num. septimo.

Quæritur. Quid de isto casu. Infirmus vocauit Curatum, & dictis multis peccatis, dicit se non posse vltra loqui, an Curatus tunc debeat eum absolueri? Resp. Medina videtur affirmare. Sed videtur dicendum, tunc confessionem per nutus perficiendam; si hoc non potest, & sit probabile superuicturum, non absoluerem, quia de substantia confessionis est, vt con-

90.
Quomodo absol- uendus qui tunc moritur.

91.
Quomodo absol- uendum confessione non integra.

Q 3 fessio

sessio sit integra.

Dubium potest esse, An infirmo dicente se non posse vltcrius loqui, nec valere per nutus confiteri, melius sit absolutionem dare cum conditione, quam negare? Resp. Et in vniuersum melius credo dare, quia conditio suspendit irreuerentiam, si qua possit adesse, nisi Curatus certas rationes habeat infirmitatem non esse periculosam. Quod an sit admittendum in alio a medico valde perito, non facile crediderim.

92

Quid agendū cū eo, qui nō meminit speciei peccati.

Quæritur. Quomodo audienda confessio eius, qui dicit se peccasse mortaliter, sed non meminit speciei? Respon. Sufficere dicat peccavi mortaliter toties, licet non recorder qua peccati specie. Nau. cap. 10. numero septimo, notab. octauo.

Quid de eo qui dubitat scire fecerit necne pecc. mor.

* Aduertendum tamen cum Suarez tomo quarto, disp. vigesima secunda, sect. 9. dub. 3. quod si veniat pro absolutione, qui habet peccatum dubium putat quod dubitat, fecerit necne, tunc non esse absoluendum, nisi addita materia certa; idest confessis alijs peccatis certis, quia ista absolutio sub

con-

conditione sine certa materia debet vitari quantum fieri potest si tamen detur non erit peccatum conditione excusante Suarez ibi.

Quid aget. Curatus si fuerit vocatus ad audiendam confessionem eius, qui est in statu peccati mortalis, an absoluat promittentem exiturum a peccato, vel antequam absoluat debeat ille exiisse è dicto statu mortifero? Resp. Et distingo. Aut est in statu peccati mortalis publico, aut occulto. Et in utroque prius debet exiisse è peccato si potest, quia aliàs male Sacramenta susciperet. Communis. Dic tamen exemplariter.

Qui est in excommunicatione publica vide cap. 5. num. 24. ubi ait. modus.

Qui est in concubinato non absolvatur nisi prius concubina abijciatur, siue concubinitus sit publicus, siue illum sciat vnicus testis. Silu. concubinitus quaest. 2. Si verò concubinitus sit occultus, Silueft. ibi ait non esse absolvendum. Nau. etiam idem ait regulariter faciendum, concedit tamen concurrentibus quatuor causis a se allatis posse absolui. cap. 3. uum. 5. Ponuntur autem istæ causæ infra. Et si vrgeat mors, & desit tempus eiijciendi concubinam publicam, potest absolui, si habet propositum eiijciendi. Tol. Inst. lib. 5. cap. 10. num. 13. concordat etiam cum Nau. in hoc ibi. Practica. In concubinato publico, & occulto eiijciat prius concubinam, si potest, sin pro-

93
Quomodo absoluat. qui est in statu mortali. cap. officij. de Pnit. remiss. tit. 30. ait. multare. durante fraude. n. e. ex. penit. deneganda. ay. ut tenet. J. J. J.

94
Circa concubina-rios quid agendū. cap. quod. Penit. induitur. a. licui. licet ad huc. in peccato moreretur. J.

ponat quamprimum eicere, interim procurret non praticare cum infirmo, si possibile est: Si non est possibile (quod vi x credo dari, cum non videatur probabile, alios defuturos, qui seruiant) ad nihil aliud obligandus: quod tamen non admitterem nisi verè in articulo mortis, & graui morbo. Et si dicti concubinarij moriantur, sunt sepeliendi in Sacro. vide c. 14. Si est Meretrix, si sit periculum recidui, puta quia est in prostibulo, & eam possunt inuisere, qui voluerint, etiam ij, qui cum ea peccauerant, si est in articulo mortis, & ita infirma, vt non possit peccare, poterit absolui stante proposito nō peccandi de cætero: Si est periculum peccandi, non absoluat, iuxta dicta superius.

PRACTICA. Ponas eam in tuto in hospitali vel in domo aliqua honesta, & tunc absolue: si hoc non potest fieri, non finas visitari nisi a personis non suspectis, & absoluas. Et si nec hoc permittitur, quia iam iam spirat, absoluas, quia cum hæc nihil plus præstare possit, non est vltterius vrgenda.

Vsurarius publicus non absoluat, nisi prius restituat, si potest, vel saltem det cautionem, vt dicit. cap. 5. num. 24.

Practica. Si instet mors, & vsurarius habet propositum restituendi, sed tunc non potest Curatus faciat sibi promittere, quòd restituet, & faciat sibi dare licentiam reuelandi factum

ctum

95
Pœnitentia meretricis.

Caput Septimum. 249

Et cum Episcopo, & hoc coram duobus testibus, ne accusetur tanquam fractor sigilli penitentiae. Deinde Episcopi partes erunt cogere cogendum. Si verò vsurarius nihil horum potest praestare, & instet mors, sed solum ostendit signa contritionis, absolvatur cum conditione, si possum, & indiges. Tol. inst. lib. 5. cap. 36. num. 8. Et tunc potest sepeliri in sacro.

Vsurarius verò occultus non absolvendus, nisi prius restituat.

Practica. Induc ad restitutionem, si non potest, confiteatur debitum coram tabellione, & testibus, & det cautionem & tunc absolue. Siluest. usura 9, quaest. 4. num. 5. Si verò nihil horum potest, & mors urgeat, absolvatur, ut est dictum de vsurario publico.

Quando verò vsurarius siue publicus, siue occultus alias restituere promisit, & non praestitit promissum, & nunc habet causam rationabilem, vel non restituendi: vel non restituendi statim, absolvendus est cum proposito hoc praestandi cum poterit. Nauar. cap. 17. num. 59. not. 4.

Si verò peccator est in occasione peccati mortalis, non absolvatur, nisi prius occasionem relinquat. Communis. Nauar. tamen capit. 3. num. 5. Concedit etiam posse absolui occasione non praecisa in quatuor casibus.

Primus est, Quando penitens verè est contritus. Secundus, Quando habet verum propositum

96

*Vsurarius
quomodo
absolvatur
sur.*

97

*Quando
absolvendus
qui
est in
occasione
peccati.*

situm

fitum non redeundi ad peccatum. Tertius, Quando habet propositum semper cauendi. Quartus, Quando adest aliqua causa rationalis non abstinendi ab ea occasione, vt habet, qui peccauit cum cognata, quæ manet in eadem domo, & non potest ab ea separari. Et similes causæ.

98

*Qui se
mel elusit
Cur. an
possit ite-
rum ab-
soluti.*

Quæritur. An qui semel promisit restituere, vel relinquere occasionem, & postea non stat promissis, sit denuo absolueudus? Resp. Concurrentibus, dictis quatuor cõditionibus, semper etiam si millies, posse absolui. Nau. c. & nu. dicto.

99

*Vbi infir-
mi audiē-
di.*

Quæritur. An Curatus omnium infirmorũ confessiones domi excipiat?

Resp. Si verè infirmus non possit adire Ecclesiam, domi excipiendas; si potest, quia idè infirmus discedit a domo longius, quam sit Ecclesia, liberum esse audire, & non audire. Contigit mihi aliquoties vocatum fuisse ab eo, qui tota die vagabatur, credo vt citius expediretur, & ne cogeretur diutius in Ecclesia expectare. Expedit aliquoties non audire, vt discant Sacramenta honorare, maximè rudiores, & magni peccatores, sed & est bonum hos vltimos, & credo melius, quodocunque veniunt, amplecti.

100

*In quo ha-
bitu domi
confess.
audiat.*

Quæritur. In quo habitu Curatus confessiones infirmorum domi excipiat? Resp. Conformet se consuetudini loci scitæ, & probatæ,

& si

Caput Septimum. 251

& si sit corruptela, saltem habeat talaris vestes, vel decentiores, quas poterit.

Quæritur. Quomodo Curatus curabit ne sui infirmi inconfessi moriantur? Resp. Moneat Episcopum, & iussa exequatur. Vigilet semper vt medici, iuxta canones, & bullam Pij V. infirmis confessionem præcipiant, & si defecerint, Episcopum moneat. Vt autem ab illorum imaginatione euellat, si residet, conceptum illum, quo sibi parum conuenire, & multum infirmis nocere asserunt, si de confessione admoneant, hortetur eos, vt tamquam quid certum statuunt, omnes in tertia visitatione, de confessione admonere, & sic fungentur officio suo, & ab infirmis omnis suspicio euelletur, cum viderint tanquam rem ordinariam cum ipsis agi.

101
*Paroch.
quomodo
curabit
suos conf
teri.*

Quæritur. Qualem, & quantam pœnitentiam det Curatus moribundo? Resp. Paruam, quam possit perficere, si iam moritur. Imo etiam nullam, quando videt defuturum tempus ad eam perficiendam. Nauar. c. 26. num. 21. vide sup. num. 55.

102
*Qua pœ
nit. impo.
moribun
do.*

Expedit globulo benedicto, qui largitur indulgentiam inuocanti nomen IESV accommodato infirmo eum ad talem indulgentiam lucrandam, quæ sæpè est plenaria, animare, & instruere. Potest etiam monere infirmum, vt petat a domesticis, pro illo talia, vel talia agat, & per ipsos faciat adimplere pœnitentiã:

Sed

Sed moneat, ne dicant esse pœnitentiam. Potest etiam, si infirmus sit diues, pœnitentiam in eleemosynam commutare. Potest etiam nullam omnino dare, vt est dictum num. 59.

Si verò infirmus creditur superstes futurus, det pœnitentiam, secundum regulas generales doctorum.

103

Cur. impleat pœnit. pro infirmo.

Sed numquid, si Curatus in tali casu daret pœnitentiam congruentem, & ipse postea eã impleret pro infirmo, malè ageret? Tu esto arbitrer.

104

Cur. an recipiat pecuniam pœnit.

Quæritur. An Curatus possit recipere pecuniam pro Missis dicendis, & eleemosyna facienda pro pœnitentia imposita?

Resp. Non omnia quæ licent expedire, licet enim ei recipere, si hoc sit citra scandalũ, & si pecunia spontè a pœnitente offeratur. At si tibi cura de bono nomine, & melius ageres remittere ad alium, etiam si tu alteri largiendam assumeres. Concordat de Graf. par. pri. lib. 1. cap. 31. num. 39.

105

Pœnitentia an possit mutari ab altero confess.

* Quæritur. An pœnitentia imposita a primo confessario possit mutari a secundo, stante iusta causa. Resp. In tota hac quæstione sermo nem esse de pœnitentia punitiua, quia præferuatua dummodo rationabilis, & possibilis numquam mutatur. Igitur in hac re quatuor reperio sententias. Prima est Nauar. cap. 26. num. 12. citatorum ibi. Tol. inst. lib. 3. c. 11. num. 11. posse non reiterata confessione eo-

rundem

rundem peccatorum. Sed Suarez vt infra num. 8. vult hunc modum esse impossibilem, & illicitum.

Secunda est Silu. confess. p. q. 27. & citandorum à Candelab. de satisfactione num. 36. & seqq. Sot. dist. 20. q. 2. art. 3. qui vult superiorem posse mutare pœnitentiam datam ab inferiori, sed non æqualem datam ab æquali; & hoc vult faciendum, iterata confessione eorundem peccatorum.

Tertia est Henriq. de pœn. lib. 2. cap. 22. num. 1. qui concedit commutationem prædictam absque reiteratione confessionis eorundem peccatorum, vt Nau. & Tol. Sed tamen in confessione aliorum peccatorum, & num. 4. addit virum pium, & doctum de confessarij consilio posse sibi mutare.

Quarta est Suarez to. 4. disp. 38. sect. 10. qui concordat Soto; sed addit hoc agendum in pœnitentia data tam ab æquali, quàm ab inferiore, & superiore. super peccata non reseruata, & etiam commutationem pœnitentiæ peccatorum reseruatorum: dummodo superior non reseruauerit sibi talem commutationem: & dummodo necessitas vel utilitas ita exoptulent; puta quia recursus ad superiorem difficilis; & vrget moralis necessitas, quæ quanta debeat esse, vt excuset, relictum prudētī. Talem Suarez ibi existimat eam, per quam Episcopus vel superior potest in ordinarijs

narijs præceptis Ecclesiæ dispensare.

PRACITICA. Si eueniat pœnitentia commutanda, quæ sit data clauē errante, vel quæ fuit iusta, cum data fuit; sed postea pœnitens factus est impotens ad eam implendam; vel superuenit causa eum excusans implere, Curatus declaret talem pœnitentiam non obligare, ex Suarez ibi. Et vt pœnitens consolatus recedat, aliqua vel ex impositis, vel alia, proponat exequenda, quæ tamen non obligabunt, nisi ad modum consilij; idest citra mortale: cum aliàs pœnitentia secundum communitatem ex suo genere obliget ad mortale, licet Caiet. Satisf. neget. Si autem veniat habens pœnitentiam quam potest implere, sed cum difficultate, si difficultas est superabilis non mutet, si est dubium de superabilitate, commutet dispensando in eo, quod deest illi de iustitia; iuxta dicta cap. 12. num. 25. & hoc iuxta opinionem Tolet. & Nauar. & inter causas excusantes erit periculum malè implendi primam pœnitentiam; fragilitas pœnitentis; occupatio primi confessarij, absentia, censura, vel similes. Henriq. vbi supra.

106
Quomodo sit commutanda pœnit.

Quæritur. Quomodo commutanda pœnitentia, cum per iustam causam commutatur. Resp. Possē commutari iuxta aliquam ex supradictis quatuor sententijs; e quibus quartam credo rationabiliorem, & tunc potest augeri, minui, vel etiam ad libitum tolli; si

pœ-

Caput Septimum. 255

poenitentis dispositio ita exigat, vel lucratus fuerit indulgentiam. Suarez ibi, adde vel lucranda sit indulgentia.

Quæritur. Intra quantum tempus a confessione poenitentia mutanda absque confessionis reiteratione. Resp. Sot. d. 20. q. 2. ar. 3. velle intra tres dies recurrente poenitente: alij docent intra octo dies. Cand. de satisf. nu. 36. extendit ad plures. Suarez ibi. nu. 4. ait, si intra tempus adeo breue fiet, vt mortaliter possit existimari idem iudicium præsens: præsertim si confessarius causam memoriæ retinet, & subest causa rationalis prædictæ commutationi. Duo possumus in hac re considerare. Primum est conueniens impositio poenitentiae, & ad hoc requiritur memoria peccatorum auditorum. secundum est absolutio poenitentiae, seu perficere Sacramentum sua absoluteione; ita vt quoad hoc dicatur perfectum, cum accesserit absolutio, & ad hoc non requiritur certum tempus. Nam in confessione generali, quæ potest durare per multos dies rite datur absolutio in ultimo, & omnes conueniunt. Ideo ad quæstionem dicitur, durante memoria peccatorum auditorum, semper posse commutari poenitentiam.

107

*Distantia
commut.
poenit. a
confessione
facta.*

COMMUNIONE

CAP. OCTAVVM.

De Communione in genere.

1
Nō recon-
ciliat ad
altare.

Curatus communicandum non recō-
ciliat ad altere, quia sub prætextu
brevis reconciliationis, potest se
præsentare pœnitens excommuni-
catus, vel irretitus magnis peccatis, a quib.
fortè nequit absolui, vel qui indigeat magna
discussione, vel qui debeat repetere multas,
& magnas confessiones, a quibus Curatus
aut vix, aut malè se explicabit. Et quid tunc
agendum cum nequit absolui, & si non com-
municet, generetur scandalum, vel saltem ad-
miratio. vide cap. 7. nu. 43.

2
Nō finat
dare ma-
strum ori.

Non patiaturs statim a communionem, nec
mares, nec fœminas admouere manum, vel
sudariolum ori, ne fortè extrahant commu-
nionem ad superstitiones, aut incantationes,
maximè si in loco sint strigæ, vel superstitiones
regnent. Ideò de hoc prius admoneat
populum. Et si aliquos in hoc peccantes vi-
derit, bellè, & appositè redactos in parte,
quasi

quasi secretum aliquod communicaturus, videat quare manum ori admouerint. Publicè *Instruat*
 tamen numquam hoc agat, ne infamet; sed & *suos de*
 vt sui decenti habitu, & gestu, & situ corporis *modo cõ-*
 communicent, eos omnia exactè doceat. Benè *munican-*
 eueniet, si cum primò *di.* communicantibus hoc
 egerit, maximè pueris.

Si particula ceciderit in terra, locus rada- 4
 tur, quantum satis est. Intellige quanta est su- *Si part. ce*
 perficies terræ tactæ, & rasum deijciatur in- *cid.*
 Sacrarium. Si ceciderit in tabula, eodem mo-
 do fiat: Si in panno profano lauetur ter, & ab-
 lutio reponatur in Sacrarium: aliqui dicunt,
 locus scindatur, & comburatur. At hoc fit si
 ceciderit de sanguine: Si ceciderit in panno
 Sacro, puta super manicas camisi, sufficet la-
 uetur, & fiat vt supra, absq; scissione rubr.
 Miss. de defectibus in ministerio occurrenti-
 bus. Si laicus præueniens Sacerdotem, parti-
 culam sustulerit è terra, credo lauare debere
 manus ablutione demissa in sacrarium pro-
 pter eandem rationem. Sacerdos tamen quã-
 tum potest prohibeat ab illo eam tangi.

Communio non benè datur cum sola Pyxi- *Modus*
 de, quia semper fragmenta cadunt, quæ si non *comms.*
 excipiantur a patena retenta inter indicem,
 & medium digitum sinistrae manus, cadunt
 insensibiliter in terram, etiamsi particulas di-
 ligenter a minutissimis fragmentis purgaue-
 ris antè consecrationem. Applica patenam &

R expe-

experientia veritatem docebit. Saltem in magnis communionibus .

Nec tutum est custodiam esse multum repletam, propter periculum, ne particulae, in eis tractandis, cadant . Item nec tutum communicare particulis positis super patenam, quia potest fieri, ut eas tantum appropinques communicando ut ille sola respiratione possit eas e patena deijcere. Nec bonum est, dum communicas particulas digitis tenere in maiori parte illius, quia cum communicaueris necesse erit tangere os communicandi, & perconsequens vix euades, quin digitos madesfacias, ex quo postea magnum incommodum senties, alijs particulis haerentibus digitis, & aegre se auellentibus . Igitur particulae tantum digitis acciperem, quantum sufficeret ad eam tractandam. ne caderent. Et sic tota Sacramenti administratio euadet munda . Caue inter communicandum, ne porrecta particula, digitos, quasi sic mundaturus, tergas dentibus, vel ori communicati, quia scrupulus est, & indecentia, & in faeminis habet nescio quid mali .

Quaeritur . Quomodo particulae sint in Pyxide conseruandae? Resp. Conforma te iustae consuetudini loci . Vidi conseruari in parte corporalis posita in pyxide, & vidi in nuda pyxide, & hoc communius, & tutius, quia cum particulae renouantur, imminet magnum peri-

6
Partic.
quomodo
conser. in
pyxide.

periculum in purgando dicto corporali, ne fragmenta longè extra altare resiliant, propter qualitatem corporalis, quam ab amicto contrahit.

Quæritur. Quanta debeat esse particula?

Resp. Decens, non nimis parua, aut magna, iuxta aliorum consuetudinem, vel secundum Episcopi præscriptum.

⁷
Partic.
quanta
debeat es-
se.

DE COMMVNIONE Sanorum.

Quæritur. Quibus sit communio deneganda? Vide c. 5. nu. 13.

Quæritur. An Curatus omni hora diei possit sanum communicare? Resp. Posse nullo enim iure, aut consuetudine, ait Azor, prohibetur communicare ieiunum omni hora.

⁸
Hora cõ-
candi.

Congruentior tamen est hora, qua celebratur, quæ est vsque ad meridiem. Angel. Euch. 3. quæst. 5. Silue. Euch. 3. q. 15. num. 5. Azor. Inst. 1. par. lib. 10. cap. 25. quæst. 8. Candelab. de Euch. num. 49. Obserua constitutiones tui Episcopi, & consuetudinem probatam loci, meretrices vero quæ sint, vide num. 28.

An Curatus teneatur dare communionem toties quoties petitur. Vide cap. 5. nu. 7.

Quæritur. Quis sit communicandus, vel

R 2 non?

9
 Quis cō-
 cendus.

non? Resp. Amens a natiuitate non communi-
 catur. Omnes.

Amens habens lucida interualla communi-
 catur, si dum esset sanæ mentis eam petijt, &
 non sit periculum irreuerentiæ. Communi-
 ter sufficiet dare in Paschate, citra dictum pe-
 riculum.

Semifatuus, idest, qui habet debilem vsu-
 m rationis, citra irreuerentiam, communicetur
 in Paschate, & non frequentius.

Dæmoniachus citra irreuerentiam commu-
 nicetur.

Puer habens vsu-
 m rationis, sed maiorem,
 quam requirat confessio, communicetur.
 Quando adsit dictus vsus rationis vide c. 7. n.
 36. Puerum tamen qui numquam communi-
 cavit, non vrgeat Curatus, vt statim commu-
 nicet, sed si idoneum iudicauerit, iubeat in se-
 quenti Pascha communicare. Silu. Euch. 3. q.
 5. Sot. dist. 2. q. 1. art. 9.

10
 Puer qñ
 comunen.
 atqñ si du-
 biterur de
 vsu ra-
 tionis.

In dubio tamen de sufficienti discretione
 in morte expedit communicare, vt etiam in
 iubileo. Quod etiam placet Nauarr. c. 21. nu.
 57. Licet etiam concedat posse differre com-
 munionem vsque ad tempus, in quo, si benè
 valeret communicaret.

* Suarez verò tom. 3. q. 80. disp. 70. sect. 1.
 in fine, vult cum puer est capax confessionis
 sub præcepto, hunc puerum Curatum debere
 cōficare: non verò esse consilium, vt vult Nau.

Et

Et si puer absque examine Curati præsen-
ret se linteo altaris? Ego nõ communicarem,
quia, cum Curatus sit administrator Sacra-
menti tenetur benè administrare, & hoc præ-
stare non potest, nisi suscipientem cognoscat
per examen. Verum est tamen, quòd si puer
dixerit se mitti a confessario idoneo, poterit
Curatus credere digne admissum. Remedium
erit.

Si Curatus, quando paræcios suos descri-
bit dixerit pueris, qui de proximo videntur
communicandi, non accedant ad altare, an-
tequam de illorum idoneitate viderit. Prima
vice, qua admittit puerum, doceat eum dili-
genter de tota re vt benè assuescat bonæ com-
munioni, & in hoc sit valdè diligens, quia ma-
gnam rem præstat.

De adultis verò nullo impedimento deten-
tis dic, quod Curatus a nimia communione,
poterit arcere eum, qui diebus singulis, vel
ternis eam petit, nisi constet de illius boni-
tate.

In dubio tamen, melius est dare, quam
negare.

* Porrò quoad istam frequentiam multi
multa dicunt; In hoc omnes conueniunt rem
totam relictam esse prudentiæ admittentis.
Vt autem innoxie accipiatur, sufficit consciën-
tia a mortali purgata. Vt vero cū vbere fru-
ctu, magna præparatio per orationem

262 De Communione

& exercitium virtutum .

*Communi-
candū
singulo o-
ctavo die.*

Communiter singulo octavo die decenter, & sufficienter sumitur. Ita prudentes, & experti in hac materia, & communis vsus Ecclesiæ declarat; propter venialia verò, vel quia homo non sentiat feruorem deuotionis, & charitatis, non est omittenda; quia non est exiguus fructus; quod homini in magnis peccatis impediatur consensum, & in minimis sensum minuat. Ex Suarez tom. 3. quæst. 80. disp. 69. sect. 4. concl. 3. Ideo Curatus sanctè aget, si in sua cura sensim introduxerit frequentiam Communionis. Videbitur enim quodammodo habere populum iuxta faciem Ecclesiarū melius sensientium vt per totum orbem terrarum in multis locis est videre. Vt autem hoc agat honesto aliquo colore, propter ista irridentes, introducat in sua cura aliquam societatem puta Rosarij, vel aliam; & occasione lucrandarum indulgentiarum; (quæ cū confessione, & communionem vt plurimum consequuntur) hortetur ad illas consequendas, & verè in magnum decus Curati redundat; videre suum Curatum in festis occupatum administratione pœnitentiæ, & communionis.

Eodem die verò numquam eundem bis communicet.

*Vili non
arcedi a
commun.*

Omni alio adulto, quantumuis vile exercitium tractanti, vt carnifici, triremium castigatori,

gatori, & similibus, dummodo sint extra statum peccati non est neganda commun. Candel. de commun. nu. 60.

Quæritur. An Curatus, qui manè sacrificauit, possit postea, quando aliter non saluatur honor Eucharistiæ, puta quia hæreticus, vel alius infidelis urbem inuadit, & timet conculcandam hostiam, an possit eadem die, eam sumere, & ita bis communicare? Resp. Et credo posse, etiamsi nõ sit ieiunus, quia præceptum de honorando Deo est iuris diuini, & de non communicando bis eadem die, est iuris humani, & ita præualet dignius, quod est diuinum; deducitur etiam ex rub. Missal. de defectu intentionis in casu simili. Azor inst. 1. p. lib. 10. c. 33. q. 7.

12
Curat. quæ
bis commu-
nicet.

Quæritur. Si veniat quis communicandus siue sanus, siue infirmus, & non adsit particula, quid agat Curatus? Resp. Consecret si est ieiunus celebrando, & communicet; si hoc illi eueniat dum celebrat, & non est in tempore in quo possit particulam consecrare, det partem hostiæ consecratæ, Silu. Euch. 2. q. 10. not. 7. Dum tamen possit consecrare particulam, nunquam det partem hostiæ, sed particulam, consecret, quia ita vsus vniuersalis ecclesiæ.

13
Cui des
partic.

Quæritur. An Curatus possit consecrare, stante aliqua necessitate, vt communicandi infirmum, vel alia simili, absq; quod celebret?

14
An Cur.
consecr.
absq; cele-
brat.

In hoc duas esse sententias : Prima affirmat, & est Maior. citati a Candelab. de Sacramen. Euch. num. 55. & Sot. dist. 12. q. 1. art. 4. casu primo. Alia negat. & est canonis cap. Comperimus de consecrat. dist. 5. Nau. c. 21. n. 53. Candelab. ibi. & est communis, & vera.

15
An communicandus, ad tollendum scandalū.

Quæritur. An Curatus teneatur communicare eum, qui, si non communicat, credibile est scandalum euenturum, vel dandam admirationem. vide cap. 7. num. 43.

16
An excusetur communicare ob tinnorem.

Quæritur. An Curatus excusetur a communicando illo, qui de iure non potest communicari, puta publicus excommunicatus, aut peccator, si minetur atrociam, ni communitur? Resp. Non excusari, sed potius debere, millies mori vide c. 7. n. 41.

17
An communicandus accedens cum vanitatibus.

Quæritur. An Curatus communicet accedentem cum vanitatibus, puta cum cincinnis, ciuffi, & similibus? Resp. Si secretò potest hortari ad eos deponendos, hortetur, si non potest, communicet, quia ista è suo genere non sunt plusquam venialis culpæ signa, & communicatio negatur soli peccatori publico; sed si signa mortalis culpæ clara, & per nullam tergiversationem possibilis celari, est neganda communicatio. Communis, vide c. 7. num. 3.

18
Ignotum communicandi.

Quæritur. An Curatus admittat ignotum ad communionem? Resp. Curatum non posse alienum communicare, nec in Paschate, nec extra, nisi sub spe legitimæ ratihabitionis, de qua

qua dictum est capit. 7. num. 10. Tol. Inst. lib. 2. cap. 28. num. 2. Caiet. communionis minister. Aliter agens mortaliter peccat. Suarez tomo 33. disp. 72. Sect. 2. Poterit tamen communicare in casibus, in quibus etiam potest alienum absolueret, per dicta cap 7. num. 5. & sequentibus. In Paschate verò omnino non communicet eos, qui possunt adire vicinam, suam parochiam; quia omnes tunc tenentur in ea communionem recipere. Communis. Si tamen Curatus nesciens esse suum, sed credens suum communicet, non peccat: sicuti non peccaret, si communicaret sub ratihabitione Nau. c. 21. nu. 52. quam tamen non admitterem in Paschate, nisi valde urgentem, & probabile. Sciens verò esse non suum, & comunicans absque ratihabitione valida, credo mortaliter peccare quia in re seria, & graui delinquit. Credo tamè quod posset excusari à mortali, si rationabiliter crederet, illū tūc ex deuotione communicare, deinde in propria parochia satisfacturum præcepto ecclesiæ infra tempus legitimum. iuxta dicta c. 7. nu. 8. & sequentibus.

Quæritur. An Curatus post administrationem communionis teneatur lauare digitos, ita vt ea lotio seruiat pro ablutione comunicati.

Respond. Ita esse vniuersalem consuetudinem, à qua non est facile recedendum. Si ta-

19

*An comunicati
digitos lauet
ita, vt lotio
seruiat pro
ablutione
comunicati.*

men

men communicet aliquis , qui nolit ablutio-
nem, sufficet digitos mūdare abstergēdo eos
purificatorio, sicut etiam sufficet, dum Cura-
tus aliqua rationabili causa tetigerit corpus
Christi quia illa ablutio non est necessaria. Si
tamen vinum, vel aqua in qua fuerint digiti
abluti supererunt in communionem, deijcienda
sunt in Sacrarium. Et quia sæpè abstemij cō-
municant, bonum erit præbere vinum, & a-
quam, vt pro libito vtantur. Sed & si Curatus
pro maiori mundicia habuerit vas pro puri-
ficatione digitorum, quem nemini porrigat,
& aliud vas pro communicatis optimè aget,
maximè si communicandi sunt nobiliores,
vel ciuiliores. Et si communicauerit perso-
nam, quæ alijs fit horrore, quales sunt carni-
fex, & habens lepram, vel cancrum, vas quo
isti sunt vsi, non porrigat alijs, ne turbentur,
sed frangat, vel pro vsu eorundem alia vice re-
ponat. Præterea in ablutione digitorum be-
nè aduertat antequam abluat, ne fragmenta
parua hæreant, quia si ea in ablutione deiece-
rit, magnum sacrilegium committet, vel dum
deijciuntur in Sacrarium, si superfuerint, vel
dum assumentur, à iam communicato, quia
esset eundem bis communicare.

DE COMMVNIONE Infirmorum.

Quæritur. An Curatus communicabit infirmum, per modum Viatici omni hora? Resp. Communicabit, etiam, non ieiunum. Omnes. Adde sit hora, siue diei, siue noctis, dummodo non communicauerit per octo dies antè, tunc enim communio illa sufficeret. Sot. d. 12. q. 1. art. 11. col. & media ante finem. Si tamen de nouo voluerit communicare non erit peccatum. Et tunc Curatus rectè communicabit si infirmitas fuerit periculosa in qua non est dandus locus scrupuli. Peritus autem, siue medicus iudicabit, & in absentia Medici Curatus.

Practica. Si medicus iudicauerit morbum periculosum vel Curatus bonis rationibus in absentia medici, & infirmus non credatur futurus viuus mane sequenti, vel si fuerit viuus, non futurus sanæ mentis, sed phreneticus, cõmunicet etiam non ieiunum, & etiam de nocte; nam nec scrupulis cedendum, nec præcipitandum. Fuge tamen nouitates pro proesse: quomodo verò de nocte sit ferenda communio vide cap. 5. num. 39. An vero curatus teneatur dare viaticum infirmo vide cap. 5. num. 2.

Quæritur. An in eadem infirmitate, pos-

20
Qua hora communicandus infirmus

21

An communicandum sæpius in eadem infirmitate.

possit sæpius communicatio dari.

Resp. Possit semel per modum viatici, alia vice communionem ordinariam, non tamen hoc faciendum quotidie.

Sed si saltem transferint ab ultima communionem sex dies. Tab. Communicare nu. 54. Spirituales verò, & Ecclesiastici, quare non poterunt etiam sæpius, cum si sani essent, etiam sæpius communicarent.

22

An infirmus semper possit communicari non ieiunus.

Quæritur. An quando pluries in eadem infirmitate communicatio porrigitur, possit dari non ieiunus? Resp. Aliquos distinguere, inter communionem per modum viatici, & communionem ordinariam. Primam videntur vel le dandam semel solum infirmo etiam non ieiunus, Aliam eidem infirmo non dandam nisi ieiunus, ita potest deduci, licet agrè, ex Armil. communicatio. §. 18, in fine. Alij indistinctè dicunt, utramque posse dari infirmo etiam non ieiunus, quod tamen intelligendum crediderim, cum commodè non possit eidem ieiunus dari: ita tenet Armil. ibi. Tab. communicatio §. 48. Tol. Inst. lib. 6. cap. 15. nu. 4. Rituale Pauli V. vult dandam semel non ieiunus, & si sæpius detur, dandam semper ieiunus. hoc tenet.

23

Cur. an seipsum communicare.

Quæritur. An Curatus in loco ubi est solus, possit in articulo mortis, in peste, & alia necessitate seipsum communicare? Resp. Possit, etiã si nō sit dum sit ieiunus, dummodo sit contritus etiã si sit excommunicatus, sed debet uti sto

la, & superpelliceo, quia ita necessarium de
præcepto Ecclesiæ, in tractante Eucharistiã,
vt iste, & etiam ad hoc poterit celebrare. Ca-
ier. communionis minister.

* Queritur, An Curatus sanus possit etiam
seipsum communicare? Resp. Suarez Tom. 3.
quæst. 82. sect. 3. disp. 72. posse citra scandalũ:
tamen quia non est res visitata de facili fieri
non debet. Sed quod dixerat Suarez de sacer-
dote, concedit etiam laico in necessitate ex-
trema mortis, & in absentia Sacerdotis, & af-
fert exemplum Reginae Scotiæ, quæ se ita cõ-
municauit, dum statim esset occidenda: quod
tamen factum ait forsitan de summi Pontifi-
cis licentia processisse. Certe contrarius est
canon peruenit. de consec. dist. 2. & Conc. Re-
mensi. Sed supra canonem, & Conc. est Papa.

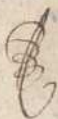
Queritur. An Curatus pro communicando
infirmo possit non ieiunus celebrare? Resp.
Non posse. Siluest. Euch 3. quæst. 6. Sot. distin.
12. quæst. 1. artic. 8. 7. argu. Azor. pri. p. lib. 10.
cap. 30. quæst. 2. vlt. quares.

Quis modus cõmunicandi infirmus? Resp.
Et dico videndum Rituale. Obserua consue-
tudinem probatam loci. In locis montuosis,
quando communio est ferenda valdè longè,
& per loca cænosa, in quibusdam locis defer-
tur in vase decenti in bursa serica honesta col-
lo appensa, ne si contingat Sacerdotem cade-
re particulæ effundantur in terram.

Ablu-

24

An sacer-
dos possit
seipsum
communi-
care & e-
tiam lai-
cus.

25

An Cur.
non ieiun-
us celeb.

26

Quomo-
do com-
munic.

Ablutionem totam sumat infirmus, si superfit aliquid deijciatur in Sacrarium, vel in ignem, ne asseruatum superstitioni deseruiat. Poterit autem ablutio sumi in vase profano, vt communiter fit, & in vase per Ecclesiam, deputato. Obserua consuetudinem legitimam loci.

27

Communicatus, qui statim moritur.

Quæritur. Quid aget Curatus, si infirmus statim a communionem moriatur, & vix partem deglutierit? Resp. Si deglutit, nihil agendum, etiam si infirmus statim moriatur, & Sot. distin. 1. 2. quæst. 1. art. 1. col. & media antè finem, refert de quodam, qui statim a communionem mortuus est, & nihil aliud de communionem meminit. At si communio post mortem appareret in ore mortui, debet extrahi, & reponi in tabernaculo, quoad species Sacramentales confumentur. Si nescitur an deglutierit, & non appareat, credendum est deglutierit.

Porrò ante communionem Curatus consideret, an infirmus saltem sit superuicturus ad horam, quod est facile factu, & quod medicus arbitrabitur, vel poterit iudicari ex signis viuacitatis infirmi, & non communicet, nisi saltem speretur species Sacramentales digerendas fore: quod tamen non intelligas de necessitate Sacramenti; cum sufficiat eas deglutierit, nam tunc confertur gratia; sed intelligas de decencia, & honore tanti Sacramenti, a simili

mili concordat de Graff. p. p. lib. 1. cap. 13. nu. 83. propter eandem rationem. Nau. tom. 2. conc. tit. de pœn. & remiss. conf. 40. q. 2. num. 12. idem habet. Sed & in dubio de ista superuuentia, credo melius communicare: ratio est, quia nihil repugnat, vt ex dictis apparet.

Quæritur. Si communicandus sit infirmus, & particulæ defint, qua hora poterunt consecrari, & per consequens celebrari Missa?

Resp. Duplicem esse terminum pro celebratione. Primum a parte antè, & secundum à parte post, & vtrumq; includi ab aurora quod est, quando apparent signa orientis solis, vsq; ad meridiem inclusiuè. S. Th. 3. p. q. 83. art. 2. ad 4. Angel. Missa q. 41. Sil. Missæ p. q. 6. Rosel. Missa num. 2. Sot. dist. 13. quæst. 2. art. 2. Nau. cap. 25. num. 85. Azor. pri. par. lib. 10. cap. 25. quæst. 1. Tol. Inst. l. 2. c. 1. nu. 8. Pro meridie vero intellige horam, in qua rite pulsatur Ave Maria, sic interpretate vniuersali cõfuetudine, imo & post meridiem posse celebrari per totum tempus vsque ad nonam, quæ secundum horologia erit vsq; ad tertiam horam ante noctem, affirmat Nauarr. cap. 25. num. 85. tract. de orat. 21. num. 31. & Miscell. de orat. 76. Sed confutatur a Francolino citato ab Azor cap. dicto quæst. 2. & Tol. loco dicto, eò quòd contra. Nauar sit vsus vniuersalis Ecclesiæ, qui habet vim legis. Igitur iuxta communem, à parte ante, sine di-

28

Qua hora possint consecrari partic. pro infirmo.

ta causa, omnes poterūt celebrare, ab auro-
 ra, quod est iuxta Suarez tom. 3. disp. 80. sect.
 4. per horam, & mediam antè solis ortum,
 id est antequam appareat substantia Solis:
 imo Azor ibi. quæst. 6. addit, posse etiam ante
 uerti dictum tempus per tantam partem, quæ
 sit minor tertia parte horæ: At Suarez ibi cō-
 cedit posse anteuerti tantum, vt Missa finia-
 tur in principio auroræ. Pro communicando
 verò infirmo quantū poterit præueniri? Azor
 cap. dicto quæst. 7. concedit quidem posse, non
 multum ante dictum tempus, de consensu su-
 perioris si adsit, sin, de proprio consilio: Sed
 non declarat per quantum tempus. Salua su-
 periorum censura, videtur dicendum, id lice-
 re per horam, quia, & multi habent priuile-
 gium à Papa celebrandi tali tempore, maxi-
 mè si mors vrgeat, & deuotio infirmi, vel sal-
 tem, quod videtur tutius, licere per mediam
 horam, eò quod tale tempus sit modicum.
 An etiam post meridiem pro eadem causa,
 possit post horam celebrari, credo, propter
 eandem rationem, salua semper licentia Supe-
 rioris, si possit obtineri, qui in hoc citra du-
 bium poterit declarare, & dispensare, si di-
 spensatione, sit opus.

* Igitur pro communicando infirmo, vt ex
 dictis constat poterit dici Missa per tres ho-
 ras excepto medio quadrante ante solis or-
 tum.

Si autem pergas quærere qua hora Sol oriatur? Resp. Ex tabulis Astronomicis quæ inter se sunt variæ, non posse aliquid certi statui. Itaque communiori peritorum sententiæ standum.

* Tutè verò poteris sequi regulam Missalis Pij. V. positam ad calcem singulorum mensiu, in qua declaratur ortus solis, pro singulis diebus vniuscuiusque mensis.

Quæritur. An anticipatio, & postpositio de quib. est dictum supra, sint faciendæ pro omnibus infirmitatibus, vel pro quibus? Resp. Non pro omnibus, sed pro illis, in quibus commodè æger non potest expectare horam solitam, necessitate concedente anticipationem vel postpositionem dictam. 29

Quæritur. In quibus infirmitatibus Curatus communionem negabit? Resp. In omnibus Quibus infirmitatibus communionem neganda. 30
 impedientibus, vel sumptionem Sacramenti, vel eius reuerentiam quæ erunt illæ, in quibus est periculum vomitus, seu expuitionis, & quod particula non possit deglutiri, tales sunt. Angina vulgariter dicta; schirantia, tussis vehemēs, phrenesis cum furore, & similia. At ne credas dicenti tussim alia via venire, puta à pulmone, & alia, particulam descendere ad stomachum, quasi concludere volens, nullam tussim posse impedire communionem; quia, & si assumptum sit verum, tamen experientia clarè constat, vehementiam tussis nõ

posse cohiberi, & causare vomitum.

At si dubium sit Curato infirmum aliquam irreuerentiam commissurum, ponat se in tuto, & non communicet, ne exponat se periculo irreuerentiæ. In tussi verò, quæ rarò aggreditur, & quam infirmus ad libitum potest reprimere, communica, quia cessat ratio periculi, & irreuerentiæ; In omni tamen casu, quo infirmus impediatur communicare, inducendus est ad spirituales communionem, ut Sacramenti sine non frustretur. Ideò nota bonã Practicam. Cum communicandus est infirmus, antequam afferas communionem, vide an sit sanæ mentis, ut dicitur num. sequenti.

Vide præterea an habeat tussim, & age, ut proximè est dictum: Idem agas si patiatu vomitum. Præterea numquam communices in die, quo infirmus medicinam accepit, propter periculum vomitus. Vix enim ab eo tales immunes euadunt. Si autem infirmus communionem euomat, vide Rubr. Missal. & Summas, præcipuè Sil. Euch. 2. quæst. 9. not. 4.

Quæritur. Si phreneticus ante infirmitatē christianè vixit, & ostendit deuotionem ad Eucharistiã, sed in infirmitate factus est phreneticus, & non potuit confiteri, an saltem comunicandus in morte, etiamsi non confessus? Resp. Sot. dist. 12. quæst. 1. art. 9. conclus. 3. affirmare, licet ostenderit dictam deuotionem, etiam

31
An phreneticus non confessus comunicandus.

etiam multo antè, etiam ad annum, modò nò fit periculum irreuerentiæ.

Quid autem, infirmus erat quidem phreneticus, sed per interstitia habebat etiam lucida interualla, & sæpè postulatus à Curato ad confitenda peccata, numquam potuit induci, ita vt remaneret dubium, an dictus infirmus esset phreneticus, an nollet respondere, quid agendum? Resp. Si infirmus erat aliàs bonæ existimationis, non potest credi nisi phreneticus, cum nemo sit censendus suæ salutis immemor, & ideo si non est periculum irreuerentiæ, est communicandus; Si verò erat malæ famæ, non est communicandus, quia non est Sacramenti capax.

Sed si phreneticus iste non confessus, dubius autem an etiam habeat lucida interualla, maneat vt stupidus, an tunc fit communicandus? Resp. Si probabiliter timetur periculum irreuerentiæ, non est communicandus. Credo autem probabiliter iudicari, posse communicare, si sumit quæ porriguntur, sine expuitione, vel difficultate. Porrò in dubio melius est sequi partem tutiorem, vt est dictum num. 30. Contigit mihi hic casus. Communi caui infirmum petentem communionem in phrenesi absque furore, & habentem lucida interualla, benè particulam accepit, deinde ei dum porrigetur ablutio dentibus fregit vitreum poculum, & cepit fragmenta mande-

32

De dubio
an sit
phreneti-
cus.

re, quid agendum erat? Si mittebas digitum in os, vt videres an particulam deglutiuiſſet, periculum erat, ne morderet: ſi hoc non agebas, periculum erat expueret eam cum vitro. Ita actum. Vi apertum os, & viſo particulam deſcendiſſe, interpoſitum eſt denticulis tantū ligni, quod ſaluaret digitum ne morderetur, & illo immiſſo fragmenta ſunt extracta. Ideo in phreſi, licet omnes dicant, quando ceſſat periculum irreuerentiæ poſſe communionem dari. *Silv. communio 3. quaſt. 5. not. 9. & omnes, tamen cum non poſſit determinari, an tale periculum ceſſet, tutius, eſt numquam communicare.*

Quid ſi euenerit dictus caſus, & ſtante adhuc particula in ore, vitrum manderetur, & periculum eſſet, ne vna cum particula deglutendum foret, & infirmus inde læderetur? Ego facerem vt eſt dictum, extracta prius particula, deinde extracto vitro, eadem eundem communicarem, at fortè eſſet melius non communicare propter periculum alicuius irreuerentiæ.

An decentia, vel immundicia loci, fatore, & alia quantauis indecentia, non eſt neganda communio, eſt tamen hortandus ad decentiorem præparationem, propter Sacramenti reuerentiam.

Stante verò quantauiſ paupertate infirmi, immundicia loci, fatore, & alia quantauis indecentia, non eſt neganda communio, eſt tamen hortandus ad decentiorem præparationem, propter Sacramenti reuerentiam.

Quæritur. Quid agendum cum communicandus ſit infirmus in magna incommoditate,

te,

te,puta quia est tam pauper, vt non habeat mensam, scabellum, aut aliud simile in quo reponendum sit Sacramentum dum reliqua peraguntur; Vel si quid habet, sit illud tam inutile puta quia fractum, vel tam debile, quod periculum sit, vt cadat Sacramentum, si in eo reponatur? Resp. Me numquam in tali casu deponere Sacramentum, sed tenere cum collo appensum in sua bursa serica decenti, & interim lego legenda, & peragenda perficio. Cæterum in reponendo Sacramentum, dum aguntur agenda, obserua consuetudinem legitimam loci.

33
Quid agendum in magna incomod.

Sed nota, quod si possis antè quàm afferas Sacramentum, reconciliare infirmum, reconcilies propter dicta, num. 1. Si non vales aliter agere, puta quia infirmus multum ab Ecclesia distat, obserua consuetudinem loci die melius, Rituali Pauli V.

Quæritur. An peste infecti sint communicandi, & quomodo? Resp. Possè communicari, quia nullibi prohibitum, & si non communicantur propter periculum, ne inficiant, non credo rationabile, rationabilius est enim mori pro functione Sacramenti: Suarez subscribit tom. 4. disp. 44. sect. 3. num. 17. & vult obligari, tuto tamen sequeris, quæ habentur in additionibus supra c. 7. num. 79.

34
An posse infecti communicari.

Cum verò dicti communicantur an danda communio manu, vel instrumento, puta in-

strumento argenteo, aut alio opposito? Resp. In peste (vt audio) tempore S. CAROLI Cardinalis Borromæi vetitum fuisse ministrari in instrumentis istis. Certè videtur dandam manu, est enim proprium instrumentum pro administratione Sacramenti, nam & ad hoc manus consecrantur in collatione Sacerdotij. Cæterum, si quis administrare patena, puta, posita particula super eam, & ita infirmo porrecta, dum propter chiragram non valet aliter fieri, credo non peccaret, dummodo cessaret scandalum, & periculum ne particula caderet in terram, quod est facilè factu. Sed & si quis vellet contendere posse etiam ministrari instrumento affabrè factu per quod cauere tur deiectioni Sacramenti, & fragmētorum, quod non est impossibile, fortè posset sustineri; Primo quia, & extremam vnctionem tali modo posse dari affirmat, Andreas Victorellus, vt cap. 9. num. 21. Præterea, quia si potest ministrari patena, vt est dictum, sic etiam poterit ministrari tali instrumento. Si dixeris patenam esse consecratam, instrumentum verò nec benedictum; posset responderi, pyxidem, qua continuo seruatur Sacramentum, nec benedictam debere de necessitate esse, ita Azor Inst. p. p. lib. 10. cap. 27. q. 7. ita nec erit necesse tale instrumentum debere esse benedictū. Ego tamen consulo non recedendum a communi vsu Ecclesiæ, qui est ministrare immediate

diatè manu, & qui aliter ageret, præter peccatum, posset etiam ab Episcopo puniri. An autem talis mortaliter peccaret, dubito, quia contraueniret graui ceremoniæ Ecclesiæ vniuersalis.

Rabido verò siue per morsum canis rabidi, siue per morsum alterius hominis à rabido morfi, non est danda communio, quia Aeginetas, & schola medicorum docet, istos nihil posse deglutire.

Quæritur. An tempore pestis Curatus teneatur sub peccato communicare infectum? Resp. Secundum Maior. & alios, qui dicunt communionem in morte esse de iure diuino, teneri sub mortali, secundum Sot. verò, & alios docentes esse de iure diuino semel in vita, non teneri sub mortali. Sed, quid si peste infectus velit communicare in Paschate, ad quod tenetur ratione præcepti Ecclesiastici?

Resp. Credo Curatum tunc non teneri, quia Ecclesia non obligat cum tanto periculo ad obseruantiam suorum præceptorum. Omnes. Suarez tamen to. 4. disp. 44. sect. 3. num. 5. & seq. videtur velle teneri sub mortali.

Quæritur. An communio sit danda infirmo habenti cancrum, vel vlcus maximè fetens? Resp. dandam. Idem dicitur de leproso. In quibus casibus, factor non potest excusare, vt excusat pestis secundum opinionem Soti, & aliorum: ratio est quia factor non inficit, & benè

Rabido an communicandus.

36
An posse infectus sub mortali communicandus.

37
De cancro leproso ulcere fetente.

depellitur odoribus, vel saltem magno igne interiecto, dicimus nos, Carboni accesi, & sufficit accedere ad infirmum in ipso actu communicandi, reliqua enim possunt perfici a longè. si vero mali odoris tanta sit vis, vt communio ministrari non possit, sufficit agat quæ dicuntur cap. 7. num. 79. in additionibus, communiter tamen malus odor sustinetur, maxime si festinanter agenda agantur. Certè semel excipi confessionem pauperis faminae re pertæ in via, & vix eam potui perficere, etiã si infirma distaret ad is pedes, & locus esset apertus, & vento depositus, similia tamen raro contingunt, & si contingant patienter sustinendum.

38

Communionio quibus iam morte negat.

Quæritur. An communio in morte negetur aliquibus, & qui nam sint? Resp. Iuxta dicta capit. 7. num. 93. & sequen. quia quæ dicuntur ibi de pænitentia intelliguntur etiam de communione. Adde. Non negari communionem omni, qui si non est confessus, per eum non stetit, sed id fuit, vel quia Sacerdos erat surdus, & non aderat alius. Sot. dist. 12. quæst. 1. attic. 4. in fine casu pri. Vel infirmus amisit loquelam, aut habuit aliquod aliud impedimentum simile non voluntarium. Omnes. Curatus tamen in omni casu, quo communionem negat, inducat ad bonam contritionem.

Usurarium verò publicum, etiam post bonam confessionem, non communicet nisi restitutio-

tutione facta, aut data cautione, vt est dictum cap. 5. num. 24. Omnes alios quantumuis magnos, vel publicos peccatores, postquam confessi, & absoluti fuerint communicet. communicantur etiam interdictus, suspensus, excommunicatus, & hæreticus, cum cautione, & iuramento, vt est dictum c. 5. per multos numeros, & precipuè à num. 18. vide addit. ad c. 7. num. 74. & iuxta illas practica.

Quæritur. An communio sit danda omni infirmo eam petenti? Resp. Contigisse me aliquoties vocatum ab infirmo, & hunc communicasse hodie, & cras ipsum domo exiisse. Igitur facilis sit Curatus, sed & prudens, ne nimia facilitas vertatur in paruum honorem Sacramenti.

Quæritur. Quid aget Curatus ruralis si vadens ad communicandum aliquem longè a parochia positum, puta per aliqua milliaria, ibi in aliquo facello consecret, & post communionem infirmi, & post ablutionem ab ipso celebrante acceptam, reperiat fragmenta, quæ casu remanserunt, quæ nec decenter potest conseruare, nec deferre ad propriam Ecclesiam? Resp. Vide rubr. Missal. de defectu intentionis. Potest eas sumere etiam si non sit ieiunus, licet Nau. videatur negare.

At quid de reliquijs repertis in altari post communionem, & post sumptam purificationem, ita vt minister nõ sit ieiunus? Resp.

Sua-

39

An omnis infirmus communicandus.

40

Quomodo curatus non ieiunus sumet reliquias.

Suarez tomo 3. quæst. 80. sect. 6. disp. 66. posse eas sumere. Practica ex Suarez. Si sunt pars illius sacrificij, si possunt reponi, reponendæ: si hoc non potest fieri siue sint parvæ, vt quidam a Suarez citati volunt, siue magnæ, possunt assumi. Idem credo si sint particulæ integræ, quia nec paruitas, nec magnitudo accidentium addunt ad Sacramentum.

*Reliquiæ
reponet in
altari post
commu-
nionem.*

Si vero sint alterius sacrificij pars, debent reponi in loco solito; nam, & est facile, quia, eo modo quo hætenus conseruatæ sunt, poterunt etiam in posterum conseruari. Et si nescitur, an sint eiusdem, vel alterius sacrificij, credendum est esse illius, quia rationabile est prius celebrantem non dimisisse eas.

Possunt autem dictæ reliquiæ sumi toto eo tempore, quo celebrans est in altari, licet sit per horam post absolutum sacrificium, puta, quia interim communicauit. Ex Suarez ibi. Commodius est, communicare post sumptionem sanguinis antè abluitionem, quia cessat omnis disputatio de ieiuno sacrificio; Postquam verò discessum est ab altari, non possunt sumi, nisi rationabilis causa excuset, eò quod aliter conseruari non possint, vt est dictum sup.

41
*An ferenda
communio e-
quo, vel
pedes.*

Quæritur. An Curatus ruralis ferens communionem infirmo longè distanti, possit ire equo, an debeat ire pedes? Resp. Se conformet consuetudini loci, & si nulla sit consuetudo,

Caput Octauum. 283

do, nullum est peccatum equo ferre, nisi equus esset indomitus, & præceps, ratione periculi. Cõcordat Rituali Pauli V. qui hoc admit- tit.

Quæritur. An si Curatus sit multum fatiga- tus, dum longè fert communionem, possit pro modico tempore, dum quiescit, facere eam, ferre per laicum, vel aliũ Sacerdotem? Resp. Per Sacerdotem posse; si non habet stolam, nec superpelliceum, citra scandalum est nul- lum peccatum, quia necessitas illius indigen- tiæ excusat: Per laicum verò non. Remedium erit, duos hinc inde sustentare brachia Cura- ti, qui vix fatigabitur, si Sacramentum tulerit in bursa collo appensa, vt est dictum su- pra.

Sed si casu interportandam communionẽ Curatus cadat insincopem, aut aliud simile? Tunc etiam omnis laicus poterit Eucharistiã ferre, quia necessitas non habet legem. Num- quam tamen laicus, stante quauis necessita- te, poterit infirmum communicare; benè pos- set diaconus de licentia Curati, quam tamen non det, nisi pro vltimo remedio, nam cano- nes, qui hoc concedunt, vix aliter sunt in vsu; sicuti etiam diaconus poterit sub ratihabi- tione. *Sot. dist. 13. q. 1. artic. 3.*

42

*An possit
facere fer-
re com-
munionẽ
per aliũ.*

43

*Diaconus
quando
communi-
cet.*

E X T R E M A

V N C T I O N E .

Caput Nonum .

1
An Cur.
peccet si
utatur o-
leo ne te-
ri.

Quæritur . An Curatus possit uti o-
leo extremæ vñctionis illo anno nõ
benedicto? Resp. Non posse: ita de
consec. dist. 3. cap. literis. Si ta-
men antequam à cathedrali possit afferri (ci-
tra negligentiam) poterit sine peccato vetus
vñcti esse.

2
Quid a-
gendum
deficit o-
leum be-
nedict.

Quæritur . An deficiente oleo extremæ vñ-
ctionis, possit per Curatum aliud non benedi-
ctum addi? Resp. Posse, dum modo quod addi-
tur sit in minori quantitate consecrato: Ideo
guttatim potest infundi. Omnes.

Si tamen posset haberi consecratum, me-
lius esset addere consecratum. Porrò oleum,
quod additur sit ex oliuis. Andreas Victor. de
extrema vñctione.

Quæritur . An extrema vñctio necessario
sub peccato sit danda? Resp. Victorellus, An-
vitæ periculum excuset parochum, & prius
de obligatione parochi? Curatum de iusti-
tia

ria teneri, & affirmat esse dandam sub mortali, eò quòd ad hoc Curat. teneatur per locum Conc. sess. 23. cap. de refor. p. quod specificat Suarez, cum commodè Curatus potest. Et maxime tunc sub peccato teneri, cum infirmus non valuit recipere alia Sacramenta, addit enim ibi Victorel. posse fieri, Ut infirmus sit attritus, & vi huius Sacramenti euadat contritus. quod est benè notandum.

Probabilius est sola Sacramenta mortuorum, videlicet, Baptismum, & pœnitentiam facere ex attrito contritum, reliqua non item, quia illa dant primam gratiam, hæc non, sed eam præsupponunt. Suarez tom. 3. quæst. 62. disp. 7. sect. 4.

PRACTICA. Dispone tunc, pro virili, ad contritionem, quia tutius & canones citati a Nau. in Manuali c. 22. num. 3. not. 2. in confirmationem suæ sententiæ, videlicet, quod attritio adiuncto calore Sacramenti euadat cõtritio, forte à legente nõ probabuntur. certe in meo nullum verborum faciunt de attritione. Potest dici mendum esse typi. Sed & Sor. d. 17. q. 2. a. 4. quod quis per sacramentum & attrito fiat contritus docet non esse de fide, sed doctorum opinionem. Tute practica-bis vt est dictum.

Quæritur. Cui danda est extrema vñctio? Resp. Illi, qui est in periculo mortis prouenientis, a natura, siue ex se, siue a natura debi-

3

An dan-
da extre-
ma vñ-
ctio. sub
mort.

4

Cui dan-
da.

debilitata veneno, vulnere, aut alio simili lædente. Silu. vnct. q. 5. Omnes. Et Sotus dist. 23. quæst. 2. ar. 2. concl. 2. exemplificat esse tunc, quando tentata naturalia remedia non censentur sufficere pro salute infirmi. Datur etiam si infirmus esset in gratia, vel per recentem baptismum, vel indulgentiam plenariam. ijdem ibi. & Victorel. ibi.

An danda infirmo autem occidendo. Si vero quis statim esset occidendus suspensio, vel alio simili modo, & esset infirmus, etiam lætabitur, an esset danda? Resp. communiter teneri talibus non dandam. Candel. de extre. vnct. de iterat. num. 7. tenet dandam, & videtur dicendum non dandam, quia non debetur nisi posito in periculo mortis naturalis, in quo non est iste occidendus: credo tamen quod posset dari, si iste vere iam iam spiraret, & esset verisimile moriturum antequam occideretur. & hoc per rationem dictam.

Pueris habentibus usum rationis est danda, cum iam communicarunt. Sot. artic. dicto concl. 4. & etiam ante, cum sine pœnitentia decedunt, puta quia ex improviso loquelam amittunt, vti forte sint attriti vi Sacramenti euadant contriti, vt est dictum nu. 3.

Sed an etiam antè communionem, cum aliàs haberent usum rationis?

Credo, & bonum iudico non admitteudos scrupulos in hoc, nisi aliud declaret Episcopus.

Habentibus lucida interualla datur, si dum sanæ mentis essent petierunt illam: vel si christianè vixerint. Silu. vnctio. q. 5.

Furioso datur, etiam si resistat, qui potest ligari. Decentius tamen est teneri.

Rabido potest dari, sed cauendum ne tangatur eius sputum, seu saliuæ, quia habet vim inficiendi rabiæ tangentem. ideo vngatur loco oris pars vicina.

Peccatori publico. vide cap. 5. nu. 32.

Amentibus perpetuis non datur. Omnes.

Phrenetico qui cecidit in phrenesim in mortali notorio non datur. Silu. ibi.

Quæritur, Quando stante dicto periculo est danda? Resp. Non bene dari, quando infirmus iam amisit sensum, nec quando salus est deplorata. Sot. vbi supra.

3
Quando danda.

Sed quamuis tunc daretur, non esset peccatum, quia sufficit ita dare; licet fructuosius datur infirmo, integros sensus habenti. At & in infirmitate letali, licet longa, & in vulnere violento, vel cum potauit venenum potest dari in principio morbi. Sed neque est necesse dare ante communionem, vel post eam, sed potest dari secundum vrgentiam casus pro Curati prudentia. Congruentibus tamen datur post, quia vt sonat ipsum nomen extrema vnctio, est tamquam vltimum Sacramento- rum, & remediorum infirmi.

Quæritur, An Curatus peccet, si det extre-
mam

6 *Dans extra periculum mortis.* mam vnctionem ei, qui videtur mori, & verè non habet infirmitatem mortalem? Resp. Negatiuè, si quidem det de consilio medici, vel dum prudenter sic arbitratur faciendum ipse, vel alius prudens. Alias in Villis oporteret Curatum esse medicum.

7 *Quis dat eam.* Quæritur. Quis dat eam? Resp. Curatus, vel alius de eius licentia, si non prohibeatur ab Episcopo. Omnes. Addit Victorellus. Possesse alium sacerdotem sub rati habitatione, imo & sine ea in extremo, vitæ periculo, & hoc etiã tunc vult licere regulari, licet alij negent. vide cap. 5. num. 51. At si fortè Curatus, sit excommunicatus, poterit facultatem facere alio Sacerdoti extremam vnctionem administrandi. Victorell, ibi: sed Suarez tenet contrarium.

8 *An plures Sacerdotes ritè eam dent simul. Quando vn. gens deficeret.* Quæritur. An plures Sacerdotes simul cū Curato eodem tempore possint extremam vnctionem dare? Resp. Possè, dummodo vnusquisque suam formam proferat, & vngat locum distinctum a socio. Communis. Sed hoc non faciendum sine necessitate. Et si primus Sacerdos deficeret mortè, vel alio casu, vngat alius, Sil. Vnctio.

9 *An danda petentis solum.* Quæritur. An Curatus teneatur solum eam dare petenti, An verò etiam eam offerre non petenti? Resp. Teneri eam dare petenti, siue ipse infirmus eam petat, siue domestici eius, dummodo infirmus non prohibea-

tur eam recipere vt est dictum num. 4.

Et Victorell. de obligatione parochi vult Curatum de iustitia teneri dare eam saltem petenti. Item credo teneri offerre, cum infirmus nullo alio Sacramento fuit adiutus, vt est dictum num. 3. & tunc habet valdè de probabili teneri sub mortali, cum deficiat in re, quam commode præstare potest, ad quam tenetur de iustitia iuxta dicta num. dicto, in magnum præiudicium subditi. In alio verò casu non credo teneri offerre cum commodè non possit, & non vrgeat periculum infirmi, iuxta dicta num. dicto. Et dato quod teneatur eam dare (nam multi volunt, cum non sit Sacramentum necessarium, non teneri Curatum ad eam dandam) tamen sufficet eam dare, etiam non aduertente infirmo. Practica bona est: Cum Curatus audit confessionem infirmi, disponat eum ad volendum hoc Sacramentum quando allatum fuerit, vt ita pœnitens habeat fructum suę deuotionis ad hoc Sacramentum, quo carebit, si non consenserit explicitè, in illius receptionem. Et vt animetur ad Sacramentum deuotè suscipiendū, narret illius commoditates, puta sanitatem corporis, & discussionem metus, & mæroris propter peccata admissa. Sot. dist. dicta artic. 2. conc. 2. Nunquam tamen Curatus dicat infirmo intelligenti, cum fuerit tempus eam dabo; Nunc est tempus eam dandi, aut aliud

simile, quia quis est, qui non timeat mortem, quam similia verba vicinam indicant?

10

An contritio necessaria in suscipiente.

Quæritur. An eam accipiens debeant saltem esse contritus? Resp. Debere esse contritum, vel saltem attritum reputatum contritum. Suarez tom. 4. disp. 41. sect. p. num. 19. & omnes. Curatus tamen excusabitur si det peccatori incontrito, dummodo vel ille petierit, vel christianè vixerit. Practica; Reconciliet prius infirmum, si ille valet loqui, si non valet, inducat ad actum contritionis maiorem, quem potest.

11

An Cur. habeat ministrum.

Quæritur. An Curatus teneatur habere ministrum respondentem?

Resp. Non esse necesse. Si tamen in tuo episcopatu aliter prouisum fuerit, obserua constitutionem. Communiter sine ministro datur.

12

An ferenda cum lumine.

Quæritur. An Curatus peccet, si deferat extremam vnctionem sine lumine aut ceteris sollempnitatibus? Resp. Dicitur esse cap. 5. num. 39. Adde obseruandas constitutiones proprii Episcopi. Qui ferret sine causa, venialiter credo peccaret; qui vero cum causa nullatenus. Item si Curatus, quando de nocte timet se vocandum pro infirmo periculoso, vespere ferat oleum extremæ vnctionis in cubiculo, vt vocatus expeditius vadat, non benè agit: sufficit, relinquat in Ecclesia in loco solito, & Curatus inde eam sumat.

Sicut

Sicut nec bene agit, si de nocte reuersus ab vnctione infirmi, vt se citius expediat, oleum non referat ad solitum locum, sed retineat domi vsque mane: Nullum tamen credo peccatum mortale, citra scandalum, vel periculum alicuius irreuerentiæ, & in his obseruet constitutiones sui Episcopi.

13
*An bene
retineat
domi.*

Quæritur. An Curatus peccet, si vngendo non obseruet ordinem præscriptum à rituali? Resp. Agat sicut præscribit Rituale: obediendum est enim Ecclesiæ. Quod si cum causa, puta, cum accedit ad infirmum videt illū spirare, & ne hoc Sacramento careat, vngat partes, quæ sunt illi magis ad manus, tunc non puto eum agere contra pium Ecclesiæ sensum.

14
*An vngē-
dus per or-
dinem Ri-
tualis.*

Ceterum Rituale Pauli V. non videtur obligare sub mortali, cum proponat illud sub voce. HORTAMVR. tamen boni filij parentis voluntatem, etiam iniussi, amanter exequuntur.

Quæritur. Quomodo vngendum? Resp. Obseruet ordinem, & modum Ritualis. Communiter in singulis locis fit cum vnctione crux, licet crux nō sit necessaria. Nota tamen quoad loca necessariò vngenda, esse duplicem sententiam, quandam affirmantem, quinque sensum vnctiones esse necessarias. ita Victorell. de extrema vnct. An ad singulas vnctiones. &c. & citat auctores istius sententiæ. Alterā,

15
*Quomo-
do vngen-
dum.*

non esse necessariam vnctionem singulorum, sed aliquorum. Secundum primam sententiã, quæ est communis, & vsu Ecclesiæ approbata, inungenda sunt loca determinata sensuũ: secundum alteram, poterunt aliqua vngi, aliqua non, stante necessitate, vt in peste grassante, in qua tunc secundum quosdam poterit vngi sensus magis expositus sub vnica forma, vt, Per istam sanctam vnctionem, & suã pijsimam misericordiam, parcat tibi Dominus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustatum, & tactum deliquisti, & in hac necessitate organum tactus, poterit esse frons, vel genæ in peste vngat vt dicitur num. 19. Communiter verò in singulis locis sensuum, fit vnctio sub crucis forma. Partes, quæ sunt binæ, vt oculi, aures, & aliæ extra necessitatẽ singulæ vnguntur. Ad nares, & auriculæ, & vterq; pes, extra necessitatem, singuli vnguntur; sed & si quis alteram non vngeret, non tolleret Sacramenti essentiam. Renes, etiam si sint duplices vnica vnctione vnguntur. In necessitate vero, alterutram sufficiet ad libitum vngere. In Sacerdotibus non vngitur palma, sed pars exterior manũ; Sacerdotale Romanũ de extrema vnctione: licet aliqui negent, citantur à Victorell. ibi. Ego non recederem à Sacerdotali. In fœmina loco renum, non vngitur vmbilicus, nec partes proximiores renibus. Sot. loco dicto videtur nol

le hanc renum vnctionem. Carentibus partibus vngendis vnguntur proximiores. Ritua-
le Pauli V. de extrema vnctione docet in fa-
 minis renum vnctionem semper dimittendā,
 & in viris quando commodè moueri nō pos-
 unt, ne tunc alia corporis pars, vice renum,
 vngi debet hoc obseruandum. Omnes. In cœ-
 co à natiuitate bene vnguntur oculi, quia ha-
 buit potentiam, licet non actum peccandi. I-
 dem dicitur in muto, & surdo, organa illorū
 sensum. *Sot. ibi. Tol. tamen Inst. de extrema*
vnct. cap. 3. num. 8. vult prætermittendam
vnctionem pedum, & renum, etiam in mare,
 sed certè Ritualia omnia, & praxis vniuersa-
 lis est in contrarium; Vbi tamen fuerit con-
 traria consuetudo, seruanda est. *Victorel. lo-*
co dicto, & hoc fortè voluit Tol. dicere, eodē
modo intelligendus Victorel. cap. quæ corpo-
ris partes iniungendæ, &c. Vbi habet in mo-
nachis renes non vngendos. In aliquibus lo-
cis, post absterfionem locorum vnctorum,
 panno, vel bombice sicco, denuo abstergun-
 tur alio panno, vel bombice madefacto, aqua
 prius expressa, Bonum, sed non necessarium.
 Obserua consuetudinem legitimam loci.

In partibus binis fit bina crux, sed forma
 solum profertur semel. Vide an ista Practica
 tibi placeat. Collata vnctione, ego facio in-
 firmum, ore si potest, siue mente recitare me-

16
Practica
bona.

cum ſymbolum Apoſtolorum : Poſtea proteſtari, ſe in ea fide velle manere, ac mori, Vt ſicut in ingreſſu vitæ, in baptiſmo ſymbolum, recitauit, ſic in egreſſu ex hac vita idem repetat. Hortor deinde ad concipiendam ſpem vitæ æternæ. Præterea moneo ad agendas Deo gratias de omnibus beneficijs acceptis, & præcipuè quòd moriatur in ſuo lectulo Sacramentis munitus. Moneo item, vt ſe totum Diuinæ voluntati adaptet, eliciendo etiam actû amoris erga. D. Maieſtatem. In fine inſtruo quomodo ſe armet contra deſperationem, vel præſumptionem proprij meriti. Doceo præterea aliquas breues orationes iaculatorias, quibus toto tempore agonis vti poſſit. Præterea curet Curatus ſemper, vt dum infirmum vngit, & ei commendat animam, aſtâtes genuflexi actionem, & orationes ſuas, oratione, & deuotione iuuent.

17 *Voluens infirmum pro vnctiōe, ſi moriatur.* Quæritur. Si in vnctiōe, & propter vnctiōnem moriatur infirmus, an vnctio fiat irregularis, puta ſi decumbentem ſupinum, vt vngat renes faciat voluere in latus, & ille ex illa volutatione moriatur? Reſp. Benè vnctio, qui partes viciniōres locis ad vnctiōnem deputatis vngit. Sed licet caſus dictus contingeret, nulla tamen contraheretur irregularitas, quia Curatus dat operam rei licitæ. *Sot. de Juſt. lib. 5. quæſt. 1. art. 9. parum vltra medium, & quia iſte caſus non eſt expreſſus a iure.*

Caput Nonum. 295

re. Caueat tamen ab ista volutatione, quia fit frustra.

Quæritur. Quoties sit danda extrema vnctio? Resp. Semel pro eodem statu morbi, & quoties pro eodem statu infirmus reciderit, & conualuerit. Silu. vnctio q. 8. Sot. dist. 23. q. 2. artic. 3. concl. 3. Victorel. declarat posse bis dari in eadem infirmitate, dummodo, dum secundo datur, licet infirmus non fuerit prius sanitati restitutus, tamen sit verè in nouo vitæ discrimine, quòd cõcordare videtur dictis. 18
Quoties
danda.

Quæritur. Quid aget Curatus, si dubitaue- rit, an infirmus sit viuus, vel mortuus? Resp. Si nondum incepit, incipiat cum conditione si viuus, si incepit, videat an viuat. Sed & in vtroque casu poterit prius videre an viuat, & postea inungere. Et, si in graui necessitate, quæ moram non patitur, poterit Curatus velocissimè sine Cruce vngere vnum locum, vnam aurem, narem, manum, & os vnica sententia, partiales formales sententias cõplectens prolata, puta, Per istam sanctam vnctionem, & suam pijsimam misericordiam, (obserua formã rituali Pauli V.) parcat tibi Dominus, quidquid per visum, auditum, gustatum, odoratum, & tactum deliquisti. Suarez to. 4. disp. 41. sect. 2. Victorell. ibi c. ad singulas vnctiones habet cū Suarez ibi citato, videri sibi probabile rectè agere. vide etiam su præ. num. 15. 19
Dubius
an viuus.

20

*Observan
tia rituum.*

Quæritur. An, & quando Curatus peccet non observando ritus, seu non dicendo orationes, quæ sunt in Rituali? loquimur dum per tempus vacat, puta quia infirmus non expirat actu? Respond. formam solam esse necessariam absolutè. Introeat vero, & aliæ orationes sunt necessariae de præcepto Ecclesiæ, & ista omittere sine causa non expedit. Reliqua, puta septem psalmos, non credo necessarios de præcepto Ecclesiæ, & ista omittere sine causa non expedit. Reliqua, puta septem psalmos, non credo necessarios; quia in aliquibus Ritualibus habetur, Astantes dicant septem psalmos, in alijs verò habetur, Sacerdos dicat septem psalmos, postea vngat. quia si essent necessarii de præcepto Ecclesiæ, ubique eodem modo præscriberentur. Sed & si essent de præcepto, possunt, & debent omitti in vntione illius, qui iã iã expirat. Ita praxis vniuersalis. observa Rituale Pauli V.

Expedit curatum habere parvam crucem dantem indulgentiam plenariam inuocanti nomen Iesu, & hanc semper cum extrema vntione afferre & conari, vt infirmus dictam indulgentiã consequatur: Vel saltẽ hoc idẽ curare per globulum benedictũ, vulgariter, grano benedetto, quem secum pro hacre habeat.

21.

*Quomodo
properet
cum vntione.*

Quæritur. Quanta diligetia Curatus properet pro vntione afferenda infirmo? Vide cap. 5. num. 38.

Quæri-

Quæritur . An extrema vnctio detur peste infecto? Resp. Et credo communiter non dari, cum non sit, secundum aliquos, Sacramentum absolutè necessarium, sed regulæ te iuxta dicta. cap. 8. num. 34. In alijs verò morbis etiam inficientibus datur . Et si volueris dare in peste, non video prohibitum, poteris tamen vti remedio dicto c. 7. n. 75. & supra n. 15. vngendo vnicū locū vice omniū aliorū. Possè autem tunc dari instrumento ligneo, aut argenteo concedit Victorell. de extrema vnct. Non discendum credo a constitutionib. tui Episcopi. Vide supra aliam practicam pro peste infectis. num. 31. cap. 8. Idem dicitur de leproso, de habente cancrum, vel vlcus fætēs, & de rabido, quia omnium est eadem ratio. Porrò, quia potest contingere Curatum vocari ad infirmum, qui potenter fæt eat, Curatus vtatur remedijs cap. 7. num. 79. Quæ nisi pro sint sufficiet fecere necessaria, & reliqua omnia ommittere.

Præterea in agendo, cum istis laborantibus morbo inficiente nota bonam Practicā . Curet parochus habere vestes breues, & ita ad se eas colligat, vt quam maximè potest, fugiat contractum infirmi . licet enim sibi hoc modo providere vtili hæc circumspectione. Et hæc nota pro omni administratione Sacramentorum in morbis inficientibus . Præterea ægrum faciat constituere in loco puro, & li-

22

Andanda est pestis infecto.

23

Practica bona pro morbis inficientibus.

& libero sine vestibus, quoad fieri potest, & utatur meris essentialibus, vt est dictū nu.19. & muniat se antidotis, & præseruatiuis iudicio medici. Suarez. tom.4. disput. 44. sect. 3. num.vlt.

D E

M A T R I M O N I O .

Caput Decimum.

^I
*Requisita
 à Concil.
 Trid. pro
 matrimo-
 nio.
 Denūcia-
 tion. quot
 & quales.*

QVaritur. Quot requirat Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de reſor. matrim. pro matrimonio? Resp. Inter cetera requirere Denunciationes, quas vult eſſe tres faciendas diebus tribus feſtiuis continuis, in vno quoque vnam: & Curatus in altero iſtorum deficiens, videtur peccare mortaliter, quia non obſeruat graue præceptum Concilij, licet in aliquo illorum excuſetur a doctoribus, vt dicetur infra, de omitten- te vnam denunciationē. Hæc tamen omnia ſolum habent locum vbi dictum Conc. eſt receptum.

In denunciationibus Episcopuſ poteſt diſpen-

spensare. Vicarius gener. sine speciali facultate, non item. Silu. matrim. 6. quæst. 5. not. 2. *2* *Quis dispensat in denunciationib.*
 in fine, elicitur etiam ex dicto loco Concilij, nam ibi Conc. videtur requirere industriam personæ Episcopi.

Quæritur. Si Vicarius generalis iubeat Curatum denunciare vna, aut altera vice, solum, an Curatus tutò possit credere Vicario ad hoc facultatem factam esse ab Episcopo? *3* *Quando credentur Vic. iubentibus denunciations.*
 Resp. Possè, etiam si Episcopus absit, vel Vicarius ipse paucis dieb. antè interrogatus à Curato, an posset in numero denunciationum, dispensare, respondisset non posse: quia rationabiliter Curatus potest credere, factam ab Episcopo postea facultatem Vicario dispensandi per epistolam.

Quæritur. Quale peccatum sit interpolare denunciations? Resp. Esse, qui putent esse mortale sine causa, quia sit præceptum in re graui. Omittere verò vnam esse solum veniale vult Rebell. de obligat. lib. 2. quæst. 7. sect. 2. num. 10. Omittere verò eas sine causa erit mortale, cum sit mortale interpellere, quod est minus. *4* *Interpellatio denunciationum.*

Quæritur. An si Curatus ex causa, puta facta vna denunciatione, & detecto impedimento, interpollet denunciations, postea superata difficultate, num sufficiat, vt faciat duas omissas, an debeat facere omnes tres? Resp. *5* *Remissio denunciationum quæle peccatum.*
 Et credo sufficere, si facit duas omissas, quia *6* *Denunciatio interrupta quæ reassumitur.*
 quod

quod denunciations sint continuæ Conc. ibi præcipit, ne fraus in eis faciendis adhibeatur: at in casu nostro videtur cessare omnis ratio fraudis. rituale Pauli V. de matrim. habet, si quid obstat Parochus ultra non procedat.

*Quomodo
fiant de-
nunciat.
quædo im-
pedimen-
tū ad est.*

Porro quando impedimentum inter contrahentes est clarum, possunt fieri antè, & post obtentam dispensationem, sed congruentius fiunt post.

Quid de isto casu. Quidam Episcopus iusserat, ut matrimonium celebraretur statim post contractum, & denunciations: Petrus qui Bertam filiam nuptui tradit Caio, inter quos est impedimentum cognationis, cogitur Episcopi legem seruare, sed ea seruata est ei impossibile filiam nuptui tradere ob temporis breuitatem. Episcopus in lege nullatenus vult dispensare, Vic. generalis, qui cum Petro necessitudinem habet, ut Petrus intentum obtineat, & Episcopus nonat, & interim sus, conuenit cum Petro facta n videatur elutione, ut impedimentum propovna denuncia- dum dispensatio a Sanctissimo obtinetur, Petrus pro voto satis temporis obtineat. nunc quæritur num Vicarius iste possit tuta conscientia hoc subterfugio uti? Resp. Et credo posse, cum Episcopi lex irrationabilis sit, obligat enim hunc ad tam difficile, ut impossibili possit equari, nam & spatium quatuor mensium

sum ad contrahendū dari sponsis vid. nu. 13.

Quæritur. An Curat. qui scit cōtrahentem esse alterius Curæ, teneatur ipse ab isto contrahente fidem quærere, vel sufficiat per alios notificetur hoc impedimetum? Resp. Per se teneri, & ita practicari.

7
Curatus
quærat fi-
dem à nō
subditio.

Bona practica est non facere denunciations, nisi habito consensu sponsi, & sponsæ, vel parentum illorum, aut saltem illorum, qui eorum curam gerunt, quia ita multa inconuenientia euitantur. Si tamen in tua Cura fuerit consuetudo diuersa, quæ ab Episcopo non fuerit improbata, illam obserua.

In quibusdam locis, cum sunt denunciations faciendæ alicuius, qui antea matrimonio fuerit copulatus, prius probatur esse solutū, deinde denunciations fiunt. Forte est superfluum, cum per denunciations omnia saluentur. Sed nec superfluum, cum secundum legitimam consuetudinem loci, fæmina est vidua, sed non contrahens, cui debetur benedictione consuetudinis in illo loco vigentis. Sed vide num. 48.

Quæritur. Vbi denunciations sint faciendæ? Resp. Conc. ibi velle faciendas esse in Ecclesia in Missa. Consuetudo interpretatur in parochia sponsi, & sponsæ, si sint diuersarum parochiarum.

8
Denun-
ciationes
ibi fiant.

Si verò alter contrahentium, sit quidem alterius Curæ, sed de nouo sit factus habitator

tor illius Curæ,empta domo, & eam inhabitante,in qua Cura denunciationes fiât. Resp. Obseruandas constitutiones Episcopi, quæ si non adsint,ita posset agi. Faciendas quidem denunciationes ibi, sed & faciendas in priori parochia habitationis istius.

Si autem faciendæ sint denunciationes illius,qui nunc est vir,& habitat in tua cura, sed cum illuc venit,erat septennio minor?Credo tutò posse te facere eas,quia si non contraxit post aduentum in tuam parochiam, ne, potuit contraxisse ante non solum matrimonium, sed nec sponsalia de futuro, per impotentiam ætatis,& ita potest tutò contrahere, & tuto possunt ibi denunciationes fieri.

9 *An fiant in alia Ecclesia a curata.* Quæritur. An si in oppido sit nisi vnica parochia, & in die festo populus confluat ad aliam Ecclesiam, quia ibi de consuetudine talis festi dicitur Missa Parochialis, an ibi denunciationes fieri possint?Resp. Posse, quia saluatur mens Concilij de denunciationibus faciendis,quæ est,vt parochiani eas audiant.

10 *In qua Missa fiant denunciationes.* Quæritur. An si in parochiali, maximè oppidi, sint duæ missæ debeant denunciationes in vtraq; fieri, vel an sufficiant fieri in alterutra?Resp. Et videtur dicendum obseruandam consuetudinem; Communiter faciendæ sunt in ea quæ habet rationem parochialis,puta quia in ea solent fieri, siue sit prima, siue secunda: Certum præterea est, non esse faciendas

das extra Ecclesiam: Nec in Ecclesia, priuatè, nec in Ecclesia, extra Missam, nec etiam, in vesperis, aut publica coneione, quia Conc. explicat in Missa faciendas.

Quæritur. An Curatus auctoritate propria possit celebrare matrimonium siue denunciationibus?

Resp. Dictum esse supra num. 1. & 2. regulariter non posse. Poterit tamen, cum aliqua vrgens, & grauis causa adfuerit. Sot. dist. 28. q. 2. artic. 2. concl. 3. talis erit, Cum quis est in articulo mortis, & vt relinquat malum statum peccati, contrahit cum concubina. tunc facto matrimonio denunciationse faciendæ. vide infra num. 31. Item quando si in deprædatione ciuitatis, qui essent coniuges, saluarentur. Item si concubinarij iter faciêtes deprehenderentur esse tales, & periclitarentur. Item si alter volens contrahere, impediatur à cognato, vt interim magna hæreditate fruatur. Item si effet vtile multum, ex tempore duos coniungi, qui elapso tempore impedi rentur. Hæc tamen omnia sunt intelligenda, quando nec Episcopus, nec Vicarius, potest adiri. Nauar. c. 16. num. 3. Cand. in 4. p. cap. 1. num. 17. Et si non datur tempus recurrenti ad Episcopum, aut Vicarium, celebrato matrimonio, eos de facto admoneas.

Quæritur. Quid intelligendum nomine diei festi, in quo denunciationse sunt faciendæ?

II

*Denun-
ciat. quan-
do dimittit
Curatus.*

12

*Dies fe-
stus quis.*

dæ? Resp. Intelligendos festos ex præcepto, & consuetudine, & etiam ex deuotione, etiã si non feruetur festus; nisi vsque ad meridiem: quia dum Concilium non distinguat, nec nos distinguere debemus; & in omnib. saluatur mens Concilij, quæ est, vt denunciations fiant tempore, quo audiantur à populo, & his diebus populus potest audire, quia ad Ecclesiam confluit. Sic doctissimi Romæ consulti.

13

An matr. statim post denunciations faciendum.

Quæritur. An matrimonium statim post denunciations faciendum, seu celebrandum? Resp. Ferdinandus Rebel. de obligationibus 2. p. lib. 4. in additionibus. num. 8. ex decreto Conc. celebrandum infra quatuor menses post denunciations, aliàs denunciations, iterum faciendas. Tu tamen vide an in tuo Episcopatu sit alia consuetudo scita, & tolerata ab Episcopo, & eam tutò potes obseruare. At rituale Pauli V. habet matrimonium contrahendum infra duos menses post denunciations, & si vltra deferatur repetendas denunciations, nisi aliter Episcopo visum fuerit. Sed, & prudenter in aliquibus Episcopatibus cauetur, non celebrari matrimonium, eadem die, qua vltima denunciatio finitur, vt reuelans non eludatur angustia temporis.

14

Curat. prc prius necessarius minister.

Quæritur. An Curatus proprius sit necessarius pro matrimonio? Resp. Necessarium ex Concil. ibi Ratihabitio alterius parochi non valet. bene valeret, si facta fuisset facultas

gene-

generalis exercendi omnia spectantia ad officium parochi. Nau. conf. tom. 2. l. 4. conf. 13. Rebell. in addit. ibi lib. 4. p. 2. num. 62. Facultas hæc debet esse in scriptis, ad probationem: Idem 2. p. lib. 2. quæst. 8. num. 1.

Non est necesse Curatum esse Sacerdotem, licet benè pro danda nuptiali benedictione. ideo si Curatus adhuc non sit Sacerdos, poterit ipse matrimonio assistere, dummodo, adde, non utatur stola, & benedictionem Sacerdoti delegare. Idem ibi. num. 2.

Curatus est aptus, etiam si ab Episcopo, vel eius Vicario interdictum fuerit illi non assistere certo generi personarum, si ipsdem assisterit Rebel. 2. p. de obliga. in addit. 4. lib. Curatus suspensus ab officio vel excommunicatus non tolleratus. est aptus. Idem 2. p. lib. 2. quæst. 8. num. 9. licet peccet. Idemmet Curatus potest alteri Sacerdoti dare licentiam assistendi tenet Rebel. ibi, licet etiam afferat contrariam opinionem. ibi. nu. 9. Hanc eam facultatem potest dare Vicarius perpetuus, & amouibilis Curati. Idem ibi. num. 8. & in addit. lib. 4. num. 67.

Quæritur. Vbi celebrandum matrimoniū? Resp. Concilium ibi præcipere ut fiat in facie Ecclesie. Consuetudo est in parochia sponsæ, potest etiã fieri in parochia sponsi, si sponsa ad eius domum descendit Rebel. in addit. 4. lib. 2. p. num. 34. Nau. in noua editione cap.

15
Vbi fiat
matrimo.

25. num. 144. Potest etiam celebrari domi, idem ibi. num. 14. Et ordinarium non posse prohibere, idem ibi. num. 16. Hortandum tamen ad celebrandum in Ecclesia. Tu dic celebrandum iuxta consuetudinem loci scitam & approbatam ab Ordinario, à qua ipso inconsulto non discedas, quia posses puniri.

16

*An Cur.
peccet
mortal.
coniun-
gens do-
mi.*

An verò, qui contra communem consuetudinem legitimam iungendi in Ecclesia, hoc ageret domi sine causa, peccaret mortaliter? Resp. Rebell. de obligat. 7. pri. lect. 2. quæst. 7. sect. 2. num. & distinguit esse mortale vbi per Episcopum ita est præceptum, aliàs mortale non esse & præceptum admissum.

17

*An Cura
tus in alie
na paroc.
iungat.
suos.*

Quæritur. An Curatus in aliena parochia possit iungere suos matrimonio, etiam sine licentia parochi loci? Resp. Rebell. 2. p. lib. 2. quæst. 8. num. 5. posse, contra Nau. tom. 2. consil. lib. 4. consil. 14. Ideo potest per Sacerdotē subrogatæ, licet ab Episcopo non approbatum: non autem hoc potest diaconus, aut illo inferior, cum Concilium requirat Sacerdotē. Obserua leges tui Episcopi.

18

*Quid in
alieno E-
piscopatu
possit.*

Quæritur. An Curat. hoc possit etiam in alieno Episcopatu? Resp. Videri dicendum posse, cum per hanc actionem nullius iurisdictionis violetur, & nulli fiat iniuria. Prudenter tamen aget Curatus, si isto privilegio non utatur, nisi urgente causa, quia posset incidere in vexationem. Obserua semper leges tui

Epi-

Episcopi, & consuetudinem legitimam.

Quæritur. Si a liquo contrahere volentes, & timentes impedimentum abeant in alienum locum, an Curatus illius loci possit, de licentia tamen Curati istorum contrahere volentium, eos coniungere? Resp. Rebel. 2. p. lib. 2. quæst. 8. num. 5. posse, & probat ibi contra Nauar. citatum ibi. Tu tamen nõ assistas, nisi ad Episcopum re prius delata.

19
An Cur. alienus de sententia proprii possit coniungere.

Quæritur. Qualis debeat esse assistentia parochi, vel alterius de illius licentia assistentis? Resp. Rebel. in addit. 4. lib. num. 51. Debere esse talem, vt appareat à contrahentibus hac de causa adhibitus fuisse, nimirum, vt audiat, vel videat, & aduertat quid fiat.

20
Assistentia parochi qualis.

* Et si adsit inuitus, vel compulsus valet Matrimonium ibi num. 52. & si adfuit, sed affecta vit non intelligere, valet pariter matrim. idem ibi num. 53.

Quæritur. Quo habitu assistat Curatus? Resp. Habitu ab Episcopo præscripto; si nullus præscribitur, ordinario in loco, iuxta laudabilem consuetudinem. Sine talari veste saltem non assistere laudabile non videtur.

21
Curatus quo habitu assistat.

De modo bono practicandi matrimonium vide cap. 12. num. 41.

Quæritur. An, & quot testes requirantur pro matrimonio? Resp. Requiritur duos, aut tres per Conc. Triden. sess. 24. cap. 1. de refor. mat. Communiter sunt duo. Obserua consuetudi-

22
Testes pro mat.

nem loci, salvo tamen numero duorum. Aptus est pater, mater, & quilibet cognatus, etiã infamis testificari prohibitus. Rebel. 2. p. lib. 2. quæst. num. 8. Item femina. Siluest. testis, q. 2. not. 2. Ineptus, & mente captus, Ebrius, Furiosus dum non habet lucida interualla, & infans. Rebel. ibi. Praxis. Adhiberi si potes maxime matrimonio litigioso, testes, omni exceptione maiores: nam licet omnis testis sit aptus, vt est dictum, tamen si adhibiti fuerint patientes exceptionem, poterunt excipi. Debent autem testes adhiberi simul, dum consensus exprimitur per contrahentes, non successiuè. Idem ibi, & debent adesse taliter, vt aduertant sensu & intellectu, quid agatur. idem ibi.

*An testes
vocandi
vel sufficiat ad-
fint.*

Quæres an testes ad hoc debeant vocari, vel sufficiat intersint vt est dictum num. superiori? Resp. Requiritur & sufficere præsentiam illorum moralem, ideo non est necesse eos vocare. Ideo si contracto matrimonio coram multis, curatus a duobus ex his, qui interfuerunt intelligat omnia, quæ sunt acta, cognouisse, illos duos poterit vt testes talis matrimonij in libro notare. Nau. cons. to. 2. l. 4. con. fil. 1. 1. Verum est tamen, quod sola præsentia non arguit attentionem, nam sæpe præsentem non attendimus his, quæ aguntur; ideo vt curatus omnem molestiam, quam posset incurrere, euitet, tutius est ante celebrationem

matrimonij duos exstantibus vocet vt testes. Et ista practicatur.

Quæritur. An aliqua ætas requiratur in teste? Resp. Rebel. ibi. Ad sufficientiam pro validitate matrimonij requiri talem ætatem, quæ habeat vsum rationis, Ideo ad cautelam pro matrimonio litigioso, quære maiorem, 14. anno, quia talis non potest excipi. Silu. im pubes, & testis, loco dicto.

23
Ætas testis.

Quæritur. Ex dictis conditionibus Concilij, quæ sint necessariae absolutè, ita vt si deficient, matrimonium sit nullum? Resp. Testes, & presentia Curati, semper, & in omni tuentur. Si quis tamen invalidè contraxisset, ob defectum consensus, vel cum impedimento dirimente, obtenta dispensatione sat erit iterum consentire sine Curato, & testib. Rebel. lib. 2. de matr. q. 9. num. 5.

24
Matr. quando nullum.

25
Tempus matr.

Paulus Comitol. resp. moral. lib. p. q. 120 Refert Clementem VIII. consultum, pro revalidatione matrimonij nulli, respondisse, Ad monendum iannocentem de nullitate, & coram parcho, & testibus iterum contrahendum: si vero dictum matrimonium non possit revalidari sub dicta forma sine scandalo, petendam dispensationem a Sanctissimo, & revalidandum sine curato, & testibus, vt est dictum. Hoc tutum, & iuri conformius. Sed Nau. c. 22. num. 70. citat decretum Pij V. & vsum pœnitentiariæ contrarium responso Clem. &

quod sine curato, & testibus sufficiat renouare consensum. Quidquid sit de respóso Clem. VIII. salua debita censura, certum est non obligare, quia non fuit sufficienter promulgatú, quod est de substantia legis. Vide Azor p. p. l. 5. c. 3. q. 1. Possent tamen ista concordari, posse reualidari iuxta sententiam Nau. quando vero periculo scandali vacat, reualidandú iuxta dictum Clementis. Et si dictum Clementis tibi vim faciat, vide an sit admissum, quia, si non est admissum, non obligabit.

Quæritur. Quo tempore sit celebrandum matrimonium? Resp. Omnes. omni tempore posse celebrari; benedictio tamen nuptialis, & sollemnitates nuptiarum prohibentur à Conc. Trid. sess. 24. cap. 10. de refor. matr. ab Aduentu Domini vsq; in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum, vsq; ad octauam Paschatis inclusiuè. Prohibetur verò hoc tempore benedictio nuptialis, quæ datur cum sua Missa, & traductio sponsæ in domum sponsi cū conuiujs, & signis lætitiæ. Silu. matr. 7. quæst. 2. not. 5. Nau. cap. 22. num. 71. Caiet. matrim. cap. 2. & verbo nuptiæ. Absq; verò solemnitatibus licita est traductio; quidam tamen citati à Silu. ibi negant. Igitur considerandú est, vt benè notat. Silu. ibi, si in loco prohibeatur sola traductio sine solemnitatibus, quia tunc sponsa non poterit traduci, etiam absq; solemnitatibus. Rebel. lib. 3. de matr. quæst.

18. num. 2. vult requirendam licentiam Episcopi: Quod credo intelligendum, vbi sine licentia non traducitur sponsa, quia vbi traducitur absque licentia, sciente, & tollerante Episcopo, non erit necessaria licentia, tali consuetudine vim obtinente contra canonem, prohibentem talem translationem. rituale Pauli V. in rubrica ante ritum matrim. in fine prohibet benedictionem nuptiarum, sponsam traducere, nuptialia conuiuia celebrare. & ita practicandum. Aduerte tamen, quod quando quærenda est licentia Episcopi, pro volentibus contrahere tempore prohibito, vt est dictum, intelligendum esse, exceptis in casibus dictis supra num. 11. necessitate excusante.

Quæritur. Quando incipiat dictum tempus? Resp. Silu. vbi supra, Incipere a principio noctis præcedentis, quo est pulsata Auemaria: Vel à media nocte, Vel à mane diei, in quo incipit tale tempus, Probabilius iudicat incipere, vel in sero, vel in media nocte præcedenti; tandem concludit standum consuetudini, Hoc tene, & qua hora incipit, ea desinit.

Quæritur. An qui sollenniter traduxit sponsam, verbi gratia, dominica quinquagesimæ, possit dominica sequenti, quæ erit prima quædragesimæ, vbi est talis mos facere multa letitiæ signa pertinentia ad translationem solemnem sponsæ, & tãquam illius finem? Resp. Si consuetudo sit scita, & tolerata ab Episco-

26

Quando incipiat tempus.

27

An tempore vetito licita sint reliquia inductionis sponsæ.

po, posse; si contrarium, non posse. Curatus tamen euellat corruptelas istas, sed vtatur dexteritate.

28

Hora matrimonij faciendi.

Quæritur. Qua hora sint facienda matrimonia? Resp. Obserua consuetudinem legitimam loci. Vbi nihil est determinatum, hora conueniens est matutina, quia tunc potest dari benedictio, quæ datur cū Missa: Et etiã si non daretur benedictio, est hora conueniens honori Sacramenti.

29

Dubium emergens in celebr. Matrim.

Quid si spirante termino, in quo potest fieri matrimonium, instet celebratio matrimonij, & emergat casus dubius, & non detur tempus consulendi peritum, nec studēdi, quid agendum? Resp. Si dubietas est de gradu prohibito, vel de re, quæ sit contra substantiam matrimonij, non celebrandum matrimoniū: Si est de re, quæ non sit de substantia considera, & age, quod prudenter in Domino faciendum iudicaueris: Si immineat periculum propriū, vel alterius differēdo celebrationē, vide an tenearis iure defensionis, vel correctionis, vt dicitur n. 31. Et iuxta ibi dicta agas. Si nullo iure teneris, implora brachiū coactiuum Episcopi, vel seculare. Sæpè etiam iuuat insimilibus repentinis ineuitabilibus, aliquo ingenioso modo declinare. Prudentia docet.

Quætitur. Quot testes requiruntur ad impediendum matrimonium? Resp. Sufficere vnum, affirmat Nauarr. cap. 22. num. 83. Debet

bet tamen esse fide dignus, & iuratus. Ideo si eueniat casus, Curatus, vt omnem vexationē fugiat quam posset incurrere, si vno allato impedimento, postea negaret se attulisse, & Curatus probare non posset, & interim pars fluctuare ira: agat, Mittat, reuelantem ad notarium, qui reuelationē excipiat, & iuramentum exigat: Si hoc non potest, quia non adfit ibi notarius, faciat reuelationem tradi scripto. Si nec hoc potest, adhibeat in reuelationes duos testes.

Quando tamen aliquis ex sua denunciatio-
ne timet scandalum secuturum, etiam si probare possit, non tenetur reuelare. Nauar. ibi. At si Episcopi excommunicatio de facto incutiatur contra non reuelantes, qui legitimè impeditur non incurrit eam. Omnes.

Quæres forte, qui testes sint sufficientes ad impediendum matrimonium? Resp. rem defendendam Episcopo, & iusta exequenda, Nau. ta-
men conf. tom. 2. l. 4. conf. 2. de consang. & affinit. probat testem vnicum de auditu, nisi audierit a pluribus maioribus, non probare. testes autem debent probare, & qui probent vide Sil. testis. q. 6.

Dubium est. An si iste reuelet, & Curatus (quippe qui prudentior) videatur, si velit ipse factum detegere, secuturum graue scādalum, An ipse teneatur reuelare? Resp. Non teneri reuelare, quia periculum scādali excusat iux-

30

Testes

quot pro
impediendo
matrimonio

Vnicus testis
matrimonium
confidit

31

Curatus
sciens impedimen-
tum an reuelet cū
scādalo.

ta Nauarr. vt num. superiori. Si verò non constat de futuro scandalo, sed adfit aliqua suspicio? Resp. Videri dicendum reuelationem hanc posse ad tria capita reduci. Vel primo ad caput Defensionis proximi, Vel secundo ad caput, & regulas correctionis fraternæ, Vel tertio ad caput præcepti Ecclesiastici, siue canonum iubentium reuelationem. Si reducatur ad primum, clarum est Curatum teneri defendere proximum lege naturali. Nau. comment. de defensione proximi num. 23. & lege charitatis, & diuina, tamquam Christianum. Omnes enim ad hoc tenemur, cum hac tamè limitatione, quando sua reuelatio alteri prodesset; & non noceret ipsi reuelanti, vel noceret alteri tantum, quantum, si non defendendo noceret ipsi reuelanti. Nau. ibi num. 25. Et non esset alius reuelaturus, Curato non reuelante. Idem ibi num. 39. deducitur etiam ex num. 47. Si vero reducatur ad 2. caput correctionis fraternæ, tenetur Curatus, & omnis christianus agere secundum regulas correctionis fraternæ, quæ notantur à Silu. correctio per totum. Nau. c. 24. num. 12. & sequentibus, cum citatis ibi. quæ sunt 4. Prima est, quòd sit certum partem corrigendam mortaliter peccare. Secunda. Quod speretur emendatio, vel saltem non timeatur deterrioratio. Tertia. Quod sit opportunitas. Quarta. Quod commode fieri possit. Ideo considerandum

Caput Decimum. 315

dum scandalum; quòd si timeatur maius scandalum non reuelandum. Si autem reducatur ad 3. caput, puta quod non detur locus nec defensionì, nec correctioni, (quod tamen vix est possibile,) nam delata re ad Episcopum, & implorato bracchio coactiuo Episcopi, vel seculari si Episcopus non adsit, fideiussionibus omni periculo occurreretur, Curatus non teneatur vi præcepti Ecclesiastici, reuelare cum scandalo, vt proponitur, quia Ecclesia non ligat suis legibus, cum tanto periculo.

Quæritur. Cum quanto periculo teneatur reuelare in casu necessariæ reuelationis? 32
Resp. Si agatur de peccato euitando, me tene- *Cū quare
to pericu-
lo reuelare
dum.*
ri cum periculo vitæ meæ, & rerum mearum, dummodo iste non peccet ex malitia. Si agitur de solo damno, quod communiter videtur posse adesse, puta quod vir cogatur sustinere onera matrimonij, cum hoc sit magnum damnum bonorum, & corporis, non teneor cum damno bonorum meorum impedire damnū bonorum alterius, nec cum damno corporis mei, damnū corporis alterius, ita omnes.

Quæritur. Si pater minetur graua Curato assistenti matrimonio filij, qui contrahit illo inuito, & filius instet de illius celebratione? 33
Resp. Nullum peccatum esse matrimonium, *Minan-
te graua
Curato.*
rationabiliter impedire, nam Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. matr. decernit ne denunciations fiant, cum probabilis est suspicio,

ma-

matrimonium malitiôsè impeditum iri: Et cum prohibeat malitiôsè, videtur Conciliũ concedere posse impediri rationabiliter. Propterea cum nullum sit peccatum rationabiliter impedire, licitum erit patri impedire matrimonium filij positi sub patria potestate cũ contrahit cũ dedecore, vel ignominia patris. Idem poterit mater. Rebel. lib. 2. de matrim. q. 14. num. 8. & 9. Idem credo de tutoribus, & curatoribus, cum & hi curam gerant filiorum. Idem videtur rationabiliter de consanguineis, saltem in viciniorib. gradibus, & cum sint nobiles, & contrahatur cum persona notabiliter eos ignominia afficiẽte; quia & hæc iniuria iustè ab istis propellitur, impediendo matrimonium. Et cum isti possint impedire tenetur etiam Curatus à celebrando matrimonio supersedere. Porrò, quia ista, & similia non sunt adeo repentina, vt omnis prouisio desit, prudens Curatus moneat Episcopum, & iussa exequatur. Quod si patre opponente impedimentum rationabile, filius opponat rationabiliorem causam excusantem, puta quòd velit contrahere cum ea, cum qua contractis sponsalitijs rem habuit, vel opponat aliam similem causam rationabiliorem? Curatus Episcopum moneat, & iussi exequatur; si hoc, penuria temporis, non potest, assistat, quia sicuti iste filius tenetur hanc ducere, ita Curat. tenetur horum matrimoniu, adesse.

At

At si dubium sit, an ratio patris sit rationalior filij ratione? Assistat, quia in dubio declarandum est in fauorem matrimonij, Rebelli. ibi.

Quid aget Curatus, cui certò constat sponsum, vel sponsam non habere consensum liberum? Resp. Non debere assistere tali matrimonio. Sed si antè celebrationem constitit ei de hoc, & tamen dum interrogat de consensu, respondet consentire, rectè poterit credere, prima opinione relicta vero matrimonio consentire. Practica. Statim atq; audierit à fide digno (quia non est credendum omnibus) non adesse consensum liberum, rem deferat ad Episcopum, qui prouidebit. Si instet celebratio matrimonij, & non datur recursus ad Episcopum, Curatus per fidelem hominem curet intelligere, an consensus sit liber; si caret isto fidei, sufficet vt interroget ipse, (si non potest secretò) dum celebrat matrimonium, solita interrogatione. At si dixerint consentire; credit quod dicunt.

An saltem quando dubitat consentiat nec ne, debeat interrogationi ordinariæ aliquid efficacius addere, puta, sciatis matrimonium debere esse liberum; igitur, si verè consensertis, liberè referre; aut dicere aliud simile? Resp. Si non est periculum scandali posset aliquid addere, maximè si verba artificosè con-
tlexeret: Sed & si non adderet, non malè ageret,

34
Consensus
non liber

ret, quia benè iudicat, qui iudicat ex allegatis, & probatis, & benè credit, qui credit vt verba sonant, licet de contrario timeat; quia potest credere mutatum prima opinione, & tunc vere consentire, quia in moralib. vt ait Sot. distin. 27. quæst. 1. art. 3. dub. 1. non requiritur euidencia, sed sufficit ratio.

De matrimonio eius, qui antè amentiam dedit consensum, an sit sollempnizandum post amentiam. vide cap. 5. num. 6.

35
Consensus
quomodo
exprim.

Quæritur. Quomodo consensus exprimat-
tur? Resp. Per verba, per nutus, & signa, & aliquoties etiam per taciturnitatem puellæ. Sil. matr. 2. q. 7. satis etiam exprimitur per parentes, vel quasi parentes, vt tutores, & similes, si tamen exprimat ab extraneo, non valebit. Rebel. lib. 2. de matr. q. 10. num. 9. Vide c. tuæ fraternitati de spons. & matr. Idem habet.

* Ideo scrupulus, cum Curatus ad suam interrogationem vult contrahentes respondeant sub hac forma Volo, vel nolo: sufficit enim, declarent confusum, vt est dictum.

Practica. Ego non assisterem matrimonio, nisi aliquo signo ostenderetur consensus: quia quomodo possem probare consensum, nisi ostenderetur signum consensus? Et testes cui nam rei testes essent? Taciturnitatis ne, an consensus? Si consensus, quomodo probarent? Si taciturnitatis, non sunt vocati pro taciturnitate.

Quæ-

Quæritur. Si in actu interrogatori an consentiat, alter omnino nullū signum consensus exprimat? Resp. Quod non assisterem vt est dictum. Sed si clarè dicat non consentire? Clarum est, non esse assistendum. Quid aget tunc Curatus? Non disponat reuertentem ad consentiendum, sed sinat prouinciam cognatis vel amicis, interim dum disponitur, habeat se merè passiuè nihil dicendo, sit tamen præfens, ne qui dissentit, cogatur minis assentiri, quia metu consentiens non debet matrimonio coniungi, cum desit consensus, qui debet esse liber. Silu. metus q. 8. An verò Curatus teneatur ad istam assistentiam, vt impediatur sensum illum meticololum? Resp. Cum non videatur ibi futurus alias qui tam benè impediatur, tenebitur lege charitatis, qua liberet pauperem illum ab illa miseria, quæ est magna, videlicet accipere vxorem, & eam coactè alere, si tamen non timetur ista metus incussio, poterit abscedere.

Quid agendum cum omnino surdo & mutuo, qui velit contrahere matrimonium. Resp. Si de consensu constat, assistendum pro c. tuæ fraternitati, de sponsal. & matr. Si clarè non constat, Episcopum consule. Distinguerem. Si surdus, & mutus a natiuitate vel ab ætate in qua nequibat obligationem matrimonij percipere, ego non assisterem, quia cui rei consentit cum qualitatē rei ignoret? Si vero post

*Quando
dissentit
quid a-
gendum.*

post vsum rationis sit effectus surdus, & mutus admitterem, si de consensu constaret, vt est dictum supra.

Quis prior interrogatur sponsus an sponsa? Resp. nihil referre quem prætuleris. communiter sponsus prior interrogatur. Candel. de matr. num. 22. vult sponsam prius interrogandam, citat c. pæn. de sponsalibus, & c. liceat de spons. duorum, sed sicut dicti canones de hoc nihil habent, sic credo esse errorem ty pi, de præmittenda sponsæ interrogatione, dicta enim cap. loquuntur de interrogatione prius facienda sponso.

37

Vagabundi quomodo coniungendi matrimon.

Quæritur. Quomodo practicandum matrimonium vagi? Resp. Non assistendum, nisi prius veritate, (idest eum esse solutum,) cognita, probationibus receptis per testes idoneos iuridicè examinatos, & ad Episcopum transmissis, & habita ab ipso facultate assistendi. Ita Conc. Trid. sess. 24. cap. 7. de reform. matr. si tamen in tuo Episcopatu aliter prouisum fuerit, constitutiones obserua. Vagi nomine Concil. ibi accipit eum, qui vagatur, & incertas sedes habet. Alij verò vagabundum, vt qui habent domicilium in vno loco, sed etiam habitant alibi, & qui habent domiciliū, sed nullam habitationem, vt peregrini, & viatores, quomodo tractandi? Consule Episcopū. Communiter fiunt denunciationes antè istorum matrimonium in parochia originis &

do-

domicilij, & fides transmittitur ad Episcopū, & iussa exequentur. Obserua placita tui Episcopi diligenter, nam sepè contingit istos aliam, & forte plures vxores (si vxores dicendæ sint) alibi habere.

Quæritur. Si Curatus sit Vicarius Episcopi, & assistat matrimonio, cui est concessa dispensatio Papalis, & per eum debet expediri, & testes examinati probarunt veritatem narratiuæ, sed ipse oblitus ponere decretum dispensationis, matrimonio illi assistit? Resp. Et credo esse validum cum matrimonium, si non habuit animum contrarium, quia illud assistere in isto, qui potest dispensare, est dispensare, & decretum nihil aliud operatur, nisi quòd probationem dispensationis præbet.

Quæritur. Quid aget Curatus, qui scit in confessione secretum impedimentum matrimonij, an tali matrimonio assistat? Resp. Si iã præcesserunt denunciationes, & habuit licentiam Ordinarij assistat: Si nihil horum præcessit, occultè petenti occultè neget, & publicè petenti annuat. Sed si scit aliunde quam ex confessione & potest probare, debet eis reuelare, & subministrare probationes, tacendo rem habitam in confessione. Si non potest probare, non tenetur reuelare, nisi credat probabiliter se profuturum. Silu. confessio 3. quæst. 12.

38

An littere dispensationis necessaria.

39

Curatus qui scit impedimentum secretum.

40

Quo respondendum habenti voto.

Quæritur. Quid aget Curatus cum habens

X

votum

votum continentiae vel castitatis interrogat, vtrum matrimonium contractum valeat; stante tali voto, cum si Curatus respondeat valere, ille arripiat occasionem peccandi contrahendo, & si dixerit non valere, moniatur, quod non licet. Resp. Nauarr. cap. 22. num. 73. Esse peccatum respondere affirmatiue, cum est persona talis, & adest talis circumstantia, quod credatur interrogantem occasionem arrepturum contrahendi voto. Silu. verò matr. 7. q. 5. not. 9. ait non esse peccatum, eo quod iste peccans ex malitia peccet, & per consequens non curandum de scandalo illo; sed tamen monet prudenter eludendum. Nota tamen, vt in respondendo, solum respondeas quantum sufficiat ad interrogationem, & non plura.

41
 Quo agendum in
 matrim.
 q. prius
 fuit clandestinum.

Quæritur. Quid aget Curatus, cum factis denuntiationibus, & nullo impedimento detecto, contrahentes asserant, se prius clandestinè, id est sine presentia Curati, vel alterius de eius licentia contraxisse; an tunc Curatus possit assistere isti matrimonio, cum primum fuerit nullum, & Conc. Trid. sess. 24. c. 1. de refor. matr. nihil aliud velit, quam huiusmodi contrahentes, esse omnino inhabiles ad sic, & non aliter, contrahendum? Resp. Rem deferat ad Episcopum, & iussa exequatur, nec aliter assistat. Rebel. enim de sponsalibus in additione lib. 4. num. 70. videtur require placitum Episcopi. Nota tamen matrimonium clandestinum

stinum inter puberem, & impuberem etiam si sit nullum per Concilium loco dicto, resoluitamen in sponsalia de futuro: Matrimonium verò puberis cum testibus, sed sine parocho, vel alio de eius licentia, esse nullum per Concilium ibi, & non resolui in sponsalia, etiam copula sequuta Rebel. de matr. lib. 2. quæst. 9. num. 7.

Matrimonium clandest. quæ transit sponsalia.

Quæritur. Quid aget Curatus, si contrahentes, contrahant cõditionibus appositis? Resp. Si sunt conditiones turpes, vel impossibiles (de quibus abundè Doct.) non assistat. Si non sunt vitiantes, etiam non admittat, sed faciat eos absolutè contrahere. Et si parochus admittat matrimonium vno apponente conditionem, altero verò absolutè contrahente, tenet matrimonium. Rebel. de matr. lib. 2. q. 10. num. 15.

42
Contrahentes cõditione.

Quæritur. An formula Ritualis, videlicet ego vos coniungo in nomine Patris, & Filij, &c. & benedictio adhibendæ sint? Resp. adhibendas, siue illis siue alijs verbis iuxta receptum vniuscuiusque prouinciæ ritum. Conc. Trid.

43
Formula matrimon. quænam.

Quæritur. An Curatus ante celebrationem matrimonij celebrati per procuratorem, teneatur videre mandatum mandantis? Resp. Non teneri. Rebell. de matr. lib. 2. q. 4. nu. 2. in fine. Tu non assistas nisi Episcopo monito, & annuente.

44
Matrim. per procuratorem celebrat.

45
*Forma
 matrim.
 contracti
 per procura
 ratorem
 ex parte
 curati.*

Quæritur. Qua forma vtatur Curatus, cū affistit matrimonio contracto per Procuratorem? Resp. Vtatur forma solita in loco; si de nulla constat, vtatur ordinaria, ego vos coniungo, &c. Et nullus est error, quia eo modo, quo contrahit, eo coniungit; cum autem alieno nomine contrahat, etiam alieno nomine coniungat. Et posito quòd erraret, non esset curandum, quia ista non sunt matrimonio essentialia.

46
*Forma
 procurato
 ris cõtra
 bentis.*

Quæritur. Qua forma curabit parochus tales Procuratores contrahere? Resp. Non dari certam formam verborum. Candelab. de matrimonij ministro c. 27. præscribit in hunc sensum. Placet ne Domino. N. accipere Bertã in coniugem, prout tibi procuratori mandauit cum legitimo mandato. Et deinde vxori. Et tibi Domina Berta placet accipere in coniugem Dominum N. prout tibi N. procuratori legitimo mandauit: & vtroq; annuente, addat Curatus, Ego vos coniungo in matrimonium &c.

47
*Prohiben
 da in ma
 trim.*

Curatus omnes nugas aliquando fieri solitas in matrimonio exterminet sensim, sed libere: sicuti & eas quæ in traductione sponsæ sapiunt peccatum, de illis verò, quæ possunt in bonam partem accipi, non sit sollicitus.

48
*Benedi
 ctionupta
 cui dàda.*

Quæritur. Benedictio nuptialis cui sit danda? Resp. Fœminæ tunc solum, quando primò nubit, & non, cum post viduitatem transit ad secundas

Caput Decimum. 325

secundas nuptias. Siluest. nuptialis benedict.
quæst. 2. Nauar. cap. 22. num. 83. not. 35. Alij
aliter habent, citantur a Siluest. ibi. Si in loco
ad sit alia consuetudo legitima est seruanda,
etiamsi sit contra dicta, nam vt notat Rebell.
de matr. lib. 3. q. 10. n. 3. de bigamia, seruanda
est legitima consuetudo dicæcæseos. Danda
autem cum sua missa, vt in Missali.

Si quæris an hoc habeat locum solum, si ⁴⁹
fæmina sit virgo, an etiam quando sit corru- *An non*
pta, & constat? Resp. In ordine ad benedictio- *virgo be-*
nem non attendi virginitatem, nec corruptio- *nedicens-*
nem, sed solum si nuptiæ, ex parte primæ be- *da.*
nedicendæ sint, vt ex Silu. & Nau. & alijs eli-
citur.

Quæritur. An benedictio sponsæ fieri possit ⁵⁰
eodem tempore vnico contextu super plures *An bene-*
sponsas? Resp. Possè, quia nullibi contrarium *dict. possit*
cauetur. Datur autem hæc benedictio per Cu- *fieri simul*
ratum seu eius Vicarium in Missa propria, & *super plu-*
dat eam Curatus sponsæ vel sponsi, si sponsa, *res spon-*
transierit ad domum sponsi. Rebel. de oblig. *sat.*
in addit. 4. lib. de matr. nu. 78.

Quæritur. Quomodo reualidandum sit ma- ⁵¹
trimonium nullum, sed contractum coram *Benedi-*
parcho, & testibus? Resp. Si est periculum *tionem*
scandali in muliere, si viro minaci impedimē- *quis dat.*
tum inualidans reuelet, tunc mulier dissimu- ⁵²
lanter persuadeat viro, dum beneuolus appa- *Matrim.*
ret, vt velit ex tunc habere eam in vxorem, *quò reua-*
lidatur.

sicut & tunc ipsa acceptat eum in maritum.
 Vel consule, vt dicat marito, se angi scrupu-
 lis, quare roget, vt vterque consensum reno-
 uet, & ita renouent. Si non adsit periculum,
 scandali. Nau. infra ait, faciendum esse, vt est
 dictum. Qui enim scit impedimentum curet,
 vt innocens sciat se esse a matrimonio libe-
 rum, & prius contractum fuisse inualidum,
 deinde nouum consensum quærat Nau. c. 22.
 num. 47.

Si verò reualidandum sit matrimonium
 nullum, & factum sine testibus, & præsentia
 Curati, non dicitur propriè reualidari, sed
 oportet denuo contrahere cum solemnitate,
 Conc. Trid. videlicet denunciationibus testi-
 bus, & Curato. In casu verò reualidandi ma-
 trimonij minacis prudenter aget Curatus, si
 illum pro consilio ad alium miserit, vt se exo-
 neret a periculo molestiæ.

93 *Infideles conuer-
 si an reua-
 lident ma-
 trim.* Quæres, si infidelis cum coniuge baptize-
 tur, an eorum matrimonium sit reualidandū?
 Resp. Negatiuè, vt tamen euadat Sacramen-
 tum, erit necessarius nouus consensus: cætera
 omittentur. Rebel. de matr. lib. 2. q. 6. nu. 5. Et
 credo bonum hos ad hoc hortari, vt fructu Sa-
 cramenti fruantur.

94 *An reno-
 uare con-
 sensum
 banum.* Quæritur. Si dominus, qui per procura-
 torem contraxit, adducta sponsa quærat a Cu-
 rato ab ipso coniungi, quid agendum? Resp.
 Obseruandas constitutiones Episcopi. Si de-
 sunt,

sunt, annuat Curatus, & præstet omnia, quæ in matrimonio solent præstari, excepta benedictione sponsæ, cum aliàs est data. Nec hoc erit Sacramentum reiterare, sed ratificare Sacramentum iam validum *Rebell. de matr. lib. 2. q. 5. nu. 10.* Decentius est admonitum de validitate primi contractus admittere ad ratificationem, omnibus alijs amputatis.

De libro matrimonij vide c. 12. nu. 41.

Quæritur. An puerpera statim a partu introducenda sit in Ecclesiam? Resp. Siluest. purificatio mulierum, & affirmat. Et nullum est peccatum, etiam antequam solitæ orationes super eam perficiantur, eandem introducere, quia, & canes puerpera impuriore non expelluntur ab Ecclesia tanto rigore. Vidi obseruari eum summo rigore non introduci, nisi absolutis orationibus, sed cogi expectare, præforibus, etiamsi esset pluuia, & cælum valdè inclemens. Rituale Pauli V. vult ad limina ecclesiæ debere genuflectere, & inde introducendas in ecclesiam. Credo per epicheiam, posse ita interpretari. Iuxta rituale agendum cum inclementia cæli non vrgeat, ea vero vrgente posse introduci intra ostium ecclesiæ, & ibi solitis orationibus lectis, eas dimittere.

55
Quæritur puerpera introducenda in Eccl.

Quæritur. An dictæ orationes possint legi domi super puerperam? Resp. Posse, sed Curatus desuescat suos, assuescat verò ad honorandum Ecclesiam, & ad accedendum ad eam.

56
An officium puerperæ fieri domi

Quæritur. An Curatus, qui statim a partu eius, quæ erat maleficiata, vocatus est ad recitandas dictas orationes super puerperam, eo quòd nescio qua ratione moti, domestici existimarent maleficium non processurum, vltèrius, si statim a partu dictæ orationes recitarentur, teneatur, vel bene faciat annuere votis petentium? Resp. Et dico primò, dictas orationes institutas ob actionem præscriptã quæ cum habeat adnexum locum, videlicet Ecclesiam, eo ipso, quo extra fiunt, non habent totam suam rationem institutionis; quod tamen cum possit rationabiliter iustificari, puta ad agendas gratias Deo pro beneficio partus, poterunt etiam extra Ecclesiam ex hoc capite non reprobari. Dico secundò, dictas orationes non esse institutas ad maleficia dissoluenda, ideo cum effectus speratus sit orationi inconueniens, dictæ orationes loco, & tempore dicto non videntur conuenire, & per consequens talis earum vsus videtur potius abusus. Dico tertio. Si velimus tenere sententiam Leonardi Lessij de iust. lib. 2. c. 45. n. 45. qua affirmat licere nos ponere aliqua quibus positus expirat, vel destruitur pactum prius diaboli, & diabolus desinit nocere, vel certè priora signa vim suam amittunt, dummodo tamen credetur in actione, seu positione non concurrere actionem dæmonis, vel non sit dubium hanc actionem esse dæmonis, quia tunc

non

non liceret ea uti, nisi cum expressa protestatione, se nolle concurrere cum actione demonis; igitur si secundum ista velimus tenere, licitum erit in hoc sensu prædictas orationes prædicto modo ad instantiam patientis facere. Sed cum illa observatio statim a partu sapiat manifestam superstitionem, nullo modo ego annuerem petitioni, cum hoc esset cooperari superstitioni. Credo tamen bonum, Curatum adire hanc puerperam, & orationibus convenientibus pro dissolutione maleficij, & præcepto prohibitorio, ut in flagello demonum, Exorcismo septimo, facto demoni curare liberationem istius miseræ patientis.

* Quæritur. An peccet, qui vxore accepta ritè secundum Tridentin. Concil. Sed nondum illi tradita: putà quia in annum plus, minusve secundum morem loci traditio deijcitur, consumat matrimonium, antequam statum tempus adueniat? Resp. abusum hunc dignum extirpatione, tamquam multorum malorum causam ut clarè experientia docet. Ad quæstionem dico Matrimonium præstito consensu cum legitimis solemnitatibus habere totam suam perfectionem; ideo vsum eius tunc licitum, etiam ante sponsæ traditionem; nec fieri

57
Tradu-
tio vxo-
ris post
multum
tempus.

fieri malum, aut peccatum etiam si malè accipiatur a cognatis sponse, si dicta eueniant ante traditionem. Ratio est quia istud illorum motiuum est irrationabile.

58

*De coniu-
gatis ab-
que præ-
sentia pa-
rochi.*

Quæritur. Quid aget Curatus, si in sua cura adueniant coniugati non obseruata forma Concil. Tridentin. maxime de assententia Curati, ac testium coniuncti tamen matrimonio, vbi dictum Conc. non est receptum? Resp. Obseruet constitutiones sui Episcopi, si adsint: si non adsunt finat cohabitare, & vt legitimè coniugatos habeat.

DE

PRVDENTIA
CVRATI.

CAPVT VNDECIMVM.

CVM officium Curati sit vt actiones omnes ad finem optimè dirigat, quod etiam requirit ab alijs Arist. 6. Etich. cap. 12. & 13. consequens erit, curato summè necessariam esse prudentiam. Quippe hæc verè lucerna virtutum vocatur, & est. In hoc ergo Curatus incumbat, & semper credat, etiamsi multum profecerit, multum sibi ad perfectionem deesse, licet autem prudentia omnibus virtutibus necessaria sit, tamen prætermittis alijs, dicendum breuiter de aliquibus, quæ vt ita dicam, continuò sint Curato ad manus.

Inuigilet ergo in habenda & retinenda conscientia bona apud Deum, quia, cum sit in perpetua administratione Sacramentorum, & Sacramenta non possint sine peccato tractari a conscientia maculata, prudenter aget, si conscientiam semper bonam, & omnis peccati

1
Prudentia necessaria Curato.

2
Conscientia bona sit præditus.

332 De Prudentia Curati

cati mortalis nesciam habuerit. Ac quamuis in administratione Sacramentorum possit actum contritionis elicere, quo purgetur conscientia, si fortè mortalis noxæ fuerit fæditate maculata, tamen, quia talis actus, vt plurimum, non transcendit naturam attritionis, quæ licet à noua culpa excuset eum, qui credit esse contritionem, tamen tunc Sacramenta administrans priuatur eo fructu, quò stante vera contritione frueretur. Igitur vt rem suam prudenter agat, sol non occidat super eum non confessum, nec (si fieri potest) inconfessus Sacramenta administret, quia accedente absolutione de attrito euadet contritus, & plenam, sui laboris mercedem assequetur.

Sed in hoc sit prudens, ne videlicet intempestiua reconciliatio causet in animo videntium finistram de se opinionem; Aut, ne dum nimis anxie quærit reconciliari, alius Sacramento indigens, aut antequam eum suscipiat, moriatur, aut lassatus expectando discedat.

³
Conscientiam bonam beatam apud homines.
 Conscientiam etiam bonam habeat apud homines. Ideo prudenter caueat non solum a malo nomine, sed ab omni occasione, & specie mali nominis; Quòd optimè cedit abstinenti do ab omni malo euidenter tali, & ab omni re, quæ præferat malum. Sit in exemplum Apostolus, qui cum per Corinthios eligeretur Corinth. p. cap. 16. vt obligationes Hierosolymam

Caput Vndecimum. 333

folymam perferret, non aliter suscipit onus, quàm adhibitis socijs tamquam testibus integritatis suæ, Ideo scriptum est, Prouidentes bona non solum coram Deo, sed etiam corã hominibus. Quod si contingat Curatum infamari, expedit, vt patienter ferat, nisi cum in alterius præiudicium vergit infamia: tunc enim tenetur omnino suam famam tueri. Verbi gratia. Curat. qui accipit a pijs distribuenda pauperibus, si ab improbo latrocinij infametur, pauperes conqueruntur, & pij arcentur a pijs donarijs iterum largiendis, tunc igitur Curat. omnino se iustificet. S. Tho. 2. 2. q. 73. art. 4. ad p. & clarius q. 72. art. 3. Sot. de iust. lib. 5. q. 10. art. 3. & omnes. Nec curet si suam defendendo famam, infamator propriã amittat; nam sibi imputet, quod tali discrimini se obiecerit. Porrò hanc iustificationem nõ faciat maiorem, quam exoptulet necessitas, quia ita & modestiæ, & iustitiæ suus relinquitur locus. Et si prudenter iudicauerit facendam exaltari, quod vix credo licere, nisi raro, & pro magna causa, non nomet infamatorum; quia est remedium nimis violentum.

Necessaria porrò est Curato prudens humilitas animi, corporis, operationis, & locutionis. Ideo bene illi, si de omnibus benè senserit, & locutus fuerit. Quia etiam si fortè aliquid contradictionis cum aliquo habuerit, benè de illo loquatur, quia ita similtas extinguitur:

4
*Curat. fit
humilis.
De omnib.
bene loquatur.*

guitur: At si cum veritate benè loqui non potest, excuset factum. Omnem de alio clam finistrè loquentem, de rebus non pertinentibus ad Curam, habeat exploratorem, qui Curati cupiat intentionem detectam alteri, de quo obloquitur, referre, & ita aduertet, quæ proferre voluerit. Præcipuè vero Curatus sit humilis cum suo Episcopo, & alacriter eidem obediatur, etiamsi iussa non quadrant illius sensui, quantumcumque prudens sibi videatur: nam particulari gratia spiritus sanctus influit in superiora ad inferiorum auxilium. dum enim Curatus Episcopo obtemperat, & populus Curato in bono regimine adaptatur.

⁵
Vestitus
qualis.

In Vestitu conformet se loco. non vilioribus, ne sui malè accipiant, tanquam eos dedecorans, nec prætiosioribus ornet se, ne inuidiam paret, maximè si fuerit Curatus ruralis, habens ibi alios clericos: multo magis, si ipse in loco aduena fuerit. Ista enim inuidiam adducunt.

⁶
Sit bonis
moribus.

In moribus prudenter studeat, ne sit agrestis, sed placidæ, & laudabilis conuersationis. Pro quo nota, quod licet mores incompositi ex suo genere, & vt plurimum, non sit peccata graua, tamen reddunt hominem valdè exosum. In sessionibus, accedendo ad alios, vel alios excipiendo, obseruet modum loci.

Quædam tamen inutilia (non dicam humilitatis

litatis, sed neugacitatis) puta,) Principe mio,
 schiauo di V.S.) & familia, humilium, & pru-
 dentius commutabit dicendo, verba quidem
 humana, sed Sacerdote digna, & matura, quæ
 sapiant simplicitatem, & decorem. Et hæc om-
 nia intelligo voce, & scripto. Conformet se
 alijs timentibus Deum in omnibus; & si fue-
 rit in loco, vbi multum sit relaxata disciplina
 Ecclesiastica, ipse ab omni peccato abstineat,
 etiã si sit ludibrio alijs: caueat vero ab alijs;
 quæ licet peccata non sint, tamen peccati spe-
 ciem præferunt, in reliquis adaptet se alijs.
 Ad hoc caput reducitur. Necessarium Cura-
 to superare omnes animi perturbationes, &
 malas suas pronitates, nihil enim boni per-
 mittent ista efficere.

Prudens sit etiam Curatus in Societate
 eligenda. Bonos eligat, ita vt non expellat
 malos. Sed & bonis prudenter se exhibeat, ne
 suos defectus agnoscant. Conuersatione lai-
 corum, etiam bonorum parcè vtatur, & sem-
 per circumspicere, quia nimia familiaritas cõ-
 temptum parit. Nullum ad conuersationem
 admittat, nisi bona informatione prius habi-
 ta, de qualitate personæ. Meminerit versari in
 continuo indicatu, ideo sic viuat, ne condem-
 netur, tamen ne sit tam solitarius, vt videat-
 ur agrestis, nec se tam dedat conuersationi
 vt in dissolutionem defluat. Ideo non fugiat
 honestas recreationes, nec inuitari quærat.

7
 Socios bo-
 nos hæ-
 beas.

Si

Si autem Curatus fuerit inuitatus ad prandium amici, & fient illi propinationes, an ipse possit eas acceptare, & alijs facere? Dic quod non, quotiescumque sunt cum coactione ad bibendum, quia ita canones prohibent; alijs sine ista coactione, vt communiter fit in Italia, potest, & quis dicet esse peccatum? nam, quæ per canones prohibentur, sunt quæ cum coactione fiunt, ita intelligit canones Sil. cleric. q. 5. Curatus tamen melius ageret, si factis propinationibus, beneuolè responderet, gratias ago vel profit, nullas autem ipse alijs faceret: ita enim saluatur decor status; & beneuolentia non irritatur. Si in loco habeat clericos, alios, cum ipsis sit liberior, quam cū laicis. Si ibi sint clerici vel etiam seculares parum beneuoli, expedit iteratis conuiujs modestis eos excipere, quia ita animi conciliantur. Hac eadem via, multa obtinebit, quæ alias essent difficilia obtentu. Noni Prælatum, qui concubinarios potentes amanter ad conuiuia excipiebat, & post epulas ab eisdē promissionem eiiciendi concubinam requirebat, & hac via multa feliciter illi cedebant.

8

*Quærat
amari a
suis.*

Prudenter quærat beneuolentiam, & amorem subditorum, vt per eum validius possit in bonum illorum operari, quia & Christus Dominus bene faciendo, & sanando pertransibat, & plenus gratia, & sapientia proficiebat apud Deum, & homines. Et experientia teste,
mul-

Caput Vndecimum. 337

multum proficit Curatus amatus à populo. habet enim eum beneuolum, & attentum, & vt ita dicam, semper suafum. iste tamè amor fit iuxta illud. Amice vsque ad aram; fit hac modificatione reformatus, vt malit millies mori, quam vel leuiter Deum semel offendere. Ideo in remedijs adhibendis tentanda omnis via, qua Dei honor, & subditi amor saluetur: & si vtrumq; saluari non potest, saluetur amicitia Dei. Porrò hunc amorem cõciliat. Primo probitas vitæ exemplaris, maxime charitas, & liberalitas etiam in donando, subleuando opere, & verbo indigentes, vt dicitur cap. seq. Et si non potest donãdo, saltem commodando, quando tamen cum restituente agendum sit; quia si commodaueris non recepturus commodatum, vel ad id recuperandum sit necesse, vel litibus implicari, vel amicum perdere, satius est non commodare.

Quæ faciunt ad mari.

Intellige tamen, quando commodandum fit extra necessitatem, quia ea vigente teneris, etiam si certum sit, commodatum perditum iri. Ideo habeat diligentem instructionem ingeniorum suæ Curæ, vt prudenter agat.

Instructus fide ingenijs plebis.

Secundo. Amorem conciliat conuersatio talis cum omnibus, quæ omne odium non admittat. talis est. Non irasci intempestiuè contra accedentes ad se, sed amanter, & vul-

*16
Conuersatione fit amabilius.*

tu hilari eos excipiendo. Patienter ferre imprudenter rogantes. Difficilem non se exhiberi inconcedendis rationabiliter petitis; Aspere non respondere: sunt enim qui aspere respondeant, sed facilliter petita concedant, & sunt e contrario, qui leniter respondeant, sed petitis vel non annuant, vel ea non concedant nisi petentibus lassus. vtrumq; malum sed cum istis minor quærela. Non esse importunum in repetenda ratione vitæ, & conscientiæ. Non urgendo plusquam par sit admutationem morum, & vitæ; multò minus ad electionem certi generis vitæ. Fugiendo omnem, inutilem, ac odiosam morositatem. Abstinento ab his, quæ animos hominû meritò alienant, vt lites, contentiones, iniuriæ, negotia etiam ea quæ non nisi cum quadam acerbitate, ac seueritate peragi possunt. Negotia onerosa alijs prætermittat peragenda, & ipse mansuetius agat, & ideo talia vel finat perfici ab Episcopo, vel saltem, nisi de expresso Episcopi mandato, exequatur, quando tamē nulla alia lege cogatur, etiam iniussus ipse exequi quod raro continget.

11
 Dissimulet peccata aliquādo.

Tertio. Amorem conciliat Dissimulando ad tempus aliqua peccata, alia tolerando, alia corrigendo; nonnumquam cum remissione, prout prudentia consulet, ita vt omnia dicetur rectè agere si rationabiliter egerit. Bona regula est. Si corrigendum sit aliquod

pec-

peccatum publicum, si adsit contradictio, & corrigenda sit res venialis, vel Curatus velit introducere rem indifferentem, sed ad bonū finem, cedat contradictioni. Si verò agitur de mortali tollendo, viriliter se exhibeat, nihil de contradictione curando.

Porro in correctionibus magna opus est prudentia, ita enim corrigas, vt non deicias. Intende correctionem, & benevolentiaē conseruationem, quod prudentia benè præstare nouit. Replicatio vitij correcti, hoc fecisti, non debuisses facere, est inutile, & odiosum. Nominatio personæ in publica correctione est imprudentia. Praxis est semper potius declinare in lenitatem, quam in seueritatem nisi aliter prudentia iudicet, quod est quando pro negotio gerendo asperiora sunt necessaria; Vitia priuata leniter, publica rigidè, & cum vehementia corrigenda, maximè cum sunt inueterata, & cum scandalo. Audita in confessione si sint singularia, rarissimè contingunt, non reprehendas, quia confessionem exosam redderes; si sunt ordinaria, possunt reprehendi.

Curatus sit prudenter mansuetus nunc tacendo, nunc simulando non audisse, etiam sibi molesta: hac enim virtute verè corda hominum possidentur. At si contigerit ab aliquo durius, vel etiam iniuriosè excipi, cohibeat primo iram, deinde appositis verbis se

12
*Lenitate
maximè
studeat.*

13
Sit mansuetus.

defendat. v.g. Curatus agit cum concubinario de eiicienda concubina, concubinarius feruet, ait, non eiiciam in tui contemptum, quem te esse credis? Curatus rectè respondebit, Domine appello me ad te non iratum, quia scies me tibi, amicum; aut dicat alia similia. Si verò concubinarius fuerit inueteratus, vel plebe ius, poterit Curatus acrioribus verbis respondere. Verbi gratia, nunquã patiar te talem vitam agere, & quousque nõ eieceris istam, non parcam officio meo. Sed quia sumus mortales, & vasa lutea facientia inuicem angustias, & impetus feruentis sanguinis ægrè reprimitur, multum erit è re, Curatum semper habere bonum conceptum eius cum quo agit, credendo eum virum nobilem; & si fuerit de plebe, credendo minacè, & furibundum, aut hominem multorum consanguineorum, qui in vindictam possint infurgere; aut imaginando aliquid aliud, quòd aliqualem terrorem aspergat, vt tali timore feruor iræ tepescat, & ita Curatum, velit, in officio mansuetudinis contineat. Proderit etiam si Curatus habuerit hunc scopum, se nunquam velle videri iratum, nisi iustè, & tali modo, vt si de ira esset illi reddenda ratio, alacriter posset eam reddere. Quòd si fortè aliquem asperius exceperit, non vereatur blandis verbis eum demulcere, etiam petita venia excessus, quia hoc est præuenire in benedi-

*Regula
pro mansuetudine*

nedi-

Caput Vndecimum. 341

meditationibus dulcedinis, nec reputet hoc indecorum, etiam si fuerit valde nobilis quia & hoc valde nobiliorem eum efficiet.

Curatus etiam sit prudenter ingeniosus, id est habeat acutos quosdam modos, quibus sibi, & alijs proficit, quales sunt plerumque in reconciliandis inimicis. pro quo vix potest dari certa regula, nisi quod, quod prudentior erit, erit etiam perspicacior, quia hic est effectus prudentiæ.

* Verbi gratia. Aduocat me fœmina tabescens imaginatione apprehensa, & timore, eo quod inimica, cum qua rixata fuerat, dixerat illi, se velle accendere Candelam S. Antonio, vt liquecente candela, & hostis tabescendo deficeret. Vt causam morbi comperio, addo animum, spondeo me duas candelas pro illius incolumitate accensurum (intelligo pro celebratione dum celebrare contigisset in altari S. Antonij) quid plura? ægra breui conualuit. Imaginatio enim faciebat casum vt ait legista, & qui nouerit bene vti hac regula in similibus absq; mendacio, videbit mira, vt vidi, & a peritis accepi. Debet tamen prius, quantum posset, remouere eandem ab hac opinione, quod sancti præbeant maleficio auxilium, ostendendo hæc eorum sanctitati repugnare.

Conducit consideratio personæ, loci temporis, & negotij, & dimittere etiam se ad

captiui eorum, cum quibus agis, cum aliquid velis, & vi auctoritatis tuæ non possis obtinere, expedit precibus impetrare: errantes ipsos constituere tanquam voluntatis tuæ executores. v. g. sunt aliqui iuuenes in Ecclesia garrientes, potes vno maioris auctoritatis aduocato, constituere cum super garrientes, vt blandè eos compescat.

Ad hæc reducitur consideratio agendorū in Cura. Pro quo nota, quòd Curatus fructuosè solitariè cogitabit, de modo benè regendi Curā, ne ex abrupto cogatur determinationes facere. Et si consilium meum videtur vtile, vt credo necessarium (nam hoc est, vigilare super gregem) non transeat hebdomada, sine aliqua præmeditatione de iisdem rebus.

16
*Multus
 in oratio-
 ne.*

Si alia virtus est Curato necessaria maxime est oratio. Pro quo aduertat Christum Dominum non elegisse Apostolos nisi preuia oratione integræ noctis. Debet ergo Curat. multis imperfectionibus circumdatus esse in ea multus, & pro suo, & pro suorum bono. Pro suorum bono quia mediator est populi ad Deum, ideo, & communes, & priuatas necessitates Deo commendat: & si quid insolitum acciderit, etiam insolita oratione emendet. Curet iuuari plebis suæ precibus ideo expedit pro necessitate imminente, auertenda hanc vel illam orationem popu-

lo proponere, quia facilius votum consequetur.

Pro bono verò suo, cum, quidquid potuerit, egerit, sciat tunc vix incepisse. Quis enim valeat populum, maximè multum regere, cum se ipsum regere sit rarum? Ideo, si rectè iudico, impossibile est regimen animarū benè dirigere, sine hac particulari arte. Quare Curatus statuatur secum, & ita exequatur, nullum diem pertransire sine imploratione auxiliij diuini specificè pro regimine animarum suarum: & quamuis occupationibus destineatur non omittat. Et vt facilius assuescat ad hoc, horam matutinam, vel antequā surgat, vel statim postquam surrexerit, huic rei tribuat Curatus etiam, vt rectè actiua contemplatiuis vniat, delectetur oratione vocali, & mentali. Porrò non angatur de modo orandi, sciat stando, sedendo, ambulando, & quiescendo id rectè peragi posse. Oratio tamen genibus flexis indicat maiore deuotionem, & magis præbet honorem Deo debitum, sicuti & à Christo Domino fiebat: Quæ verò est cum situ corporis non afferente molestiam, potest interdum esse cum maiore attentione. Cum optima tamen oratione compara modum examinandi conscientiam vespere, cum eo nempe, qui iam cōmuniter scitur. Quin etiam Curatus illò vtatur, & curet eum populo reddere familiarem, tū

cum docet, doctrinam Christianam, tum in Missa, dum sermonem habet.

17
Nec festi-
met nec sit
morosus.

Curatus sit prudenter diligens, & solers in obeundis sui officij functionibus in quovniat diligentiae decorem, & ideo semper, & ubique eisdem vtatur: nam hoc non repugnat quantavis modestae festinationi. Ideo si celebradum, vel aliud quidpiam agendum actionem non praecipitet, ne morosus habeatur. Morositatem igitur, & praecipitationem fugiat, & saluo decoro festinet quantum expedit, alioquin eum magna inconuenientia vexabunt. Vidi calicem deijci dum in Missa post illius consecrationem fierent cruces mala festinatione: item ob eandem causam multa Sacramenta male collata dum conferens sua festinatione, vel praecipitatione vellet videri peritus. Poterit tamen Curatus, (& credo fore melius) cauere a multis, quae non sunt peccatum, sed ad populi satisfactionem, puta ante ferre aliorum satisfactionem, propriae deuotioni. v. g. ex deuotione cuperet cunctanter celebrare, sed hoc agendo a suis negligitur; melius est decenter festinare, & populum Sacro assistere, & hoc maxime ubi non sit alia Missa, & inter rusticos, qui malunt perdere Sacrum, quam audire longum.

* Et si Curatus velit apposite fugere morositatem, quae potest euenire in utroque; Me-

mento

memento in Missa, dum ibi commemorationē facit eorum, pro quibus orat; ponat ante Missam in animo omnes, pro quibus intelligit orare, deinde in Memento vnico contextu omnium commemorationem faciat. Rub. Missalis a Clem. VIII. recogniti de ritibus obseruandis in Missa c.8.num.3. Aduertat etiam ad prolationem verborum; Accommodet se alijs in prolatione secundum modum loci, nisi impediatur à lingua aliter assueta, cum est aduena. Caueat etiam a prolatione sapiēte singularitatem, puta Paracletus vox est græca, cui E est longum significans aduocatum: si in loco communiter profertur breue, & tu fac breue, licet aliud & forte falsum significet: quia nullus est error, intelligente Deo sensum Ecclesiæ, cui seruis, ita proferendo. Præterquam quòd quare vnus grammaticus habebit tantam auctoritatem, vt vnā literam possit intendere, vel remittere, & non possit tantundem vna regio? Idem per omnia de similib. dicendum, quia melius est in similib. conuenire cum omnibus, vbi nullum est peccatum, quàm se singularem præbere. Intelligo, dum non speras alios clericos loci non aptandos recte prolationi, quia tunc liceret.

Quoniam in actione sæpè multa eueniūt,

quæ non possunt certa deliberatione stabiliri, Curat. ita agat. Studeat si potest, & consu-

lat

18

*Remediū
pro delibe-
ratione in-
arduit.*

lat peritos, & consulta exequatur. Si hoc non potest, (intellige tamen in reb. quæ pendent a prudentia,) accipiat cartam, & atramentum, & in vno latere ponat omnes rationes facientes ad casum, in alio verò rationes, contrarias, & omnibus collectis, consideret quæ numero, & ratione sint potiores; & si affirmatiuæ sint tales, opinionem affirmatiuam sequatur: Si negatiuæ negatiuam sequatur, & vix errabit. Sed non vtatur hoc remedio ad alia à dictis, ne facilè ad superstitionem transeat.

19

Præter ea, quæ toto hoc libro dicuntur pro formando curato in prudentia, multum proderunt sequentia, quæ possunt in magna parte erui ex libro curæ pastoralis S. Gregorij, & maxime lib. 2.

Nunquam consulerem eum qui de transactis potest erubesci, quærere curatam, quia aut parum boni, aut non nisi magno conatu efficiet.

20

Vitia aduersantia bonæ gubernationi.

Multa vitia, sed ista tria præcipue, aduersantur bonæ gubernationi. Ira, intellige cum filiabus, auaritia, & incontinentia, & vix deponuntur; ideo mala in curato.

21

Qui habet paruas dotes.

Qui nouit se paruarum dotium, & pro officio non sufficientium, non bene agit curatam apprehendendo, etiamsi per examen admittatur. Interiora enim sæpe examen effugiunt.

Qui

Caput Vndecimum. 347

Qui curatam quærit ob diuitias, honorē, & similia noxiæ quærit. Qui ob fortunas euerfas, inimicitias, & similia, certe nec laudabiliter.

22

Qui ob diuitias, vel paupertatem.

Qui est pusillanimis, & agere debet cum ferocioribus, male agit curam quærendo: facile est enim vel sub onere ruiturum, vel certe miserabilem vitam ducturum.

23

Qui est pusillanimus.

Qui scrupulis angitur eius generis, vt alteri noceant, (nam scrupuli alij scrupuloso, alij alijs nocent) & a multo tempore illis diuexatur, imprudenter curatam quærit.

24

Qui est scrupulosus.

Nunquam consulerem obtinere ecclesiã aliquam antequam de natura loci, qualitate personarum tam subditarum, quam superiorum, diligens disquisitio præcederet: quia sæpe penituisse nocet, & intempestiuam festinationem sequitur sensata vexatio.

25

Quid cognoscendum ante adeptionem.

Non credo bonum curatam quærere in aliena patria, cum ibi sint ciues ad eam, etiam si vt cumq; apti, & ad curatam aspirantes. Vix enim iste habebit populum amicum, & forte experietur illum malignum, & exiguum fructum afferet. Hoc tamen tute ager, si antecessores fuerint externi, & ciues omnino non apti, maxime ad illam non aspirantes.

26

Externus non bene querit curatam.

Magnam prouinciam aggreditur, qui in curata succedit viro magnæ dotis, & estima-

27

Qui succedit viro magnæ dotis.

tionis, nam isti multum est laborandum ad superandas, vel saltem æquandas, virtutes sui antecessoris: alioquin vix alijs proderit, & forte nec sibi, nisi patienter ferendo.

28 Qui curatam quærit in qua antecessores multi sunt malè excepti, & non constat de illorum malitia, imprudenter quærit: Numquid erit melior, quam antecessores sui? Arguit enim malum populi genium.

Qui curatam quærit in qua antecessores male excepti.

Curatam in loco litigioso.

Magnas dotes requirit curatus, qui recipit curatam in castello, aut villa, litigiosum cum Domino temporali: vix enim bene illi cedit.

Nec probandum curatam accipere in Castello, vbi temporales Domini sint multi, nisi sint valde boni; quia nemo potest duobus Dominis seruire.

30 Curatam pauper.

Qui curatam acceptat pensione grauata, itaut fructus relictæ non sufficiant necessitati, & decetia curari, (nisi charitate cogatur) sic qui quærit litigiosam, forte eget eleboro. Nullas elemosynas vult elargiri? Non moderate superioribus donare? Ista enim quodammodo sunt necessaria bono regimini.

31 Honestas, et modestia curati cum decore.

Curatus in omnibus vt in gestu, loquutione, vestitu, & domus præparatione studeat honestati, & modestiæ non excedat consuetudinem aliorum, sui similibus, Deum timendum. Habere vero domum plenam statuunculis, & toreumatibus, (dicimus valganter me-

Caput Vndecimum. 349

medaglie) & similibus nugis, non vacat peccato, & magno, si illarum prætium sit magnum, & è redditibus ecclesiasticis. Congregare vero pecuniam ultra decentem statum proprium, & necessitatem suorum, fuit in ecclesia semper damnatum. Sed qui ad hanc iniquitatem descenderit, non elabatur in istam fatuitatem, vt pecuniam ostendet, quia malum exemplum præbebit, & constituet se tamquam signum, in quem multorum inuidia, & malignitas dirigetur, & grauia incommoda inde recipiet.

Aduertat præterea curatus, si fuerit pauper patientes ferat, & abstineat a continua vel frequenti quærela vicis suæ, quia est odiosum; & si fuerit diues non magnificet diuitias, quia parabit inuidiam.

Cū episcopo qui forte tibi videatur negligens, non decertes opinione, proponendo quæ ab ipso respuantur: quia possibile est te errare. Præterquam quod zelus debet esse cum scientia, & tu, satis officio tuo functus eris, re proposita. & in dubio melior est obedientia quam victima.

Eodem modo agas, si episcopus tuus cogat te ad quæ de iure non potest, reuerenter, & modeste ius tuum proponas, si stat sententia, & exequenda sint supportabilia, & non implicantia ad peccatum, prudentis est obtemperare, quia durum est contra stimulum

cal-

32

*Non de
certandis
cum Epo*

calcitrare. v.g. Episcopus cogit te in visita-
tione ad soluendas expensas equorum ad
quæ non teneris, prudenter agis, si modeste
ius tuum defendas, sed nec tunc hoc agas,
nisi quando sit spes profectus, vel certe non
timeas maius damnum: Si iure tuo propo-
sito nihil proficis, file, quia fatius est obedire.
Idem iudicium de similibus; & quæ dicuntur
de Episcopo, intellige etiam de eius Vicario.

33

*Moderate
se agendū.*

Omnia tua moderate fiant, cum agendum
est tibi cum viro, qui equo, etiam citissime
concitato, calcaria addit: Sunt enim aliqui,
qui quo plura vident curatum facere, puta
in reparatione ecclesiæ, & suppellectilis sa-
cræ, eo plura facienda imponunt. Porro nun-
quam a benefaciendo pro viribus cesses; nā
ornatus ecclesiæ deuotionem parat, imo mul-
tum in hoc incumbas.

34

*Quo agē-
dum cum
Epo nouo.*

Cum Episcopo nouo non statim multa,
etiamsi bona, proponas, dummodo non coga-
ris, ne videaris reformator morosus. Idem
agas, etiamsi per Episcopum ad hoc allicia-
ris; quia fieri potest, vt hoc modo Episcopus
genium tuum exploret. Vide semper prius
quid in similibus agant alij. Sed etsi tu illius
genium obseruaueris, & te ei adaptaueris
quid mali? Aliquando tamen gratiæ facilius
obtinentur ab Episcopo nouo, quam ab eo-
dem iam in Episcopatu confirmato. Sed ad-
hæc prudentia. Semper tamen obserua-

ne

ne simul petita sint multa.

Cum proponis non authentices reformatione indigere, etiamsi clare constet egere, sed propone tamquam consilium petendo, & tanquam oblata prudentiæ Episcopi, si forte remedio egeant.

Quæ agenda sunt siue cum inferioribus, siue cum superioribus, rectè aguntur si simpliciter, & sine artificio aguntur. Si difficiliora sunt, & ex artificio speratur profectus, quis prohibet eo uti? Sed ut plurimum simplicitas est omnibus chara. inter artificiosa erit, obseruatio temporis in quo faciliter possint sperata obtineri, consideratio genij ut est dictum num. superiori, & similibus.

Si curatus adipiscatur curatam in qua sint multa, quæ correctione indigeant, antequam reformationi manum admoueat, reddat se populo bono exemplo, & comitatæ amabilem, & tunc, & non antea reformationem incipiat, sed & tunc paulatim; quia multa in breui, & faciliter efficiet, & si aliqua tarditate remoretur, non curet, quia sat cito, qui sat bene. Eodem modo, quæ sunt difficilis eradicationis, num sunt simul tollenda, excitat enim hoc turbas, sed per partes paulatim, & diligenter auferenda. efficacius fiet, si bonorum opera coratus utatur, & ipse quasi videatur alienus: semper tamen per partes tollendum; quia quod sensim fit in-

sen-

35

Artificiū bonū qñ.

36

Curatus nouus qd ager antequam reformet.

37

Difficiliora non tota simul pro partes tollenda.

352 De Prudentia Curati

sensibiliter fit. Optime fiet, si quasi aliud agens impellat populum ad faciendum aliquid, quod ex se causet intentum. omnium fit exemplum. Curatus ruralis vult populum desuescere a ducendis choreis tota die infesto. Primo posset ita agere, hoc prohibere quibusdam principalioribus diebus festis, deinde diebus communionis, post aliquod tempus, addere aliquos alios dies, deinde non concedere licentiam nisi suis parecijs, interim curare per societates aliquas, puta doctrinæ christianæ, & aliqua recitari in aliquibus festis, & præmia recitantibus largiri. Interim in publicis sermonibus, & in confessionibus ista detestari.

Diligēter tamen notet curatus, an, si desuescat eos a choreis, ipsi peioribus sint vacaturi; quia melius tunc erit choreas permittere, ut notat Caiet. chorea.

Non solum non sunt multa mala simul & semel tollenda, sed nec multa bona simul & semel proponenda, quia hoc est non imponere pondus, sed pondere obruere: Ideo tam in corrigendo, quam in proponendo, prius agendum circa ea quæ implicant ad peccatum, deinde circa facilia, postea circa difficiliora.

Quæ sunt indifferentia semper tuto conceduntur, tutius vero cum populus illis concessis a peioribus reuocatur. Exemplum.

facul-

38

Bona paulatim proponenda.

39

Indifferentia quæ concedenda.

Caput Vndecimum. 353

facultas faciendi comedias in festo, post officium diuinum bene negatur, optime tamen conceditur, si populus occasione comedie cesset a peioribus. Prudentia docebit.

In loco, vbi maiori parti sis exosus, ne moreris si fueris aduena, idē si fueris indigena, quia mirabile fuerit si te malignitates nō præmant, commutatione beneficij periculū arcetur: Multo magis si forte aliquid scandalosum te infamans egeris, v. g. in veneris: quia vix est possibile, te quantauis bonitate vitæ posse malam estimationē diluere: Alioquin populus multum damni sentiet in profectu, quem seculares non addiscunt, nisi facta conueniant verbis. Præterquam quod, mutatione soli sæpe mutantur mores.

Si vero paucis exosus fueris, hoc remedio non egēs. satis est non exasperare animos alienos, sed demulcere, & officio lucrari.

Cum curatus inter maleuolos degit defendat seipsum illorum armis, sic cum Apostolus opprimeretur a Phariseis, & Saduceis Actor. 23. se defendit dicens, quia de spe, & resurrectione iudicor, vt Saducei, qui eā negabāt, nō cōueniētes cū pharisæit, qui eā fatitebantur Apostoli partem susciperent, vt est actū. Sed hic magna prudentia, ne dū se aliorum armis munit, sit ipse causa odij, vel alterius peccati in alio, per quem tutari quærit.

Eodem modo cum curatus inter malos

Z degit,

40

*Odiosus est
mores be-
neficium.*

41

*Inter ma-
los degens
se discri-
dat illorū
armis.*

42

Curat

*mali con-
ueniant.*

degit, & non valet eos reducere in viam re-
ctam, expedit procurare, ne concordent, quia
vt ait S. Greg. 3. p. past. adm. 24. sicut multū
nocet si vnitas desit bonis, ita valde est no-
xium si non desit malis. Bonum remedium
pro locis in quibus sunt hæretici diuersarum
sectarum vel saltem diuersarum opinionum,
ne conueniant & mala pace, in malum bo-
norum fruantur.

*43
Pertina-
citer rem
petedi quō
responden-
dum.*

Pertinaciter rem impossibilem petenti,
vel rem, quam salua conscientia præstare nō
potest curatus, roget ipse curatus, an si facta
facultate, velit qui petit, de petitis rationem
reddere, qui sine dubio negante, curatus li-
berabitur illa molestia: Aliquoties expedit
petentem obiurgare; Aliquando blande opi-
nionem mouere. Prudentia similia, & effica-
ciora suggeret.

*44
Quæ non
aggredi-
tur absq;
consensu
populi.*

Quæ sunt perficienda parenciorum lagitio
nibus non aggredienda, nisi prius re priuate
proposita, & acceptata; quia facilius perficiē-
tur, v. g. curatus vult suorum elemosinis
adiuari pro fabricanda ecclesia. melius est
antequam ad collectam deueniat, priuatè
suos de re certiores faciat, & tunc, ipsis con-
sentientibus, rem tuto aggredietur. Si tamē,
quæ sunt agenda, sint parui momenti, suffi-
ciet publico colloquio in ecclesia rem ape-
rire.

*45
Curatus*

Curatus vnus, aut alterius ex paracijs
intuitu

Caput Vndecimum. 355

intuitu non agat, quæ sunt contra consuetu- non antea
 dinem loci, in re notabili, etiamsi licita, in- ponat pau-
 parua vero non referet, quia parum pro ni- cos multis
 hilo habetur. v. g. curatus ruralis habet in
 sua cura aliquos, quorum intuitu in festo sa-
 crum notabiliter differt. hoc non agat, cum
 reliqui e populo rem male accipiunt, cum
 enim sit pater communis, non debet esse par-
 tialis. Frequenter videre est in multis locis,
 vbi ciues, & nobiles in æstate relicta vrbe ru-
 ri degunt, rem similem; cogitur enim cura-
 tus expectare nobiles venientes ad sacrum
 vsque ad horam grandiore, reliquo popu-
 lo interim obstrepente. Ego ita agerem, sta-
 tim a Paschate protrahere missam vltra ho-
 ram solitam, paulatim semper transferendo
 ad vicinum tempus in quo nobiles veniunt
 ad ecclesiam, & ita, si aliquantulum illos ex-
 pectando, esset remorandum, populus vix de
 excessu aduerteret. Interim tamen nobiles
 ad festinandum hortarer. Hoc autem non
 agerem, nisi viderem nullo alio modo me pos-
 se nobilibus, & populo satisfacere. In villis,
 vbi ista eueniunt, aliud remedium esset. Ad
 missam quidem vocare vltra horam solitam,
 & tunc ante missam docere doctrinam chri-
 stianam, & hac occupatione eludere tempus.
 Vix enim populus ad rem aduerteret. Imo
 forte in villis a Paschate vsque ad Autumnû,
 hora ista pro hac functione est congruentior

356 De Prudentia Curati

pro meridiana, in ista enim omnes, in illa pauci conueniunt. Tempus vero omnibus breue videbitur, si exempla sanctorum intemisceantur. Et hoc totum intelligo dum curatus est in loco solus, quia ubi adest cappel lanus, cunctationi per alterutrum fieri potest satis. Porrò si in loco sit consuetudo expectandi nobiles ad sacrum vsque ad horam grandiore, curatus obseruet consuetudinem, absque alio remedio, ni forte illud Doctrinæ Christianæ videatur illi aptius: quia eo poterit uti.

46
Confraternitates quando introducantur.

In castellis, ni forte sint valde numerosi, tales autem erunt, qui ad duo millia incolarum habuerint, curatus non introducat multas confraternitates, quia vix aliquæ erunt suas regulas obseruantas, & inter eas variæ rixæ de præcedentia, & similibus possunt enasci: melius est habeat paucas, & iuxta illorum institutum viuentes: & si curatum sequantur in spiritali directione, curatus non desit; si vero curati imperium retractent, curatus libens cedat.

47
In fundatione monasterij monialium quomodo se gerat.

In fundatione noui monasterij monialium in castello, quod sub curati moderatione sit futurum, curatus non sit facilis: non annuat nisi præuio magno examine omnium euentuum futurorum possibiliter, cum Episcopo bene discussorum; & si fieri potest, moderationem alteri relinquat: quia tam curata, quam

Caput Vndecimum. 357

quam monasterium postulant integrum hominem. Quomodo ergo utrique satisfaciet?

Curatus in Castellis, & Villis, non sinat res Ecclesie alio vsui quam proprio seruire. Nō organa, Non campanæ pulsentur nisi ad diuinum officium, non in publica ouatione, nisi aliter fuerit consuetum. Campanas non sinat pulsare contra delinquentes, dicimus vulgariter (All'arme) Item nec pro conducendis reis capitalibus ad mortem, nec pro aliquo actu iustitiæ, sine placito Episcopi, vel Vicarij, nisi loci vniuersitas tali priuilegio gaudeat, de quo curatus ipse sit bene certus, & in dubio non annuat nisi præuio Episcopi voto.

Ex hac occasione aduertendum, quod si contingat in Castello miserum aliquem captis damnari, curati partes erunt, si defint alij eque sufficientes, eum ad bonam mortem hortari, & disponere. Præterea notet nullam irregularitatem contra hi si casu pede proprio pedem condemnati tetigerit; Vel si asinum, aut aliud eius vehiculum tetigerit, ex quo miser ille acceleret iter, & per consequens mortem, *Sot. de iust. l. 5. q. 1. a. 9.* Sic nec si misero in deliquio posito aquam, qua fiat sui iuris, porrigit, & mors acceleretur.

Curatus grauitati, & Comitati perpetuo hæreat; Ideo non se misceat alijs quam suæ

48.
*Campanæ
& organa
non pul-
sentur.*

*Reos ad
mortem
disponat.*

49
*Quibus
non se im-
misceat.*

338 De Prudentia Curati

paraciz curis, etiamsi bonis, quia vix decorem obseruabit, & decore diminuto reuerentia non crescit.

90
*Suspecti
 qui corri-
 gendi.*

Curatus nunquam correctionem faciat de re, quæ non sit clare lætalis, vel dubia de lætali, quia sub tali regula, & non aliter tenetur. Ideo in suspicionibus, etiam publicis, eã non faciat, nisi sit valde rationabilis spes correctionis, & valde rationabile rem correctione egere, quia alias scandala possent oriri. In confessione tamen erit illi liberum de scandalo admonere, & dum corrigit vtatur semper magna prudentia, iuxta dicta superius sæpe. Extra confessionem sufficit curatum oculum dirigere ad peccatores publicos taliter, quod nulla tergiuersatione valeant celari, vt dicitur c. 5. n. 15. 16. Ad peccatores suspectos suspitione violenta vt dicitur c. d. nu. 13. De alijs non curet extra confessionale, quia hoc modo recte fungitur officio suo.

91
*Prudentior videat
 que scribitis.*

Curatus magna vtatur prudentia in scribendis epistolis pro alijs, vt sæpe euenit in Castellis, ne scribat aliqua, quæ possint ipsi incommodare. puta potest aliqua scribere, quæ possunt delicta causare, ex quibus fiet, vt scriptori damnum eueniat. Idem agat in scribendis singraphis (dicimus polise) debiti, seu crediti; quia etiamsi ista nihil damni afferant scriptori, est tamen indecens curatum secularibus negotijs se immiscere, & grauitati

nitati illius derogat.

Si aliquis cupiat curatum recipere quædam in custodiam, seu sub deposito, pro posse curatus renuat, vt euitet magnas molestias possibiles, si cogatur magna instantia, ita agat. omnia recipiat, sub sigillo signata, vel clauie tradentis clausa. Pecunias non sigillatas nec clausas, nec restituendas, nec pro maritanda secreto fœmina, pro posse nõ recipiat, & si receperit, attendat diligenter sibi, quia vix potest dici quot, & quam miris modis improbi sæpe simpliciores sint falsi. Pro omnibus valeat sequens exemplum. Nebulo quidam confessarium adiit, vt cõfessionem faceret, accusauit se stuprum commisisse cum deceptione puellæ, illi multo impari. confessarius iubet illam dotare. nebulo annuit, & mille promittit, syngrapham mentito nomine ad camparium, per confessorem illum mittit conuenit cum confessore, vt acceptam pecuniam puellæ illi, seu eius parentibus nomine secretæ eleemosinæ largiatur. campfor, falsus a syngrapha adulterina, numerat pecuniã, nebulo vt a confessario accipit pecuniã receptã, & adhuc apud cõfessariũ manere, facit sibi pecuniã tradere, fingēs, ne scio quo, alio modo puellæ velle eã tradere, & recepta pecunia fugit. Post paucos dies dominus pecuniæ, cuius scripturam nebulo ementitus fuerat, dũ suam pecuniam a cam-

50
Depositum
pecunias
quomodo
recipias.

psore repetit, detegit falsitatem syngraphæ. Dominus pecuniam a campfore, campfor a confessario repetit. confessarius fatetur rem per confessionem scire, & ideo non posse nomen nebulonis propalare, res deducitur in iudicium, confessor præensione sigilli iudicium elabitur, & interim campfor, & Dominus pecunię mirabiliter decertant. quem exitum res habuerit nescio. certum est a similibus abstinere esse rem tutam.

Quoniam vero sæpè euenit curatum requiri, vt permittat varias supellectiles reponi in ecclesiam, notet. In hostili incurfu, in incendio repentino, & in omni necessitate urgente, idest citra alterius præiudicium, poterit annuere, c. relinque. de custodia eccles. rest. In alijs casibus, vt pro saluandis bonis ære grauatorum vel bonis fisco addictis, non annuat, ne alieno peccato inuoluatur, & restitutionis euadat reus. Ideo optimum est in omni casu, exceptis a canone permissis, vt supra est dictum abstinere.

93
Bona nō
reponat
in Eccle-
sia.

DE OFFICIO CVRATI.

Extra Sacramenta.

CAPVT DVODECIMVM.

Quæritur . An Cnratus teneatur
quærere peccatores publicos de-
gentes in sua parochia? Resp. Si-
ne dubio Curatum teneri, non
dare Sacramenta peccatoribus publicis : &
cum non possit illos cognoscere , nisi de eis
inquirat, tenetur eos inquirere . Et cum Sa-
cramenta possint peti omni tempore , Cura-
tus omni tempore debet hac notitia esse in-
structus . Ideo statim atque Curatam fuerit
adeptus, hanc inquisitionem faciat. Tol. Inst.
lib. 5. cap. 5. num. 7. not. 7.

Quæritur . Quomodo Curatus quærat
suos peccatores publicos?

Resp. Non posse dari certam regulam, sed
prudentiæ esse relictum. Debet sanè inquisi-
tio esse prudens, & diligens, ac pot est eam fa-
cere

1
*Curatus
quærat
peccatores
publ. de-
gentes in
sua cura.*

2
*Quomo-
do Cura.
quærat de
peccatori-
bus publ.*

cere per se, & per interpositam personam.

3
Quandiu
duret in-
quisitio sa-
ra.

3

Quæritur . An facta semel inquisitio sufficiat pro vno anno , vel an saltem pro quoto tempore? Resp. Non posse dari certam regulam: hoc vnicum certum esse, quod teneatur non dare Sacramenta peccatoribus publicis, ideo debet semper esse instructus quinam sint tales, vt ritè suo possit officio fungi . Qui singulo mense, vel saltem eo tempore, quo communio solet frequentari inquireret, credo suo muneri in hac re faceret satis. Bona practica cum plebeis erit, admonere eum, qui est peccator publicus, ne accedat ad communionem, nisi prius se Curato ostenderit, vt Curatus habeat tempus deliberandi de re ipsa.

4
Peccator
pub. quã-
ru in talis
duret.

4

Quæritur . Quanto tempore quis dicatur durare peccator publicus? Resp. Non posse in hoc dari certam regulam, hoc vnum clarum esse, hunc non communicandum, nisi postquam populus fuerit certificatus de illius emendatione. Nau. cap. 21. num. 55. Silu. verò Euch. 3. quæst. 5. not. 2. ait non esse communicandum, quoad vsq; fecerit publicam pœnitentiam. Practica . Cum peccator iste ostenderit signa emendationis vel Curatus de illius licentia propalauerit eum esse confessum, & pœnitere, satis dicetur non esse amplius peccator publicus. Nau. ibi.

* Tunc autem satis certificat de emendatione,

ne,

ne, si vel publicè confessus sit, vel de confessione facta Curat. certiores faciat adstantes. Suarez tom. 3. quæst. 80. disput. 67. sect. 2. vide cap. 5. nu. 13.

Et si quis semel desijt esse peccator publicus, potest, & debet semper de illo inquiri, sicuti de cæteris, totius parochiæ, quales nam sint, vt sciatur quid agendum in Sacramentorum administratione, & si facta diligentia, Curatus nihil sciue rit, excusabitur.

Quæres num curatus tute cõmunicet peccatorem publicum, v. g. concubinarium, qui hoc anno per aliquos dies ante Pascha cõcubinam eiecit, cum anno præterito, & forte sæpius, hoc idem egerit, & paucis diebus a Paschate eam reuocauerit.

Quæritur ergo an curatus debeat de pænitentia istius ante communionem experimentum capere, an vero absque experimento ad communionem admittere? Resp. curatum, in confessione melius agere si experimentum postulet ante communionem: extra confessionem vero teneri dare communionem petenti, iuxta Suarez proxime citatum, nam in pænitente non requiritur aliud quam, quod statum peccati reliquerit, etiamsi paulo ante hoc egerit, ideo non est necesse per tot dies, vel per tantum tempus ante.

Ista forte sunt vera de rigore. ego tamen in casu proposito non admitterem nisi post

*An experimentum
sumendum
de peccatore publico
ante
communione.*

placitum Episcopi; nam hunc hoc anno facere sicut alias fecit, arguit, sicut alias non vere fuit pœnitens, ita nec nunc esse.

Si quæras. Posito pœnitentem hunc acquiescere experimento de sua pœnitentia sumendo, quale, & quot dierum experimentum iudicabitur communione dignum? Resp. Episcopum posse decernere. Si quæris singularia: dico non posse dari certam regulam. Aptum iudicarem si continuisset pluribus diebus, quam continuerat anno elapso; nam hæc pœnitentia probabilis videtur.

Quæritur. Quid aget Curatus, cum eo, qui est quidem in peccato, sed celat statum suum; puta, quia habet domi concubinam, quam dicit esse famulam, sicuti etiam de omni alio de quo est magna suspicio, & datur scandalum? Resp. Communionem negandam peccatori ita publico, quod nulla tergiversatione valeat celari. At propter solam suspensionem, etiam probabilem, non est neganda. Silu. Euch. 3. q. 5. not. 3. Practica. In confessione cognita veritate, non absolvas, nec ad communionem admittas, nisi prius dimissa concubina, aut relicto quidquid agit, quod impedimentum facit: tamen si in facto sit magna suspicio extra confessionem, & cum scandalo; puta, quia fœmina, quæ retinetur est iuuenis, & valde compta, & non præferret esse, qualem dicunt, amanter priuato colloquio ad eam

eijciendam hortare . si non proficis , rem ad
Episcopum deferres , & quod decreuerit , fa-
cias .

Quæritur . Quid aget Curatus cum mere-
tricibus ? Resp. Quo ad communionem idem
agendum, ac cū peccatoribus publicis. Quo-
ad verò ad tolerādas eas in Cura distingue .
Si habitant in loco designato à Principe sæcu-
lari, & locus sit in sua parochia, sinas habita-
re; Si non habent locum destinatum, & habi-
tant in parochia, idem agendum. Si v. g. es in
oppido, & aduenit meretrix, vt ibi inhabitet,
sine habitare dummodo sit sola , ne forte sit
in concubinato, si sit associata. Si habitat in
hospitio, vt communiter fit in castellis, alicu-
bi constitutum est, non tolerandas has mulie-
res, nisi per aliquot dies. Si nulla adsit consti-
tutio, poterunt tolerari, quamdiu ipsæ ibi ha-
bitare voluerint, dummodo non causent scā-
dalum: In vniuersum tamen melius est eas ex-
pellere .

Quid si in loco paruo puta oppido , fuerit
vna aut altera meretrix , & iuuenum proca-
cium multa turba, & inter se, vt communiter
solet euenire, cognatorum, & affinium , pro-
miscuè se similibus mulieribus ingerentium ,
& per consequens contrahentium affinitatē
ex fornicatione ; an saltem tunc sint eijciendæ ?
Consule Episcopum , cuius prouidentiz
reseruatur prouisio . Quid verò magis expe-
diat

6

*Meretrix
an tollen-
randa .*

diat an has tolerare, vel non, Episcopus viderit.

7
Peregrin;
veniente,
in suam
Paroc-
chiam.

Quæritur. An Curatus, & quomodo inquirat de peregrinis venientibus ad habitandum in sua parochia? Resp. Obseruet constitutiones sui Episcopi, quod si de hoc non constet aliquid, ita agat. Si sunt viri soluti, bellè poterit inquirere de conditione status illorum: Si habent fœminas, inquirat, an sint proprię, & si allegent matrimonium, postulet fidem matrimonij, aut saltem testes. Sufficiet vnicus, si fuerit fide dignus, quia in his, quæ non sunt in præiudicium tertij, sufficit vnicus testis. Silu. testis q. 5. & fortè sufficiet mulier, ex Silu. testis q. 1. not. 2. Et de omnibus tam solutis, quam vxorem habentibus, inquirat de fide, & moribus. Azor. 2. p. lib. 3. cap. 12. q. 16. Hoc probat si docuerint de communione in Paschate.

Maximè aduertat ad medicos, & ad magistros scholæ, præcipuè si veniunt à loco hæretico, vel Cura est in loco hæreticis vicino, & hoc maximè curet Parochus ruralis, quia in ciuitatibus adsunt multa alia præsidia.

An Curatus teneatur ad hoc sub mortali? Resp. Clarum esse negligentiam in hac re esse in magnum populi præiudicium, cum possint vagari mali, & hæretici, & multum officere, & ideo videtur obligatus sub mortali. hoc est enim benè populum regere, arcendo lu-

pos

pos : Porrò in multis locis Episcopi cauent, ne medici vel magistri scholæ admittantur, nisi prius facta fidei professione in manibus Curati. Ideo Curatus Constitutiones sui Episcopi sciat, & obseruet.

Quæritur. An Curatus teneatur obuiare peccato publico, puta videt populum curretem ad arma, dissolutum, & quasi ouantem in coitu animalium, an teneatur obuiare? Resp. Teneri si potest. Si per bonas rationes habet probabile posse impediri, tenetur facere quantum potest, quia talis est lex correctionis. Aduerte tamen quod in secundo casu, non tenetur, quia in correctione opus est prudentia, & opportunitate temporis, quæ illi deest.

Expedit in magna rixa, cui aliter prouideri non possit, prodire in medium cum imagine cruci fixi, quia hoc modo similia validè impediuntur. Idem agendum in rebellionibus.

Quæritur. An facienti maius malum possit consuli minus, ne faciat maius? Resp. Possit, non solum quando Curatus est requisitus, sed etiam cum est irrequisitus. Et per istam rationem infinita deciduntur. Et licet in casu de consulente minus malum facienti maius sint duæ opiniones citatæ ab Azor 2. p. lib. 22. cap. 16. quæst. 8. Vnam affirmantem, alteram negantem; tamen cum benè eligatur quod est in vna opinione, licet habeat contrariam,

vide-

8

*Curat. an
corrigat
peccata
publica.*

9

*An facili-
ter malum
consulas
minus.*

videtur sequenda affirmans, cum pro se habeat canones, Concilia, & bonam rationem. Vide Azor 2. p. lib. 12. c. 16. q. 8. Sot. de iust. lib. 6. q. 1. art. 5.

10

*Curat. an
mala oc-
cultia im-
pediat.*

Quæritur. An Curatus teneatur impedire multa mala occulta, quæ nouit vel per certam relationem, vel per vehementem suspicionem? Verbi gratia, quid aget si audierit, vel habuerit suspicionem in tali domo suæ parochiæ conuenire monetarios, vel sodomiticos, aut similes? Resp. Curatum non habere aliam obligationem, quam eam, quæ nascitur ex regulis correctionis fraternæ, licet illa circumstantia officij Curati magis astringat ad correctionem fraternam Curatum, quam alios cæteris paribus. Porrò prudentius est rem Episcopo, vel sapienti conferre, & deliberata exequi.

11

*Quid a-
get cum
stultis.*

Quæritur. Quomodo Curatus aget cum stultis suæ parochiæ? Resp. Si sunt amentes à natiuitate, non det Sacramenta, vt de singulis dicitur. Omnes. Diligenter tamen inquirat quantum rationis vsum habeant, vt noverit quid agendum, si accesserint ad Sacramentum, vel eius indiguerint. Et credo expedire istam diligentiam præmittere tempore collationis Sacramenti, ne Curatus in illo puncto imparatus inueniatur.

Quæritur. An Curatus possit dare licentiam laborandi in festo? Resp. Vbi datur re-
cur-

curfus ad Episcopum, vel Vicarium, non posse: vbi verò negatur dictus recursus, vt in villis, & castellis, posse. Silu. Dominica q. 4. not. 3. Azor. instit. 2. p. lib. 1. ca. 28. q. 6. Qui tamen addit hanc restrictionem posse non in perpetuum pro omnibus, vel aliquibus festis, sed quotiescumq, adfuerit causa legitima. Azor ibi. Porrò nota, quod quando Episcopus, vel Vicarius adiri non poterit, Curatus poterit dare talem licentiam, non solum declarando causam esse iustam, quam impetrans allegat, sed etiam quando non constat de tali iustitia, dispensando in eo, quod de necessaria iustitia fortè deesset petitioni Silu. dispensatio q. 1. & 4. & clarius. Ieiunium quæst. 1. not. 3. licet ibi loquatur de ieiunio. At, quæ conueniunt ieiunio, etiam intelliguntur de laborando in festo quoad licentiam, quia vtriusque est eadem ratio.

Quæritur. Pro quanto tempore, seu pro quot festis Curatus dabit licentiam laborandi in festo, cum non possit eam dare in perpetuum, vt est dictum ex Azor? Resp. Et credo dicendum posse dare pro omnibus illis, in quibus non potest haberi recursus ad Episcopum, vel Vicarium, v.g. tempore collectionis fœni magna necessitas eiusdem colligendi vrget, quia multum damnificatur a continua pluuia, eodem tempore instat messis, & adsunt duæ vel tres festiuitates conti-

12
Licentia laborandi in festo.

13
Auſtoritas dispensandi in labore in festo quo fundamēto nitatur.

14
Curat pro quanto tempore dat licentiam laborandi in festo.

nuæ; At si Episcopus, vel Vicarius, qui consulatur, ita distant, quòd responsum haberi non possit opportune, tunc Curat. pro tribus illis festis, credo tutò poterit licentiam laborandi concedere. Quod autem de collectione fœni dictum est, eodem modo potest adaptari ad omnes similes casus. Ut curat. non nimis suo iudicio fidat, consulat Episcopum suum in tempore; & quod ipse præscripserit, faciat.

15 *Causæ laborandi in festo.* Causæ autem laborandi in festo iustæ sunt necessitas damni euitandi, vitæ sustentandæ, & aliquoties utilitas, puta cum piscandum est ad tunnos, qui discedunt, si tunc non capiuntur. Siluest. ibi. & omnes. Sed cum ad has, ex varijs capitibus, reducantur diuersi casus, omnis causa, quæ erit rationabilis, erit iusta.

Sciendum tamen est festa nostra non coli ea obseruatione, qua sabbatha Iudæorum colebantur. Ideo inter lenitatem, & rigorem oportet Curatum incedere. Ita agendum consulerem. Vbi malè obseruantur festa, reducere sensim, & non vno conatu ad illorum obseruationem transgredientes, & vbi obseruantur, non laxare habenas facultatis laborandi. Cæterum Curatus (præsertim consulto antea suo Episcopo, siue Generali, aut certe foraneo Vicario) benè aget, in omni casu etiam debili (dūmodo rationabili) dando licentiam :

centiam: quia vere potest declarare, & dispensare, ut liberet populum, a laqueo transgressionis festi, quem fortè incurret non habita licentia. Et notet Curatus ruralis, quod si habeat magnā difficultatem in sanctificandis festis, poterit aliquādo agere cū Officiali Principis secularis Domini loci, ut ipse ad obseruantiam cogat, quod facillè benè cedet.

* Quæritur. Quomodo cognoscatur quæ festa ex consuetudine obligent ad eorum obseruantiam? Resp. Dies festos ex consuetudine ad eorum obseruantiam tunc cogere; cū per Episc. consuetudo est admissa, & nō aliās: ideo Azz. 2. p. lib. 1. c. 26. q. 6. docet Curati interesse consulere Episcopum quomodo talis consuetudo obliget, cum non constat de validitate obligationes. Si vero veniat dies festus ex consuetudine de improviso: & non datur tempus consulendi Episcopum: duobus indicijs cognoscet Curat. an dies festus obliget ad sui obseruantiam. Primum erit, si incolæ comunitè teneant transgressionem horum, atq; festorum de præcepto, æque obligare, & in vtrisque teneant æque peccare, qui non interfit sacro, & qui laboret. Secundum est si ad eorum obseruantiam Episcopus penitus cogat. Immo stantibus his duobus factis cōstabit talem diem obligare, absq; quod Episcopus consulatur. Si vero de horum neutro non constat, tunc consulatur Epi-

16

*Ad cognoscendum
qua festa
de consue.
oblig.*

scopus iuxta Azor. ibi.

17

An acci-
piendum
aliquid p
licent. la-
bor. in fe-
sto.

Quæritur. An Curatus pro licentia labo-
randi in festo possit aliquid exigere? Resp.
Azor. inst. 2. par. lib. 1. cap. vlt. quæst. 12. nega-
re hoc de Episcopo, sed tandem limitando,
concedere posse, non quidem pro licentia, sed
mutando opus seruile laborare volentis, in
aliquam largitionem, quæ tamen cedat in
opus pium. Sed, cum ea, quæ de Episcopo in
hoc casu dicuntur, conueniant etiam Cura-
to, absente Episcopo, & eius Vicario cum
eadem limitatione poterit Curatus: Et fortè
bonum erit remedium pro reducenda ad ob-
seruantiam sanctificatione festi, vbi populus
multum in ea est relaxatus. Si tamen hoc ve-
lis praticare consulo, agas de Episcopi con-
silio, & quæ dantur non perueniant ad ma-
nus tuas, sed dentur pro causa pia, & dentur
manifestè, vt omnis suspicio euitetur. Item,
obseruandum, ne ista exigantur, nisi quando
causa laborandi est dubia, quia si clarum est es-
se iustam, legitimè sine alia exceptione datur.

18

An Cur.
remittat
pœnam.

Quæritur. An Curatus ruralis absente E-
piscopo, & Vicario, qui videt in festo labo-
rantes, vbi est constitutio Episcopi, quòd la-
borantes in festo soluant tantum, possit ad li-
bitum eam pœnam remittere? Resp. Si pro-
hibetur ab Episcopo, non posse. S. Thom. 2. 2.
quæst. 67. art. 4. Silu. iudex quæst. 11. not. 5.
Sot. de iust. lib. 3. quæst. art. 3. Armill. correct.

§. 1. Si tamen ex aliqua causa rationabili expediret remittere, est remittenda Caiet. correct. 1. In quo magna est opus prudentia, & bona conscientia, quam Spiritus Sanctus dirigat Armi ibi. Si tamen in illo loco ex consuetudine legitima Curati remittunt, & exigunt ad libitum, poterit exigere, vel remittere, vt libuerit: Si autem remittitur, vel exigitur ad libitum Curati, & nescitur an Episcopus consentiat, iudicandum est consentire, quia si abnueret, declararet, & quia ita communiter fit. Quid simile habetur, & deducitur ex Soto de Iust. lib. 5. quaest. 4. art. 3. Vbi habet inferiorem non posse minuere, vel leuare pœnam superioris, quando ita a superiore mandatum est; ergo, inferior, si non est mandatum, hoc poterit. Ita tamen practicandum credo. Curatus non sit nimis facilis in condonando, ne det ansam laborandi; Præterea ego non remitterem laboranti ad lucrum, vel laboranti cum scandalo, nisi causa rationabiliter euinceret condonandum.

Quæritur. An Curatus prohibitus ab Episcopo remittere, aut laxare pœnam, si alterû egerit, ad aliquid teneatur? Resp. Siue est. iudex q. 11. not. 5. affirmare teneri ad dictâ pœnam soluendam, sed contrarium est verius iuxta dicenda c. 15. n. 29.

19
An Cur.
remittens
pœnam
rest.

Quæritur. Quid si Curatus post laborem sciuerit aliquos in festo laborasse, sed cum

20
*Quando
 laboranti
 credendū.*

causa, an teneatur credere, vel debeat exigere pœnam? Resp. Teneri credere, quia per iustam causam isti laborantes fuerunt excusati, ideo non debent cogi ad pœnam, quia ita rationabiliter iudicatur mentem esse Episcopi, cum aliàs videatur inrationabile obligare excusatum.

21
*Licentia
 cibi prohibiti.*

Quæritur. An Curatus det licentiam manducandi cibum prohibitum infirmo, & ob quam causam? Resp. Sicut potest dare licentiam laborandi in festo, sic posse concedere facultatem edendi cibum vetitum in absentia Episcopi, vel Vicarij. Curatus tamen, de hoc non sit sollicitus, quia hanc licentiã dat medicus. Omnes. Et quibus ex causis possit dari, nullus præter medicum potest præscribere, quia sunt aliquæ infirmitates, quæ magna vi impetunt, vt febris ardens, & tamen esus carniū est malus, & sunt aliæ infirmitates, quæ multo minori impetu feruntur, imo aliquoties lenitate, vt debilitas magna, & tamen requirunt esum carniū. Ideo indigens medicum consulat. Si verò in loco non sit medicus, vt in villa, Curatus non angatur scrupulis sed det eam, quotiescumque videbitur illi rationabile petentem ea indigere: quia credulitas in hoc sufficiet: & si causa nō sit omnino iusta, poterit dispensare; vt est dictum de laborando in festo, & reddere causam iustam.

Quæ-

Quæritur. An Curatus det licentiam non
ieiunandi? Resp. Dare non solum in oppidis,
& villis, vbi non adest Episcopus, nec Vica-
rius, sed etiam in ciuitatibus præsentem Epi-
scopo, & Vicario, quia sic est consuetudo le-
gitima de quo vlt. Nauar. cap. 21. num. 21. &
Caiet. summa. Ieiun. negant, contra quos af-
firmat Azor. Inst. p. p. lib. 7. cap. 29. quæst. 3.
Causa autem valida erit, quæ est vera, vel si-
ne malitia, & quæ bona fide putetur vera.
Caiet. & Nauar. ibi, licet verè non sit talis,
quia sufficit credulitas inculcata, Caietan.
ibi.

Nota tamen bonam practicam. Quando
dubitatur an causa sit sufficiens, aut Curatus
verè cognoscit non esse sufficientem, tunc
Curatus ipse cum Caiet. ibi commutet opus
in quo dispensat, in orationem, eleemosinam,
aut aliud simile pium. Et quæ dicuntur de
commutatione ieiunij, intellige in omni cõ-
mutatione cuiusuis præcepti Ecclesiastici.

Quæritur. An Curatus det licentiam pere-
grinandi? Resp. Hodie non esse in vsu, tamen
si petatur, detur, sed caueat in litteris ne in-
ferat, nisi, quæ ad ipsum spectant puta dicat
N. communicauit in Paschate, & narret ve-
ra, & non tegat ambiguis verbis defectus li-
centiandi, puta, non dicat, & est bonæ fa-
mæ, de eo qui est a Curia condemnatus, aut
aliud simile.

25
 Licentia
 confiz.

Quæritur. An Curatus det suis licentiam confitendi alteri? Resp. Omnes de hac licentia loqui, & in specie Tol. Inst. lib. 3. c. 13. num. 11. notab. 1. Vbi habent Curatum posse dare suis licentiam confitendi omni exposito, & etiam alteri Curato. Pro quo sciendum, cum Episcopus aliquem ad confessionem admittit, admittere sine præiudicio Curatorum. Ita, Candelab. de conf. n. 15. Idem potest elici ex Tol. ibi.

* Suarez vero tom. 4. disput. 26. sect. 1. num. 11. & Sanctus Thomas probat nullum præiudicium afferre Curato: immo esse iuamento illi.

Regulares tamen hac licentia non indigent, cum per eorum facultates possint omnium ad eos accedentium confessiones excipere. Dicendum igitur istam licentiam dandam, vbi talis vigeat consuetudo, vbi verò non viget, vt in multis locis est videre, nec dandam, nec petendam. At vbi datur, Curatus sit facilis in ea concedenda, & sufficit in generali allegare iustam causam. Silu. conf. p. q. 6. not. 1. Notet præterea Curatus si in loco sit solus, & sui non vadant alio ad confessionem, curet saltem semel in anno obtinere ab Episcopo aliquem confessorum intoliturum, vt sui liberius possint confiteri, si forte propter aliqua verecundarentur faciẽ ipsius Curati, & hoc poterit fieri in Paschate, vel Iubileo.

Si

Si quæris, An curatus cogatur dare talem licentiam? Resp. S. Th. in 4. d. 17. q. 3. ar. 3. ad 6. q. 4. quæstiones, Suarez to. 4. dist. 26. sect. p. num. 12. Cogi sub peccato. Sed non specificat sub mortali ne, an sub veniali. Videtur dicendum, cogi sub peccato mortali; quia non concedendo iniicit laqueum animæ pœnitentis, vt ait S. Tho. ibi. & eum talis iniectio fit in graue damnum, dans tale damnum mortaliter peccabit.

*Curatus
an cogatur
dare
licentiam
confitendi
alibi suos.*

Quæritur. An Curatus teneatur exorcizare suos obsessos à spiritibus malignis? Resp. Et dico, teneri, cum non habent alium exorcizantem, vel illi nolint vti alio, ne factum detegatur: quia hi sunt in magna necessitate, nec per alium possunt ab ea sublenari, & per consequens Curatus tenetur. Et cum necessitas ista magna sit, credo Curatum teneri sub mortali. Excusandum autem iudico, si renuat humilitate, vel quia non credat se facturum satis misero energumeno. Porrò Curatus non vtatur superstitionibus, quæ sæpè tamquam pro secretioribus remedijs circunferuntur. Bonus liber est Fustis, & Flagellum dæmonum, sed sacerdotale Romanum non postponatur.

26

*An exorcizet
suos.*

Si tamen in Episcopatu fuerit constitutio, ne aliquis, inconsulto Episcopo, exorcizet, curatus eam obseruet.

Si quæras, An curatus, etiam non prohibitus

tus

*Exorcizandi an
debet licen-
tiam cu-
ratus.*

tus ab Episcopo constitutione, possit hanc licentiam alteri dare? Resp. Posse. Sed melius est dare Episcopo consulto, vt multa euitentur, nam nec actio hæc libera est a fraude malorum.

*Curatus
an exor-
cizet alie-
nos.*

Si queris præterea, An curatus possit exorcizare etiam non suos? Resp. & credo posse, dummodo Episcopus non prohibeat, quia ista alio non præiudicant.

An hoc possit in aliena parochia? Resp. & non credo inuito curato saltem.

*27
Restitu-
tiones pro
alijs quo-
modo fa-
ciat.*

Quæritur. Quomodo Curatus restitutiones faciat pro alijs? Resp. Si occurrat ei restitutionem facere pro alio, procuret syngrapham, qua solutionem factam doceat, & hæc det restituenti, vt certiozem faciat de restitutione. Nau. cap. 17. num. 69. Fortè erit melius duplicatam syngrapham accipere, vnâ quâ det restituenti, & alterâ quâ apud se retineat, qua docere possit de veritate, si vniquâ contigerit. Porrò ne nominetur persona restituens, syngrapha poterit esse talis. Ego N. accepi à N. Curato tali, tot, tali die, mense, & anno, pro restitutione, quam aiebat mihi factam.

*28
Casus de
restitutio-
ne.*

Quæritur. An Curatus, qui est verè pauper, & forte egens, qui accipit decem restituenda Titio, possit adito Titio dicere, quidam, qui debet tibi decem, sed est pauper, orat vt illi remittas. An, si Titius remiserit

Cu-

Curatus possit sibi illa decem retinere, cum verè sit pauper, & mendacium non dixerit? Resp. Non valere remissionem, quia non fuit voluntaria; quando enim Titius remisit, intellexit de omni alio à Curato distincto, Curatus enim loquebatur in tertia persona, & ideo dolosè locutus est. Si tamen Curatus iste diceret, Ego tibi decem debeo, remittis? Et Titius annueret; valeret remissio. Et, si Titius diceret Curato da pauperibus, ipse Curatus tunc posset sibi retinere, partem, vel totum secundum regulas Silu. eleemos. q. 3. nota tamen quod Silu. eleemos. q. 2. in fine ait, quod non posset sibi retinere. At tu te ne cum Nau. c. 17. num. 93 & 171. quod si verè est pauper, posset sibi retinere, maximè de consilio confessarij. quod tamen non intelligas de necessitate, sed ad suam maiore cautelam.

Quæritur. Quomodo aget Curatus introducendo deuotiones in suo populo? Resp. Si inducit deuotiones priuatas, puta ieiunandi, aut orandi, aut similibus, quæ ab ipso proposita populus acceptat, benè agit, sed caueat, ne ipse deprehendatur illa non obseruare cum possit, quia destrueret ædificatum.

Si vero deuotiones sunt publicæ, puta processiones, festationes aliquorum dierum, aut similia, non inducat, nisi populo propositas,

29
Inducat
deuotio-
nes pub.
& priua.
& quo-
modo.

tas, & per ipsum acceptatas. Hoc ita bene cedet. Habeat Curatus amicum prudentem, & probum, cui fidat, huic suam intentionem aperiat, & per illum curet proponi populo quasi rem propriam, & non Curati, & tandē deferri ad ipsum Curatum; pro illius voto obtinendo: & tunc Curatus si in negotio sint difficultates, eas proponat, vt populus sciēs, & volens, rem amplectatur. nullum enim violentum durabile. Caueat autem prætextu deuotionis, & specie honoris proponere populo, quæ in Curati eiusdem vtilitatem cedāt, quia res est homine Christiano indigna, & fordita prudentia, & si contigerit aliqua proponere, è quibus Curato vtilitas obueniāt, intentio Curati non in bonum proprium, sed populi feratur. Et si melius optat actum iri, non proponat nisi, quæ sunt puræ deuotionis. Si velit autem proposita stabilitatem acquirere, muniat eas Episcopi consensu.

30
Consuetudines loci obseruet.

Quæritur. An Curatus obseruet consuetudines suæ curæ, puta de danda candela in Purificatione, thure in vigilia Ascensionis, & similia? Resp. Obseruet quia etiam per Episcopū fortè posset cogi. Silu. negat decima q. 2. nu. 5. Omnes aliàs consuetudines nō implicantes peccatum obseruet ad ynquem, & nouitates fugiat, quia sunt odiosæ: at, si necessitate cogente aliud sit mutandum, tunc bonum erit illud peragere cum consilio, qua

si il-

si illud petens a maiori parte suorum, aut saltem a maiorib. de plebe, vt potius videatur morem gerere, quam imperare. Et non curet de honore, aut similibus, quia sunt nugæ. Caueat verò diligenter introducere aliqua, ex quibus populus possit sibi ius præscriptionis euincere: Ideo si quid simile concesserit, clarè protestetur, se pro illa vice solum, & non vltèrius concedere: quia sæpè euenit Curatum liberaliter aliqua concedere, quæ cum velit postea populo negare, maximè inter rudes, omnia clamorib. insonant, & sæpe non effugit magnas molestias, maximè si cõcesserit potentioribus, multò magis Ecclesiasticis, & personis præferentibus religionē, vt sodalitatibus siue Confraternitatibus laicorum, & multò magis si sapiunt pietatem. Omnia tamen tutò concedet, quæ suo non repugnant officio: repugnantia verò prudenter, & rarò concedet: sit exemplum. In oppido non adsunt nisi duæ Missæ, & in prima vt commodiori, solet Curat. docere docenda, & monere monenda. Quidam de populo, vel laicorum societas de nouo fundata, optat die quadam stabilita celebrari Missam in aurora pro honore dictæ societatis. Curatus videat an concedat in perpetuum, & an concessio sit futura officio suo impediemento, puta, quia populus eget instructione, & elabatur, cum non possit Curatus in tali

Mis-

Missã docere necessaria eò quod in secunda sit ad futura maior pars populi eadem instructione egente, & in vtraq; Missã idem peragere non possit. In similibus ergo Curatus prudenter, & rarò postulata concedat.

31

Si per consuetud. fiat peccatum an obseruanda.

Quæritur. An Curatus consuetudinem obseruet, quando populus ea abutitur ad peccatum, vel superstitionem? Resp. Cum res ista sua natura sit indifferens, fit, vt qui ea vtitur malè, id ex sua praua natura faciat, ideo Curatus non dicetur causa peccati, & per consequens non tenebitur necessario ab ea abstinere, & nõ dare iuxta consuetum. Curatus igitur populũ admoneat de peccato commisso in abusũ rei concessæ. Quòd si post admonitione perseuerauerit, nec timeatur scandalum, seu murmur in populo, poterit non dare consuetum; sed & si dederit, non peccabit, quia verè non potest esse certus, an sit populus abusus re accepta. Melius est admone-re Episcopum de abusu, & iussa exequi. Idem aget de consuetudinibus, quæ peccatum præferunt, vt non eundi ad ecclesiam obfunus, non eundi ad Missam iuuenes nubiles, & similia. Quæ pro viribus exterminabit. Si nõ valet, rem ad Episcopum deferat, & iussa exequatur.

32

Consiliũ contra tertium.

Quæritur. An Curatus det consilium, & quomodo petenti illud, quando resultat in damnum tertij? Resp. Nunquam similibus

fe

se ingerat, nisi manifesta charitas, aut necessitas vrgeat, tunc etiam prius inspiciat, si possit dissidentes concordare; si non potest, dicat veritatem eo modo, quo potest. i. certum pro certo, & dubium pro dubio. Melius est, si remittat negotium ad peritum, quia benevolentia populi erga Curatum est necessaria pro bono regimine. Ideo Curatus abstineat semper ab his, quæ aîos alienant: & quæ sunt alienationem afferentia, deriuat in alios, salua semper conscientia, quia multa debet facere, etiamsi certò esset illi moriendû, & in hoc sit intrepidus. In summa, ita viuat, loquatur, & scribat, ac si omnia certo nosceret censuranda ab inimicis. Vide etiam multa in c. præcedenti.

Quæritur. An Curatus teneatur esse elemosinarius? Resp. Sine dubio teneri, sed an teneatur ex iustitia, vel ex charitate, tres sunt sententiæ.

33
Curat. sit
elemo-
syn.

Prima. Est Nau. de redditibus Ecclesiasticis, qui vult teneri ex iustitia.

Secunda est Caiet. 2.2. quæst. 185. ar. 7. qui tenet quando redditus sunt pingues, deberi elemosynam pro quarta parte.

Tertia. Est. S. Tho. 2.2. quæst. & ar. dicto: Sot. de de iust. lib. 10. quæst. 4. art. 3. concl. p. Azor 2. p. Inst. lib. 12. cap. 11. quæst. 1. dicentium teneri ex iustitia de bonis illis, quæ sunt deputata pauperibus, si fortè Curatus hæc
ha-

habeat; si non sunt deputata; teneri lege charitatis. Vult autem Azor ibi obligatum Curatum arctius, quam laicos, quia ait laici obligantur præcepto naturali, & diuino, clerici verò naturali, diuino, & canonico.

Quæritur. Quantam eleemosynam dabit Curatus? Resp. Caiet. vbi supra. & Sot. q. dicta art. 4. Velle dandam esse quartam partem fructuum ab eo, qui habet pingue beneficiū. Azor verò c. dicto q. 1. vult dandum, quantum superest, ex decenti, & commodo victu. Quando vero Curat. in hoc peccet, vide Summistas, & in specie Silu. eleemos. q. 1. & clericus Azor Inst. 2. p. lib. 12. cap. 7.

Quid agendum cum Curatus sit pauper, & non habet vnde eleemosynam valeat erogare, & tamen eleemosyna necessariò sit danda? Resp. Si indigentia sit ordinaria seu communis, puta quærentium ostiatim, & accipientium si non ab vno saltem ab alio, nihil aliud agat; Si sit insolita, & magna commendet ipse necessitatem alicui diuiti, vt ab eo indigens recipiat. Si hoc non potest, parochus curet accipere ab alijs, & data porrigat. Ideo bonum consilium est, post adeptam Curatam instituere in sua Cura sodalitatem aliquam, quæ huiusmodi miserabilium curam gerat. Vel si hoc non potest, notificare populo, vt eleemosynam largiatur quando eiusdem Curati nomine mittetur viri, vel mulie-

34

*Quantam
eleemosynam
dabit.*

35

*Curatus
pauper
quomodo
eleemosynam
procuret pro
pauperibus.*

lieres ostiatim quæretes pro miserabilibus .
Et notet curatus , præcipuam curam gerere
miserabiliū, qui secreta paupertate præmun-
tur, & maximè eorum, qui sunt honestæ con-
ditionis, & bonis moribus præditi .

Quæritur . An Curatus teneatur quærere 36
suos indigentes, vel sufficiat dare eleemosy- *An pau-*
nam cum eorum inopiam exploratam ha- *peres quæ-*
buerit ? *rat .*

Resp. Tol. Inst. lib. de septem peccatis mor-
talibus, cap. 35. in fine affirmare, aliter non
satisfacere. Sed videtur melius dicendum .
Si Curat. habet bona dispensanda pauperi-
bus, quia illorum vsui sunt deputata, teneri
eos quærere, si sunt ex superfluis beneficij
sufficere dare occurrenti, absque quod eos
inquirat. Nau. c. 24. num. 9.

Quæritur . Quomodo geret se Curatus in 37
his eleemosynis, quæ pij in vsum Ecclesiæ, *De elee-*
vel alium elargiuntur ? Resp. Mentem elar- *mosynis*
gientium exequatur: Si nihil explicant, ita *pjjs quid .*
exponat, vt publicè constet de effectu, ad sui
honoris manutentionem, & ad aliorum bo-
norum exemplum .

Quæritur . An Curatus teneatur esse hospi 38
talis? Resp. Concil. Trid. sess. 25. cap. 8. de re- *Curat. fis*
for. admonere omnes habentes beneficia Ec- *hospitalis.*
clesiastica exerceant hospitalitatem, quan-
tum per eorum prouentus licebit. Ideo si Cu-
ratus, ea quæ voluerit dare in eleemosynam

in hunc vsum conuerterit, benè aget, non tamen tenetur ad hoc sub mortali, cum non præcipiatur.

39

*Defendat
miserabi-
les.*

Quæritur. An Curatus teneatur defendere suos paræcios miserabiles? Resp. Læssiū de Iust lib. 2. cap. 9. num. 13. & num. 94. velle Curatum teneri defendere suos solum in ordine ad spiritualia. Conc. Tri. verò sess. 23. c. p. de reform. ait. Cum diuino præcepto mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, inter alia, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curā paternam gerere. &c. Ideo videtur dicendum, si potest, teneri, nō quidē de iustitia, sed ex charitate, licet crediderim arctius, quam alium christianum. Sciat enim Curatus se positum in refugium, & spem omnium suorum auxilio indigentium, ne miseri omni spe destituti desperent. Ideo videat, quia malè poterit otiari, cum sæpe non desint, quibus se implicet. In hoc tamen sit prudens, ne dum vult miserabiles defendere, transeat in sinistram opinionem defensorum, si sint personæ, de quibus possit haberi suspicio, vt femine. Ideo in hoc ita se gerat. Auxilium præstet; si expetit: vel si videat miserabiles carere omni alio auxilio. ista enim modificantur secundū regulas eleemosynæ, quæ rectè dicto modo datur. Qui verò sint miserabiles vide Sil. aduocatus. quæst. 2. 3. & 4.

Cu-

Curatus componat paces. Ideo sciat modos dandi satisfactionem læsis. Notet tamē, vt conciliet animos solum, a ceremonia verò, & pactis absteineat quantum potest, sed habeat virum auctoritatis, quo in huiusmodi vtatur quia ita euadet magnas molestias, quæ sæpè solent euenire in fractione pactorum, & pacis. Cæterum non plus tenetur ad hoc, quam ceteri christiani. Sed & si in loco viderit alios idoneos, relinquat illis hanc prouinciam.

Caueat etiam sub hac regula a faciendis sponsalitijs, hoc est, a trouare marito, ò moglie, quia ista aut non fiunt sine mendacijs, aut malè fiunt sine eis, & de S. Ambrosio legitur, quòd semper abstinerit ab huiusmodi.

Curat. habeat librum baptismi, & matrimonij ex Conc. Trid. sess. 24. c. 2. de reforma. matr. In libro Baptismi scribat, vt est dictum c. 6. num. 43. In libro verò matrimonij scribat coniugum, ac testium nomina, diem ac locum contracti matrimonij. Vnusquisq; sequatur formulam suæ Curæ. Meæ hæc est.

Die. N. Maij 1608. Petrus, & Berta factis inter Missarum solemnia trinis denunciationibus tribus diebus festiuis continuis videlicet die 1. 4. & 8. mensis N. dicti anni, & nullo impedimento allato, seruatisq; alijs seruandis, coniuncti sunt matrimonio à me N. in

Parochiali N. talis loci, & inter Missarum solemniam ibidem benedictionem matrimonialem receperunt (quando est danda) presentibus N. & N. testibus notis.

Si fuerit dispensatio obtenta, a Sanctiss. D. super aliquo gradu, post illa verba. Nullo impedimento allato, addo, & obtenta dispensatione à Sanctiss. super gradu N. & admissa per D. Vic. vt in filo, & addo reliqua.

*Modus
bonus pra
dicandi
matr.*

Quoniam verò matrimonium est Sacramentum, & recipere Sacramenta in mortali, mortale est, eodem mane meos communico, & postea adsto celebrationi matrimonij, & statim in Missa do benedictionem matrimonialem. Si placet modus eo vttere, quia vere est tutus. omnes hos libros, & formam praescribit Rituale Pauli V. eos omnino obserua.

* An vero Curatus idem agat cum procuratore, qui alieno nomine contrahit. Resp. Rebell. de oblig. 2. p. l. 2. ti. 5. num. 11. non esse necesse, cum non teneatur talis procurator illo actu contere.

Quæres an curatus teneatur sponfos admonere de præmittenda confessione, cum probabile est eos non sequuturos bonum consilium? Resp. non teneri. Primo quia quis scit sint in mortali nec ne, & in dubio censendi sunt non esse, cum nemo sit suæ salutis immemor; & dato quod sciret, dico secundo non teneri, quia in his quæ sunt citra alte-

rius

rius præiudicium, relinquendus est ignorans in sua ignorantia, quando inculpabilis est, vt hic præsupponitur, alias si admonerentur, forte persisterent in opinione non confitendi, & ita præberetur illis ansa peccandi. Si tamen curatus istis notificet veritatem, vt disponat ad bonam contritionem, non male ageret. credo tamen tutius relinquere illos in sua bona fide, nisi per bona sconiecturas speretur bonus effectus. deducitur ex Soto. d. 12. q. 1. ar. 6. in probat. 2. conclusionis.

Curatus habeat etiam librum pro notandis mortuis. Hoc Communiter obseruatur.

Habeat etiam librum confirmatorum. hoc etiam communiter obseruatur. Sed in ciuitatibus non est necesse, cum confirmatio conferatur in Cathedrali, & ibi confirmati notentur. In oppidis videtur necessarium, quando Episcopus non habet secum notarium scribentem omnes hos libros, & formam præscribit rituale Pauli V. eos omnino obserua.

Quæritur. An non habere istos libros, vel non notare notanda, sit peccatum, & quale? Resp. De Baptismo, & matrimonio esse peccatum mortale, quia ita iubetur a Conc. loco dicto, & cap. 1. eiusdem sess. de refor. matr. & quia cedit in magnum populi damnum. De mortuis, & confirmatis erit idem iudiciũ,

43
Libri mortuorum, & confirmatorum.

44
An peccatum non scribere mortuos, & confirmatos.

quando negligente Curato, omnes negligunt, maximè vbi sit Episcopi constitutio, & consuetudo scribendi; Vbi verò non sit nec constitutio, nec consuetudo, non condemnarem de mortali.

45

Cur. an. faciat fides matr. bapt. mortuorum, & confirmat.

* Aduertat autem Curatus bonam custodiam his libris adhibere, ne, dum possunt ad aliorum manus facili negotio peruenire, falsentur, vel rumpantur, aut alio modo destruantur a maleuolo in magnum Curati damnum.

46

Reuelationes excommunicationis.

Quæritur. An curatus teneatur facere fides baptismi, matrimonij, mortuorum, & confirmationis quando exiguntur? Resp. Teneri, quia ad hoc sunt dicti libri constituti, & potest accipere pro sua mercede illud, quod in loco solitum est dari: si vero fiat gratis, & ipse faciet.

Reuelationes excommunicationum recipiat, vel non accipiat pro vt est consuetudo loci, & si acceperit, & sit tradenda copia siue exemplum accipiat, vel non accipiat mercedem, prout pariter est consuetudo loci. Turius est propter multa incommoda, quæ possunt sequi, vel curare, vt accipiantur ab alio, vt a notario, vel ipsum Curatum non scribere reuelata, sed solum accipere scripturam, reuelationum per reuelantes factam, vel saltem non accipere propria ipsius Curati scriptura, nisi presentibus testibus: Ita enim

cui.

euitantur multæ molestiæ.

* Et si Curatus cogatur eas reuelationes accipere, caueat ne accipiat, quæ alterius præiudicium afferunt. ideo noscat, qui excusentur a reuelando De quibus agit Silu. excomm. 2. dub. 8. Nau. c. 25. n. 46. Suarez to. 5. disp. 20. sect. 3. per totum.

Et quoniam sæpe populus male habet excommunicationes fulminari (timet enim sibi, etiam si sit innocens) curatus bene aget, si conuenerit cum principali, qui excommunicationem procurauit, ut fulminetur solum, ad terrorem, absq; animo quod liget; quia ita potest fieri Sil. excom. 2. sciendum p. n. 13. & 14. sed curatus rem sub secreto retineat, nam si sciretur, reuelationes non fierent.

*Remediũ
in fulmine
nationib.
excommu-
nication.*

Porro quia sæpe contingunt istæ reuelationes nota.

Aut reuelandum est male detentum, ut est in casu nostro, aut detegendum delictum.

Si reuelanda est res male detenta scias excusari.

Primo, Confessarium sacramentalem, scientem rem detentam, omnes.

Secundo, Qui rem accepit sub secreto, puta pro consilio, vel auxilio ad salutem, animæ, vel corporis. Les. de iust. l. 2. c. 3. dub. 6. n. 45. cum citatis ibi contra Genuam in praxi, c. 1. nu. 2. in fine, qui hoc non concedit, quando agitur de præiudicio alterius, & alia via.

prouideri non potest, ne quando prouideri potest reuelandum est plusquam sufficiat, nec quod sufficit, quando maius damnum euenturum sit reuelanti. Suarez concordat loco, vt infra dicitur. Placet Les. & Suarez, quia misero homini non debet obesse, quod causa consilij, vel auxiliij petendi secretum suum alteri aperuerit; alias cederet in graue damnum publici, cum peccatores retraherentur a petendo consilio. Sayr. de censuris, l. 1. c. 9. num. 34. not. 7. concordat Les. & Suarez. addit. reuelandum cum quis illo secreto velit uti in perniciem Reipublicæ, vel graue damnum alterius. Suarez etiam si iurasset silentium, Less. ibi.

Tertio, Qui aliena detinet sine peccato, vt in iustam recompensationem. omnes. Vel propter impotentiam restituere nequit. Suarez de censuris, disp. 20. sect. 3. nu. 12. sed statim atq; factus fuerit potens tenebitur. Suar. ibi nu. 14. in fine.

Quarto, Qui probabiliter sibi timet graue damnum temporale, vel spirituale, aut si ex eo scandalum oriatur. ex hoc capite excusatur familia. Sil. familia. Nau. cap. 25. n. 50. Suarez ibi sect. 3. regula 3. cum citatis ibi. Genua. ibi nu. 6.

Quinto, Quos pars, vel iudex non intendit ligare excommunicatione, vt pater non videtur includere filium, nec maritus vxorē.

Sot. de iust. li. 5. q. 3. a. 1. Nau. c. 27. nu. 4. Genua. num. 8.

Si scio, sed probare nequeo te teneri affirmat Less. l. d. n. 50. not. 7. in fine, quod excommunicatio feratur contra scientes, qualis es tu; quod non possis probare non referre, quia nec testis, ut es tu, tenetur probare. Genua. ibi. nu. 2. secus in criminalibus. Verum, saluo meliori iudicio, etiam in ciuilibus credo non teneri: ratio: quia finis excommunicationis est reuelationes facere, ut possit (ut supponitur) recuperari ammissum, ergo non reuelandum, quia sit ultra mentem excommunicantis; cessante enim causa cessabit effectus.

PRINCIPALIS vero an teneatur reuelare. Dic tunc teneri reuelare, cum non reuelando peccaret mortaliter. Suarez. ibi. & omnes. Ideo principalis reuelat scripturas, quæ sunt in magnum damnum aduersarij, & paruum sui; secus si e contrario, omnes. In dubio an sint futuræ, in damnum, vel actori multum pro futuræ, & sibi parum nocituræ, Sotus in 4. d. 22. q. 1. a. 2. casu 3. vult reuelandas. Genua ibi. idem. Verum, quia potior est conditio possidentis (cum tamen eas habeat, vel detineat sine mortali) non credo teneri. Sape enim videntur ad rem parum conferre, sed processu iudicij valide nocent. Say. ibi. n. 36. annuit.

Quan-

Quando principalis non tenetur reuelare, nec scientes tenentur. omnes. & principali reuelante cæteri excusantur. omnes.

Si quis elapso termino præfixo in excommunicatione ad reuelandum sciat de excommunicatione, tunc reuelare tenetur. Suarez ibi. num. 14. Immo probabiliter censet non teneri statim, sed cum dicto termino, quo pro omnibus est fulminata. consulerem statim, quia tutius.

Qui aliquo ex dictis modis excusatur a reuelando, cessato impedimento tenetur. Suarez ibi. dummodo, qui dedit excommunicationem uiuat, quia mortuo dicto, excommunicatio est extincta. Suarez ibi. Intellige, est extincta, si nondum est incurfa, quia si incurfa durat, donec auferatur. Say. cum cit. ibi. c. 4. num. 22.

Si vero excommunicatio feratur pro detegendo delicto, etiam sciens non tenetur reuelare.

Primo, Quando delictum nequit probari. docent Say. l. p. c. 9. nu. 34 Genua ibi num. 2. Fallit cum iam criminaliter est captum agi, quia tunc reuelans est testis, & testis non tenetur, si probare non possit. qui supra. Secundo cum superior præcipit, vt reueletur sibi tamquam patri, idest quod damnum impediet absque punitione, præcedenti tamen monitione paterna, etiam si præcipiatur denun-

ciandum, etiam correctione non præuia: omittitur tamen correctio, si non speretur emendatio. omnes. Tertio impedimentum matrimonij, c. 10. num. 30. Quarto, hæretici occulti, strigæ, & similes, committentes damnum in Rempublicam. Quinto, medici, aduocati, & similes, qui secretum norunt, tenentur cum præiudicium tertij immineat, & alia via prouideri non possit, nec reuelandum plusquam sufficiat. Idem ibi. Les. & Genua negant, vt est dictum supra.

Secundo, Quando peccatum est occultum, & peccator se emendauit, aut probabiliter creditur sola correctione fraterna se correcturum, quæ tunc est facienda. omnes.

Tertio, Quando factum a talibus audiuit, quibus non est fides adhibenda. omnes.

Quarto, Quando iam alius delictum patefecisset. omnes.

Quinto, Quando qui nouit v. g. rem furatam detineri in recompensationem. omnes.

Sexto, Quando scit per solam confessionem sacramentalem. omnes.

Septimum, Quando delictum scitur per solam consultationem secretam pro consilio Sacer. ibi. omnes.

Curatus studeat Sacerdotali Romano, & habeat ad manum quæ in eo monentur, tum vt possit euellere, & excludere superstitiones si de illis dubium est, tum vt accendat suam,

47

Curat. studeat Sacerd.

&

& populi deuotionem ad obtinendas gratias ibi notatas contra omnes aegritudines. Et sciat me vidisse mirabilia; nec faciliter transeat ad alium librum cum in illo sint omnia necessaria. Et in remedijs in bonum populi, vt contra grandines, locustas fata vastantia non solum fit facilis, sed ipsemet etiã irrequisitus ea proponat. Idem agat in mortalitate animalium, & similibus non quod ad ista ex præcepto teneatur, sed quòd ita agēs beneuolentiam populi acquireret, & illius deuotionem augebit, & merebitur actu charitatis. Addit Martinus del Rio disq. magic. l. 6. c. 2. sect. 3. q. 3. in fine secundi remedij, valere ad corporis sanitatem oleum extremæ vnctionis delinitum, siue propinatum, vt in obfessis, & laborantibus morbo interno, cum ad id fuerit institutum, & affert multa sanctorum exempla, sicut valet oleum a sacerdote benedictum. De isto indubitanter affirmarem de illo non auderem, quia nullibi legitur propositum pro sanitate corporis, nisi cum eo vt sacramento vngimus, nec aliter esse vsui hodie hæctenus aut audiui, aut vidi. porro vna aqua benedicta mirabilis contra omnes morbos, si fides, & deuotio concurrant, vt vidi aliquoties.

Aduerte tamen circumferri Sacerdotale, seu Rituale paruum Venetijs impressum sub hoc nomine. Familiaris liber Clericorum, in

quo sūt multa superstitiosa, vt de certis Missis dicendis cum certo numero candelarum, & alia huius gneris. tu eo non vtaris. prohibetur enim per instructionem positam in Indice librorum prohibitorum, vbi agitur de correctione §. 2.

Si contingat in propria cura magnum domus incendium, præter opem externam, quã vicini conferent, sciat etiam ipse Curatus opitulari ad extinctionem. Ideo proiciat in ignem Agnus Dei benedictos per Papam, mirabiles enim effectus, si fides, & deuotio adsint, inde sunt visi.

Ad incendia quid aget.

Curatus a multis caueat sine licentia Episcopi, quam curabit habere semper in scriptis, & reponet, sicut cætera omnia, quæ iubentur per scripturam, vt possit de iussis rationem reddere.

48

A quibus caueat.

Primo, non proponat reliquias sine Episcopi facultate obtenta.

Reliquia.

Secundo, non proponat indulgentias, etiã Papales sine Episcopi iussu, nec excommunicationes, etiam Papales.

*Indulg.
Excom.
Mirac.*

Tertio, non miracula noua, sine approbatione Episcopi, Narrare tamen aliquod miraculum auditum a fide dignis, poterit ædificare audientes, sed id fiat cum sale discretionis.

Quarto, Non sinat ædificare, nec pingere in sua Ecclesia, vel in alia sibi subdita; & si adsit

*Ædificare.
Pingere.*

adfit Episcopi licentia, non sinat pingere nisi secundum exemplar Episcopo propositum a pictore, & ab eodem admissio per subscriptionem.

*Iudæos
non la-
stent.*

Quinto, Non sinat christianas lactare Iudæos, nec vice versa; nec christianos in Sabbatho seruire Iudæis; similiter non sinat Iudæas obstetricare christianis, nec vice versa; nec publicas processiones faciat inconsulto Episcopo.

Videat præterea omnia, quæ iubentur ei ab Episcopo per Constitutiones synodales, vel quomodolibet, & ea ad vnguem obseruet.

* Potest præterea contingere, vt in tua ecclesia ad aliquod altare, seu ante aliquam imaginem, aliquis accendat candelam in vinctam; quasi à Deo, vel sancto illo petendo, vt inimicus eo modo, quo candela liquesceret, tabesceret, vel aliter offenderetur: qui modus feminis proprius. Tu de facto candelam deijce, grauiter, qui eam incendit obiurgato. Et si in loco ista sæpe contingant, admo-
ne Episcopum, & iussa exequere. Non enim actus venerationis Dei, & sanctorum detorquendi sunt, & adaptandi ad malam vindictam.

Quæritur. Quid aget Curatus in omni re insolita, puta si afferatur fulminatoria Papæ exequenda sub excommunicatione, & ferens nolit

nolit Episcopi votum expectare? Resp. Exequatur, & quāprimum Episcopum moneat. Idemeodem modo agat, si adueniat visitator, aut commissarius, qui se dicat Apostolicum; aut alius qui de facto mandatum exequivelit. Considerandæ tamen patientes, quia & aliquoties nebulones sub hoc nomine vagati sunt. Practica. De omni re insolita moneat quamprimum Episcopum, vel Vicarium. Et si per tempus hoc non potest, Curatos vicinos consulat de modo, quo & ipsi ab huiusmodi casibus se extricauerunt, & secundum consulta agat, si tamen consilium sit rationabile. Excipe istos benignè, & tracta amanter, & interim, vt est dictum, mone monendum. Nunquam tamen aliquem admittas ad ea, quæ sunt vltra facultatem, quam habet: Ideo considera literas facultatis illius: & neminem sine literis admittas, quia si Legati solent eas ostendere, multò magis tenebuntur inferiores commissarij.

Curatus studeat multum prudentiæ, pro quo vide cap. præcedens. Ideo in exactione suorum creditorum ex bonis Ecclesiæ potius sit remissus, quam concitatus: sic & lites etiam Ecclesiæ cum modestia agitet. Legata pia etiam expedit leniter exigere, quia viui non deterrentur a bono faciendo. Res honoris, & famæ melius tractantur si deserantur, hoc est melius est eas suppressere, quam

49

In euentu insolito quid ager.

05

Curat. fit prudens, in exapp. creditorū, et ad legata pia.

vel-

velle per ventilationem decidere. Expedi-
 habere virum bonum, & prudētem, & emer-
 gentia cum eo consultare, & exequenda non
 nisi matura deliberatione, aggredi, & libera-
 liter agere, quæ liberalitatem volūt, ne dum
 auarè remedium tentas, omnia fiant fru-
 stra. Scias errorem numquam comitari cha-
 rritatem, & prudentiam.

51

*Miracu-
 la noua
 et colle-
 flia.*

Quæritur. Quid si in Ecclesia subdita Cu-
 rato ad aliquam imaginem miracula fiant?
 Resp. Celeriter Episcopum moneat, & iussa
 exequatur.

Et si ibi fideles multas largiantur eleemo-
 synas, idem agat; cuius verò sint dictæ elee-
 mosynæ: vide Silu. decima quæst. 2. not. 3.

52

*Faciens
 miracula
 vel valdè
 insolita.*

Quæritur. Quid aget Curatus, si in sua Cu-
 ra adueniat aliquis faciens, vel miracula ve-
 ra, vel quæ videantur miracula, & valdè in-
 solita?

Resp. Vidi deceptos à quadam malè feriat-
 ta tertiaria. S. Francisci, quæ per eumentas
 ecstases frequentes, continuo victu ex fructi-
 bus, & herbis, & quotidiana communione,
 fucum fecerat. Ita videtur agendum. Primo
 sis in credulus, & ad omnia tamquam suspe-
 cta oculum figas, (etiam si per confessionem
 Sacramentalem constet tibi de contrario,))
 quia tunc geris personam publicam, & de-
 bes vti scientia publica non priuata.

Secundo Si quæ aguntur clarè constat esse
 mala,

mala, prohibeas fieri, & Episcopo monito iussa exequere. Sed ista vix in ciuitatibus eueniunt, caueant Curati rurales. Tu verò factio, antequam ab Episcopo admittatur, nullo modo auctoritatem præbeas, ne habearis consentiens peccato alieno.

Porro si vis experiri quo spiritu ducatur ista faciens, diligentes interrogationes, si datur tempus, fortè rem detegent: si non datur tempus obserua, si ista faciens gloriam quaerit, si lucrum venatur, si facta vanitatem sapiunt, si faciens est moribus incompositis, si humilitatem ostendit, finge aduocare brachium seculare, si videris timorem, habeas omnia suspecta: super omnia aduertas, si concordat in dictis, quia vt ait scriptura, isti prophetae habent spiritum mendacij.

Queritur. An Curatus teneatur reddere librum prohibitum ei, qui eum sibi ostendit, vt videret, an prohibitus esset? Resp. Si iudicat probabile dominum non vsurum libro, puta ipsum laceraturum, vel allaturum ad Inquisitionem, reddat: Si verò scit, vel habet probabile, dominum illo vsurum, tenetur sub mortali, domino non reddere, quia nec furioso, sub mortali reddendus est ensis depositus, quo se, vel alium occidat. S. Thom. 2. 2. q. 6. artic. 5. Caet. ibi. Sot. de iust lib. 4. q. 7. a. 1. ad 1. principale argumentum.

53
An reddat lib.
prohib.

54
An cum periculo

Quid si vir atrox velit librum suum, alias

Cc pro-

*omne se-
near red-
derelibri.*

probabiliter mihi immineat damnum, an tunc tenear reddere? Resp. Sot. vbi supra, in redditione rei alienæ, si est in iniuriam suam, vel aliorum, non reddendam, si commodè potest. Quibus adde me non teneri cum periculo vitæ meæ impedire periculum alienæ vitæ: Item non teneri cum periculo vitæ meæ impedire eum, qui ex malitia peccat, si peccatum animæ ipsius tantum noceat, si autem peccatum ipsius noceat, animabus aliorum quia peccaturi sunt mortaliter, & aliò modo illis prouideri non poterit, tunc teneor exponere vitam meam pro animabus illorum.

55
*An Cur.
comburat
lib. malos.*

Quæritur. An casu quo Curatus librum non reddat possit eum comburere, vel quid de eo aget? Resp. Si liber est hæreticus, Azo. inst. p. p. l. 8. c. 16. q. 11. affert duas sententias: Aliam dicentium propria auctoritate posse comburi; Aliam tradendum Inquisit. fidei, cū hoc possit fieri, sine magno suo damno, aut periculo. Si verò liber est de prohibitis alio nomine, vt quia obscænus, superstitiosus, vel quomodo cum suspensus, Curatus poterit eū comburere, vel certè ita lacerare, vt nulli sit vsui, & ita cõmuniter practicatur. Porrò hoc agat priuatè, & in præsentia Domini libri, vt illum reddat tutum Curatum verè perdere librum, non pro se hoc titulo, quòd fit malus, retinere.

Quæritur. An Curatus peccet, si cum accedit

cedit habens librum prohibitum, vel breue, superstitiosum ostendendum, antequam eū accipiat dicat, si est res prohibita non reddam vt dominus rei vel libri ex talibus verbis, non det rem illam aut librum, & ita Curatus euadat molestiam, quam timet dicta accipiendo, & non reddendo? Resp. Non facere, & nolle facere reduci ad idem genus; & sicut peccaret si malè redderet, sic peccat si arte ista euadit ne accipiat. Porrò peccatum erit maius minusve, secundum rationem periculi causandi ab illa non acceptione.

Quæritur. Quid aget Curatus cum ostenduntur illi breuia, vel res superstitiosæ? Resp. Eodem modo, quo dictum est num. 53. & sequen.

Quæritur. An Curatus, qui in aliena domo videt rem superstitiosam, vel librum malum, possit eum furari vt destruat, cum non sit probabile posse aliter è manibus domini eripi? Resp. Et non credo teneri ad hoc, cum zelum comitari debeant scientia, & discretio; posset enim excitare rixas, & magnos rumores in domo illa.

Quæritur. An Curatus in festo det licentiam faciendi comedias, circulatoribus, & similibus suas artes exercendi? Resp. In ciuitatibus eum non dare, quia hæc cura ad Episcopum spectat: In oppidis verò, & castellis absente Episcopo, & eius Vicario siue generali,

rali, siue foraneo, obseruet Constitutiones sui Episcopi, & consuetudinem, vide Azo. in ff. 2. p. lib. 1. c. 28. q. 3.

60

*An impediat fabri
cantes lon-
ge a cura-
ta.*

Quæritur. An Curatus ruralis, ubi omnes sui viuunt gregatim intra oppidum, possit prohibere, si quis in agro, intra limites suæ Parochiæ sed in loco distito velit fabricare, domum ad eam inhabitandam, ex quo fiet, Curatum multum laboraturum ad Sacramenta illò afferenda? Resp. Si nulla constitutione municipali loci ista prohibentur, nec Curatum posse prohibere; si verò vetantur, posse tali constitutione immunitatem suam quærere.

61

*Matema-
ticos & in
douiros
coarceat.*

Quæritur. Quid agendum si in loco fuerint, vel aliunde soleant aduentare, vt sæpè est videre in oppidis, diuini, & qui maleficia remedio non Ecclesiæ, sed ignoto dissoluunt? Resp. Consule Episcopum, & iussa exequere. Si vrgentia casus hoc non patiatur, & clarè constat de malitia actus, vt ere auxilio brachij secularis, & incarceratos denuncia Episcopo.

62

*Quo se
habeat in
collectis p
aliqua re.*

* Scias etiam diligentiam cum magistratu seculari in eijciendis, vel non admittendis ægyptijs, vulgariter dicuntur Zingari, futuram proficuum: abundant enim multis superstitionibus, & eas docent.

Quæritur. Si veniat aliquis, qui habeat litteras Papæ, Legati, vel alterius inferioris, & velit

velit commendari populo quomodo agendum? Resp. Dictum esse supra.

Non commendandos nisi Episcopo, vel Vicario per subscriptionem annuente.

Istius generis sunt litteræ pro redimendis captiuis, pro Iudæis baptizatis, pro hæreticis conuersis, & similibus.

Et si facienda sit aliqua collecta insolita, vt pro maritanda meretrice, quæ afferat, si adiuuetur, pijs eleemosinis, se posse nubere, Curatus difficilis sit in credendo, & non deueniat ad hoc, nisi re bene expensa.

Et si tuto agere velit, non aggrediatur re nisi Episcopo consulto; & si illi visum fuerit aliter posse agere, non det, quæ fuerint collecta, nisi postquam verè contraxerit. Vidi enim in hoc fraudes.

Quæritur. Quid aget Curatus si populus impetret a Papa, vt aliquoties fit, absolutionem generalem ab omnibus excommunicationibus ignotis fortè contractis ab aliquo de populo, vt eorum territorium fecundetur, per eas enim credunt sterilitatem contraxisse, quomodo tunc ista absolutio danda? Resp. Si in Breui Papæ præscribatur forma, illam, obseruandam: si non præscribatur, vt vidi, cū in nullo Rituali, vel Sacerdotali, (quod viderim) præscribatur, obserua prius iussa a Sanctissimo, quæ communiter sunt ieiunia, vel Processiones, siue supplicationes publicæ, &

63
*Absol generalis ab
excomm.*

illis absolutis, super populum adstantem, facta confessione generali, absolutionem da super omnes, & quascumque excommunicationes, si & in quantum sint eis innodati, virtute diplomatis Sanctissimi concessi, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Forma posset esse. Virtute facultatis concessæ a Sanctissimo Domino Nostro Papa N. absoluo vos omnes, ab omnibus excommunicationibus si & in quantum eas incurristis in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

64
Cur. an.
tueatur
ius Epi-
scopi.

Quæritur. An Curatus ruralis teneatur tueri ius Episcopi. Verbi gratia, videt aliqua fieri, cuius cognitio est fori Ecclesiastici, an Curatus tunc teneatur monere Episcopum, & ius illius tueri? Resp. Si admonuerit Episcopum benè acturum, non tamen credo teneri ad hoc. ratio est, quia Curatus deputatur pro cura animarum, non pro defendendo iure Episcopi: Si tamen crimen sit in exitium populi, credo teneri saltem ex charitate impedire tale damnum, & sub mortali; sicuti etiam si est in damnum tertij, dummodo speretur profectus, & cesset ratio maioris scandali. Quæ verò crimina sint fori Ecclesiastici. vide Azor. Instit. 2. par. lib. 3. cap. 53. quæst. 1. & 2. Et sunt omnia illa, quorum prohibitio ortum habet ex iure canonico solo, vel simul cum iure diuino, vel

naturali, sed absque civili: talia sunt, hæresis, simonia, vsura, matrimonium contractum in gradu prohibito, vel contra aliud præceptum canonicum, violatio voti, violatio singulorum præceptorum Ecclesiæ, sacrilegium in Sacramentis commissum, violatio alicuius censuræ Ecclesiasticæ. Crimina verò mixti fori sunt, Adulterium, sacrilegium, fortilegium, blasphemia, violatio castitatis virginum Deo Sacrarum. Concubinatum aliqui faciunt mixti fori, alij solius fori Ecclesiastici. Azor ibi.

Quæritur. Quid de isto casu. Quidam Curatus oppidi videt suos manifestè per publicum consilium decretare rem intrinsecè malam, vt vendere frumentum vltra pretiũ currens, aut aliud simile, an teneatur hoc impedire? Resp. Prouisionem huius rei pertinere ad Episcopum, ex Azor ibi q. 2. Ideo Curat. ita agat, si datur recursus, ad Episcopum recurat, & iussa exequatur: si non datur recursus, & speretur emendatio, nitatur pro viribus contra dictum consilium, agat tamen blandè, & suauiter, si non speratur profectus non tenetur, quia frustra ageret. In dubio tamen de profectu, si contra niteretur non malè ageret. Notet tamen Curatus oppidi siue oriundus, siue sit aduena, non misceat se publicis populi negotijs, nisi charitate, vel necessitate cogente; nam nec

65
An Cur.
obuiet de-
creto popu-
li malo.

deceret, & ista odium pariunt.

66
Caueat
ne nolit le
nocinium

Caueat Curatus, ne prætextu pietatis ab improbo in lenocinium nolens trahatur. Verbi gratia. Mulier improba alienum amans, vt ad peccandum ei commodum præbeat, adit Curatum dicens. Domine talis (expresso nomine) non finit me viuere, dum enim maritus meus noctu surgit ad opera, & officinã adit clausa domo, & claue sub porta demissa, venit, & aperto ostio mihi vim intentauit, sed minis coegi eum re infecta discedere, quæso agas ne in posterum sit mihi molestus, alioqui super caput eius malitia illius descendet. Hæc omnia autem dicit, vt per Curatum notificetur illi, qua hora, & quomodo possit ad eam ingredi. Vidi contingentiam facti nõ semel. Caueat diligenter Curatus, libens promittat opem, sed non præstet, nisi factus fuerit certior virum verè insequi talem mulierem, & nec tunc fraternè corrigat nisi cum speratur profectus. Prudentia tamen præbebit alia subsidia destruendi proteruiam talis malæ scemina.

67
Modus
agendi cū
hæreticis.

Quæritur. Quomodo se geret Curatus, qui habitauerit inter hæreticos pro illorum conuersione, & pro defensione bonorum, ne hæresi inficiantur? Resp. Et primo, pro defensione videtur, inter multa, quæ possunt fieri, agendum ita.

Excubare, ne virus altius serpat. Hoc autem

tem

tem promouet, hæreticorum apostasiam, pecculantiam, arrogantiam, & cætera vitia inculcare: sic item hæresum contradictionem, absurditatem, fraudes, grauitatem, & sexcenta monstra inde enata, & damnata, quæ cum ista colluue inundarunt in Principum, publicum, & priuatum exitium, exactè explicare.

Fiet enim inde, vt boni reddantur beneuoli, & non tam facilè opinione sua moueantur. Cauere etiam poterit Curatus, auxilio brachij sæcularis, ne augeantur hæretici, aliquo priuilegio, aut commodo, sed sint statu illorū pristino contenti; & si fieri potest, magis adstringantur. Et si magistratus, vel Princeps sæcularis sint hæretici, non prætendat titulū religionis; sed interesse temporaneum, & nūquam deerit. Prudentia docebit, ne petitio sit suspecta, & prouisio cedat vacua effectu.

Pro conuersione vero illorum videtur dicendum, cōuersionem hominis esse opus Dei, tamen nō desperandum. vt autem dicamus, quibus medijs, homine medio hoc Deus disponat, sciendum. duplici via nos posse procedere.

Prima est disputatiua, & de hac vtilissime scripsit Belarminus Cardinalis suas controuersias, & Stapletonus libros suos de principijs fidei, & de doctrina iustificationis controuersæ. Sed ista via quærit hominem, qui secretiora theologiæ penetrauerit, & talem

non

non facilè videas in villa, aut oppido clausum; maximè cum inter hæreticos redditus ecclesiastici, vt potè intercepti, non sint tales, vt animum inescare possint. Altera via est plana, & efficacior non solum pro tuenda plebe nondum hæresi infecta, sed etiam pro lucrandis ministris hæreticis subuersoribus, & quæ possit præstari a Sacerdote, etiam tenuis literaturæ, & cuius facilè possit haberi copia, & hæc est charitas ardens, nullas fouendo animo cogitationes, quæ contemptu dignos hæreticos suadeant. Præterea conando reddere eos beneuolos, vt rectè de ipso Curato sentiant, & intra se iudicent, hoc autem paratur comitate, & affabilitate, & non disceptando, sed solum sermonem instituyendo de illis, in quibus nobiscum conueniunt. Ad hæc, Curatus videat quibus vitijs, tum ipsi ministri, tum alij hæretici teneantur, & totus incumbat ex eorum cordibus radicitus euellere illa, & ipsis auulsis videbit, omnem hæresim prostratam. Adde quod cum hæretici vt plurimum errent non admittentes præcepta Ecclesiæ, eò quòd obligent sub mortali, Curatus cõtra nitatur, vt eruat eos a pusillanimitate spiritus, & animet ad concipiendos spiritus, quibus in Domini virtute ostendet posse non solum fieri iussa, sed multò maiora, facilitate mira.

Hæc omnia ex Epistola Iacobi Fabri desum-

sumpta sunt, ex Bibliotheca Selecta Antonij
 Posseuini lib. 7. cap. 3.

His posset fortè addi. Si in loco fuerit hæ-
 resiarca, seu minister hæreticus, aliciendus
 est ad ouile, etiam spe commodi tēporanei,
 si fortè tali oblectamento attrahatur: Ideo
 Curatus pro viribus cum Episcopo curabit,
 etiam ex redditibus Ecclesiasticis, vt pensio-
 nibus aut alijs donis hunc lucrari. Sic Gre-
 gorius XIII. & Clemens VIII. multos lucra-
 ti sunt. Et si minister fuerit apostata ab ali-
 qua religione, pariter curabit ei parochus
 reditum ad monasterium, & impunitatem
 ope Episcopi: multi enim miserè aliàs pe-
 reunt, cum magna aliorum ruina, quibus si
 hac via prouideretur fortasse ipsi, & reliqui
 salui forent. Super omnia verò talis Cura-
 tus excellenti exemplo omnium virtutum
 eluceat, quia mira perficiet. Libet ferre exē-
 plum istius generis.

Circa annum Domini 1575. Hieronymus
 de Ruere, tunc Archiepiscopus Taurinensis
 in subalpinis, postea verò Cardinalis delega-
 uit in Vallem Perosæ sitam in subalpinis pro-
 pè Pinarolum totam hæreticam, Sacerdotē
 iuuenem ex Seminario suo Archiepiscopali.
 Is cum socio vallem ingressus peruenit ad
 quandam villam, vbi persistens, & incipiens
 suæ delegationis officio fungi, mira sunt, quæ
 passus sit ab hæreticis loci, tamen patientia,

& vitæ innocentia, breui multum profecit, ita vt esset admirationi,

Quid maius, aggressionem operis, tam spe priuate desperati, an progressus eiusdem, tam felicis.

68

Cur. an teneat lâpadem ardentem ante S. Sacr.

* Quæritur. An Curatus de præcepto sub mortali teneatur curare, vt continuo lampas ardeat ante tabernaculum S. Sacramenti? Resp. obseruandas constitutiones Episcopi. Dico præterea lampadem ardentem esse symbolum fidei, quo protestatur in tabernaculo existere verum corpus Christi & ad hunc actum fidei eliciendum nemo tenetur, nisi cum vrgeat necessitas talis confessionis: quæ cum non sit in casu nostro; non credo mortale esse Curato, si non habuerit continuo ardentem lampadem ante sanctissimū Sacramētum. Poterit tamen mortaliter peccare, si oleum sit alterius personæ, & Curatus illud furetur, quod erit Sacrilegium grauius; leuiusue secundum quantitatem materiæ. Sed nec credo excusandum à mortali Curatum, qui in hoc notabiliter deficeret: esset enim dare non leue scandalum.

69

Quid aget Cur. cum hæreticis, & censuratis in diuinis.

Quæritur. Quid aget Curatus in administratione Sacramentorum, & in admittendis ad diuina, (si forte in sua Cura habuerit) hæreticos, vel publicos excommunicatos, aut aliter censuratos. Resp. Ista practicanda iuxta constitutionem Conc. Const. qua solum

pro-

prohibetur communicatio in diuinis cum publicis excommunicatis per denunciatio- nem, & publicis clericorum percussoribus. Quidam negant hanc constit. eo quod de ea in dicto Conc. non constat: sed solum per relationem aliquorum doctorum, ita refert S. Ant. 3. p. tit. 25. cap. 3 & volunt standum con- stitutioni Conc. Basiliensis, qua prohibetur participatio cum omni excommunicato ita publico, quod nulla tergiuersatione valeat celari. At standum Constitut. Conc. Const. eo quod ab vniuersali Ecclesia admittitur. Sua- res tom. 5. disp. 9. de excom. maiori Sect. 2. a num. 1. vsque ad 6. vide etiam c. 6. nu. 28.

Quæritur. An casu quo Curatus non pos- sit cum istis participare excusetur metu?

Resp. Excusari si metus sit mortis, vel gra- uis damni, seu scandali, dummodo non cogatur participare in contemptum clauium, quia tunc nullatenus excusaretur. Cum au- tem audis scandalum excusare, intellige de scandalo resultante ex peccato mortali, vt graui murmuratione, vel iudicio temerario: sola autem admiratio non excusabit nisi affe- rat grauem infamiam, quod vt plurimum e- uenit. Suarez de censuris disp. 5. sect. 3. num.

19. Quæritur. Quid agat Curatus, si in sua Ec- clesia concionator forte doceat hæretica, vel scandalosa, an in facto impediat, vel sinat oratio-

17

17
 An metus
 excuset cō
 trauentio
 nem.

70

An metus
 excuset cō
 trauentio
 nem.

2110

71
 Quid a-
 gendum
 cum con-
 cionatore
 scandalo-
 so.

orationem, seu concionem absoluere? Quid item aget si ipse Curatus, dum concionator ad populum, aliquis temerarius contradicat ipsi publicè?

Resp. In primo casu de cōcionatore, sinat concionem perficere, deinde Episcopo admonito iussa exequatur; & hoc in his, quæ non sunt contra fidem quia aliàs causaret magnū scandalū, quod non licet.

Si vero concionator iste docuerit hæretica, vel valde scandalosa, idem omnino agat, vt est dictum & si ibi sit edictum. S. Officij eidem pareat denunciando Episcopo vel inquisitioni.

Si determinatio Episcopi sit ad ventura, antequam concionator iste iterum concionem habeat, vel non sit periculum, ante aduentum placiti Episcopi de nouo hæretica, vel scandalosa illū prædicaturum: Si autem probabile est periculū, ea repetiturum, concionem prohibeat vsque ad determinationem Episcopi.

Et si videatur concionator non acquieturus, euret eum poni sub firma, sed decente custodia, Episcopo celeriter de omnibus admonito.

In casu autem de illo sibi contradicente publicè, ego ita agerem, tunc filerem, & quasi commotionem illam sedando blandè dicerem; v. g. poterimus de hoc alia vice commo-

dus

dius loqui: deinde haberem me cum isto iuxta proportionem, vt dixi de concionatore. In istis tamen casibus aduertat Curatus, nō deferret rem ad Episcopum, nec aliter prouideat, nisi postquam de tota re controuersa testes examinarit, vel eorum dictum per priuatam scripturam testium exceperit: & tunc testes, vel scripturam ad Episcopum transmittat, & prouisionem quærat, vel si sit acceleranda prouiso, tunc prouideat, & non antea.

Quæritur. An ad curatum pertineat exactio legatorum piorum factorum suæ ecclesiæ? Resp. si per episcopum iubetur; vel si consuetudine legitima sit inducta talis exactio in loco, curatus tenebitur vel gratis, vel sub mercede, iuxta Episcopi placitum, aut consuetudinem: Si per episcopum de hoc nihil cautum, nec consuetudine legitima præscriptum, non tenebitur. Communiter vero tenetur pro legatis ordinarijs. Pro insolitis autem, & valde laboriosis, non credo teneri gratis exigere, etiamsi teneatur in legatis ordinarijs, quia lex seu consuetudo, quæ in legatis ordinarijs curatum afficit ad exactionem, non est adaptanda ad casus inopinatos quales sunt, si legata sint valde difficilis, & laboriosæ exactionis, vt esset si quis multa legaret exigenda a decoctis, a potentioribus, ab habentibus alibi domicilium, a simili dictis c. 2. num. 19.

72
An curatus teneatur exigere legata.

73

*Curat. an
legata re-
spuat.*

Quæritur. An curatus possit respuere legata pia facta suæ ecclesiæ, vel an teneatur ea acceptare? Resp. teneri ea acceptare, & conari pro viribus illorum exactionem, iuxta ea, quæ superius sunt dicta, nisi in casu dicto cap. 13. num. 9. Si vero legata visa fuerint valde onerosa, habes Episcopum quem consulas.

74

*Curat. an
cogat po-
pulum ad
oblatio-
nes.*

Quæritur. An curatus possit cogere populum ad oblationes faciendas? Respond. Silu. decima. quæst. 2. Lessius de iust. lib. secundo cap. trigesimalono, dub. 6. num. trigesimo quarto, & alij, posse, si sunt necessariae pro sua sustentatione, si soleant ex consuetudine offerri, si legitimum superioris præceptum accedat.

75

*Curat. an
oblaciones
respuat.*

Quæritur. An curatus oblationes possit respuere? Resp. Quæ sunt in illius utilitatem posse, quia rerum suarum vnusquisque est arbiter, dummodo sit absque scandalo: si vero sint in utilitatem aliorum, vel ecclesiæ non potest, quia rem præiudicalem ageret, quod non licet: a simili de legatis tenet Comitol. resp. moral. l. p. quæst. 84. Quædam tamen tenetur respuere vt sunt. Primo notoriæ dissidentium. Secundo opprimentium, pauperes. Tertio, Raptorum. Quarto, Vsnrariorum. Quinto, Meretricum. Sexto, Eius qui ecclesiæ immunitatem violauit. Septimo, Sacrilegorum. Octauo, Quorundam

dam pœnitentium vt in capitulo eos. de consecr. distinct. quarta, Silu. ibid. Azor. 1. par. lib. septimo, cap 38. quæst. 17. Sed hæc omnia intelligenda de peccatis notorijs, & manifestis. Possunt tamen hæc omnia iura non afficere, si contraria consuetudo vigeat, quia canones ista decernentes vix sunt recepti.

D E

M O R I B V N D I S

Caput Decimum tertium.

QVAERITVR. An Curatus, vt audit aliquem infirmari debeat se ingerere, & hortari ad Sacramenta suscipienda, vel sufficiat ea dare petenti? Resp. Præter dicta cap. 5. num. 3. & cap. 7. num. 81. Diligentius incumbendum in causa infirmi, quam in causa sani. Sed quia fragilitas naturæ humanæ talis est conditionis, vt infirmus malè accipiat cum statim de Sacramentorum receptione admoneatur; Parochi diligentis erit curare, vt medici suæ parochiæ, iuxta canones, & constitutiones Pontificias, suscipiant hanc pro-

D d

uinciam,

*Curat an
querat in
firmos pro
sacramen
tis.*

uinciam, & de confessione admoneant saltem domesticos infirmi, & maxime cum prauident, vel dubitant de futuro delirio, (quod periti medici fatentur posse prægnoſci) domestici deinde denuncient infirmo vide etiam cap. 7. num. 101. Et quo maior peccator eſt infirmus, eo magis Curatus incumbat, primo lenibus, deinde grauioribus verbis, ſi ita prudenter expedire viderit, ſed aſpera relinquat pro extremo remedio. At ſi in loco viſgeat abusus in hac re, curet tollere, inſtruens populum ad petenda Sacramenta ſponte cū infirmitate præmuntur, docti de commodò inde ſequente, & de probabili periculo aliter imminente.

²
An denū-
ciet mortē
infirmo.

Quæritur. An Curatus teneatur denunciare mortem infirmo? Reſp. Et non credo neceſſarium ſub peccato, niſi quando probabile eſt, ſi denunciatur, infirmum ſaluatum, iri, aut euafurum peccatum mortale. Porrò prudenter denunciata non afferet moleſtiã illam, quam communiter afferre ſolet. Expediet autem inſtituere cum infirmo ſermonē de miſeria huius mundi, & obiter inferere de periculo mortis, quod infirmitas ſolet afferre dicendo, Domine, ſi te oporteret ad Cælū ire, quomodo mortem acceptares libenter? Et ita, vel alio meliori modo, diſponere ad mortem, vt ſic diſpoſitus rebus etiam ſuis diſponat.

Quæ-

Quæritur. An expediat, vt Curatus notitiam aliquam saltem crassam habeat pulsuum, vt tangendo infirmos, cognoscat, an vere infirmus sit moribundus? Resp. Non esse necesse, nec bonum tangere pulsuum, dum accedis pro conferenda extrema vnctione; quia si tetigeris, & vnxeris, intelliget infirmus se iam iam mori, quod esset illi valde molestum, sufficet autem Curato pro recte vngendo infirmo scire illum deficere, iuxta dicta de extrema vnctione. Cæterum qui hanc doctrinam calleret, vitaret multa, quæ sæpe ab improbis Curato proponuntur.

3
An sanget pulsus infirmi.

A quibus Curatus in morte absoluat. vide cap. 7. nu. 72.

Quæritur. An Curatus det, & quomodo indulgentias bullæ, v. g. ægrotus est e sodalitate, quæ habet priuilegium accipiendi indulgentiam plenariam in morte? Resp. Considerandas esse bullas Papæ, & si Papa concedit indulgentiam, Curat. nihil agit: At si concedit confessario, vt illam largiatur, absoluat prius a peccatis, deinde det indulgentiã in hæc verba: Auctoritate, qua fungor, concedo tibi omnem indulgentiam illam peccatorum tuorum, quam possum tibi concedere, virtute cuiuscumq; gratiæ. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Nau. cap. 26. num. 30.

4
Hortetur ad indulgentias sue Sodalitatis.

Quæritur. Quid aget Curatus post confessionem,

8
 Post con-
 fessionem,
 & cōmu-
 nionem
 quid ager

fionem, & communionem infirmi? Resp. Hor-
 tetur, vt tunc velit extremam vnctionem,
 dandam tamen, quando ita visum fuerit Cu-
 rato: licet hoc possit differri in aliud tempus,
 vt dum Curat. viderit infirmum paulatim
 deficere, & doceat cum Soto dist. 23. quæst. 2.
 art. 2. concl. 2. Vnctionem non esse diferendã
 in id tempus, quo natura iam est deplorata;
 si tamen eo protrahatur etiam dandam: col-
 latam vero, esse cum natura adhuc vigeat,
 multum prodesse, quod non efficiet, si confe-
 ratur iam natura prostrata; quia sacramen-
 tum operatur secundum naturæ vires, eas
 adiuuando, ita vt si opportune conferatur,
 multi sanentur, qui alias moriuntur. Doceat
 præterea hoc sacramento induci hilaritatẽ
 animi, quæ etiam multum ad sanitatem con-
 ducit, & in hoc multum incumbat, cum æger
 amore seculi valide retinetur.

Libet narrare exemplum. Decumbebat
 ad mortem iuuenis, qui amore vnici filij mi-
 re cruciabatur. Inunxi eum, & statim inter-
 rogatus, an aliqua molestia afficeretur, re-
 spondit esse animo omnino sereno, & vsque
 ad mortem, quæ fuit post quartam partem
 horæ solutis sensibus, cum mira deuotione,
 quiete perseuerans expirauit.

Alia istius generis multa vidi.

Practica. Possit Curatus Cum habet in-
 firmum lethaliter ægotantem, cum sæpe in-
 uisere,

uifere, vt ex vifitatione infirmus non terreatur, dum viderit Curatum cum extrema vntione aduenire.

Quæritur. An Curatus aliqua, & quænam præstabit pro, vel in testamēto infirmi? Resp. Nau. cap. 26. num. 36. hortandum esse infirmum ad testandum, dum est in gratia; & si testamentum condidit, dum non erat in gratia hortandum ad id Deo offerendum, dum est in gratia, quod vt plurimum est post confessionem & communionem. Nau. ibi. Tol. Inst. lib. 5. cap. 5. vult Curatum teneri ad hoc sub mortali, id est ad exortandum ad testandum: quod in vniuersum non potest esse verum; Forte tamen concedendum erit, quando si iste non testetur, multa damna sint secutura post eius mortem, & nullus sit aptior Curato ad persuadendum vt testetur, quo persuadente sit credibile infirmum testaturum.

Quæritur. Si infirmus velit testari, & est in loco, vt Villa, vnde notarius abest, An Curatus possit loco notarij testamentum scribere? Resp. Exoneret se Curatus, quantum fieri potest; quod si aliter fieri nequit, scribat, & adhibeat suos testes necessarios, qui debent esse septem mares.

Verum sciendum ista vera in terris Imperij, in terris vero subiectis ecclesiæ, quo ad temporalem iurisdictionem, etiam in testamentis factis sine legato ad pias causas, cum

6
Hortetur
ad testan-
dum.

7
An Cur.
testamen-
scribat.

notarius desit, curatus cum duobus testibus
 sufficit. Ista praxis curiæ Romanæ, vt retule-
 runt Aduocati Urbis peritissimi, quæ etiam
 tenere dixerunt Io. Andr. Ant. Imol. conf. 77.
 vol. 1. etiam Corn. conf. 26. col. final. Ruin.
 conf. 14. num. 4. vol. 2. & conf. 51. nu. 11. vol. 1.
 Couar. in c. Cum esses. nu. 12. & seq. Iul. Clar.
 in §. testamentum, q. 57. & Mascard. conf.
 1358. nu. 27. sed & obseruandum statutum
 Romanum lib. 1. c. 42. confirmatum multis
 decisionibus, quod habet Romæ & in eius di-
 strictu obseruandum ius ciuile. Ideo Romæ,
 & in eius districtu septem testes sunt adhi-
 bendi.

8
*In legatis
 pijs quid
 obseruan-
 dum.*

9
*Deterreat
 a legatis
 pijs.*

10
*Consilium
 legati pia.*

Et si contigerit infirmum velle facere le-
 gata pia, Curatus aduocet duos testes, præ-
 ter seipsum: sufficient quidem mulieres, at
 melius est habere viros, si fieri potest. Si lu. te-
 stam. p. quæst. 7.

Deterreat autem a legatis pijs, (magnis
 saltem) habentem heredem pauperem: quia
 bonum legatum est relinquere pauperi, dū-
 modo sit dignus, & extreme indigeat, & non
 habeat alium, qui eum alere possit, vel velit.
 Nauar. cap. 26. num. 36. in fine.

Consilium petenti infirmo, quid possit pro
 anima sua relinquere, Curatus caueat ne pro-
 ponat, quæ sapiant avaritiam. Dicat po-
 tius generalia; vt fac eleemosinam locis
 vel personis pijs, Aliquando item proponat

ali-

aliquos miserabiles. Aliquando propriā Ecclesiā, si vere indiget. Sed sit prudens, ne incurrat offensionem domesticorum infirmi.

Quomodo curatus iuuet infirmum opere externa indigentem, vide cap. septimo, num. 62.

Quæritur. Quid respondeat curatus infirmo petenti rem indignam, aut impossibilem, vt, habeas curam vxoris meæ, vel filiorum meorum, aut aliud simile? Resp. Nihil præcise respondeat, sed solum generice, v. g. sis bono animo, non deero quacumque in re potero, & similia.

11
Quid respondendum diffi-
ciliaut im-
possib. rei.

Si vero contingat aduenam in loco esse infirmum, & habere vxorem, ac filios, & velit, vt parochus curet eos in patriam reduci, qui alias notabiliter essent passuri: curatus præstabit rem dignam homine christiano eos, & suis, & piorum eleemosinis adiutos in patriam remittere.

Obseruet curatus pro astantibus, & domesticis infirmi. Cohibeat dolentes, & plorantes, & nonnunquam dicentes. Paulatim deficit; Non perueniet ad talem horam, & similia: infirmi enim pollent acutissimo auditu vt plurimum, & talia valide moribundum conturbant.

12
Cōsiliū
pro astan-
tib. & do-
mesticis
infirmi.

Quæritur. An Curatus teneatur moribundo commendare animam? Resp. Tol. inst. lib. 5. cap. 5. affirmare: An sub mortali? Non

13
Commendat ani-
mam.

credo, quia sit res leuis, nisi in eo, qui ad talem statum sit redactus cum mortali, vt non confessus aliquo prauo affectu, vel cum perseuerantia in statu mortali, quia isto cum sit in magna indigentia pœnitentiæ, videtur Curatus tamquam pastor teneri omni modo, & via, dum superest halitus, illius salutem procurare, & tanto grauius credo teneri, quanto periculosius est damnum vicinum, & irreparabile moribundi. Pro commendatione verò animæ in isto casu, non solum intelligo preces illas fundere, quæ in Rituali inscribuntur, Commendatio animæ, sed vt inducat hunc ad dolorem suorum peccatorum, & veram pœnitentiam. Commendare verò item animam, id est preces illas fundere, sancta res est, & a Spiritu Sancto, qui regit Ecclesiam, profecta.

14
Curatus quantum maneat apud infirmum.
 Quæritur. An Curatus tentatur manere apud moribundum die ac nocte vsque dum expirauerit? Resp. Si moribundus sit impœnitens, credo teneri, vt est dictum num. superiori: Si verò is recepit Sacramenta, & christiane moritur, est bonum apud illum manere, sed non necessarium, consuetudine generali ita interpretante. Sciât tamen Curatus diligentiam in hoc esse proficuum infirmo, & sibi, & valdè domesticis infirmi charam. Circumferuntur duo libelli Italicè conscripti, videlicet (consolazione de gli afflitti del P.

Gaspáro Loarte della Compagnia di Giesù, & alter. Modo vtilissimo al ben morire: quorum cognitio erit in hac re Curato valdè vtilis. Præbeat autem se Curatus non magis diuitibus, quàm egenis diligentem, imo si velit excedere, excedat cum pauperibus, vt potè magis hac opel, & consolatione indigentibus.

* Sed & Curatus sciât sæpe phreneticos paulò ante mortem fieri rationis cõpotes: ideo, si phrenesi infirmus non potuit antea iuuari, conetur hoc præstare, cum instat mors saltem, si non viderit antea adesse rationis vsũ. Nam potest fieri, tunc infirmum esse sui iuris, & fore iuuandum cum antea per phrenesim omni auxilio incapax esset.

Quæritur. An commendatio animæ sit repetenda? Resp. Si velis, posse repeti. Vide verò an sit fractuosus, (quod ita credo) crebris orationibus iaculatorijs mixtis cum gratiarum actionibus, tenere mentem infirmi excitatam: Et si habuerit vsum sensuum, expediet animare ad amorem Dei, ad voluntati eius acquiescendum, ad spem vitæ æternæ, & ad læta huiusmodi, quæ magis afficient, si in medium producentur miseriam huius vitæ, & præcipuè infirmi, qui in eis fuerit, aut sit, siue item domesticorum, quæ ve euenire cuique possunt: sic enim ex recordatione noti odiosi, discet amare incognita speranda.

15

*Practica
pro com-
mendatio-
ne ani-
mæ.*

com-

commendatione videris infirmum validè à
dæmonio vexari, expediet, vt orationi tuæ
iungas orationes astâtium, & vt respõdeant
tibi ad litanias, vel repetât ipsi, quæ tu cla-
rè pronunciaueris, vt multiplicata interces-
sio sit efficacior; præcipuè verò psalmum.
Exurgat Deus &c. & Euangelium S. Ioannis,
In principio. &c.

Si verò infirmus auditu caret, relinque
iaculatoria, quia non profunt, & alia supra
dicta, & age causam illius oratione tua, & a-
stantium. Et cura semper adesse aquam bene
dictam, qua sæpè aspergatur infirmus. Vis
enim huius aquæ contra ægri tudines, & mor-
bos mira.

* Cauè etiam a vociferatione; dum res ne-
cessarias doces nam ista moribûdum inquie-
tant. Sufficit vox ordinaria; nisi surditas in-
firmi velit attollendam esse.

DE MORTUIS.

Caput Decimum quartum.

Quæritur. Quot horis debeat mortuus teneri super terram, antequam sepeliatur? Resp. Non esse determinatum. In aliquibus locis vidi assignari octo, vel ad minus sex horas. Conformes te consuetudini, & in dubio consulte medicum, qui si iudicauerit sepeliendum, sepelias. Si verò habes constitutiones tui Episcopi sufficiet eas obseruare. Et si cares constitutione, & medico, facto experimento vt cap. 6. num. 10. poteris tutò sepelire.

Quæritur. An omni hora, & die possit sepeliri mortuus? Resp. Quis vetat? etiam si sit dies Paschæ. Vidi non admitti ad sepulturam in die parasceues, sed qua ratione, nescio. Verum est quòd si sepeliatur, non pulsabitur cāpana. Sepelire verò de nocte, vidi prohibitum in multis locis. tu obserua Constit. tui Episcopi; si non adsunt, obserua consuetudinem loci.

Quæritur. An Curatus teneatur sepelire suos

1
Quanto tempore sepeliendus mortuus.

2
An sepeliendum omni die.

suos mortuos? Resp. Teneri, & gratis, vbi ita
 sit consuetum. Et vbi est laudabilis consuetu-
 do aliquid tribuendi pro funere, poterit reci-
 pere solitum dari. Omnes. Ita tamen agat.
 Prius mortuum liberè sepeliat, deinde petat
 consuetam largitionem. Siue est, sepult. quæst.
 3. Sot. de iust. lib. 9. quæst. 6. artic. 2. quam
 postea, si negetur, poterit petere etiam via
 iuridica. debetur enim de iustitia. Sed Cura-
 tus hoc remedio non vtatur, nisi cum omni
 alia via prius tentata, suum nequit habere.
 Nunquam tamen antè sepulturam quærat
 habere cautionem de isto solito. Vidi alicubi
 Curatum noluisse admittere ad sepulturam,
 nidaretur cautio de soluendo solito ab his, in
 quorum domo mortuis iacebat. Et alibi, cõ-
 tra eisdem processum fuisse via iuridica quã-
 do mortuus non habebat vnde solueret. Tu
 ab omnibus istis caue, quia irrationabilia,
 & scandalosa. Et Curatus in his debet esse
 tam alienus, vt mortaliter peccet, & sit ex-
 communicatus, si induxerit aliquem ad pro-
 mittendum, aut iurandum se acceptaturum
 sepulturam in sua Ecclesia, aut quam iam
 antè accepisset, non mutaturum. Nau. cap.
 25. num. 132. & si legeris Nau. cap. 23. num.
 6. ad secundum & Marc. Ant. Genuam in pra-
 xi Neapolitan. cap. 61. num. 9. dicentes, quod
 quando timentur futuræ molestiæ, ante se-
 pulturam possint consueta peti, vel accipi
 pignus

pignus, aut fideiussionem, & Caiet. in summa
 Simonia, scias Caiet. ibi hunc quidem modum
 affirmare non esse simoniacum, sed tamen
 reprehendendum. vide ibi. Quanto nota, qui
 timoratum habes conscientiam. &c. credo ta-
 men, vbi ita practicatur tutè posse peti, etiã
 cum pignore, vel cautionibus, vbi vero prius
 mortuus libere sepelitur, deinde consueta
 petuntur, libere prius sepeliendum, deinde
 consueta petenda.

Quæritur. An aliquibus sit Ecclesiastica,
 sepultura neganda? Resp. Affirmatiuè, & esse
 negandam.

Non baptizato dummodo sit extra cor-
 pus matris, quia dum non est extractus, est
 pars ventris. Et si sepulta matre, aliqua de
 causa extrahatur, & fœtus separetur à matre,
 non est sepeliendus amplius in Sacro, pro-
 pter eandem rationem. Ita vidi post perito-
 rum disputationem practicatum. Baptizatus
 verò baptismo dubio, ita vt, si superuixisset,
 rebaptizandus fuisset cum conditione, sepeli-
 tur in sacro. Silu. bap. 4. q. 1. etsi puer moria-
 tur antè formæ perfectionem, sepeliendus
 in sacro. Sil. bap. p. quæst. 5. sicuti si moritur
 baptizatus forma corrupta. Sil. ibi.

Quid de isto casu. Dum in partu periclita-
 retur infans nondum integre natus, obste-
 trix eum baptizauit, dicente matre puerum
 viuere, quia mouebat se, tamen statim plenè

na-

4

Carente
 sepult.

natus, apparuit mortuus, vbi erit sepeliendus? Consulti doctores asseruerunt sepeliendum in sacro, quia sufficienter probabatur vixisse dum fuit baptizatus: quod verò natus visus fuerit mortuus, nihil aliud concludit quam, natum mortuum, quod non impedit sepulturam. Deducitur etiam ex Sil. bap. 4. q. 1. Vbi concedit non priuari Ecclesiastica sepultura baptizatum baptismo dubio.

Si verò infans in partu baptizetur, & non constat baptizanti an viuat nec ne, sicut nec matri, quæ præ dolore istud non attendit, si baptizatus apparet mortuus, sepeliendus in sacro. Ratio videtur esse, quia sicuti ibidem, sepelitur baptizatus baptismo dubio, sic venit sepeliendus baptizatus sub dubio an viueret, quia semper baptismus dicitur dubius,posito dubio in forma, vel susceptore, vel materia, & ita iste baptizatus sub dubio videtur sepeliendus, vt sepelitur baptizatus baptismo dubio. Ista tamen intelligo cum hac limitatione, dum verè post baptismum adhuc dureret dubium, an infans tempore baptismi viueret, nec ne, quia si constaret tempore baptismi fuisse mortuum, non esset sepeliendus in sacro.

Caret item Ecclesiastica sepultura Moriens in torneamenti etiam si accepto vulnere viuat, & pœniteat. Idem est de moriente in duello. Concil. Trid. sess. 15. c. 19. de refor. Vide

de Decretal. Gregor. lib. 5. tit. 3. cap. 1. & 2.
Silu. Tabienam. Nau. Man. c. 15. num. 9.

Occidentes se ex desperatione, vel ira, sed
si viuat, & pœniteat, sepelitur.

Non confessus vel non communicatus il-
lo anno, hoc est per annum. Pro quo obserua
Constitutiones tui Episcopi: si non adsunt, &
istum non confessum, vel non communica-
tum fuisse clarè constat, non sepelias; si est
dubium sepeliendus est, sicuti si factum sit oc-
cultum. Silu. sepul. quæst. 10. not. 1.

* Porrò Curatus notet, si vocetur pro con-
fessione eius, qui omnino non valet nec ver-
bo, nec signo confiteri nec ostendere signum
contritionis, vbi isti non confessi non sepe-
liuntur in Sacro, vel alia pœna puniuntur do-
mestici mortui, adhibeat testes, ne forte a-
pud Episc. incusetur quasi sua culpa non con-
fessus mortuus fuerit. Potest enim fieri, vt i-
sti, se liberent a pœna, istam negligentiam
in Curatum deiciant.

Monachus proprietarius. Potest euenire
casus Curato in apostata, vt bis vidi in alie-
na Cura.

Blasphemus Dei. addit Armil. sepul. Si con-
tempfit facere pœnitentiam.

Notorius peccator mortuus in ipso noto-
rio mortali.

Interdict^o, & excômmunicat^o declarati. Ad-
de alios, de quib^o vide Sûmistas verbo. sepul.

Quin-

Quintum tamen omnes, excepto mortuo in torneamento, & in duello, si ostenderit signa contritionis, sepeliuntur in sacro.

Vfurarius publicus, si potuit præstare, quæ dicuntur c. 7. num. 96. & licet dicat se in testamento relinquere, vt vsuræ soluantur, non est sepeliendus in sacro, & sepeliens est excommunicatus Nau. c. 26. nu. 8. Tol. Inst. l. 5. cap. 36. Sed absoluit ab ea excommunicatione Episcopus.

Vfurarius verò occultus potest sepeliri. Aduertat verò Curatus, quod si admittit ad sepulturam eum, qui restitutionem fecisset, si ei negata fuisset sepultura, quod ipse Curatus tenetur pro eo restituere, Silu. vsur. 7. q. 2. in fine. licet credo possit excusari iuxta d. c. 5. num. 19.

5
Censur.
absolutus
in morte
sepelitur.

Omnis autem censuratus vt excommunicatus, interdictus, vel suspensus absolutus in articulo mortis, potest in sacro sepeliri. de excommunicato affirmat Tol. lib. Inst. p. c. 16. num. 9. parochiani, de sepulturis.

Si verò excommunicatus in eo articulo non fuit absolutus, sed ostendit signa contritionis, ad quæ probanda sufficiet vnus testis, postquam fuerit absolutus ab excommunicatione, ab eo, cui absolutio erat reseruata, poterit sepeliri in sacro. Nau. cap. 26. nu. 32. Tol. Inst. lib. 1. c. 16. num. 10.

Quid vero intelligatur sepelire, cum dicitur

tur sepelientem excommunicari, Caet. ex-
com. casu 46. vult esse solum eum, qui mor-
tuum deponit in tumulum, & mandantes, nō
autem facientes officium sepulturæ: At Na-
uarr. cap. 27. n. 237. citat gloss. dicentem ex-
communicari omnes efferentes, & comitan-
tes mortuum, & officium sepulturæ facien-
tes. Suar. tom. 5. disp. 12. sect. 4. videtur hoc
idem tenere. Sed & si quis bona fide, crede-
ret fuisse absolutos, vel dedisse cautionem,
quando est danda, & sepeliret, non incurre-
ret excommunicationem Caet. & Nau. ibi.

Quid de isto casu. Mortuo nobili, qui in
sacro non posset sepeliri, an curatus, qui est
rogatus ad mortui, & familiæ honorem, vt si-
nat mortuum deferri in Ecclesiam, & ibi ma-
nere ad aliquas horas, & postea secreto pro-
mittunt illum efferre, & sepelire sepulchro
profano, an inquam curatus hoc possit per-
mittere? Resp. cadauer istud nullo honore se-
pulturæ posse honorari, ideo nec cum cantu,
nec cum interuentu ministrorum Ecclesiæ,
nec cum luminaribus posse, aut ad ecclesiam
comitari, aut intra eam retineri. Suarez de
censuris, d. 13. sect. 4. num. 4. & 14. & 15. Si tamē
hoc fieret, non ideo locus sacer violaretur,
cum violetur sola sepultura.

Quæritur. Quid de isto casu. Quidam infir-
mus antequam moreretur pessimè blasphemabat,
& blasphemando mortuus est, quo-

E e modo

6
Sepelire
quis dica-
tar.

Excommu-
nicatus nullo
honore fu-
neris hono-
randus.

Excommu-
nicatus nullo
honore fu-
neris hono-
randus.

7
Blaspheme-
mans in
morte.

modo sepeliendus? Resp. Si iste erat phreneticus, tutò debet in sacro sepeliri: si nescitur an fuerit phreneticus, si quidem habuit Sacramenta, debet iudicari phreneticus, quod facile erit cognitu. Si verò non fuerit phreneticus, quod etiam benè constabit, vt si blasphemabat ex causa, non sepeliendus in sacro quia mortuus est in statu peccati mortalis.

Porro, quia etiam potuit blasphemasse ex inaduertentia, vel lapsu linguæ, quæ excusant a mortali, ego non sepelirem, nisi monito Episcopo, nam saltem hoc cederet in cautionem aliorum blasphemantium, & ex hoc capite posset excusari in foro conscientiæ, at non in foro exteriori, quia Ecclesia non iudicat de occultis, sed de clavis, & huius peccatum clarum est in tali foro. Porro Episcopus viderit.

*Infirmus
nominans
Diabolū.*

Si vero infirmus, in morte nominet diabolum, vt multoties vidi, Distinguendum, si nomine modo mortali, ut diabolus me, vel alium portet, vel alio simili; si est in phrenesi, vel delirio, sepelitur in sacro, quia hoc non est esse in notorio mortali: si extra phrenesim, vel delirium non sepeliatur, quia est in notorio mortali, nisi ante mortem, diligenti domesticorum cura, dicti pœnituerit. Si vero solum diabolum nominat, ut diauolo, nullo addita, quod nominationem mortalem faciat, siue iste sit mentis compos, siue non,

se-

sepelitur in sacro, quia ista nominatio non est peccatum mortale, sed est effectus mali habitus; Ideo tunc curatus occasionem arripiat, & doceat astantes, quid mala consuetudo efficiat.

Quæritur. Quid aget Curatus si in sua parochia, ut in crypta, vel in via inueniat mortuum non habentem aliquod signum baptismi, quomodo hunc sepeliet? Resp. obseruandas Constitutiones Episcopi, si hac de re adsunt; si non adsunt, consulendum Episcopum; si hoc fieri non potest, & probabiliter potest mortuus iudicari infidelis, non sepeliat in sacro: si æquè est probabile, esse, & non esse fidelem, sepeliat in sacro, quia non constando ei aliter, potest credere fidelem, & conditio boni nominis, quam non amisit mortuus, est potior, quia ut glo. c. si eos. de cõs. dist. 4. ait; In dubio de baptismo viuus, habendus pro nõ baptizato, & in dubio de baptismo mortui, censendus est baptizatus.

Aduertat tamen, antequam mortuum loco moueat, ut factum notificet magistratui seculari, seu Curia, quia ferè ubiq; cautum est, non sepeliendos similes mortuos, sine cognitione curia, & hoc pro bono publico, ad quod non turbandum, seu impediendum Curatus tenetur: est enim lex rationabilis.

Aduerte tamen, si curia, seu magistratus secularis, velit intra ecclesiam exercere actum

8

Inuentus
sine signo
baptismi.

Magistra
tus seculi
ris nõ exer

ceat iuris-
dictiona-
lia in eccle-
sia.

iurisdictionis, ut recognoscere vulnera ca-
daveris in ecclesiam illati, vel exercere aliud
sibi necessarium, non permittas, nisi Episco-
po consulto; quia ista auctoritatiua, per istos
exerceri non possunt. Sil. immunitas p. q. 2.
elicitur etiam ex Tridentino sess. 22. c. 2. de
obseruandis, & euitandis in missa, c. decet do-
mum Dei in 6. de immunit. & cap. cum eccle-
sia Dei, de immunit.

Si magistratus, vel iudex prædictus roget
cadauer efferrī, vt ibi talia agat, non conce-
das Episcopo inconsulto, quia istorum dispo-
sitiō ad ipsum pertinet. Eodem modo prohi-
beas tabelliones, vel iudices seculares ibidē
testimonia, etiam mulierum, excipere, quia
ista omnia ibi prohibita. Si tamen in loco sit
contraria consuetudo scita, & tolerata ab
Episcopo, & tu eam tolera. Si iudex magistra-
tusue secularis, nihil de immunitate ecclesie
curet, prætextu priuilegij, quid agat cura-
tus? Resp. si clare illi constat de priuilegio an-
nuat, si non cōstat clare, lenibus primo auer-
tat; si non proficit, verbis modestis, sed signi-
ficantibus deterreat. si nec hoc valet, clau-
dat ecclesiam; si nec hoc potest, de omni euen-
tu Episcopum celerime certum faciat, & iussa
exequatur. Ista in castellis, & villis maxime
possūt euenire. Si nec clausura ecclesie ratio-
nabiliter videtur profutura, relinquat aper-
tā, ne frangatur, & Ep̄m celerime moneat.

Cu-

Curatus prohibeat super mortuum poni insolita, dum fertur ad tumulum, multo magis sapientia superstitionem puta capillos vxoris, & similia: & si sui admoniti non desistant, rem ad Episcopum deferat: Sed & ipse, si cognati mortui sunt plebeij, & non timeatur scandalum, poterit veluti in pœnam similia rerum, non facere super mortuum officium sepulturæ, vt ab istis sui desuescant.

Si cadauer defertur in alienam Ecclesiam, & Curato obuenant aliqua, puta quartam, funeralem aut similia, & ea debentes negēt, non rixetur, sed absoluto officio, re delata ad Episcopum inde iustitiam sibi sumat. Modestia enim Ecclesiastici nota debet esse.

Quæritur. An Curatus finat medicos aperire corpora mortuorū delata ad Ecclesiā? Resp. Si in loco cognati defuncti malè habēt corpora defunctorum aperiri, Curat. non permittat, nisi prius habita licentia propinquorum, cum testibus, vt molestiam euitet, si quæstionem instituant. Si verò propinqui in loco de hoc non curant, Curatus permittat, maximè si vagantur morbi medicis ignoti, qui ideo cupiunt aperire mortuos, vt inde sit remedium fanis, imo tali casu expedit aperire.

Quæritur. Si puerpera in partu moriatur an antequam deferatur ad Ecclesiam pro sepultura, super eam debeant legi orationes

9
Prohibent insolita super mortuum.

10
Quo exigat emolumenta sepult.

11
An aperi-tio mortuorum per-mitti.

12
An mortua in partu intro-ducenda in ecclesiam.

ad introducendam mulierem in Ecclesiam,
post partum? Resp. Me vidisse aliquos de hac
re scrupulis actos. Sed tu dic, quod non de-
bent legi, quia, vt patet, orationes sunt pro
viua, non pro mortua.

13
*Missæ de
requiem
quando di-
catur.*

Quæritur. An Missa de Requiem possit di-
ci omni die? Resp. Pro sepeliendo mortuo, &
pro anniuersario posse dici, omni die etiam
dominico. Rubr. Missal. de Missis defunctorû.
Azor. inst. p. p. lib. 10. c. 32. q. 7. Addit curan-
dum, vt in dominico, & die festo, populus ha-
beat Missam currentem: tu intellige, in quan-
tum potest, quia ad impossibile nemo tene-
tur. Sed nec in Parasceue potest dici Missa de
requiem, quia nec illa, nec alia dicitur.
Idem credo de Sabbato sancto. Idem de
die Paschæ. De Sabbato sancto concedit
Durand. in rational. lib. 7. cap. 34. sicut de
secundo, & tertio die Paschæ, negat vero de
ipso die Paschæ.

An idem sit obseruandum in alijs festis
eiusdem classis, vt in Natiuitate Domini, in
Epiphania, in Ascensione, in Pentecoste, in fe-
sto Corporis Christi, in Natiuitate S. Io. Ba-
ptistæ, in festo Sanctorum Apostolorum Pe-
tri, & Pauli, in Assumptione B. Virginis, in fe-
sto omnium Sanctorum, in dedicatione Ec-
clesiæ, in festo patroni loci, vel titularis Ec-
clesiæ? Resp. Nullibi, quod sciam, esse cautû;
distinguerem tamen. Vbi non adest nisi vni-

ca Missa, ego non dicerem nisi currentem; vbi autem sunt plures, quid inconueniet dicere vnam currentem, & aliam de requiem? sed, & si quis diceret non esset malum.

Aliæ Missæ de requiem possunt semper dici, excepto in duplici. rubr. Missal. de Missis defunctorum.

* Quid de isto casu. In die commemorationis omnium defunctorum in quibusdam locis feruntur a populo candelæ, & accenduntur super sepulturas; nunc quæritur, an absoluto officio, vel ad libitum eas ponentium, possint ab eisdem auferri; vel an eo ipso quod appositæ acquirantur Ecclesiæ? Resp.

14
Quid de
candelis
super se-
pulturas.

luxta consuetudinem loci practi-
candum; si dubium sit super
consuetudine consulatur

Episcopus, & iussa
exequa-
tur.

MONITA AD RECTVM STVDIVM.

Casuum Conscientiæ pro inci-
pientibus.

*Et addiscentibus per libros, & pro bene
practicanda Doctrina.*

Caput Decimumquintum.

¹
Habeat
paucos,
sed bonos
lib.

²
Quos li-
bros ha-
beat.

NON curet initio stu-
diosus iste magnam li-
brorum supellectilem
congregare, quia malè
se explicabit a variet-
tatibus opinionum.
Habeat igitur paucos,
sed bonos libros, & suf-
ficient isti. Pro ordine, & methodo, Summula
Caetani, cui posset æquari Toleti Instructio,
Summa Siluestrina, & Nauarri Manuale, &
in his bene versatus euadet magnus vir. Ita
Romæ

Romæ consulti viri præcipui in hoc genere studij, & præsertim P. Io. Baptista Costa Societatis Iesu Pænitentiarius Sancti Petri vir in hac scientia notissimus. Istorum verò lectio nunquam deferatur, quia experientia docuit bonos alioquin casistas, sed studium casuum intermittentes, postea impegisse in errores. Ratio est quia ista doctrina, quæ non acquiritur nisi post multos labores, & canos, vt ait Nauarrus habet duplex fundamentum, vel in regulis theologiæ scholasticæ, vel in beneplacito Pontificum: & licet prius facilè hæreat menti propter sua principia secundum tamen est difficilè, cum nullo alio fundamento nitatur, quam beneplacito Pontificio, Ideo nulla alia via possidetur, quam per continuum studium. At quia, vt plurimum, post adeptum beneficium non studetur, prudenter in aliquib. Episcopatibus cautum est, vt Curati statis diebus conueniant, vt de varijs casibus, conscientiæ, qui continuo hoc exercitio memoriæ firmiter hærent, conferant. Et si placet meum consiliū, credo simpliciorum melius acturum, si vnū solum ex dictis sequatur.

Et vt copiosorem eligerem Silu. quia quo simplicior est doctrina, & sine vllis doctorū concertationibus eo est melior. Ac de Toleti quidem Instructione Sacerdotum meminere, qui varias bonorum istiusmodi Auctorum

3
*Studium
 fit conti-
 nuum.*

rum editiones non viderunt, vt eam eligant, quæ absolutior prodijt qualis quæ anno 1603. & sequentibus Mediolani, quin etiam deinceps Brixia cum titulis capitum recussa est in quarta parte folij. Idem dictum fit de alijs Summis atque Theologis, Quorum posteriores editiones, & vnde nam fuerint emissæ, & quæ in iisdem siue prænoscentia, siue ad vsum sint adhibenda, consule Apparatum Sacrum Possuini Patru mei, ad quem vel ipse Romanus Expurgatorius Index, nouissimè in Vrbe excussus sæpè lectores amandat. Cæterum si quando Curatus vti voluit Candelabro aureo Alphonsi Martini Viraldi, sciat à Romano Magistro Sacri Palatii prohibitum fuisse, nisi fuerit ex impressis ab ann. 1602. Suspensa est item Henrici Henriquez Summa Moralis, donec emendetur: Quod dictum velim, ne si quando ab alijs, siue etiam interdum à nobis aliquid ex eo allatum sit, propterea posse illam ab omnibus versari existimetur.

Nam neque nos eam legissemus, aut vbi ab Auctorum approbatorum minimè discrepantia in ipsa referuntur, quædam nonnunquam attulissemus, nisi facultatem ab eodem Reuerendiss. Magistro Sacri Palatii eam tractandi, ac legendi obtinuissimus.

Porro Curatus id sibi omnino persuadeat, necesse esse, vt non solum apud se habeat Indicem

dicem librorum prohibitorum, cum Regulis confectis per Patres a Tridentina Synodo delectos, & quidem postremum Clementis Papæ VIII. iussu recognitum, & publicatum, verum etiam eundem, de quo diximus, Expurgatorium. Indicem aliquot Auctorum, ab Reuerendissimo Magistro Sacri Palatii in Vrbe editum. Sed & quinam Scriptores, siue eorum opera prohibita, vel donec expurgentur, suspensa sint, ad calcem istius legere, debetis è duobus edictis, quæ anno 1603. & 1605. Romæ promulgata sunt: cum, & quæ subinde S. Officij Sacræ Inquisitionis iussu publicantur aduersus pestilentes libros ea omnia edicta a Curato sedulò procuranda, ita cognoscenda sint, vt in tempore, qui suæ Curæ concrediti sunt, eos præmonere possit, ne qua illorum lectione inficiantur.

Inter studendum verò in singulis titulis, seu materijs, nota regulas generales illius materiæ, & secundum eas tuum studium dirigas, quia inde facilius resolues multos casus contingentes, & ista facilius memoriæ mandantur, vel saltem retinentur, quam singulorum casuum decisiones.

Caue inter studendum ne celerior sis in versandis Doctoribus, sed & attentè considera ipsum modum quo docent, quia aliquando disputant de re, quo ad forum exterius, at eorum resolutio in foro interiori non valet

4

*Possiden-
das regul-
generales
materiæ*

5

*Considera-
tè legen-
dos aucto-
res*

let: non quòd omnia, quæ determinantur in foro exteriori, contraria sint determinationi fori interioris, sed quòd aliqua sint huiusmodi.

6

*Canonones
& bulla
quando
præualet.*

Quotiescunque in aliqua re est canon determinans, vel Bulla Pontificia, si non adsit consuetudo in contrarium militans, omnes opiniones contrariæ sunt nullæ v. g. est bulla Sixti V. quòd Eunuchus utroque teste carens non sit habilis ad matrimonium contrahendum. (quidquid in contrarium dicant doctores) est nullum, quia hæc constitutio est vsu recepta.

7

*Termini
doctrina
possidentur.*

Sæpè contingit, ut termini, qui in doctrina adhibiti sunt ad faciliorem intelligètiã, maiores tenebras obscuritatis spargat, ideo studiosus curet bene eorum intelligentiam, assequi, & non pergat ad vltiora, nisi prioribus bene intellectis, & postquam sibi visus fuerit intellexisse, ruminet secum quasi conferens, quibus studuerit, quia ita firmiter hærebunt menti. Porrò quando legeris hunc terminum moralis, vel moraliter, actio moralis, intellige actionem procedente ab intellectu humano, cum scientia, & eius deliberatione, tam acceptante, quam respiciente, ut includatur actus omissionis. Nauar. prælud. 6. num. 2.

Habeatur bona cognitio scientiæ scandalii, quia ea ex cognitione, quando sint dimit-

ten-

tenda bona spiritualia, temporalia vel propter scandalum patet decisio infinitarum rerum emergentium, & afferentium magnam perplexitatem.

Inter studendū vtere diligentia, non solum versando titulos vifos necessarios, sed & aliōs fortè apparentes non necessarios. vt in Siluestro Cautio, conclusio, compromissum & similes; quia inuenies ibi plura resolutoriè decisa, quæ alibi sunt inuoluta magna, & obscura disputatione.

In singulis materijs formes tibi regulas expedientes in sua praxi casum, cui studueris, modo pro viribus faciliori, quia & tibi, & alijs ista proderunt.

Omnibus benè studeas, sed potissimum ad ministratiōem Sacramentorum, & restitutioni. Si quis verò adeptus fuerit curam, videat vt informationem ingeniorum suæ plebis, & casuum, qui ibi maximè occurrunt, resolutionem præ manibus exactam habeat. In incertis, quæ postea emergunt, facilè dubitet, resolutionem suspendat, quo ad perfectius studuerit, vel ad peritiorem remittat.

Sed quia in hoc spatioso campo theologiæ positivæ, seu casuum conscientie, rarò datur res, quæ non subiaceat varijs opinionibus, ac quidem sæpè contrarijs, magnū pondus habebit prudens opinionum delectus.

Pro quo notandum.

8

*Scientia
scandalis
necessaria
propter e-
mergentiã.*

9

*Studium
diligens.*

10

*Formet
practicã
rei cui stu-
duerit.*

11

*Quibus
maximè
studendū.*

12
Non recedendum ab opinione communi.

Opinionem communem esse magni momenti, & ab ea non esse facile recedendum; sed nec esse immutabilem; nam. V.g. nunc aliqua opinio est alia in re aliqua ab ea, quæ olim fuit ita vt nunc sit cõmunis, quæ pro tali habetur. Cum verò audis opinionem communem, intellige communem in Theologia, quam Theologi sequuntur, & communem in iure, quam iuris Doctores sequuntur. Azor Inst. pri. par. lib. 2. cap. 13.

13
Communis opinio quæ.

Communis opinio est, quam sequuntur sex, vel septem Auctores Classici Nauar. c. 27. num. 289. & addit, si in eadem re fuerint hincinde octo, vel decem auctores graues cum iudicio opinantes, posse vtramq; opinionem vocari communem. Azor verò ibi, vocat communem, quam sex, vel septem tractantes, ex his quinque conueniunt, & tunc vult hos quinque facere opinionem communem.

14
Quæ opinio preferatur communi.

Porro nec opinio, ex eo quod sit communis, est præferenda, sed ea quæ comprobatur maiore, subtiliore, ac fortiore ratione, Azor. ibi.

15
Inter opiniones cõtrarias quæ tenenda.

Concurrentibus varijs opinionib. contrarijs potest eligi, quæ libuerit dummodo opinio electa sit absque formidine, & dubio de contrario. Azor. Inst. p. p. lib. 2. cap. 16. quæst. 2. Adde, & iudicetur tuto posse eligi, (vt verè tutò potest, etiam si contrariam habeat ve-

ram

ram) quia inter duas opiniones contrarias libera est electio; & dummodo non sit contraria manifestè verbis fidei; quia tunc non potest, nec debet eligi. V. g. Concil. Trid. sess. 14. can. p. habetur extremam vñtionem institutam a Christo Domino: ideo sententia asserentiam institutam auctoritate Christi, & Spiritus sancti, instinctu, est refellenda. citantur auctores istius sententiæ ab Azor Inst. p. p. l. 2. cap. 9 præceptione. p. At si Doctores, aliorum sancti, vñquam tenuerunt opinionem, quæ nunc sit contra determinationem Ecclesiæ; non peccarunt; quia nondum Ecclesia determinauerat, quæ si determinasset ei sanè consensissent.

Quod si opiniones sunt æquè, tutæ, possu-
mus eligere etiam minus tutam: Et si quæ
minus tuta est, etiam habeatur probabilis,
poterit nihilominus eligi. Azor. lib. dicto c.
16. quæst. 2.

Et si opinio sit vnus tantum classici Au-
ctoris, & contra communem, potest nihilo-
minus teneri dūmodo habeat rationes proba-
biles. Imo vir bonus, & doct^o potest sequi suā
opinionem, si sit rationalis, etiam contra
communem. Azor lib. dicto cap. 17. Rudis ve-
rò hoc non potest: quia cum electio debeat
fieri prudenter, per rudem prudenter nequit
fieri. Idem ibi quæst. 5.

Discipulus etiam potest sequi opinionem
sui

16

Opinio a-
que tuta
quæ se-
quenda.

17

Opinio do-
ctoris vt
preferen-
da com-
muni.

18

Opinio pro-
pria quan-
do sequen-
da.

19

*Opinio
magistri
licita.*

sui Magistri, licet non classici, puta scripta
Doctoris, vel opinionem periti: quia rationa-
biliter operatur. Azor. cap. dicto quaest. 4.

20

*Probabi-
litas in
moralibus
sufficit.*

Porrò quando dicitur sequendam opinio-
nem probabilem, sciendum est in moralibus
sufficere probabilitatem: Ideo non est neces-
saria maior certitudo, nec euidencia. Sot. dist.
27. quaest. 1. art. 3. dub. p. Siluest. scrupul. q. 5.
not. 5. Azor cap. dicto quaest. 2.

21

*In dub. ru-
tiore par-
tem elige-
dam quo
modo in-
telligatur.*

Quod verò dicitur in dubio tutiorem par-
tem eligendam, intelligitur, cum verè dubi-
tatur de contrario, quia aliàs eligens expo-
neret se periculo peccandi, quod non licet: si
tamen opinio sit sine dubio de contrario, vel
saltem cum hoc, quod liceat vnam opinionem
eligere licet, & habeat cõtrariam verã, vtra-
libet eligi poterit. Azor. lib. dicto cap. 16. q.
2. in fi. & cap. 12. q. in fine ad obiecta. Quod
verò aliqui distinguunt, ante factum tenen-
dam opinionem tutiorem, post factum verò
sufficere tutam, præterquam in censuris; Tu-
dic, iuxta prædicta, & ante, & post sufficere,
tutam, quia rationabiliter agitur, quod pru-
denter agitur.

22

*In pena-
libus mi-
rior est
eligendo.*

Inter opiniones, in quibus agitur de pœna
sive temporali, sive spiritali, vt excommu-
nicatione, & similibus, benignior est eligen-
da, Azor loco dicto cap. 1. nisi quando leges
contrarium explicant, Idem ibi: Angel. con-
fessio 4. quaest. 2. Silu. confess. 3. 4. 10. Idem te-

nen-

nendum est in causa matrimonij.

Nota tamen in eligenda opinione, ne imprudenter eligas, & deludaris; quia sunt aliqua opiniones deductæ ex vno fundamento, quæ sunt mitiores, quas si elegeris, & teneris fundamentum contrarium, eris ludibrio.

Consuetudo tollit omnem legem positivam, siue Ecclesiasticam, siue secularem, tunc consuetudo censetur approbata contra legem.

2?
Consuetudo tollit legem.

secularem, quando est confirmata tacito quodam consensu totius populi, vel maioris partis. Censetur autem approbata contra legem Ecclesiasticam, quando est confirmata tacito consensu Prælati, qui possit abrogare legem. In Constitutionibus enim Ecclesiasticis semper Doctores requirunt scientiam, & tollerantiam Prælatorum. Ita omnes. Lessius lib. 2. cap. 6. dub. 14. num. 45. de Iust. Et vbi cumque superius inueneris hanc phrasim, consuetudo legitima, intellige consuetudinem secundum præcedentem declarationem. Non est autem necesse videre, an consuetudo sit rationabiliter introducta. sufficit enim quod ita fiat. Caet. 2. 2. q. 122. art. 6. in resp. 6. casus. Ex hoc capite infinita deducuntur contra omnes leges positivas. Consuetudo tamen contra legem naturalem, aut diuinam non potest introduci. Omnes. Azor. p. p. l. 2. c. 10. Inst.

Cauendum tamen in iudicando, ne fera-

Consuetudo publica non condemnanda.

tur iudicium contra consuetudinem communem etiam si videatur corruptela, & libri apertè contrarium dicant, sed prius diligenter res expendenda, quia possibile est, quod communiter fit, valide fiat. exemplum sit, de venditione ad creditum, sine ad tempus ultra pretium currens certarum generum mercium alicubi solita. Igitur ne sis preceptis in condemnatione, etiam si multi Doctores tractum hunc damnent, quia non desunt, qui excusent. Ideo, quotiescumq; iudicium inuoluit præiudicium tertij, non feratur, nisi re bene expensa.

25

In præiudiciū tertij non fit iudicium nisi declaris.

26
Paruitas rei excusat.

Paruitas rei in omni materia excusat.

Excipiunt omnes iuramentum assertoriū cum mendacio. Aliqui etiam volunt excusare iuramentum promissorium de re leui, aliqui negant. vide Nau. c. 12. n. 10. Probabilius videtur excusari a mortali.

Excipiunt alij mendacium in confessione, & iudicio. Caiet. confessio. sub Fidelis, & 2. q. 89. ar. 7. Sed impugnatur a Sot. de iust. lib. 8. q. 1. art. 7. post 6. concl. Nau. vbi supra. Azor. Inst. p. p. lib. 5. c. 28. parum ultra medium, qui & vocat hanc communem.

Alij excipiunt peccatum factum ex contemptu, quod quidam concedunt esse mortale, cum est de re magna, & veniale cum est de re parua. ita Sot. d. 1. q. 1. ar. 8. de mutatione formæ concl. 2.

Alij

Alij addunt peccatum factum contra conscientiam, quod dicitur per conscientiam erroneam, iuxta illud Apostoli ad Rom. 14. Quidquid non est ex fide, est peccatum.

Azor tamen Inst. p. p. lib. 2. cap. 8. q. 5. vult paruitatem excusare a mortali. Lopez etiam in Instruct. c. 1. non meminit inter excepta, nisi de iuramento, & contemptu. At omnes Doctores contrarium tenent, vt ait Sil. conscientia, q. 1.

Alij addunt minimum in Venereis, non excusari a mortali. ita Less. de iust. lib. 4. dub. 8. n. 58. Rebell. de oblig. de matr. lib. 3. q. 19. sect. 3. Vbi multis hoc probat.

Porro cum audis paruitatem materie excusare, intellige ante factum, vel in ipso facto; nam post factum non excusat. V. g. furatur quis rem paruum, credens lethaliter delinquere, vel in genere credens peccare, abstrahens ab hoc, quod peccatum sit mortale, vel veniale, tunc post factum paruitate materie non excusabitur: non in primo casu, quia errauit conscientia erronea, nec in secundo, quia se exposuit periculo peccati, & primum, secundum omnes, est mortale, sicuti secundum iuxta comuniorē sententiam, nā Valent. citatus a Sayr l. 1. c. 4. n. 17. vult hoc esse peccare venialiter, eo quod fiat res communis peccato mortali, & veniali, & constituat actum imperfectum, at Azor, & commu-

nior, vult, esse mortale, quia hoc fit si expone
re periculo peccati mortalis. Azor. p. p. l. 2.
c. 8. q. 6. Credo tamen dicendum, veram opi-
nionem Azor, & Sayri, cum peccans aduertit
de periculo ad quod se exponit, & veram
Valentiæ cum non aduertit, non enim vide-
tur ibi perfectus vsus rationis, qui aduertat,
& velit. hoc etiam innuit Sayrus l. 8. c. 7. nu.
10. Pro constituendo autem voluntario, vide
etiam infra n. 49. In excommunicatione ta-
men paruitas etiam post factum excusat a
censura. omnes.

17

*Ignoran-
tia qualis
excuset.*

Ignorantia inculpabilis semper excusat a
peccato, hoc modo, si sit iuris naturalis,
quod est ex se clarum, puta, quod tibi non
vis, alteri ne feceris; bonum sequendum: ma-
lum fugiendum; ignorantia in his neminem
excusat cum in nullo homine detur: est enim
horum cognitio naturalis. Ignorantia vero
iuris naturalis, quod ex dicto colligitur, &
facile noscitur, qualia sunt præcepta Decalo-
gi, potest dari ad breue tempus, & data ab
omni peccato excusat. Azor. inst. p. p. lib. p. c.
13. licet alij negent, ratio Azor est, quia iusta
ignorantia facit inuoluntarium, quod a pec-
cato excusat.

Ignorantia vero iuris positiui inculpabi-
lis semper excusat. Omnes. licet sæpe apud
homines puniatur.

Ignorantia etiam iuris diuini inculpata
etiam

etiam necessariorum ad salutem excusat a peccato, propter eandem rationem. Azor ibi, licet aliqui negent.

Inconsideratio, & obliuio inculpatæ excusant ab omni peccato, quia faciunt inuoluntarium. Azor loco dicto, c. 16. q. 3. & 4. Caiet. ¹⁸ *Inconsideratio est obli.*

Inconsideratio. Armil. Inconsideratio, quia remiscencia etiam eorum, quæ scimus, non est in potestate nostra.

Pœnæ non debentur nisi post condemnationem, nisi pœnæ trahant secum executionem, quod euenit in pœnis Ecclesiasticis, vt excommunicatione, suspensione, & irregularitate. Caet. 2. 2. q. 62. ar. 3. Sil. Lex q. 9. not. 7. pœna q. 25. hæresis quæst. 8. Sot. de iustitia lib. p. q. 6. art. 6. ad 8. dubium. Nau. c. 23. nu. 66. & 67. ²⁹ *Pœnæ nō debentur antè condemnationem.*

Aliqui addunt deberi etiam ante condemnationem pœnas Ecclesiasticas, vt priuationem beneficij, officij, vel alterius commodi: Alij negant. Citantur ab Azor. Inst. lib. 2. c. 11. versus finem.

Alij addunt, quod quando additur in lege, quod pœnæ soluantur absque condemnatione, statim debeantur. Ita Silu. Affassinus q. 5. Armil. eodem verbo, §. 2. Azor. Inst. p. p. 1. 5. c. 7. q. 6. Idem videtur tenere. Tu tene nullā pœnam excepta spiritali Ecclesiastica, puta excommunicationem, & similes deberi antè condemnationem. ita primò citati. ratio

est; quia consuetudo, quæ est optima legum
 interpret, ita declarat, & nullum videas, etiã
 probum, non condemnatum luere pœnam.
 Idem & etiam de pœnis conuentionalib. Az.
 p. p. lib. 5. c. 8. q. 7.

Lessius de iustitia lib. 2. c. 20. d. 15. n. 135.
 probabile habet teneri ad solutionem, etiam
 ante condemnationem; tandem vult stãdum
 consuetudini; si non constat de consuetudine
 standum sententiæ Azor.

³⁰
*Necessitas
 excusat.*

Porrò nota differentia inter pactum, & pœ
 nam, nam pœna non obligat, nisi vt est dictũ,
 pactum verò obligat cum primum id trans
 gressum fuerit. Sil. pactum, per tot.

Sed nota inter requisita ad constituendum
 pactum, vnum esse, quod concurrant verba
 inter partes, ideo, vbi deerit ista forma iam
 non erit pactum, sed pœna, v. g. relinquit quis
 testamento filijs quotam hac phrasi, ne lu
 dant, & si luserint, toties quoties, tot soluant;
 tunc isti ludentes non contraueniunt pacto,
 sed incurrunt pœnam; similiter mulier, quæ
 testamento relicta est hæres hac lege, si caste
 vixerit, viuendo luxuriosè non infringit pa
 ctum, sed incurrit pœnam. Sil. pactum, q. 1. ex
 hoc capite multa decides. Aduerte tamen
 cum Les. de iust. lib. 2. dub. 1. ad constituendũ
 pactum sufficere etiam si partes non sint præ
 sentes.

Necessitas non habet legem, sed ipsa sibi
 legem

legem facit. Ideo necessitate infinita excusan-
tur, quæ alias licita non essent.

Impossibilitas semper excusat. Impossibi-
le autem est duplex. Primum quod nullo mo-
do fieri potest, vt hominem volare. Secundum
quod quidem fieri potest, sed cum magna dif-
ficultate, quod leges vocant impossibile. Vt
autem istud impossibile excuset, debet esse,
quod honeste, & commode fieri possit. Silu.
facere, & impossibile. Honestum verò est, ac
Honorato vulgari idiomate, & honoratamen-
te, quod est citra verecundiam. Silu. honestas.
Commodè autem dicitur aliquid fieri posse,
cum potest fieri salua omni alia re necessa-
riò facienda, v g. quis pro Deo debet facere
totum quod potest, tunc recte satisfit mune-
ri suo, si omni re illi necessaria prius vacaue-
rit, vt somno, negotijs, & similibus perficien-
dis, reliqua vero Deo persoluerit, ita Silu. fa-
cere. Et ex hoc capite resoluuntur omnia,
quæ requirunt a nobis, vt faciamus possibile.
Vide Victorellum de extrema vnctione, cum
citis ibi, de excusato metu mortis commi-
natæ, dum est excommunicatus, & debet vn-
ctionem ministrare.

Præcepta seu leges positivæ, etiam Eccle-
siasticæ non obligant cum damno vitæ, salu-
tis, honoris, & magnæ iacturæ bonorum. Sil.
lex q. 8. versus finem, & interpretatio quæst.
1. quia talis videtur esse mens legislatoris

31
Impossibi-
liter excu-
sat.

32
Leges posi-
tivæ an-
obligant
in magno
dando.

ex Nau.praelud.7. num. 12. & omnes. Si ta-
men leges positivæ secum inuoluunt legem
naturalem, vel diuinam, tunc obligant cum
quantouis damno secuturo; ratio est, quia
lex naturalis, & diuina est de re naturali, &
necessaria ad salutem, quia est participatio
legis æternæ, lex verò positiva non est de ne-
cessarijs ad salutem, nisi in quantum præci-
piuntur, non autem ex sua natura. Ex hoc in
finita resoluuntur.

33
Interpre-
tetur quis
legem.

In legibus, si intentio legislatoris sit con-
traria verbis legis, quilibet potest interpre-
tari secundum sensum legislatoris, in neces-
sitate subito occurrente, interpretando secun-
dum, quod poscit iustitia, ratio, & communis
utilitas. S. Tho. p. 2. q. 6. art. 6. Silu. scrup. q. 3.
nu. 6. dispens. q. 4. Azor inst. p. p. lib. 5. c. 16. q.
16. Et hoc intellige in omni lege positiva, &
etiam in Diuina; quia Deus non intendit ob-
ligare ad hoc, quod aliquis appareat fatuus,
& ridiculosus, saltem apud discretos, & bo-
nos. Silu. scrup. q. 3. not. 3. Et interpretari po-
test non solum pro se, sed etiam pro alio: quia
quod rationabiliter fit, absque peccato fit, &
ita Doctores ad aliorum utilitatem multa
interpretantur. Et si interpretando quis
per Epicheiam erret, non curandum, quia
non peccauit; rationabiliter enim egit. Silu.
ibi q. 4. not. 7.

Si in facto concurrant multæ leges, vt na-
turalis,

turalis, & positiva, vel aliquæ earum, & sibi videantur aduersari, standum est legi naturali. *Sot. de iust. lib. 3. quæst. 4. art. 3. ad p. argum. nam omnes leges pendent a naturali: nihil enim aliud sunt, quam rectum dictamen rationis, quod est lex naturalis; deinde naturalis pendet à diuina tanquam a fonte. Sot. de Iust. lib. p. q. 3. art. 1. concl. 2. candelab. de lege canonica. num. 64. & omnes.*

34

Quando leges sunt contraria quid agendum.

In omni restitutione ex delicto, ad eam solus tenetur, qui peccauit contra iustitiam, in damnum tertij, quia peccans contra charitatem non tenetur restituere. *Sot. de Iust. lib. 4. quæst. 6. ar. 3. Nau. cap. 17. nu. 70. Tol. Inst. lib. 5. cap. 19. num. 2. Innuit. S. Tho. 1. 2. num. 62. art. 7. ad 3.*

35

Restituere qui tenetur.

Sed à restitutione multa excusant.

Bona fides, quæ excusat à peccato, & restitutione. *Silu. rest. 3. quæst. 7. not. 3. Tol. Inst. lib. 5. cap. 26. num. 9. Et superueniente mala fide tenetur in quantum factus est locupletior: quod aliqui interpretantur, In quanto hà auanzato del suo, vt dicamus vulgariter: Ideo si in nihilo factus sit locupletior, ad nihil tenetur. Ex hoc capite excusatur doctor, & confessarius, qui credens benè agere, malè consuluit in damnum tertij. Et deciduntur alij infiniti casus.*

36

Radix restitutionis, & causa excusantes.

Præscriptio. de qua vide Silu. præscriptio q. 5. Tol. Inst. lib. 5. cap. 26. num. 5. & sequentibus.

bus. Lopez Inst. p. p. cap. 133. Præscriptio autem finitur secundum varium modum locorum: Communiter mobilia præscribuntur triennio, quod alij vocant Usucapere. Vide leges loci, & secundum eas iudica.

Impossibilitas de qua supra. Si verò velis videre, an ista impossibilitas fuerit legitima eam in confessione alleganti, ita agas. Verbi gratia. Petrus anno elapso restituere debebat septem, non restituit, interrogatus a confessario, respondit, non potuisse: tu interroga an toto illo anno aliqua effuderit in ludo, luxu, vel alijs vanitatibus; si hoc affirmat, non credas fuisse impotentem. ideo redde te difficilem in absolute, vt ille cogatur ad restitutionem.

Damnū rerum altioris ordinis. Pro quo nota omnia bona esse, aut animæ, aut corporis, aut famæ, & honoris, aut fortunarum, & quæ primò numerantur sunt altioris ordinis. Igitur nemo tenetur restituere bona inferioris ordinis, cum iactura bonorum superioris ordinis. Ita Caiet. citatus à Nau. cap. 18 num. 47. licet Sot. de iust. lib. 4. quæst. 6. art. 3. Lopez (licet aliquatenus dissentiat) Inst. p. p. cap. 116. Tol. Inst. lib. 5. cap. 127. nō admittant sic in vniuersum, sed faciant aliquas exceptiones. Sed quia prima opinio est bonorum auctorum, potes eam tenere.

Dubium in restitutione excusat, quia in
du-

dubio potior est conditio possidentis. Silu. rest. 3. q. 6. not. 2.

Excommunicatio nunquam incurritur, ni si pro mortali, ita vt id quod agitur sit de mortali, vel si est res venialis ex sua natura, fit mortalis, quia præcepta. Silu. excom. p. sciendum 3. versus finē. Ideo, qui erit securus non peccasse mortaliter, erit etiam tutus se excommunicatione non affici. Et si quis faciat rem vel licitam, vel illicitam habentem adnexam excōmunicationem, sed hoc ignoret, non incurrit eam. Tol. Inst. lib. p. cap. 9. num. 11. cum citatis ibi, iuxta dicta supra de ignorantia.

Excusant etiam ab excommunicatione, omnia, quæ excusant a peccato, vt necessitas, impossibilitas, & alia dicta: quia sine mortali nō incurritur, & omnia dicta à mortali excusant.

Irregularitas ea sola est, quæ in iure exprimitur, & ideo non debent ad eam trahi casus similes, aut etiam habentes maiorem causam. Tol. Inst. lib. p. cap. 52. num. 7. & communis.

Vsura semper est peccatum concurrentibus tribus. Primo mutuo. Intellige vero, vel palliato, id est alio nomine cooperto. Secundo. Lucro principaliter intēto, pro lucro intellige aliquid vltra mutuatum, quidquid sit,

37

Excommunicatio quando incurrit.

38

Irregularitas quando contrahitur.

39

Natura usure.

fit, dummodò res sit, quæ vendi possit. Tertiò. Pacto. Et concurrentibus dictis tribus, est vsura formalis: concurrentibus verò solo mutuo, & lucro dicitur vsura mentalis. Silu. vsura 1. à principio. Nau. c. 17. nu. 206. Tol. Inst. lib. 5. cap. 28.

In hac materia antè factum, melius est tenere, inter opiniones, rigidiorum, quia alias faciliter declinatur in extremum in hoc vitio: Sed & si quis mitiorem sequeretur non peccaret, vt est dictum de delectu opinionis. Eodem modo melius est tenere rigidiorum in venereis, propter eandem rationem. Et opiniones, ex quibus arripitur ansa peccandi, non sunt propalandæ maximè in publico, vt, quod in necessitate furari liceat, & similes, quia inde improbi accipiunt ansam peccandi.

40
Quæ opiniones non sunt publicæ de-
cendæ.

41
Intentio-
nis regula.

Vbi in aliqua re requiritur intentio, sufficit eam habuisse, actualiter à principio actus, cui est necessaria, licet in processu actus non adsit, non facit vt actus desinat esse melior, vel peior. Dicitur vero intentio actualis durare virtualiter in actu ex ea inchoato, donec actu contrario reuocetur, ita; Expresse habuisti talem intentionem in hoc actu inchoando, durat dum expresse eam non reuoces. Ex hoc capite innumera resoluntur, præcipuè de administratione Sacramentorum.

Epi-

Episcopus dispensat in omnibus irregularitatibus, & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, & absoluit ab omnibus excommunicationibus, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis occultis, in sua diæcesi per se, vel per Vicarium delinquentes quoscumque suos subditos, & hoc gratis, in foro conscientiæ. In omnibus vero casibus bullæ Cœnæ Domini non absoluit, non obstante quod aliqui affirmant. licet Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. concedat in hæresi occulta, quia in dicta bulla, per ista verba Non Obstante Clausula concilij, reuocatur talis facultas. Ita stilus Curix. Azor Instit. p. p. lib. 8. cap. 10. quæst. 10. Tolet. Instit. lib. 1. cap. 64. num. 7. not. 10. Glos. marginalis. item capit. 42. num. 13. Et ita tenendum. Ideo si Curato veniat aliquis casus includibilis in dictis, noscat adhibere facile remedium per Episcopum, & non vexare pœnitentem mittendo Romam. Eodem modo agas, si occurrat casus in dispensatione, aut commutatione voti, in quibus Episcopi sæpè possunt, etiam si sint reseruati Papæ, vt notat Siluest. absolutio 4. not. 3. Nauarr. cap. 27. num. 89. Et in casibus, in quibus Episcopus potest absoluerè, Curatus faciat sibi dari talem facultatem pro illa vice, vt cum

ma-

42

Episcopus in quibus.

43

Bonum consiliū.

maiori facilitate, & amabiliter pœnitentis gerat negotium, quod facillè Episcopus concedet.

44

*Iuramen-
ta que te-
neantur.*

Iuramento pacta firmantur, dummodo non sit contra legem naturalem.

Ex hoc capite volunt Doctores aliqui, quòd mulier, quæ non potest fideiubere, si pro marito fideiusserit, teneatur soluere, propter iuramentum solitum apponi in contractu, etiam si leges reddant eam immunem, ita ut non possit vel fideiubere, vel si fideiusserit, non possit cogi ad soluendum iurata. Azor Inst. p. p. lib. 1 i. c. 7. regula 4. Silu. iuram. 4. quæst. 16.

At dicendum. Si forum exterius non cogit ad soluendum, non teneri; fortè, quia hoc est fideiubere per metum reuerentialem, etiam leuem, sufficientem tamen, ne tale iuramentum obliget. Sic viri periti Romæ responderunt, & sic in illo foro practicatur, ut audio.

Si tamen velis eam obligari, Lopez de contractibus lib. 2. c. 17. consulit petendam esse relaxationem à iuramento, & tunc non obligabitur. & ita magna molestia liberabis multas fœminas, quæ in hoc impingunt, metu, ne mariti malè accipiant, aut eas malè tractent, si non fideiusserint.

Non tamen credas, omnia, quæ practicantur in foro exteriori, valida esse in foro

con-

conscientiæ vt qui adita hæreditate, non fecit inuentarium teneatur ad debita, vltra vires hæreditatis; quia iste in conscientia non tenetur. Et huius generis sunt multa. Sil. hæreditas 3. q. 5. Si tamen quis ita practicaret, & creditor compelleret debitorem vltra vires hæreditatis, posset habitum in conscientia sibi retinere: quia censetur validè fieri, quod fit iuridicè, & qui sequitur opinionem periti, vt est in casu, in conscientia est tutus, vt est dictum de delectu opinionis.

Bona fides semper à peccato excusat: ratio est, quia facit inuoluntarium, quod semper excusat à peccato. Ad hanc reducitur, seu potius est res faciens bonam fidem.

Credulitas inculpata, quæ est, cum qui agere debet, verè potest, sed verè credit se nõ posse: tunc enim excusatur ab omni peccato propter eandem rationem. Ex quo infinita etiam resoluuntur: Tamen ita à confessario practicandum. Alleganti bonam fidem super præterita credat cum regula dicta supra, num. 36. super futura verò non credat, nisi verè expertus fuerit, quæ bona fide credit, ita esse vt credit. V. gratia. Quis confitetur se non ieiunasse die præscripto ab Ecclesia, & affert pro causa excusante, quod credit se verè non posse: credat confessarius pro ieiunio transacto, sed non admittat pro futuro; nisi experiatur prius, quæ verè possit præstare.

45

*Non omn-
nelicitum
in foro ex-
teriori li-
citur in
conscien-
tia.*

46

*Bona fi-
des excu-
sat.*

47

*Crudeli-
tas excu-
sat.*

re. Sed & si vellet hunc absolueret absque tali experientia non malè ageret, sufficere enim credulitas ad excusandum à peccato.

Nunquam tamen ad hanc experientiam remittat eum, quem verisimile est non acquieturum dicto: ne dum aliàs non peccat, cogat peccare per illam conscientiam erroneam.

48

*Dolus
quos con-
tractus in
conscien-
tia rescin-
dat.*

In omnibus contractibus, qui dicuntur bonæ fidei, ut est emptio, venditio, locatio, conductio, mandatum, depositum, societas, pignus, commodatum, & permutatio; si interuenerit dolus, non obligant in conscientia, omnes verò alij contractus obligant, quoad fuerint per iudicem dissoluti. Silu. contract. q. 2. Ang. contract.

Omnes contractus, qui requirunt liberum consensum, facti per metum, non tenent, vide Silu. metus quæst. 8. Azor addit illis, sponsalia metu facta, & cum quis detruditur, vel detinetur in carcerem, omnis promissio in fauorem detinenti, vel detrudenti facta, metu cadente in constante, non valere. Item omnis donatio. Porro contractus illi, qui metu fiunt, & non valent rescinduntur, vel exceptione, quod est dicere metu factos, vel officio iudicis. Azor. Inst. p. p. lib. p. cap. 11. quæst. 17. Sed si quid per dictos contractus acceptum fuerit, in conscientia non est restituendum, nisi quod acceptum est per dona-
tio-

nem metu factam Idem ibi. Alij verò cōtra-
ctus metu facti, siue metus sit causa impel-
lens, siue sit causa finalis valent in conscien-
tia. Azor ibi. Lopez vero Instr. p. p. c. 96. cū
Adriano, tenet contractus metu factos, etiā-
si metus sit leuis, dummodo sit causa princi-
palis contractus, non obligare in conscien-
tia, sed solum in foro exteriori.

Nullum peccatum est peccatum nisi sit
voluntarium. Voluntarium verò est, quod fit
nec vi, nec ignorantia. Azor inst. p. p. lib. 1. c.
3. q. 1. Sed voluntarium est duplex, directū,
& indirectū. Directū est, de quo est sermo:
Indirectū est, cum facere debemus, & pos-
sumus, & non facimus. S. Th. p. 2. q. 6. ar. 3. Sil.
voluntarium Nat. prælud. 6. Tol. inst. lib. p. c.
72. Vbi de isto ultimo dat exemplum, de illo,
qui multum vini bibit, nō tamen volens in-
ebriari, qui si inebriatus fuerit, ebrietas erit il-
li voluntaria. Igitur peccatum debet esse vo-
luntarium altero istorū modorum, & debet
esse liberum, hoc est non inuitum, sed sponta-
neum. Azor lib. d. c. 1. q. 4. Dicitur liberum,
quia si in peccato fuerint afferentia impedi-
mentum, dummodo non impediāt omnino,
(an verò detur aliqua vis omnino impediēs
voluntarium, dic quod non.) Azor lib. p. c. 9.
qualia sunt metus, passio, nihilominus volun-
tarium efficient. Azor loco d. c. 9. 10. & 17. li-
cet multum voluntatem moueant, & de vo-

49

Omni pec-
catum vo-
luntariū.

ut in H
et in q
lib. p

luntario minuat. Idem ibi c. 17. per tot. Sed nota, quod de ratione voluntarij est, vt sit sine ignorantia: voluntas enim non fertur nisi in cognitum, ideo erit cum scientia. At cum qua scientia? Nau. prelud. 9. n. 9. Lopez Instr. p. p. c. 3. dicunt, cum scientia quod sit peccatum mortale. deducitur etiam ex Viguerio Inst. theol. c. 3. §. 4. de voluntario. Azor verò p. p. lib. 4. c. 1. q. 4. vult ad cōstituendum mortale, quod, qui peccat, sciat id quod agit esse contra rationem, & legem in re graui. At ista sunt magnę speculationis; quia etiam veniale est contra rationem, & legem licet in re parua. Sed quomodo rudis cognoscet de grauitate? Vide an Nau. & Azor in substantia idem dicant. Ex dictis prudens sciet, quale voluntarium constituat peccatum.

*Habitu
peccare
quid.*

Ex hoc capite voluntarij excusantur peccantes mala consuetudine inueterata, & non aduertentes, quia hoc est peccare habitu, & iuxta S. Tho. p. 2. q. 55. a. 1. homo actibus, & non habitibus meretur, aut demeretur, & si multi doctores dicant habitu etiam peccari, scias pro actu accipere habitū, vt patet ex S. Tho. p. 2. q. 70. ad. 1. ad 3. & 2. 2. q. 58. a. 1. ad p. & si in rigore velis intelligere de habitu, intellige de habitu illo, vt notat Sil. blasphem. q. 4. de quo est aduertentia, & non impeditur seu corrigitur, nam iste habitus vere voluntarium facit: *Habitus vero omnino inuoluntarius,*

tarius, non constituit peccatum iuxta doctrinam S. Tho. quia aliàs non saluaretur Voluntarium, quod est de essentia peccati. Porrò diligenter considerabit confessarius an sit purus habitus vt est dictum supra .

Vbi non interuenit culpa, non debetur pœna, non solum de pœna spiritali, vt excommunicatione, & similibus, sed nec etiam de temporali. Porrò culpa non obligat in conscientia, nisi interueniat dolus, & lata culpa. Dolus est cum voluntate nocendi: lata culpa est non vti ea diligentia, qua communiter homines eiuldem professionis vtuntur, vt lata culpa est ignorare quod communiter scitur; licet in foro contentioso detur actio pro omnibus alijs culpis. Sil. culpa. q. 1. ratio est, quia dolus, & lata culpa soli faciunt voluntarium, & alię culpæ non item.

Peccata specie differunt vel numero .

Peccata cogitationis differunt primo ex diuersitate obiecti, seu materiæ specie distinctæ, etiam si sit nisi vnicus actus voluntatis, vt velle occidere ad furandum sunt duo peccata numero, & specie distincta. Secundo ex obiecto, & fine, & ratione diuersis, vt velle furari ad donandũ pro peccato. Tertio. Quando in eodem obiecto sunt duæ prauitates cõtra rectam rationem, vt furari rem sacram: quia furari est vnum, & rem sacram aliud peccatum, id est sacrilegium. Et eodem mo-

50
Vbi non
est culpa
ne pœn.

Culpa
qua obligat.

51
Peccata
quæ specie
vel numero
differant.

do quo multiplicantur specie, multiplican-
tur etiam numero.

52

An pecca-
ta cordis
interru-
pta mul-
tiplicentur.

An verò peccata cogitationis multipli-
cantur interruptione temporis sunt duæ sen-
tentia.

Prima affirmat multiplicari, v.g. Petrus
vult occidere Ioannem, dormit, vadit, & alia
multa agit, toties peccat, quoties cogitat de
occidendo. Sil. peccatum. q. 2. Armil. peccatū
§. 4. Tab. peccatum p. q. 8. Sic etiam videtur
tenere Nau. c. 6. nu. 18. de insequente mulie-
rem. Sed ibi loquitur de opere, seu peccato
externo.

Secunda sententia ait multiplicari quan-
do sunt per contrarium actum interrupta, &
postea reassumantur: vt qui vult furari, dein
de determinat nolle, & postea iterum deter-
minat velle, tunc quoties determinat, toties
peccat. Caiet. opusc. tom. 1. tract. 31. qui est
resp. 15. Nau. c. 6. nu. 16. vbi propriè loquitur
de peccato interno. Azo. inst. p. p. lib. 4. c. 4. q.
4. de Graff. p. p. c. 20. nu. 11. Lopez inst. c. 31.
q. 4. Si verò interruptio fiat naturaliter, vt
dormiendo, loquendo, aut similia agendo, nō
multiplicari peccatum. sic declarat Lopez
ibi. Azor verò conciliat dictos auctores, ita;
peccata, quæ in voluntate perficiuntur, cur-
su temporis multiplicari cum iterantur, sic
est hæresis, odium, & similia. Idem Nau. ibi.
Peccata verò, quæ complentur omissione,
vel

vel factò, tunc solum esse vnicum peccatum, cum omittitur, vel fit ipsum peccatum licet sapius cogitatio interrumpatur.

Peccata oris distinguuntur specie, & multiplicuntur numero, quoties sermo fertur ad obiecta diuersa, vt appellare furem, hæreticum, sunt duo peccata, quia duo obiecta. Azor c. d. q. 5. quod videtur cõtra Nau. c. 6. n. 18. qui ait non augeri numero conuicia, eo quod alterum quis ter appellet furem, aut ter deieret, nec eo quod plura maledicta simul in plures conijciat, vt blasphemando duodecim Apostolos. Azor autẽ distinguit, esse vnicum peccatum vocare furem ter continuo sermone, sic vna est rixa percutere ter, aut quater vnum.

Peccata operis, seu quæ opere perficiuntur sunt plura specie, & numero.

Primo. Quando habent obiecta specie diuersa, vt adulterium, furtum.

Secundo. Quando habent vnicum obiectum, sed habent plures prauitates specie distinctas, vt furtum rei sacræ.

Tertio. Quando habent obiectum sine, & specie diuersum, vt occidere ad furandum.

Quarto. Quando habent obiecta differentia, vt occidere duos homines vno telo.

Quintò. Tot sunt peccata quot actus, quando peccatũ actu consummatur, vt binus congressus cum muliere est duplex peccatum.

53?
Peccata
oris quò
multiplic
centur.

54
Peccata
operis quò
multiplic
centur.

Azor. inst. p. p. lib. 4. c. 4. q. 6. licet aliqui negent, & velint esse vnum, quando assumuntur pro vnico fine.

55
*Gravitas
 peccatorū
 quō cognoscatur.*

Peccata hoc modo sūt alia alijs grauiora Primò quæ sunt contra Deum, sunt grauiora his, quæ sunt contra proximum: Et grauiora, quæ sunt contra præcepta primæ tabulæ his, quæ sunt contra præcepta secundæ tabulæ. S. Tho. p. 2. q. 73. art. 3. Azor inst. p. p. lib. 4. c. 19. q. 3.

Secundo grauiora sunt, quæ sunt contraria maiori virtuti, cæteris paribus: potest enim fieri, vt aliqua sint contraria maiori virtuti, sed sint minora alijs, quæ sunt contraria minori virtuti: vt iustitia castitate est maior, & tamen fornicatio, quæ est contra castitatem, ratione sobolis, & bono prolis, est maior furto quod est contra iustitiam. S. Tho. q. d. art. 4. Azor ibi. q. 4.

Tertio grauiora sunt, quæ maius damnum causant intentum, vel præuisum, quia si non sit nec intentum nec præuisum, non augment peccatum; vel si non sit intentum, nec præuisum tamen ex peccato sequitur, quia tunc illud grauat. S. Tho. q. d. art. 8. Azor ibi q. 4. & c. 20. q. 1.

Quarto quæ proficiuntur ex maiori causa, ceteris paribus; vt maius est peccatum de liberatum, peccato per ignorantiam. S. Tho. ibi art. 6. Azor ibi q. 5.

Quin-

Quinto quæ fiunt peioris finis gratia. Azor. ibi q. 5.

Sexto quæ habent circumstantias deteriores, vel numero plures. S. Thom. ibi art. 7. Azo. ibi q. 6.

Porrò nota, versari sub duplici sententia, quæ circumstantiæ in confessione necessario sint confitendæ. *Circumstantiæ quæ necessariis confiten-*

Prima ait confitendas, quæ mutant speciem, defumitur Conc. Tri. sess. 14. c. 5. & can. 7.

Secunda ait, & has, & illas, quæ aggrauant notabiliter, licet non mutant speciem. ita Sayr. lib. 2. c. 3. nu. 1. Suar. to. 3. disp. 22. sect. 3. nu. 3. & seqq. nititur eam probare, sed nu. 11. non affirmat omnino, & nu. 13. conciliat vtramque sententiam, quas parum discrepare concedit. Sayr. ibi citat Cathedra Romanum Pij V. de pœnitentia, vbi de circumstantiis, qui si bene legatur in substantia concordat Tridentino, secunda sententia pia, & utilis, sed prima necessaria pro integritate sacramenti. Ex regulis, quibus peccata sunt alia alijs grauiora, supradictis infinita decides.

Ex quibus infinita decides, quando, & quomodo sit pensanda grauitas peccatorum, maxime concurrentibus duobus malis, vt valeas minus eligere.

COLLECTANEA
Breuia pro Bulla Cœnæ
Domini.

PRIMO

Excommunicantur Hæretici cuiusq; se-
ctæ, eorundem fautores, libros le-
gentes, tenentes, aut im-
primentes, & scabis-
matici.

1
Hæreticus

XCOMMVNICATIO
hæc præstringit HÆ-
RETICVM omnem
cuiusuis nominis, qui
hæresim manifestauit
actu externo, etiam oc-
cultissimo, etiam soliti-
tariè, & nullo præsen-
te. Omnes.

2
Hæreticus vero est, qui non credit determi-
natis ab Ecclesia Romana. Sayr, de cens. l. 3. c.
4. num. 16.

3
Probabi-
lis. Est sub hoc maledicto, qui res fidei habet
probabiles, quia assensus debet esse certus ne-
quis sit hæreticus. Az. p. p. l. 8. c. 8. q. 6.

4
Dubius. Qui dubitat in fide sciens, & volens. Tol. l. 1.
c. 20. nu. 3.

Habens

21 Habens ignorantia crassam, paratus, tamen credere prædicatis per ecclesiam, a Soto iudicatur hæreticus, dist. 22. q. 2. a. 3. post 5. concl. vero negat Azor. p. p. l. 8. c. 9. q. 8. Sayr. c. d. n. 15. qui interpretatur Sotum, si ignorantia sit talis, quæ faciliter vinci possit. 5
Ignorās.

22 Non ligatur hac censura.

Hæreticus merè mentalis, id est, qui nullo actu externo, etiam occultissimo, errorem manifestavit. omnes. Hic ab omni exposito potest absolui. omnes. 6
Hæreticus
mentalis.

23 Si hæresim manifestavit, sed signo indifferenti, ad manifestandam tam hæresim, quam fidem, videlicet, annuendo capite, aiendo, ita est, subridendo, reum maledicti quidam aiunt, quidam negant. Azor. l. d. c. 9. q. 1. 2. iudicat negativam probabilem, Sayr. ibi n. 2. 3. affirmantes sequitur. 7
Manifestat
signo
indifferē-
ti.

24 Nec qui per iocum dicit se hæreticum. Azor. c. d. q. 6. Sayr. c. 4. nu. 31. 8
Ioco dices
se hæreti-
cum.

25 Nec qui, cum sit hæreticus mentalis, legendo, narrando, disputando, vel alienos libros transcribendo, hæresim suam ore pronunciat; dummodo hoc non agat animo exprimendi, vel confirmandi narratum errorem, nam tunc esset hæreticus. Azor. c. d. q. 7. 9
Nec legēs
disputās.

26 Nec qui dolore, vel metu etiam leui, ore tantum, non corde, hæresim affirmat. Azor. c. 9. q. 9. & 10. Concordat Caiet. 2. 2. q. 111. a. 1. ad 2. & q. 94. a. 1. quia ut quis hæreticus euadat, debet intellectu credere, quæ ore fatetur. Say. c. 4. n. 13. 10
Ore tan-
tum.

11
Edens ve
rita.

27 Nec qui transiens per loca hæretica, tempore ab

re ab ecclesia interdicto, carnes edit, appositas ad periculum faciendum num sit catholicus: quia hic actus indifferens, dummodo fidem interius retineat, Azor. lib. d. c. 27. q. 3.

¹²
Apostata. Excommunicatur præterea APOSTATA a fide. i. qui a fide catholica transit ad sectam turcicam, iudaicam, vel paganam. Suar. ibi. intellige voluntate, & intellectu. Suar. n. 8.

Qui ore, vel corpore solum, non animo, dicit, vel agit aliqua pertinentia ad dictas sectas, est a censura immunis. omnes.

¹³
Atheista. Quid de Atheista? Si baptizatus, maledicto credo teneri, quia vere hæreticus; si non baptizatus, est liber; quia ecclesia non iudicat de his quæ foris sunt, etiam si iudæus, qui Deum unum admittit; multo minus, si alio nomine. Sil. infidelis. credo, ratio eadem.

Excommunicatus CREDENS hæreticis, ut hæreticis. i. quos hæreticos nouit.

¹⁶
Credens hæreticis. Sufficit IMPLICITE credat, etiam si nihil explicet, ut idiota implicitè dicitur credere, dum credit, quidquid credit ecclesia.

Talis esset, qui diceret, credo Caluino, vel Caluinus habuit veram fidem; volo mori in fide Caluini: Qui ritus hæreticorum coleret. i. qui faceret, vel vellet facere, quod hæretici in morte vel in vita faciunt. Tol. Sayr. ibi. Sil. hæref. 1. q. 7. Azor. p. p. l. 8. c. 15. q. 1.

Si tamen iste hæresim sola mente contineat, & nullatenus prodat, hæreticus mentalis dicitur.

Qui

pro Bulla Cœnæ Dñi. 475

Qui credit hæreticum esse virum bonum, nō vt est hæreticus, sed vt est quidā vir non afficiē censura. Suar. disp. 2 1. sect. 2. nu. 5. 6. 7. de cens.

Excommunicatur RECEPTOR hæretici. talis est, qui celat hæreticum, vel in domum recipit, ne in manus iudicum deueniat. Sufficit hoc agat semel; sufficit, etiamsi occultet, ne occisus occultanti, vel familiæ dedecori sit. Azor. c. d. q. 2.

15
Receptas
hæreticū.

Receptas hæreticū non vt hæreticum, sed vt amicum, cognatum, non præstringeris censura. Azo. c. 15. q. 3. Nau. c. 27. n. 56. Caiet. excom. p.

Receptas, sed nihilominus hæreticus capitur, excommunicaris. Say. c. 5. n. 4.

Excommunicatur FAVOR hæretici, vt hæretici. Talis est Dominus, vel magistratus qui requisitus ab Episcopo, vel Inquisitore omittit officium suum exercere contra hæreticū. Non curat diligenter deduci, aut custodiri in carcere. omnes. Item testis, qui iuridice interrogatus non docet verum vt faueat eo. omnes.

16
Favor

Item qui cum teneatur indicare hæreticum, non indicat. Omnes.

Item qui cum sit priuatus facto, vel verbo fauet hæretico. FACTO, si primario, vel secundo iuuat hæreticum vt euadat, fugiat e carcere, vel post fugam præbet equum, viaticum, rumpit compedes, vel aliter ad fugam cooperatur. Say. c. d. n. 5. 6. Azor. c. d. q. 7.

Factor factio.

Honorem ei defert absq. vlla causa excusante, vt cognationis, timoris, necessitatis, utilitatis,

tis,

tis, vel alia simili. Nau. c. 27. nu. 66. not. 1. Sayr. ibi. nu. 8.

*Fautor
verbo.*

VERBO vero faues hæretico, si eum excusas dicendo iniuste condemnatum, vel aliud simile. omnes.

Faues non vt hæretico, sed vt amico, excusaris a censura, Az. e. d. q. 7. Caiet. excom. p.

*Fau tor
non secu-
to effectū.*

Quid, fauisti, sed effectus non sequutus? Say. c. d. n. 4. censet probabiliter te excommunicatum: quia canon principaliter includat fautores, non accessoria, nam accessoria inclusi, non excommunicantur nisi effectū secuto.

17

*Hæreticus
an mani-
festandus*

Priuatus es, & nullo iuramento cogeris hæreticum pandere, si non pandas, nõ incidis. omnes. Incidis in canonem, si sacramento adigeris pandere. omnes.

18

Defensor.

Excommunicatur DEFENSOR hæretici, vt hæretici, qui vi, potentia, viribus, vel armis tuetur hæreticū, vt tutò viuat, vel ne capiatur, aut puniatur, aut ne examinetur, aut vt euadat, vel non fiat contra eum iustitiæ executio.

Qui patrociniū illius suscipit, qui instrumentum conficit vt illum adiuuet. Sayr. ibi.

Defendis etiā hæreticos in genere, v. g. ne capiuntur, ne iudicentur, es sub eodem maledicto.

Patrocinaris illi iuste. i. vt fieri solet in tribunali inquisitionis, non es censuræ reus.

19
*Patrocina-
ri hæretico
vt licitū.*

Similiter innoxia illi patrocinaris in alia causa ab hæresi. Sil. ibi.

Si defendas eum a violentia. omnes.

Si, faues ne punitus, maius malum, vel ma-
lum

lum grande eueniat bonis; quia tunc bonis fa-
ues, non hæretico, credo.

Patrocinaris hæretico parato redire ad ca-
tholicam fidem, vel dum ex processu non appa-
ret illum esse hæreticum, non es censura attri-
ctus, nam licere ait Iul. Clar. pract. crim. l. 5. §.
hæresis.

Si vero contra eum est præsumptio grauissi-
ma, cum per eam posse condemnari affirmat
idem Clar. ibi. q. 20. versu, Scias etiam, videtur
dicendum iuxta Clarum patrocinantem excō-
municari, cum patrocinetur illi qui habeatur
ab ecclesia hæreticus. de ista præsumptione vi-
de Sil. præsumptio & indicium.

Excommunicatur LEGENS LIBRVM hæ-
reticū, sciēs esse hæreticū, & de hæresi tractare.

Legis, sufficit siue voce emissa, siue submissa,
siue solis oculis percurrendo. de Graf. l. 4. c. 18.
num. 45.

Non teneris hac censura.

Si in libro catholico legis sententiam hære-
ticam ibi relata, etiam si legas, vt scias illius
argumenta. Nau. c. 27. nu. 56.

Si audis alium memoriter recitantem librū
hæreticum. Say. c. 5. n. 13. Nau. ibi.

Si tu ipse recitas. Say. ibi de Graf. decis. l. 4. c.
18. num. 45.

Si liber est hæreticus, sed nōdum prohibitus?
credo te excōmunicatum si intelligas lecta: se-
cus si non intelligas. quia hoc idem est ac nō le-
gere, dummodo lectionem non audiat aliquis.

Num

20

*Hæretico
præsum-
pro*

21

*Legens li-
brum hæ-
reticum*

22

*Legens
quis dica-
tur*

23

*Legis hæ-
retica inci-
denter*

24

*Legens li-
brum hæ-
reticum
sed non-
dum pro-
hibitum*

Num possis tu librum hæreticum corrigere, & correctum tenere, dum tu sis tantæ sufficientiæ, vt hoc bene valeas præstare? dicendum nunquam licere. nam nec licet etiam instructissimo etiam ad impugnanda praua dogmata absque Pontificio placet.

25
Lectio libri hæretici si quæta.

Quantum e libro legendum pro hac censura? Quidam aiunt sufficere lectionem vnus: aut alterius lineæ. Tol. inst. c. 20. nu. 16. Azor p. p. c. 16. q. 3. parum discordat: Alij aiunt sufficere etiam lineam, dummodo contineat integram, & perfectam hæresim. Quo ad libros catholicorum vero habentes annotationes, seu scholia hæretici, stādum Indici Romano librorum: Si tamen scholia sint adeo copiosa, vt potius censeantur liber, Suar. l. d. nu. 11. legentes includit hoc canon.

26
Tenens librum hæreticum.

Excommunicatur TENENS LIBRVM hæreticum, creditum, vel scitum hæreticum, nidet Inquisitori quamprimum commodè potest. Say. ibi. nu. 16.

Tenens apud se, vel apud alium. Say. ibi etiã sigillo obsignatum: etiã in arca clausum: etiam humi sepultum, etiã in pariete, vel alibi absconditum, etiam si humus, parias, vel locus sit alienus, quia omnibus his modi teneri dicitur.

Librum hæreticū quis comburet.

An tenens possit ipse comburere? Azor. p. p. l. 8. c. 16. q. 11. affert duas sententias, vnã negantem, alteram affirmantem. ipse tenet primam.

Habes præcario librum hæreticum cui trades Domino ne, an Inquisitori? Inquisitori.

Ex-

Excommunicatur IMPRIMENS librū hæreticum, vt hæreticum. Afficitur censura Dominus tibi, Qui facit expensas impressionis, Qui componit characteres, Qui præmit torcular, Qui corrigit, Qui cartam madefacit, & omnes propinque ad impressionē agentes. Say. c. d. n. 17.

31
Imprimēs
librū hæ
reticum.

Excommunicatur DEFENDENS LIBRVM hæreticum, ex quavis causa publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore, & modo, quo est dictum supra de defensore hæretici.

32
Defendēs
librū hæ
reticum.

Excommunicantur SCISMATICI idest qui nolunt subesse Papæ, vt capiti Ecclesiæ. Omnes.

33
Scismatici

Permittens se eligi in Papam non canonicè, & qui ei adheret, est sub hoc maledicto. Omnes.

Excommunicatur, qui pertinaciter se subtrahit, aut recedit ab obedientia Papæ, nolens pertinaciter eius mandatis obedire. Tol. c. d. num. vlt. Say. c. 5. nu. 25. & vt infra.

34
Inobediēs
pertinaci
ter Papa.

SECUNDO.

Excommunicatur Appellans a Summo Pontifice ad futurum Concilium, eiusq; fautores.

Secunda excommunicatio Bullæ est contra Appellantes a Papa ad futurum Concilium. Omnes.

36
Appellās
ad Conci
lium.

Appellantes ad præsens, vel ad prouinciale, vel ad particulare Concilium. Candelab. ca. su

37 su 2. num. 9. includit maledictio.

Ad provinciale
vel ad particulare.

Si appellans sit Vniuersitas, Collegium, vel Capitulum interdicitur. Omnes.

38

Dans fauorem ante appellationem.

Censura hæc inuoluit accessorie dante auxilium, vel fauorem ad hoc. Omnes.

Dantem Consilium. Nau. c. 27. n. 58. includit.

Das auxilium, vel fauorem non incidit nisi appellatione sequuta. Nau. Suar. Sayr. ibi.

39

Dans auxilium post appellationem.

Das auxilium, vel fauorem post appellationem non excommunicaris, etiam si appellatum

fit fiducia talis auxilij; excommunicaris vero, si talem fiduciam præstitisti promissione, aut

quibusuis verbis ad hoc compositis. Suarez ibi. nu. 16. ante appellationem.

TERTIO

Excommunicantur Pirata, atque eorum receptatores, & fautores.

40

Pirata latrunculus maritimus quis.

Tertia excōmunicatio est cōtra piratā, & latrūculū maritimū excurrētē mare, præcipue a monte Argētario ad Terracinā vsque.

Pirata, latrunculus maritimus, & Cursarius idem. Talis autem est, qui principaliter versatur in agenda præda maritima, aut in interficiendis hominibus. Nau. c. 27. nu. 59. Suarez de censuris, disp. 21. sect. 2. nu. 24.

LATRVNCVLVS maritimus est, qui exiguo nauigio prædam agit. de Graf. ibi. nu. 64.

Vni-

Vnicus actus piratam, & latrunculum constituit. Suarez. ibi. 42
Actus vnicus sufficit.

DISCVRSIO hæc debet fieri in mari Papæ, idest in mari Adriatico in locis temporaliter Pontifici subiectis, & in mari Mediterraneo a Terracina ad montem Argentarium. 42
Discursio que.

Discursio sufficit, etiã si inefficax, idest sine rapina. Suarez l. d. num. 19. sine. bulla Pauli Quinti anni M. DC. XVI. habet, DISCVRRENTES. 43
Discursio sine prædatione sufficit.

E terra bombardis, vel alio instrumento nauigantes offendis, vt rapias, vel occidas, excommunicatus. 44
E terra infestas.

E terra diritis nauem positam in statione in littore, credo te censuræ reum: quia vere in mari delinquis. 45
Prædaris in littore

Dum piraticam exerces descendis in terrã, vt aquandi causa, vel alia, & ibi furaris, vel occidis, excommunicaris. Sayr. ibi. num. 6. Suarez vero ibi. nu. 19. negat. Dicerem te teneri censura, quia mare discurristi ad prædam. 46
Deprædaris in littore.

Includit hic canon FAVORIBS RECEPTORES & defensores piratæ, & dictorum latrunculorum. Qui vero sint tales, vide sup. num. 40. 47
Fautores receptatores.

Consilium dantes includuntur. Nau. ibi. & Tol. ibi. num. vlt. 48
Remiges.

REMIGANTES vero, & gubernantes nauem piraticam an huius censuræ rei? De remigantibus, & gubernantibus voluntariè omnes rectè affirmant. De præstantibus vero hoc coa-

Etè Suarez disp. 21. sect. 2. num. 60. Tol. ibi. c. 23. num. 8. volunt peccare mortaliter, Suarez num. 62. addit censura ligari, saltem si detur casus in quo graue damnum remigādo immineret reipub. christianæ, videlicet, si omnes cessando a remigando possent auertere tale damnū. ratio. quia bulla includat dantes auxilium, cōsiliū, vel fauorem, quale dant dicti remiges: hunc tamen casum vix possibilem admittit Suarez ibi, cum vno non remigante non desint alij, & non desint turcæ si desint christiani.

Q V A R T O

Excommunicantur naufragorum Christianorum cuiuscumq; generis bona etiam in littoribus inuenta surripientes.

Quarta excommunicatio est contra surripientes bona naufragantium Christianorum.

BONA idest cuiuscunque generis.

Bona debent esse christianorum, etiam si e nauī infidelium per naufragium iacta. Say. c. 8. nu. 7. si vero sint infideliū, etiā e nauī christiani deiecta, nō inducūt excōmunicationē. Idē ibi.

Sicut non inducunt si sint apostatæ a fide, dicimus de turchi rinegati. Idem ibi.

Ignorans si sint ne fidelis, vel infidelis, & surripis? si sint fidelis excommunicaris; si infidelis

non,

49
Bona naufragantiū.

50
Bona christianorū
& infidel.

51
Dubitas.

52
Naufragi.

non, sed mortalis es reus, quia periculo mortali te exposuisti.

Debent esse e NAVFRAGIO vel secuto per naus submerfionem, vel imminente ea iacta ad exonerandam nauim, & effugiendum naufragium.

Naufragium intellige in mari. bulla.

Si nauis in portu vetustatæ dissoluta submergatur? non credo, quia bulla habet surripuerint ex naufragio, non ex submerfione, vt olim habebat bulla Greg. xiiij.

MARI. Intellige maria totius orbis. omnes. 53

SVRRIPVERINT animo retinendi, statim Maria orbis

ab acceptione excommunicatio. Suarez ibi. 54

num. 29. quæ non aufertur sola restitutione, sed addenda absolutio. Surreptio quæ.

Surripuerint siue in ipso mari, siue in litore. bulla. 55

Excusatur ab hac censura surripuens. Surripuerint inde.

Primo via compensationis iustæ. 56

Secundo. Inculpatæ censuram ignorans. Excusatus ab hac

Tertio. Credens licitè ea posse accipi, vt potest euenire cum idiota: vel sciens quidem alterius esse, sed ignorans an sint ex naufragio. censura surripuens.

Quarto. Credens bona illa derelicta. Cõpensatio, ignorantia, credulitas.

DERELICTA, quæ sint talia difficile dictu. Derelicta.

Coniecturæ tamen quatuor possunt assignari. 57

Prima si res proiecta, vel periens est talis conditionis, vt statim in aqua sit peritura, vt Zac Derelicta quæ.

carum, metallum, & similia. Secunda ex modo

proiciendi; qui enim librum apertum proij-

cit in mare, videtur eum derelinquere.

Tertia, si re proiecta Dominus tacet, nec per se, nec per alium quærit.

Quarta, si præcipiatur extra casum grauis necessitatis, tunc. n. videtur sponte derelinqui. Say. ibi. n. 9.

Potest addi Quinta. Si Dominus nullo modo sit ea recuperaturus, & aliquis vitæ discrimini se obiecit, vt ea recipiat. Lessius de iust. l. 2. c. 5. dub. 18. admittit tertiam, & quintam facerem derelictam. Sed certe prima secunda & quarta non sunt minoris probabilitatis. Certum est, si re recuperata Dominus superueniat, & rem suam repetat, non ei denegandam, expensæ tamen recuperationis soluendæ. Sil. naufragium. & omnes.

Si dubium. An sint derelicta? habenda pro non derelictis. Azor p. 3. l. 4. c. 28. q. 3.

Accepisti ex naufragio animo restituendi, quomodo ages? Adhibebis diligentiam necessariam, iuxta regulas communes restitutionis, & durante bono animo es a censura immunis; superueniente vero malo animo, statim illius es reus. Say. ibi.

Si vero dum restitutionem cogitabas fuisti in mora? Te teneri maledicto.

Pontificis, seu alterius Principis, vel Camerarij, Thesaurarij, vel alterius Papæ officialis lege cauetur, vt statim talia bona dentur Armiraglio, vel aliæ determinatæ personæ, nū tenearis ita agere? Quis dubitat, cū lex sit rationabilis, & ad euertendas fraudes solitas in similibus.

Si

58
Dubium
an dereli-
cta.

59
Accepta
animo re-
cto.

60
An resti-
tuenda
iuxta le-
gem Prin-
cipis.

Si tamen iuxta regulas generales restitutionis restituas, recte restituas.

Bona ista nullo tempore, nulloque privilegio, vel nulla consuetudine præscribuntur. *Non præscribuntur.*

Q V I N T O

Excommunicantur noua pedagia, & gabellas imponentes, vel augentes.

QUINTA EXCOMMVNICATIO est cōtra imponentes pedagia, & gabellas, vel eas augentes. *Imponēs nouas gabellas.*

Pedagium & gabella per hac censura idē portant vulgariter dicuntur Datio, Douana, Gabella. communiter imponūtur pro inuectione mercium, pro emptione, vel venditione rerum, pro transitu, vel ducatu, earundem. Tol. l. i. c. 22. num. 7. *Pedagiū quid.*

Si imponis veterem gabellam paulo ante sublatam, credo te censura reum, quia vere imponis, quod a bulla vetitum. *veterem renouas.*

Imponis gabellam iustam quidem, sed excedis, legaris maledicto, quia iniustam exigis. *Excedis in impositione.*

Si excessus est modicus videlicet oboli? credo te excommunicari, quia summa non respicit obolum, sed multos exigendos, & summa euadit notabilis. *Si excessus modicus.*

Imponis oboli, sed ante exactionem penitentia ductus reuocas? afficeris censura, quia imposita, & de re notabili, vt est dictum. *Imponis sed facti penitent.*

68

*Si prodigi-**ge.*

Imponis gabellam exausto arario etiã prodige, non ligaris censura quia iustam (vt supponitur) imponis. Lesl. 2. c. 33. dub. 6 n. 48. ligaris, si imponas ad luxum vel prodigalitatem. Lesl. c. 33. dub. 1.

69

*Talia col-
lecta.*

Imponis talem, præstantiam, collectam vel tributum non teneris excommunicatione, Caiet. excom. 71. Suarez. l. d. dist. 21. sect. 2. num. 41. Say. c. 9. num. 10.

70

*Imponit
quis ga-
bellam.*

IMPONUNT. Iuste gabellam imponit omnis, qui in temporalibus superiorem non recognoscit, & à quo non appellatur, vt Imperator, Rex, Respublica libera, Concilium generale, & ille cui competit ex consuetudine antiqua, de qua non extat memoria in contrarium. Nau. c. 27. num. 61. Suarez ibi. num. 36. Tol. l. 1. c. 22. nu. 10. Say. c. d. num. 14. 15. 16. 17.

71

*Gabella
quãdo iu-
ste impo-
nitur.*

IN CASIBVS SIBI A IVRE PERMISSIS. Tales sunt, qui sũt, cum causa rationabili vel respiciunt publicam vtilitatem, vel sunt de rebus delatis causa mercimonij, vel negotij: Ideo iniuste imponitur gabella rebus ad vitã, rebus ad agrum colendũ, ad proprium vsum, ad propriam defensionem necessarijs. Sayr. ibi. num. 6.

72

*Gabella
natura
iniusta
quando
evadit iu-
sta.*

At & de his iusta. Primo si publica necessitas ita cogat, & vectigalia aliunde collecta non sufficiant. Reduc huc, si imposita sit pro sustentatione Principis, & decetia eius. Tol. l. 5. c. 72. nu. 4. Læf. ibi. dub. 6. a capite. Secundo. si quidem sine necessitate, sed tamen sint imposita pro causa publica, ex consensu totius populi. Tertio si

pro

pro securitate publicarum rerum deuectarum, quando alia ratione, earum securitati consuli nequit; Sed hæc benè reducitur ad primam causam. Quarto sit ita sit consuetudo immemorabilis. i. supra centum annos, dummodo causa dureret, pro qua imposita; Imo etiam si non dureret, quia tunc præsumendum causam legitimam in locum prioris successisse. Les ibi dub. 7.

Secundus casus iustæ gabellæ, seu gabella secundo modo iusta est, si modus seruetur. Non debet excedere quartam partem valoris mercis. Tol. l. 5. c. 73. num. 8. quod est quatuor pro centenario singulo.

73
Gabella
moderata.

Tertio gabella iusta est, si indicta ab habente authoritatem, ut est dictum.

74
Si cum
authoritate.

Quarto si non continuatur diutius quam causa ex postulat. Les l. d. c. 33. dub. 6. omnes. excipe ut est dictum num. 81.

ET PROHIBITA IMPONI EXIGUNT.

Ligantur canone exigente, ministri, famuli, conductor, & heres qui mandat ea exigit etiam is, qui tamquam debita postulat. Suar. & Nau. ibi. de Graf. l. 4. c. 18. n. 83.

75
Si continuat
causa.

EX SPECIALI SEDIS APOSTOLICAE licentia.

Princeps supremus, seu liber, sine ea licite gabellas imponit ut est dictum.

76
Licentiâ
imponendi
gabellas
quis
des.

S E X T O

Excommunicantur falsarij litterarum apostolicarum, aut supplicationum, a quocumque auctoritatem habente signatarum, & falso fabricantes litteras Apostolicas.

77
Falsarios.

78
Falsificatio fit per se.

79
Falsarius quis.

80
Falsificatio modice

81
Falsarius litterarum Apostolicarum.

82
Supplicationes.

Sexta excommunicatio est contra falsarios litterarum Apostolicarum; siue litteræ sint viui, siue mortui.

Falsificatio, ad inducendam hanc censuram, debet fieri per se. Suarez disp. 21. sect. 2. num. 48 Falsificans vero per alium reus est censure, c. ad falsariorum. de crim. fals. sicuti sunt fautor, & defensor. Nemini referuata.

FALSARIUS est, qui litteras mutat, ita ut non valentes faciat valere; vel valentes faciat magis valere. omnes. Siue hoc agat modis recensitis a cap. licet. de crim. fals. siue quibus vis a ijs, vid. ibi Ostiēs. Itā ut falsificatio fiat siue in scriptura, siue in plumbo, vel in sigillo. omnes.

Falsificas litteram, vel punctū, quidā volunt te censura ligari. Caet. excom. 26. fine. & citati a Say. ut infra.

LITTERARVM APOSTOLICARVM, idest quæ expediuntur sub plumbo. omnes.

BREVIS idest, quæ expediuntur sub anulo piscatoris. omnes.

SUPPLICATIONVM gratiam, vel iustitiā concernentium signatarum per Romanum,

Ponti

Pontificem, vel Vicecācellarium eius, seu pergerentes vices eorum, aut de mandato Papæ.

FALSO SIGNANTES. &c. litteras vt supra tam Papæ, quam Vicecancellarij, aut gerentium vices eorum. Omnes.

Alia pertinentia ad falsarios habentur c. ad falsariorum, de crim. falsi.

S E P T I M O

Excommunicatur Deferens arma, & alia vsui bellico idonea ad Turcas, vel alios christiani nominis inimicos, & ad Reipublicæ Christianæ statum pertinentia iisdem in damnum Christianorum nunciās.

SARACENOS TVRCAS, ET CHRISTIANI nominis hostes.

Hostes sunt.

Scismatici, si arma ferunt contra Papam.

Pagani. Say. l. 3. c. 11. nu. 14.

Iudæi. Say. nu. 15.

Hæretici, declarati nominatim perfectas, & etiam non declarati per sectas, sedes solum nominatim, Tol. c. 24. nu. 4. idem habet nu. 8.

Atheistæ, idest qui fidem catholicam deserentes nulli sectæ adhærent. Say. ibi num. 16.

DEFERVNT siue dono siue pretio. omnes. etiam permutatione, modo cum vtilitate infidelis: secus si cum eius damno, vt dando infide-

83
Hostes
Christiani
niqui.
84
Scismatici.
Pagani.
Iudæi.
Hæretici.

Atheistæ.
85
Dono, per
mutatur.

li equū debilem pro generoso. Sayr. ibi. n. 27.

*Nomine
alieno.*

Etiam nomine alieno, vt nautæ, etiam si nautæ illi naulum aliter non lucrarentur. Say. ibi. Sil. excom. 7. q. 21. n. 9.

86

*Etiam ar
ma pro de
fensione*

Etiam arma delata pro defensione, si permutentur cum deterioribus; secus si meliora respiciantur. Sayr. ibi.

*Et iam a
transfuga
Si non præ
tendatur
titulus re-
ligionis.*

Etiam delata a transfuga ad exercitum sarracenorum. Say. ibi.

*Etiam tē-
pore pacis
treugæ.*

Etiam in bello, alio titulo quam religionis suscepto, ad dilatandū imperium, ad iura etiam iusta recuperanda. credo. quia sufficit infidelis adiuuetur contra catholicum.

*Etiam è
loco infide-
li.*

Etiam tempore pacis Sil. excom. 7. q. 21. nu. 7. contra ibi citatos. Multo magis si tempore treugæ. Idem ibi.

87

*Tradens
arcem in-
fideli.*

Etiam delata a loco infideli, ad infideles, sed contra christianos. Tol. c. 24. nu. 16.

88

*Ferens &
transmit-
tens.*

Tradens infideli speculam, arcem, vel traditionem consulens, promouens, vel iuuans. Say. ibi. nu. 17. ex Nau.

TRASMITTUNT & ferens, & transmittens censura ligatur.

89

*Extrahi
permittēs.*

EXTRAHI qui permittite suis portibus dicta, & dicenda. Sil. excom. 7. q. 21. ante notanda. affirmat. excommunicari.

90

*Vestes &
earum
materia.
Sudariola*

Defers vestras, & earum materiam, si tempore belli, reus es censuræ. Suarez ibi num. 56. Idem intellige si deferas pannos ad cooperiendas naues, vel ad vela. Immunis es a censura, si delata sint bello inutilia, vt sudariola Idem

de

de pannis sericis propter eandem rationem.

EQVOS, etiam morbosos: etiam ad bellum non aptos. Nau. c. 27. nu. 63. Say. ibi. etiã prius ab infidelibus emptos. Includit, Camelos, Afinos, Mulos, & alia bruta, quibus bellantes, vti solêt. de Graf. ibi. n. 101. Say. ibi. n. 27. Adde, vel possint vti, quia si das boues, vel bubalos, ad impedimenta, vel tormenta bellica vegenda canone perstringeris.

*Equos.
Camelos.
Afinos.
Mulos.*

ARMA, tam offensiuâ, quam defensiuâ cuiuscunq; nominis. Nau. ibi. licet bulla habeat IMPVGNANT, connotans sola offensiuâ, tamen quia vix dantur arma offensiuâ, quin etiã non sint defensiuâ, recte tenens cum Nau.

*Arma,
offensiuâ
& defensiuâ.*

ARMORVM nomine intellige, quæ ex communi vsu omnium, vel aliquarum, nationum ad conflictum assumi solent. Nau. ibi. Say. ibi. n. 28. Nô q̄ casu, vel necessitate aliquando assumuntur ad prælium, vt gladioli ad scindendum panem vel ad calamos aptandos. Say. ibi. Itẽ baculi, fustes, lapides. ijdẽ ibi. Sil. vt infra, includuntur. Lapidet ad bellum pro bombardis. Sil. excõ. 7. q. 21. not. 1. Say. ibi Non lapides ad ædificia. Sil. ibi.

91
*Armorũ
nomine
quid.*

*Gladioli.
Baculi.
lapides.
Fustes.*

Ligones, Rastra, secures, martelli, & huiusmodi ad faciendas fossas, muros, Say. ibi. n. 28. Sil. excom. 7. q. 21. in fin. ant. p. not. admitit omnia, quæ directè & immeditatè faciunt ad bellum.

*Ligones.
Rastra.
Secures,
Martelli*

Currus, Suarez disp. 21. sect. 2. num. 53. Vel ad pugnam, vel ad vehiculum includit.

*Currus.
Lectica*

Lectica, vel nauicula ad piscandum, vel recreationem

nauicula.

*militēs nu-
di.*

Milites nudos mittens. Hi veniunt sub nomi-
ne dantis auxilium.

*Puluis
tormenta-
rius.*

Pulverem tormentariū, salnitrum, sulphur,
e quibus puluis conficitur deferans, afficitur
censura, quia ista habent specialem rationem
armorum. Eodem modo afficitur docens ista,
vel alia bellica efficacius operari, vel melius
conseruari; quia dat consilium, & auxilium.

92

*Ferrum
vena fer-
ri.*

FERRVM tam factum, quam infectum,
omnes Sil. ex com. 7. q. 21. num. 2.

*Clauculi
cultelli.*

Clauculi, cultelli, sibia, & similia parua non
includuntur, nisi tantā multitudinē quis feret,
vt prudēter dubitari posset, ne eis, in vera arma
conflatis, vterentur. Sil. ibi. q. d. nu. 2. Say. ibi.

93

*Metallo-
rum.*

OMNIA GENERA METALLORVM vel
simplicium, vt plumbum, vel compositorum, vt
oricalcum, vel in rudi massa, vel in forma pro-
ximæ apta ad bellum, omnes.

Argentū

Aurum, & argentum omnes.

Aurum.

Secretum pro conficiendo auro vel argēto,
aut alio genere metalli.

*Secretum
alchimici-
cum.*

A fortiori tormenta bellica magna, & parua
ex quouis metallo.

*Tormenta
bellica.*

BELLICA INSTRUMENTA. vt tibię, litui,
cornua, & huiusmodi. Nau. ibi. omnes.

94

*Tibię li-
tui cor-
nu.*

An eorū ornamenta serica ex illis pendētia,
vel ad ornamentū militum, vt pennæ pro gale
ris includantur, non credo: quia istis non im-
gnatur, & bulla habet IMPVGNANT.

*Ornamen-
ta quæ.*

Omnia, quæ dicis instrumētis sūt vsui, & ad
onerāda tormēta, vt cōspicilla ad collimandū.

*Includun-
tur.*

Machinæ bellicæ omnis generis, etiam tunc de nouo inuentæ, item docere modum earum construendarum; quia hoc est auxilium dare.

95
Machi-
næ.

LIGNAMINA, siue pretio, siue dono, omnis generis apta ad construendas triremes aut naues, aut instrumenta bellica, aut apta ad faciendos ageres. Nau. ibi. Say. ibi. n. 31. omnes.

96
Lignami-
næ.

Triremes, & etiam naues. Nau. & Say. ibi.

CANAPEM, Funes etiam ex quacumque materia, vel ipsam materiam. omnes.

97
Canepem
funes.
Secretum
ad funes.

An secretum docens infidelibus pro facienda materia noua, sed apta ad usum canapis, ut de iuncis, ginestra, malua, re ve alia incidat? Affirma, quia dat auxilium.

IMPUGNANT, licet non actu, sufficit possint impugnare, Sil. ex com. 7. q. 21. nu. 7. in fi. Tol. Suarez. ibi. num. 56. in fine.

98
Impu-
gnant a-
ctu ve po-
tentia.

Excusans ab hac censura.

Si incul pabiliter eam ignoras.

Si prohibita quidem defers, sed in utilitate christianorum, ut debilia pro validis reportes.

99
Excusa-
tus a cen-
sura.

Si defers praua, ut coltellos.

Si defers pro necessaria defensione propria, aut propinquorum, vel amicorum, vel pro rerum cōseruatione, ut grēte magno dāno. Say. ibi.

Si tibi, vel rebus tuis immineat graue damnum, sed reipublicæ maius, Say. probabiliter vult te excommunicatione teneri si deferas: teneris tunc enim tu potius damnum tuum subire. Say. ibi. nu. 34.

CERTIORES FACIENS TVRCAS. & christia-

ftianæ religionis inimicos, & hæreticos. &c.

IN DAMNVM, temporale ait Say, ibi. num. 35. bulla ita. Qui per se, vel per alios de rebus statum christianæ reipublicæ concernentibus, in christianorum perniciem & damnum, ipsos turcas, & christianæ religionis inimicos. Vbi videtur notandum loqui, de statu temporali quo ad turcas, & quo ad inimicos christianorum. Et quia bulla subdit, Nec non hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, quo ad hæreticos includere statum temporale, & spirituale, quia vtriusque est catholicæ religionis damnum.

*Per se
vel per alium.*

Sufficit per se vel per alios certiores faciunt, dummodo certior faciens sciat quid agat. Suarez. ibi. num. 58.

Per literas.

Sufficit per literas. censura ligatur, qui eas defert, dummodo saltem confuse sciat quid illis contineatur. Suarez ibi. n. 58.

100
*Dans conseilium au
xilium.*

Sufficit per litteras. censura ligatur, qui eas defert, dummodo saltem confuse sciat quid illis contineatur. Suarez ibi.

101
*Privilegia contra
traria reuocata.*

AVXILIVM vel FAVOREM præstant deferenti, vel transmittenti prædicta prohibita. Suarez ibi. num. 59. Tol. ibi num. 13. Sed & certiozem facienti, credo. quia bulla, postquam dixit de certiozem faciente, subdit illisque ad id consilium auxilium, vel fauorem præstant.

Privilegia omnia contra hanc bullam cuius concessa, per eam reuocantur. omnes.

De remigibus in triremi Turcica vide n. 55.

O C T A V O

*Excommunicantur impediens eos, qui vi-
ctualia, & alia necessaria Romam
conuehunt.*

VICTUALIA cuiuscumque generis, & ani-
malia siue viua, siue mortua pro victu.
SEV ALIA NECESSARIA.

Necessaria, vel absolutè vt alimēta pro ho-
minibus, vel necessaria. i. sine quibus vita com-
modè sustentari nequit, quod est idem ac com-
moda pro hominibus, & animalibus: vel neces-
saria. i. vt libri.

AD VSVM ROMANÆ CVRIÆ. i. Fami-
liæ Papæ, & omnium tribunaliū Curia Papalis.
Say. ibi. n. 3 c. 12. saltem immediatorū. vt dice-
tur melius infra. omnium Prælatorū curiā di-
ctam sequentium, quia Curiam constituunt.

Non est necesse sint in vsum totius Curia;
sufficit in vsum aliquorum curialium, etiam v-
nius, quia priuilegium est personale.

Papa non est Romæ? vbicumque habitat ad-
est Romana Curia. omnes.

Si transeat ex itinere? Idem credo pro censu
ra, si allata sint ad vsum Curia. quia eadē ratio.

IMPEDIENTES. i. iniustæ, cuiuscūque præ-
minentia, conditionis, ordinis, aut status fue-
rint, siue secularis, siue ecclesiastici. omnes.

Efficis vt merces Romam delatæ ante ac-
ces-

102
*Victualia
ne feran-
tur ad
Rom. Cu-
riam.*

103
*Necessa-
ria. com-
moda vti-
lia.*

104
*Curia Ro-
mana
quid.*

105
*Sufficit
ad vsum
vnius.*

106
*Vbi Papa
ibi Romæ*

107
*Impediēs
iniustæ.*

108
*Vt eorum
 p̄atur per
 dantur
 subrogan
 tur.*

cessum ad urbem omnino corrumpantur, vel perdantur, vel submergantur.

109
*Emis ne
 Romam
 feratur.*

Abſque vi emis prius res ne Romam afferantur, ſi hac intentione vt impediās, teneris excommunicatione. Suarez. ibi. nu. 64.

110
*Spolium
 pecunia.*

Spolias pecunia tantum deferentem merces Romam. Say. ibi. nu. 4. diſtinguit. ſi deſers prædicta cui particulari, qui non veniat nomine curiæ, & pecunia ſpolieris, expoliantem non excommunicari, ſi vero deſers indeterminatę perſonę excommunicari.

111
*Publica
 nus.*

Non perſtringitur hoc canone. Exactor gabellæ, qui detinet merces iuſtam gabellam eludentes.

*Paterfa
 milias.*

Paterfamilias, qui ſuos impedit ne deferant, ob periculum latronum, vel meretricum. de Graf. ibi. num. 110.

*Vt provi
 deas.*

Qui vt ſuę ciuitati, vel loco prouideat impedit extrahere victualia, etiam deferenda Romam. Caiet. excomm. 19. omnes.

*Obcredi
 tum.*

Qui ſuum debitorem ferentem Romam fructus detinet, & via iuris curat ſibi adiudicari.

*Vt recupe
 ret.*

Qui in itinere agnitum iumentum ſibi furto ſublato detinet, vt recipiat, vel vi aut armis ſibi vendicat.

*Aſſaſi
 nus.*

Qui aſſaſinus, vel ob inimicitiam impedit Romam deferentem aliqua certę perſonę priuatę ratione emptionis, vel donationis; quia non ſunt ad uſum Romanę Curie, ſed priuatę perſonę. Idem dicendum ſi huiuſmodi agat ſolū ob inimicitiam quam habet cum deferente talia non

ad

pro Bulla Cœnæ Dñi. 513

ad vsum Curia iuxta dicta nu. 35. salvo &c.

Qui positus in necessitate victus sui, vel suorum, delata Romam, pro se, & suis detinet.

Pro necessitate

Qui in re modica contra bullam agit.

Paruitas rei

Si queras quæ sit in hoc sensu res modica?

139

R. Papam olim non concessisse excommunicationem pro rebus perditis, nisi ascendissent ad summam quinquaginta aureorum. At minor summa pro hac excommunicatione erit sufficiens.

Quantitas sufficiens pro excommunicatione Papali.

140

Quanta vero sit talis, difficile dictu; quidam periti consulti restrinxerunt ad tres iulios; alij ad quindecim. certa regula caret. Apostolicæ pœnitentiariæ iudiciu quærendu.

DEFENDUNT per se, vel per alios impediētes, vt est dictum, maledicto suppositi.

141. Defendēs impediētes.

N O N O

Excommunicantur ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua, aut aliorum opera lædentes, & sine iurisdictione vexantes in Curia commorātes.

SEDEM APOSTOLICAM, vbi cumque fuerit, etiam si extra Romam. omnes.

Tribunalia Papæ.

Etiam ad omnia tribunalia Papæ, adde immediata, seu Curia Romanæ. Suarez

KK

disp.

disp. 21. sect. 2. num. 65. Candelab. casu 9.

143

Pro negotijs.

VENIENTES, ET RECEDENTES, idest pro negotijs, causis, vel pro rebus ad dictam sedem spectantibus, vel quoquomodo gratia illius. Suar. ibi.

*Si accinctus
Eius itinere
non sufficit.*

Non sufficit sit accinctus itineri, quia hic moraliter non dicitur ire, ergo necesse, actu proficiscatur. Pœnalia enim pressè accipienda.

Venis ad dictam sedem gratia alterius, vel ex condicito? non gaudes hoc priuilegio quia ad illam propriè non venis, sed ad amicum.

*Recursti
ad consultam.*

— Petit recursum ad Consultam? Si denegas iuste, quia ei non competat, non ligaris censura, siue sis secularis, siue Vicarius Episcopi, siue regularis, profectionem molitur absque sui superioris placito. Candel. ibi. num. 7. & 8.

145

Si vim repellendo.

INTERFICIUNT, MVTLANT, spoliât, capiunt, detinent.

Si vim vi repellendo quædam ex dictis agas non teneris excommunicatione. Candel. ibi. num. 14.

146

Percussio.

Singula tamen sufficiunt, si iniuste fiant.

Percussio pugni, fustis, flagelli, & similium non inducit censuram. Candelab. ibi. nu. 14. quia bulla explicat de mutilatione, vel occisione.

147

Spoliant.

SPOLIANT, idest tam rebus suis, quam alie-

pro Bulla Coenæ Dñi. 313

alienis datis ad portandum, vel custodiendum. Candelab. ibi. num. 15.

QVI IURISDICTIONEM ORDINARIAM vel delegatam a nobis, vel nostris iudicibus non habentes temere talia agunt contra morantes in Curia.

148

TEMERE agis, si colore fraudulento agis. Candel. ibi. & auctoritatiue, idest, vt iudex. Sayr. ibi. nu. 4. Secus si auctoritate propria ira, vel odio. omnes. Tol. c. 26. nu. 4.

Temere agens.

MORANTES IN CURIA, idest, Curiales, qui mediatè, vel immediatè Papæ seruiunt, siue sint cum Cardinalibus, siue cum Episcopis, qui adsunt Curia. Tol. c. 26. nu. 4. ergo non inclusi ciues vbi Papa commoratur. idem ibi. Credo hoc maledicto ligari prædicta agentem contra quemcumque morantem in Romana Curia ratione Curia, idest, negotiorum habitorem cum ea, etiam si non sit curialis, quia verba canonis ita videntur importare. Saluo &c.

149
Curiales qui.

Mandans ista fieri impingit in canonem, si mandatum contineat cooperationem. Suarez ibi. nu. 66. cū qui facit similia auctoritatiue, iuxta mentem bullæ communiter faciat ea mandando. & licet exequutor vt talis, nō faciat auctoritatiue, sed vt merus exequutor, tamen includitur canone. Suarez ibi.

150
Mandās

Exequutor

D E C I M O

*Excommunicantur ledentes romipetas,
seu peregrinos & in Vrbe mo-
rantes, vel inde ab-
euntes.*

151
*Iniurius
peregrino
Romano.*

Afficitur cēfura qui interficit, mutilat, vulnerat, capit, detinet, depredatur romipetas. omnes. Suarez disp. 21. sect. 2. n. 67. Intelligi singula dicta, si fiant iniuste, secus si iuste, vt pro defensione, pro ratione officij. omnes.

152
*Romipe-
ta quis.*

Adde si singula sufficiant pro constituendo mortali, alias secus. Candel. casu 10. nu. 3.

ROMIPETA. siue equester, siue pedester; Talis est ciuis Romanus, etiam qui degens ruri, Romam causa deuotionis petit. omnes.

Multo magis, qui aliunde Romam ob deuotionem proficiscitur. Sicut priuilegio gaudet, qui Romam vadit ex voto. Candel. ibi. num. 9.

153
*Accinctus
peregrina-
turi.*

Non gaudet hoc priuilegio, qui actu non peregrinatur, etiam si itineri se accinxerit; sicut nec qui e peregrinatione redijt, quia vere neuter est peregrinus. Sicut qui peregrinatur, sed non Romam. omnes.

Vagus.

Sic qui Romam quidem vadēs huc, illuc

ue

ue vagatur. ita Candelab. ibi. num. 11.

Sic qui vadit Romam, & ibi moratur, etiã 154
 pro causis spiritualibus, vt dispensationi- Percussio.
 bus, vel similib. Candel. nu. 9.

Romipeta alium percutit? Candelab. nu.
 13. negat censuræ reum, si rixa, & iracundia
 percutiat; non affert rationem, potest videri
 esse, quia Bulla loquatur de occisione, vulne-
 ratione, & mutilatione, nõ de percussione. Si
 vero ex percussione eueniat vulnus reum,
 censuræ facit, Candel. ibi. Potest tamen talis
 percussor excommunicari, intellige si per-
 cussio sit grauis c. Paternarum. 24. q. 3.

Quanta debeat esse mora romipete, vt de- 155
 finat esse peregrinus, vt nõ gaudeat hoc pri- Peregrina-
 uilegio? credo quandiu habet animum rece- nas quã-
 dendi. ex Sil. domicilium ex Innoc. expletis diu duret.
 suis deuotionibus pro quibus venit, & mo-
 ratur. nam pro eisdem recte peregrinus di-
 citur.

MORANTES, idest, pro suis deuotioni- 156
 bus, non negotijs. omnes. Morãtes.

Degis Romæ causa deuotionis, si offenda 157
 is aliquo ex dictis modis, censura non indu- Habitas
 citur, Say. c. 24. nu. 6. Caiet. Intellige, si degis Romæ
 non recessurus Sil. domicilium. Candel. n. 10. causa de-
uotionis.

DANTES CONSILIVM, AVXILIVM,
 vel fauorem, maledicto tenentur, sequuto ef-
 fectu. de Graf. ibi. nu. 114.

V N D E C I M O

157
 Offenden
 tes Cardi
 nales, vel
 Prælatos.

*Excommunicantur offendentes in persona
 S. R. E. Cardinales, &
 Prælatos.*

T Vtati hoc canone .
 Cardinales S. R. E.

Patriarchæ ;

Archiepiscopi, Episcopi, Legati sedis apo
 stolicæ, vel Nuncij. Bulla.

Cardina
 les.

Pro excommunicatione contrahenda suf
 ficit Cardinalis sit nominatus, etiamsi non
 dum consequutus sit galorum. Sayr. cap. 15.
 num. 3.

Episcopus

Sufficit si Episcopus sit consecratus, etiã si
 possessionem nõdum fuerit adeptus: sufficit,
 etiamsi renunciauerit Episcopatu. Non
 sufficit si solum sit electus. Say. ibi. nu. 4.

158

Familia
 eorum an
 gaudeat
 priuilegio.

An illorum familiares hoc priuilegio gau
 deant? Quidam affirmant, citantur a Say. ip
 se distinguit, Gaudere, si fuerint clerici, vel
 religiosi, & offendantur intuitu Cardinaliũ,
 vel dominorum suorum Say. ibi. n. 3. Armil.
 excom. 2. nu. 3.

Non credo, quia hic canon dat priuilegiũ
 personale in eo nominatis, & quare trahen
 dum ad innominatos? & quare potius respi
 ciet

ciet clericos, & religiosos quam seculares? Nunquid non fit iniuria Episcopo, si famulus secularis, contuitu eius lædatur? verum est tamen excommunicari per c. Felicis in 6. de pænis offendentem familiares Papæ, vel Cardinalium si fuerint clerici, vel religiosi, & est Papalis. at ibi non loquitur de familiaribus Archiepiscoporum, vel aliorum supra nominatorum.

INTERFICIUNT MVTLANT &c. adde iniuste, secus si in necessariam defensionem; Vel si de nocte ignota persona. Candel. casu 11. num. 4. Say. ibi. nu. 5.

CAPIVNT. i. cum effectu. Say. ibi. num. 6. nō afficit censura, si in domo, vel castro obfidetur, nō vt detineatur, sed ad verecundiã. idem si sis iniurius facto, dicimus vulgari-ter, far insulto, dum est domi eadem de causa. idem ibi. quia isti non sunt ex actionibus sub censura prohibitis. verius tamen credo affici censura, quia ista sunt iniuriosa, quod videtur sufficere vt dicitur nu. 167.

DETINENT. i. malitiosæ.

Malitiosæ. aliquem a recto itinere in obliqua dirigis, non credo te ligari censura, quia non detines.

EIICIENTES E SVIS TERRIS. i. locis eiectorū, videlicet diæcesi, loco legationis, loco natiuitatis, & etiam domicilij. Nau. c. 27. num. 67. Suarez. ibi. num. 70. de Graf. c.

157
Interficiunt
mutilant in-
iuste.

159
Interficiunt mu-
tilant in-
iuste.

160
Capiunt
cum effe-
ctu.

161
Detinent.
Istos fal-
sum do-
cer.

162
Eijcientes
e locis suis.

10. num. 115. Say. ibi. num. 8. quia omnia ista loca secundum Suarez dicuntur loca eiectionum.

163
Eijcis e
concilio.

Eijcis è concilio, quod non sit diæcesis eiectioni, non ligaris censura. Nau. Suarez. Say. ibi.

164
Commi-
naris eie-
ctionem.

Distingue, ligari, si ibi ratione officij legationis degunt. Suarez. ibi. nu. 70. de Graff. c. 10. num. 115. Alias non.

165
Eijcis in
exilium.

Comminaris eiectionem non teneris censura. omnes.

Eijcis in exilium reus es censure. de Graf. ibi. num. 116. sufficit si è regno exire iubeas. Nau. ibi. Contrahunt censuram lictores, & alij officiales, & cuius alius istam iussionem exequens. de Graf. ibi. num. 115. Nau. ibi.

166
Eijcis dū
est in trā-
situ.

Eijcis e terra tua, dum inde transit ad suū munus exequendum, credo te maledicto teneri, quia ratione sui officij inde transit, & tu eum prohibes officio suo fungi, quæ vide tur mens canonis.

167
Hostiliter
insequi.

HOSTILITER INSEQUENTES prædictos Prælatos animo grauitè offendendi, etiam si absque animo tam hostili, modo publice, & manifeste insequari censura afficeris. est enim insecutio hæc iniuriosa. Say. ibi. num. 7.

168
Ratum
habens
quando.

RATVM HABENTES. i. quando eius nomine est factum, secus si alieno nomine factum ratum habeatur. Suarez. ibi. num. 71.

de

de Graf. ibi. num. 117. Say. ibi. num. 11. vt citati ibi. Potest tamen etiam incurri censura in rati habitatione, in factò alieno nomine, perpetrato; videlicet, cum factum habet declarationem successiuam vt est detentio, vel incarceration, tunc si ratum habes, dum tamen possis actionem impedire censura te ligari ait Suarez ibi. nu. d.

PRAESTANTES CONSILIVM, auxilium, vel fauorem. Intellige efficacem, Suar. ibi. Nec isti prius excommunicationis sunt rei, quam delictum sit commissum, de Graf. ibi. omnes.

169
Consiliū
auxiliū
fauorem.

D V O D E C I M O

Excommunicantur ad Romanam Curiam pro negotiis suis recurrentes per se, vel per alios, ledentes.

OMnes talia agentes, nullo exempto ligantur censura. Suar. ibi. nu. 73.

ROMANAM CVRIAM, idest, ad omnia, & singula tribunalia Papæ. Candel. casu 12. num. 1.

Alia tribunalia Romana, vt Capitoli, & omnium Principum Romæ commorantium exclusa. Quoad Principum, Cande. ibi. quoad

170
Ledentes
qui ad curiam recurrunt.
171
Tribunalia Papæ.

172
Tribunalia tam
spiritualia, quam
temporalia.

Capitolium. idem iudicium quia eadem ratio, cum audis tribunalia Papæ intellige tam quæ sunt pro spirituali, quàm quæ sunt pro temporali dominio Papæ: quia omnia sunt Papæ.

Papa cuidam Vniuersitati dat specialiter Gubernatorem, seu protectorem, tribunale istius Gubernatoris cuius dicitur? credo Papæ, quia eodem loco est, ac alia tribunalia Papæ. Huc reuoco Protectores religionum, & alios quosuis a Papa deputatos.

173
Percussio.

PERCVTIT multo magis si vulneret. Candelab. ibi nu. 4. non vult affici hac censura, qui alapa percutiat. non credo. quia bulla habet QVOMODOCVMQVE PERCVTIAT, saltem si alapa sit mortalis, vel ratione grauitatis percutentis, vel ratione personæ percussæ.

174
Iniuria
quæ non
censeatur
percussio.

Non censeatur percussio, si incicias sputo, si pallium rumpas, Candel. ibi. dummodo iniuria affectus non sit clericus, quia tunc incideres in c. si quis suadente, &c.

175
Transmittere
sufficit.

RECVRRVNT sufficit negotium transmittere ad Curiam absque personali accessu ad illam. Say. ibi. nu. 5.

Sufficit ista agere contra morantem Romæ dum recurrit pro causis vt supra. Tol. li. 1. c. 27. nu. 2. Imo qui in hunc canonem incidit duabus excommunicationibus irretitur, videlicet nona, & præsentis. Idem ibi.

OCCASIONE DICTARVM CAVSARVM.

RVM. ergo non afficitur censura, qui alia occasione offendat. omnes.

Si non principaliter, sed secundario offendis occasione dictarum causarum? Credo te reum censuræ, quia bulla ait, Quoquo modo directè, vel indirectè.

Includuntur præstantes auxilium, consilium, vel fauorem. bulla. omnes. sed sequuto effectu.

176
Offensio
fit occasio-
nes causa-
rum.
Si secun-
dario of-
fendis.
Auxiliū
consilium
fauorem.

DECIMOTERTIO

Excommunicantur appellantes a graua- mine, vel futura executione litte- rarum Apostolicarum ad laicam potestatem, & dictam appellationem admittentes.

177
Appellans
a graua-
mine litte-
ræ Aposto-
licæ.

AB ista censura ieiunè se expediunt ali- qui.

Hæc censura tres partes habet.

Prima includit.

Qui prætendens friuolam appellationem a grauamine, & futura executione litterarū Apostolicarum recurrit ad curiam laicam. Curia laica est, etiamsi ei præsidens sit eccle- siasticus, in suo patrimonio, dummodo tribu- nal sit laicum, idest, exerceantur auctoritate non spirituali, sed laica.

178
Curia lai-
ca quæ.

Qui

Qui facit admitti dictas appellationes a potestate laica, etiam instante fisco.

Qui capere facit litteras apostolicas per laicam potestatem.

Qui litteras prædictas a laica potestate detineri facit. Nomine vero litterarum intellege, In forma brevis, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus executoriales, quæcumque decreta Papæ, Legatorum, Nunciorum, Præsidentium, Camerae Apostolicæ, Auditorum, Commissariorum, Iudicium, & Legatorum Apostolicorum.

SECUNDA PARS canonis includit.

Magistratus ipsos impediens executionem litterarum Apostolicarum, prohibentes earundem executionem. Impediens, seu prohibentes instrumenta, vel acta confici su per earum litterarum executione; Impediens seu prohibentes acta confecta tradi parti: Partes actrices, agentes ipsarum, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, subexecutores litterarum Apostolicarum capientes, percutientes, vulnerantes, carcerantes, detinentes, eicientes e ciuitatibus, locis, regnis, spoliantes bonis, perterrefacientes, concutientes.

Quid sit concussio, vide Armil concussio. comminantes siue per se, siue per alios publice, vel occulte.

TERCIA pars canonis includit.

Præ-

Præsumentes impedire accedentes ad curiam Romanam pro negotijs, litteris, seu gratijs impetrandis: statuentes dicta, mandantes nè quis accedat ad Curiam Romanam pro dictis causis: vel ne litteras, aut gratias impetrent, aut ne impetratis vtantur, præsumentes apud se retinere litteras impetratas.

Præsumentes eadem retinere apud notarium, aut alios quomodolibet.

Omnia ista intelliguntur de re graui sufficienti ad mortale constituendum.

DECIMO QVARTO

Excommunicantur Impedientes executionem litterarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum, & prohibentes ad gratias impetrandas accedere.

Quæ dicta sunt de priori censura per omnia intelliguntur de præsentis Suarez pro intelligentia huius canonis remittit se definitioni Sãctissimi, sicut Nau. c. 27. num. 70. prius se remiserat, pro canone decimonono.

Quia quibusuis iudicibus ecclesiasticis auocat causas spirituales, vel spiritualibus adnexas.

179
Impedientes executionem litterarũ Apostolicarum.

Quæ-

180
An eccle-
siastici in-
clusi.

Quæcunque persona cuiusvis dignitatis laicæ, siue spiritualis, vt Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, Commendatarius, seu Vicarius, siue per se, siue per alium, qui hæc agat. Say. c. 18. nu. 5. probabiliter censet includi ecclesiasticos ista agentes etiam authoritate ecclesiastica, tandem in affirmatiuam inclinat, hoc credo tenendum, bulla enim clarè nominat Arciepiscopos, & alios inferiores Prælatos.

Qui tamquam iudex se intromittit in cognitionem dictarum causarum.

Qui compellit partes actrices, qui committi fecerunt huiusmodi causas ad reuocandum, vel reuocari faciendum citationes, inhibitiones, aut alias litteras pro eisdem causis decretas.

Qui compellit dictas partes ad faciendum absoluerè a censuris, & pœnis in illis contentis, aut ad consentiendum absolui eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt.

Qui impedit executionem litterarum Apostolicarum executorialium processuum, & decretorum quomodolibet.

Qui dat fauorem, consilium, aut assensum, idest ad prædicta perpetranda, & dat efficacem.

181
Cause spi-
ritualibus
adnexæ.

CAUSAE SPIRITUALIBVS ADNE-
XAE. Sil. causa q. 5. tres numerat. De Deci-
mis. De Matrimonio. De Iure patronatus.

Azor.

Azor p.p. l. 5. c. 14. 1. q. Aliquid simile docet.

Quid remedij erit, si litteræ Pontificiæ fuerint subreptitiæ? Docet Azor. c. d. q. 3. Excipiendum, vel opponendum apud iudicem legitimum Ecclesiasticum. Si verò litteræ non sint subreptitiæ, sed derogatoriæ iuris patronatus nominatim, tunc appellandum, & prosequendum, vt est dictum supra.

182
Remediū
in litteris
subrepti-
tjjs.

DECIMO QUINTO

Excommunicantur iudices seculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua tribunalia qui quæ Ecclesiasticam libertatem tollunt, aut in aliquo perturbant.

183
Agentes
contra li-
bertatem
Ecclesiasti-
cam.

Libertas ecclesiastica in quo consistat vide Sil. immunitas 1. & 2. per tot.

Porro contra libertatem Ecclesiasticam agit, qui agit contra priuilegia concessa rebus, & personis ecclesiasticis, a iure diuino, & quouis humano. omnes.

An hanc censuram contrahat ledens immunitatem ecclesiasticam. Marcus Anton. Ienuensis in praxi Archiep. Neap. correctæ. c. 17. negat. quia hic solum agitur de statuente.

Ligatur canone.

Qui

184

Etiam contra priuam libertatem.

Qui trahit ad suum tribunal ecclesiasticas personas disunctiue, vel collectiue, vt collegia, vel instante parte, vel ex officio.

Qui procurat, vel facit trahi excommunicatus.

Qui facit, qui decernit, qui publicat statutum ordinationes, pragmaticas, vel quauis decreta contra libertatem ecclesiasticam; directè, vel indirectè. Tol. vt infra cap. 38.

Qui decretis vtitur, afficitur censura. Bulla.

185

Statuere non perficiens.

Incipit quis statuere, sed nō perficit etiāsi statutum non reuocet, non est censura reus. Tol. lib. 1. c. 38. nu. 13.

186

Scriptor an ligetur

Scriptor talium an excommunicatus? Suar. nu. 79. disputat in vtramque partem, tandem affirmat.

187

Statutum per accidens contra libertatem.

Si statutum per se non respiciat res ecclesiasticas, neque earum exemptionē minuat, licet legislator, directe intendat detrimentū aliquod, quod inde per accidens potest resultare in personas ecclesiasticas, non tenetur hoc maledicto. Suarez nu. 91. Dummodo statutum non versetur circa spiritualia, nec spiritualibus adnexa, & quod sequitur per accidens non sit ita coniunctum, vt moraliter æstimari possit esse per se. Suarez ibi.

Si vniuersitas aliquid contra libertatem ecclesiasticam statuatur, num singuli excommunicentur, cum vniuersitas non possit ex-

com-

communicari? Suar. nu. 88. affirmat. Intelligit singulos de vniuersitate statuentes.

Includitur qui vtitur consuetudine contra libertatem ecclesiasticam. Say. ibi. num. vltimo.

PRAETER IVRIS CANONICI dispositionem.

Adest alia excommunicatio pro hac eadem materia in c. Noueritis. de sent. excom. Vide Nau. c. 27. num. 110. explicantem.

DECIMOSEXTO

Excommunicantur impediētes Prælatos ne sua iurisdictione utantur, quique illorum, & delegatorum iudicia eludentes ad curiam secularem recurrunt, aut contra illos decernunt. Præstantesq; auxilium, consilium, patrociniū, & fauorem.

PRÆLATVS est, qui habet iurisdictionem ordinariam, non delegatam, fori contentiosi etiam ex iure speciali, vt præscriptione, vel priuilegio, c. Decernimus. de iudic. Sil. prælatus.

Sed & Say. c. 20. n. 4. censet hac censura teneri, qui in ea vetita, agit contra Ordinariū, cū procedit non vt Ordinarius, sed tanquam

Sedis Apostolicæ delegatus. Imo includit de
legatum ab ordinario bulla clara.

191
Impediens
prælatos
sua iurisdic-
tione
uti.

Tenetur hac censura.

Qui quosvis Prælatos, vel iudices eccle-
siasticos ordinarios impedit directè, vel in-
directè ne sua iurisdictione utantur, carce-
rando vel molestando eorum agentes, pro-
curatores, familiares, nec non consangui-
neos, & affines.

Qui recurrunt ad curias seculares, vel a-
lias eludunt sententias iudicum ecclesiasti-
corum ordinariorum, vel delegatorum.

Qui procurat a Curijs secularibus prohibi-
tiones, aut mandata, etiam personalia,
contra sententias Ordinariorum, aut dele-
gatorum.

Qui decernit huiusmodi prohibitiones
aut mandata.

Exequentes eadem.

Dantes consilium, auxilium, patrociniũ,
& fauorem: id est secuto effectu.

Patrocinium intellige vt supra num. 21.

192
Auxiliũ
fauorem
patroci-
nium præ-
stans.

An omnia hæc debeant concurrere, cum
copulatiua declarentur, vel an sufficiat quæ-
uis illorum? Vere copulatiuam requirit con-
cursum copulatorum extr. ad conditorem,
de sent. excom. verum attenda mente bullæ
credo singula sufficere.

DECIMO SEPTIMO 193

Excommunicantur Vsurpantes Sedis Apostolicae, & quarumcumque ecclesiarum iurisdictiones, vel etiam fructus sequestrantes.

Vsurpans iurisdictionem ecclesiasticam, & sequestrans fructus.

Ista vsurpatio debet esse iurisdictionis ecclesiastici fructus, redditus, vel prouetus; ergo non patrimonialis, etiam si per ecclesiasticum possessi.

VSYRPARE, idest, quasi sua sibi appropriare. Tol. c. 29. Caet. vult sufficere vsurpare, vt res ecclesiasticas. Say. vero c. 21. nu. 4. ait sufficere si vsurpentur absque alio respectu, dummodo vsurpans sciat esse ecclesiae. Ideo latro furto auferens non sit censuræ reus, quia non vsurpat. Nau. & Say.

194
Vsurpare quid.

Sufficit dicta bona sint ecclesiae vacantis. Nau. c. 27. nu. 69. fine. Say. c. 21. Suar. ibi. nu. 97. Tol. vero c. 29. nu. 6. negat.

195
Latro non dicitur vsurpare.
196
Ecclesie Cardinales, & Legati.

An includantur dantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem. Tol. c. 30. nu. 6. affirmat, & hoc esse commune istis censuris, a decima quarta, vsque ad hanc inclusue.

197
Dans consilium auxilium, &c. an includi.

D E C I M O O C T A V O

293

Imponeret
onera ec-
clesiasticis

Excommunicantur imponens decimas, & alia onera personis ecclesiasticis, Ecclesiis, Monasteriis, aut eorum fructibus.

294

Etiam pa-
trimonia-
libus.

Non solum beneficij. omnes. Sed etiam patrimonialibus. Say. c. 22. n. 9. Tol. c. 30. nu. 4. Nau. vero c. 27. n. 115. & Suar. n. 99. contrarium docent.

295

Exigentes
etiam a
sponte dā-
tibus.

Etiam exigentes. omnes. dummodo de re sufficienti pro mortali. omnes. Exigentes. etiam a sponte dantibus, dum tamen impositio includat etiam clericos; videlicet solvant tot tam laici, quam clerici, quia si clerici exclusi, recipiens a sponte dante, nō afficitur censura. Say. c. d. num. 10. omnes. sedet pœna, quæ olim erat pro sponte dante sublata est per c. Quod olim. extr.

296

Gabella
de minu-
tis porto-
rijs an lici-
ta.

An gabella de minutis proprijs, seu pedaggijs licita? Nau. c. 27. n. 69. not. 7. videtur excusare a censura non video rationem, quia bulla ciare obstat, certè quantumvis minima constituit summam notabilem, & per consequens sufficiens ad mortale. vide n. 77.

297

Consul nō
resistens
inposit ga-
bella.

Consul, Gubernator, consiliarius dum d. onera decernuntur, si pro viribus contradicit, immunis est a censura, etiam si non cedit

of-

officio. Nau. c. 27. nu. 115. Suarez. nu. 101.

Includitur censura qui directè, vel indire
cte per se, vel per alios ista prohibita exequi
procurat, aut dat consilium, auxilium, vel fa
uorem. bulla.

198
Dans con
siliu au
xilium fa
uorem.

Innouantur hac censura secundum Tol.
c. 30. num. 5. omnia decreta, & Conc. gene-
ralia, & canones super hanc materiam lati.
Inueniuntur autem de hac re hi canones. c.
Non minus & c. Aduersus. de immunit. ec-
cles. c. Quoniam. in 6. eodem titul. & c. Quod
olim. extr. forte bulla quæ erat tempore.
Tol. ita intelligenda erat. At bulla ista ait.
Innouantes decreta super his per sacros ca-
nones tam in Lateranensi nouissimo celebra-
to, quam alijs Concilijs generalibus edita.
Sed cum c. Quoniam & c. clericis sint Boni-
facij, & c. quod olim sit Benedicti, renouans
tamen Conc. Lateranen restat c. Aduersus &
c. Non minus esse Concilij, & hos bulla in-
nouari. Decernunt autem dicta capita vt est
dictum supra.

199
Innouati
canones.
qui.

Porro per c. Aduersus, successor in regimi-
ne ei, qui onus imposuit, si hic non satis fa-
ciat, ille tenetur satisfacere: Quod si intra mē-
tem, si per eum non stetit, non satisfecerit, in-
cidit in excōicationem, non tamen hanc bul-
læ. sed canonis, nemini reseruata. Suar. ibi. n.
100. Satisfaciat vero excōibus bonis, seu cu-
rabit vt qui bona accepit restituat. Quod si

200
Successor
eius qui
onus im-
posuit ad
quod tene-
tur.

per eū non stetit nō incidit. Suar. ibi. Tol. l. r. c. 38. n. 5. satisfactionē vult ita intelligendā, vt satisfactio fiat per eum in cuius commo- dū conuersa est collecta, vel contributio, de- inde de delicto puniatur arbitrio iudicis: Si tamen satisfactionē non potest obtinere, re- niteute vniuersitate, sicut non tenebatur of- ficiū non acceptare, sic non tenetur eum di- mittere; tutius esset si dimitteret, tamen si non dimiserit non est excōicatus. Tol. ibi.

DECIMONONO

Excōmunicantur Iudices seculares, qui se interponunt in causis capitalibus, seu cri- minalibus contra ecclesiasticas personas.

201
Contra
immuni-
tatem per-
sonalem
clerici.

IVDEX seularis quo ad hoc est, qui iudi- cat vt laicus, etiam si sit persona ecclesia- stica; vide num. 191. etiam si agat sub spe li- centiæ obtinendæ a Sanctissimo etiam peti- tæ, & solitæ dari in similibus; quia agit dum nondum potest.

202
Persona
ecclesiasti-
ca que.

Persona ecclesiastica quo ad hoc priuile- gium est, si iuxta Trid. sess. 23. c. 6. de ref. ha- bitum deferat clericalem, & tonsuram, & ali- cui ecclesiæ de mandato episcopi adscripta sit.

Perstringitur hoc maledicto quicumque
quo-

pro Bulla Cœnæ Dñi. § 35

quomodocunque concurrat ad præfata, ut notarius, scriba, executor, subexecutor. Bulla. etiam si pœna sanguinis non condemnetur, vel non exequatur. omnes.

203
*Quomodo
docunq;
concur-
rentes.*

Imo minister iustitiæ capiens, vel etiam leuiter percutiens clericum pro causa criminali, est pro absolutione, ad Sanctissimum mittendus.

EXCIPITVR ab hac censura, qui hic vetita agit, ex licentia specifica a Summo Pontifice sibi data, id est, ad cognoscendum pro tali delicto. Suarez. num. 103.

204
*Excusari
ab hac cœ
sura.*

Item si clericis priuilegium fori perdidit. An excusetur, qui putat hic vetita sibi licere, prætenso priuilegio.

Quæres fortè, An percutiens clericum, non deferentem habitum, & tonsuram, iuxta Trid. vbi supra excommunicetur? Say. de cens. 3. c. 27. nu. 10. Suar. vbi sup. d. 22. sect. 1. num. 6. volunt a censura excusari. Comit. vero resp. mor. l. 6. q. 20. ait, ex decreto Cōg. non excusari. quia ecclesiastici habent duplex priuilegiū, vnum FORI, de quo in hac bulla, alterum canonis de quo c. si quis suadente & priuilegium canonis non perditur, si non deferatur habitus, & tonsura.

205
*An percu-
tiens cleri-
cum non
ferentem
habitum ex-
communi-
cetur.*

VIGESIMO

206

Occupan-
tes loca ec-
clesiæ Ro-
man.

*Excommunicantur occupantes bona, aut
terras Ecclesiæ Romanæ, & illius
iurisdictionem usurpantes.*

207

Inuasio
sufficit.

Sufficit pro maledicto contrahendo inua-
sio quorumlibet locorum dictæ Ecclesiæ
mediate, vel immediate ei subiectorum, etiã
ratione inimicitia, vt dum ciuitas in partes
est distracta. Say. cap. 24.

Sufficit etiam vexatio eorundem loco-
rum. omnes.

208

Num pro
defensione
inuasio li-
cita.

Num regulus bellum gerens cum alio re-
gulo Pontifici subdito, possit illius ditionem
inuadere? Non, vi huius canonis.

Episcopus in his casibus, non absoluit, e-
tiam si occultis. non fauente Trid. sess. 24. c. 6.
de refor. liceat, &c.

209
Episcopus
non absol-
uit.

Absolutio in morte datur, vt dicitur c. 5.
a nu. 24. Si absoluendus deliquit contra liber-
tatem ecclesiasticam, non prius absoluendus,
quam decreta, pragmaticas, & similia con-
tra præfatam libertatem sancitas, eraserit e
libris, & sustulerit, e locis vbi posuerit. Bulla.

210
Absolutio
in morte.

F I N I S.

IN-

I N D E X

R E R V M

ET MATERIARVM.

A

- A**bsentiæ iustæ causæ.c.1.n.12.Licen-
tia quantum durat.c.1.n.14.
- Absolutio generalis ab excommu-
nicatione ignota, c.12.nu.63. In
morte an detur a reseruatis præsentis su-
periore.c.7. n.74. ab excommunicatione
& reseruatis quando detur.c.7.nu.45.
- Absolutus in morte ab excommunicatione
sepelitur in sacro.c.7.n.73.
- Absoluendum a quibus in morte.c.7.nu.72.
an sit pro fugiendo scandalo.c.7.n.43.
- Absoluto inualida in iubileo a censura.c.7.
nu.29.
- Absolutio censurati in morte, & eius practi-
ca.c.5.n.26,27.
- Absoluatur quomodo dubius an mortaliter
deliquit.c.7.n.51.
- Absoluendus an sit qui alias confessarium
eludit.c.7.n.98.
- Absoluatur quomodo qui specierum pecca-
ti

I N D E X

ti non meminit. c. 7. n. 92. an qui est in
 statu mortali. c. 7. nu. 93. 97. an concubi-
 narius. cap. 7. num. 94.

Accedeas ad confessionem cum vanitatibus
 quomodo practicandus. c. 7. n. 3.

Admonitio in predicatione de quibus fa-
 cienda. c. 3. n. 21.

Aduena cogitur ad sacramenta. c. 7. n. 54.

Articulus mortis quis. c. 7. n. 77.

Articulo in mortis quomodo absoluat ex-
 communicatus. c. 5. n. 24.

Aqua baptismi an benedicenda. c. 6. n. 4.

Aqua pro baptismo quanta necessaria.
 c. 6. n. 7.

Affluentia curati matrimonio qualis. c. 10.
 n. 20. quo habitu. c. d. n. 21.

Atrox minax quomodo tractandus. cap. 7
 nu. 41.

B

Baptismi ætas. c. 6. n. 1. materia. c. d. n. 2.

materia non apta. c. d. n. 2. materia du-
 bia. c. d. nu. 3. liber. c. 6. nu. 44. solemnita-
 tes quando supplendæ. c. 6. n. 23.

Baptismo necessaria contritio. c. 6. n. 17.

Baptismus in partu. c. 6. n. 8.

Baptizans domi in necessitate obseruet. c. 6.
 n. 22.

Baptizari quis possit vel non possit. c. 6. n. 13

Ba-

I N D E X

- Baptizatum non scribere quale peccatum .
 c.6.n.46.
- Baptizandi modus, c.6.n.6.
- Baptizandum quando aqua dubia.c.6.nu.5.
- Baptizetur quomodo cum non datur tem-
 pus consulendi.c.6.n.11.
- Beneficia pinguiora acquirere per concur-
 sum an liceat.c.1.n.36.
- Beneficium adipiscens animo non residendi.
 c.1.n.37.
- Benedictio nuptialis cui danda.c.10.n.48.an
 danda non virgini.c.d.n.49. an simul pos-
 sit dari multis.c.d.n.50.a quo danda. c.d.
 nu.51.
- Bona fides,c.15.n.46.
- Blasphemus in morte an sepeliatur in sacro.
 c.14.n.7.
- Breuias, & superstitiosa.c.12.n.57.
- C**
- C** Alix quomodo mundetur.c.2.n.35.
- C** Canones & bullæ, quando præualeant.
 c.15.n.6.
- Candelæ super sepulturas.c.14.n.14.
- Casuum reſeruatorum varia absolutio, c.
 7.n.11.
- Cautio pro defensione curati in periculo vi-
 tæ,c.5.n.59.pro absolutione quomodo de-
 tur.c.5.n.25.

I N D E X

- Casus referuati qui. c. 7. n. 48.
 Casu in difficili quid agendum. c. 7. n. 42.
 Causa grauis pro licentia curati quæ. c. 1.
 nu. 27.
 Celebretur quoties in mortali cum sola con-
 tritione. c. 5. n. 46.
 Circumstantiæ quæ necessario confitendæ. c.
 15. n. vlt.
 Cogendus an aliquis ad baptismum. cap. 6.
 nu. 16.
 Cogendi quomodo non confessi in Paschate.
 c. 7. n. 56.
 Compater quo actu quis efficiatur. cap. 6.
 num. 35.
 Compaternitas an contrahatur ad sacramen-
 talia. c. 6. n. 36.
 Compaternitates plures an eodem die pos-
 sint contrahi. c. 6. n. 39.
 Commendatio animæ. c. 13. nu. 13. quomodo
 faciendâ. c. 13. num. 14. eius practica. c. d.
 n. 15.
 Communio quomodo frequentanda. c. 8. nu.
 10. non negatur vili, vt carnifici. c. d. n. 11.
 an detur pro scandalo vitando. c. d. nu. 15.
 non detur timorem incutienti. c. d. nu. 16.
 non detur accedenti cum vanitatibus. c.
 d. n. 17. an detur ignoto. c. d. n. 18. qua ho-
 ra detur infirmo. c. d. nu. 20. an bis detur
 eodem infirmo. c. d. n. 21. quomodo detur
 infirmo. c. d. n. 26.

Com-

I N D E X

- Communio cui negatur. c. 5. n. 13. an ferenda equo vel pedes. c. 8. n. 41. an possit ferri per secularem. c. d. n. 42. quibus infirmitatibus neganda. c. 8. n. 30. quomodo danda in magna incommoditate. c. 8. n. 33. quando in morte negetur. c. 8. nu. 38.
- Communione petere publice, & priuate quid. c. 5. n. 13. an indecentia loci vel immunditia impediatur. c. 8. n. 32.
- Communicandus an phreneticus. c. 8. n. 31. 32. an rabidus, c. 8. n. 35. an habens cancerum, vel vlcus, c. d. n. 37. quis. c. 8. n. 9.
- Communicandi hora. c. 8. n. 8. instruendi. c. d. n. 2. 3. 4.
- Communicandum an instrumento, c. 8. n. 35.
- Communicatus qui statim moritur. cap. 8. nu. 27.
- Communicetur an infectus. c. 8. n. 34. an peste infectus, c. d. n. 36.
- Collectæ pro causa pia. c. 12. n. 62.
- Concionator scandalosus quomodo tractandus. c. 12. n. 71.
- Confessio rudis non integra quomodo repetenda. c. 7. n. 24. an dimidianda & quomodo, c. 7. n. 39. vbi & quomodo audienda, c. 7. n. 1. in formis an satisfaciatur præcepto, c. 7. n. 61. quomodo reualidanda, c. 7. n. 66. muti qualis, c. 7. n. 15. non integra quando, c. 7. n. 79. quæ fiat publice, ibi. quo habitu domi excipiatur. c. 7. n. 100.

Con-

X I N D E X

- Confessio non integra quando non repetenda, c. 7. n. 27. 28. infirmi quomodo audienda. c. 7. n. 78.
- Confessione non integra quomodo absolendum, c. 7. n. 91.
- Confessiones prolixæ quomodo tolerandæ. c. 7. n. 85.
- Confiteatur an alienus quando. c. 7. n. 8.
- Conditio in reiteratione sacramentorum an explicanda, c. 5. n. 53.
- Conditionale matrimonium contrahens, c. 10. n. 42.
- Coniugati absque præsentia curati, cap. 10. num. 58.
- Consensus matrimonij renouatio an bona. c. 10. n. 54.
- Conscientiæ bonæ sit curatus. c. 11. n. 2. 3.
- Consilium pro legatis pijs. c. 13. nu. 11. pro astantibus infirmo. c. d. nu. 12. bonum pro dispensationibus. c. 15. n. 43.
- Considerate legendi auctores. c. 15. n. 9.
- Consumatio matrimonij ante traductionem. c. 10. n. 57.
- Consuetudo tollit legem, c. 15. n. 23. publica non condemnanda faciliter, c. d. n. 24.
- Contritionis modus. c. 5. n. 44.
- Corporale quomodo conferuetur mundum. c. 2. n. 34.
- Credendum an pœnitenti qui iussa non impleuit. c. 7. n. 75.

I N D E X

- Credulitas excusat. c. 15. n. 47.
- Culpa quæ obliget. c. 15. num. 50. vbi non est nec pœna debetur. c. 15. n. 50.
- Curato absente quis det Vicarium. c. 1. n. 19
- Curatus, quando possit retinere fructus male perceptos, c. 1. n. 25. an excusetur si difficilia per alium faciat. c. 1. nu. 10. an non exercens suum officium bene resideat, c. 1. n. 11. absens an lucretur fructus, cap. 1. num. 22. absens sine licentia, sed cum causa an perdat fructus. c. 1. n. 23.
- Curatus sit humilis. c. 11. n. 4. de omnibus bene loquatur, c. d. n. 4. & illius vestitus, c. d. n. 5. sit bonis moribus. c. d. n. 6. socios bonos habeat, c. d. n. 7. querat amari a suis. c. d. n. 8. instructus sit de quibus. c. d. nu. 9. eius conuersatio. c. d. n. 10. dissimulet quædam, c. d. n. 11. sit lenis. c. d. n. 12. sit mansuetus. c. d. nu. 13. sit ingeniosus. c. d. nu. 14. sit multus in oratione, c. d. n. 16. nec festinet nec sit morosus. c. d. n. 17. quando omnino non possit abesse, c. 1. n. 16. etiam cum periculo vitæ quando non absit, c. 1. n. 17. an absit pro recreatione. ibi. n. 18. an maneat semper domi. c. 1. n. 6. in quo loco nocte habitet. ibi. n. 7. an resideat per alium, c. 1. n. 8. an legata respuat c. 12. n. 73. an cogat populum ad oblationes. ibi. n. 74. an oblationes respuat. ibi. n. 75. an cogatur dare licentiam confitendi alibi suis. c. 12. n. 25.
- an

I N D E X

an exorcizandi det licentiam, c. d. n. ibi. an
 exorcizet alienos. ibi. an teneatur exige-
 re legata. c. d. nu. 72. an resideat. c. 1. nu. 1.
 quo iure. ibi. strictius residet Episcopo. c.
 1. n. 2. etiam iuste absens vicarium relin-
 quat. c. 1. n. 13. quando vero non. c. d. n. 15.
Curatus quando bis sacrificet. c. 8. n. 12. an.
 consecret absque consecratione, c. 8. n. 14
 an lauet digitos post communionem, c. 8.
 n. 19. an se ipsum communicet. c. 8. nu. 23.
 24. non ieiunus an celebret. c. 8. n. 25. non
 ieiunus quomodo sumat reliquias, c. d. nu.
 40. an in aliena parochia coniugat matri-
 monio. c. 10. n. 17. an in alieno Episcopa-
 tu, c. d. n. 18. an alienus de licentia proprij
 assistat. c. 10. nu. 19. qui habet paruas do-
 tes. c. 11. nu. 21. qui curatam ob diuitias
 quærit. c. d. n. 22. qui est scrupulosus. c. d.
 n. 24. qui est pusilanimis. c. d. n. 23. qui co-
 gnoscat ante adoptionem curatæ, c. d. nu.
 25. Exterus non bene quærit curatam. c.
 d. n. 26. qui succedit viro magnæ dotis. c.
 d. n. 27. qui curatam quærit in qua ante-
 cessorum male excepti. c. d. n. 28. non decer-
 tet cum Episcopo, c. d. num. 32. moderati
 agat. c. 11. n. 33. quomodo agat cum Epi-
 scopo nouo, c. d. n. 34. artificio quando v-
 tatur, c. d. n. 35. nouus quid agat antequam
 reformet. c. d. n. 36. difficilia non tollit si-
 mul, sed per partes, c. d. n. 37. bona paula-
 tim

I N D E X

tim proponit. c. d. n. 38. indifferentia quādo concedit. c. d. n. 39. odiosus beneficium commutet. c. d. nu. 40. degens inter malos quomodo se defendat. c. d. n. 41.

Curatus curet ne mali conueniant. c. d. n. 42
 pertinaciter rem petente quomodo respondeat. c. d. nu. 43. quæ non aggreditur absque consensu populi. c. d. n. 44. non anteponat multis paucos. c. d. n. 45. confraternitates quando introducat. c. d. n. 46. in fundatione monialium quomodo se gerat. c. d. n. 47. campanæ, & organa non pulsentur. c. d. n. 48. reos capitales ad mortē disponat. c. d. n. d. quibus non se immisceat ibi. suspectos quos corrigat. c. d. n. 50. prudenter videat quæ scribit. c. d. n. 51. depositas pecunias quomodo recipiat. c. d. n. 52. si vocetur dum aliud sacramentum administrat. c. 5. n. 35. an properet semiveftitus c. 5. nu. 37. an curat vt festinet. c. 5. nu. 38. quomodo sit in gratia in administratione sacramentorum. c. 5. n. 40. quomodo conterratur. c. 5. nu. 41. an per singula sacramenta conterratur. c. 5. n. 41. quoties peccet administrando sacramenta in mortali. c. 5. n. 43. excommunicatus an celebret. c. 5. n. 47. excommunicatus sine confessione an celebret. c. 5. n. 48. quomodo administret sacramenta. c. 5. n. 49. an omnibus digitis sacramenta administret. c. 5. n. 50.

I N D E X

an dum actu portatur possit sacramenta administrare. c. 5. 50. an det licentiam administrandi sacramenta, c. 5. nu. 51. in interdicto an sacramenta det. c. 5. n. 55.

Curatus quando excusetur non dare sacramenta infirmo, c. 5. n. 60. si protestetur nolle ire de nocte pro sacramentis, non valet c. 5. n. 61. an peccet se non defendendo. c. 5. n. vlt. an teneatur facere aperire gravidam mortuam, c. 6. n. 10. quid agat ne rebaptizet male. c. 6. n. 21. excusatus admittens patrinum prohibitum quando, c. 6. n. 32. an excommunicet tenentes pueros in lecto. c. 6. n. 48. an teneatur audire confessiones suorum toties quoties petiuerint. c. 7. n. 2. an omnes de Episcopatu audiat. c. 7. n. 4. an absoluat poenitentes alterius Episcopatus vicini. c. 7. n. 5. an introducat talem consuetudinem, c. 7. nu. 6. quando alienum possit audire. c. 7. nu. 9. an teneatur audire vagum, c. 7. n. 13. quomodo audiat quem non intelligit. c. 7. nu. 14. an de multis vnum præferat in confessione, c. 7. n. 40. an absoluat sub rati habitatione, c. 7. n. 44. an suos ubique absoluat. c. 7. n. 46. quomodo eos audiat extra episcopatum, c. 7. 47. quomodo se gerat in casibus reseruat, c. 7. n. 49. quomodo absoluat habentē casus episcopales. c. 7. nu. 50. an absoluat excōicatos a iure. c. 7. n. 52. quō erit tutus
do

I N D E X

vt sui in Paschate communicent. c. 7. n. 4.
 Curatus an teneatur absoluerē auditum, c.
 7. n. 57. rigidus, vel scrupulosus an peccet.
 c. 7. n. 57. quando nō absoluat etiam si pos
 sit. c. 7. nu. 57. non valens absoluerē quid
 aget. c. 7. n. 60. det opem externam peten
 ti, c. 7. n. 62. non iubens restitutionem, c. 7.
 n. 63. errans in absolute, c. 7. n. 64. quid
 aget si cogatur reuelare confessionē, c. 7.
 n. 65. an vnquam petat licentiam reuelan
 di confessionē, c. 7. 67. quomodo curabit
 suos infirmos confiteri, c. 7. n. 101. an acci
 piat pecuniam pro pœnitentia, c. 7. num.
 104. pœnitentiam pro infirmo impleat.
 c. 7. num. 103. an sacrificet pro populo, c.
 2. n. 1. quoties sacrificet. c. 2. n. 2. an appli
 cet missam. c. 2. n. 4. an possit facere cele
 brare per alium. c. d. nu. 5. raro celebrans
 an excusatus. c. 2. n. 6. an bis celebret eo
 dem die. c. 2. nu. 7. quandiu expectabit pro
 dicenda missa. c. d. n. 8. an celebret sine mi
 nistro, c. d. n. 9. quid aget si post canonem
 cogatur interrumpere missam. c. 2. nu. 12.
 an possit supersedere in missa. c. d. nu. 13.
 excommunicatus an in altari confitea
 tur. c. 2. n. 15. quādo dicat missā non dicto
 officio. c. 2. n. 17. quātū det celebranti pro
 se, c. d. n. 18. an det pitantias diminutas, c.
 d. n. 19. diues an accipiat stipem pro mis
 sa. c. d. n. 20. an transferat obligationem.

I N D E X

celebrandi in alium diem. c. 2. n. 22.

Curatus an debeat celebrare minima stipe.

c. d. n. 23. pauper an plura stipendia simul

accipiat. c. d. n. 24. an possit accipere plus

solito promissa dicenda. c. d. n. 25. quæ de-

nunciat ex altari. c. d. n. 29. an sub morta-

li denunciationes faciat. c. 2. nu. 32. missas

in solitas fugiat. c. 2. nu. 36. non benedicat

vestes sacras. c. 2. nu. 37. an eat ad altare

cum baculo. c. 2. n. 39. indecentia in gestu

euitet. cap. 2. num. 40. tenetur prædicare.

c. 3. n. 1. per se; n. 2. per alium, nu. 2. an vi-

quam a prædicando excusetur, c. 3. n. 3. an

det alteri licentiam prædicandi, c. 3. nu. 4.

exhortationem faciendi, c. d. n. 4. quando

prædicet, c. 3. nu. 6. etiamsi populus nolit.

ibi. quomodo prædicabit. c. 3. n. 7. a quo lo-

co prædicabit. c. 3. n. 9. an prædicet subti-

lia. c. 3. n. 12. quid prædicabit, c. 3. n. 10. ca-

sus conscientie non proponat. c. 3. nu. 11.

an & quomodo interpretetur sacram scri-

pturam, c. 3. nu. 18. quid aget cum adultis

pro doctrina Christiana, c. 4. n. 7. an admi-

nistret sacramenta, c. 5. n. 1. an quærat in-

digentes sacramentis. c. 5. n. 2. an sub pec-

cato offerat sacramenta. c. 5. n. 3.

Curatus quomodo peccet se exose exhiben-

do in administratione sacramentorum, c.

5. nu. 9. an aliquid pro sacramentis reci-

piat. c. d. n. 11. non iubens restitutionem.

an

I N D E X

an teneatur ipse, c. 5. n. 19. an absoluat ad-
 uenam, c. 5. n. 29. an vota commutet, c. 5.
 n. 30. quomodo properet pro administra-
 tione sacramentorum, c. 5. nu. 34. quærat
 peccatores publicos, c. 12. nu. 1. quomodo
 eos quærat, c. d. n. 2. an corrigat peccata
 publica, c. 12. nu. 8. an mala occulta impe-
 diat, c. 12. n. 10. quomodo det licentiam la-
 borandi in festo, c. 12. nu. 13. 14. restituens
 alienum pro se potest retinere, c. 12. n. 28.
 inducat deuotiones in populo, c. d. nu. 29.
 consuetudines loci obseruet, c. d. n. 30. 31.
 consilium contra tertium non det, c. d. nu.
 32. sit elemosinarius, c. d. n. 33. 34. quomo-
 do adiuuet pauperes, c. d. n. 35. an paupe-
 res quærat, c. d. nu. 36. de elemosinis pijs
 quid, c. d. n. 37. sit hospitalis, c. 12. n. 38. de-
 fēdat miserabiles, c. 12. n. 39. faciat paces
 c. 12. n. 40. an peccet nō scribēdo baptiza-
 tos, c. 12. n. 44. fides matrimonij baptismi
 an faciat, c. d. n. 45. reuelationes excōica-
 tionis, c. d. n. 46. studeat sacerdotali, c. d. n.
 47. ad incendia quid agat, c. d. nu. 47. a
 quibus caueat, c. 12. n. 48. reliquias propo-
 nere, indulgentias, excommunicationes,
 ædificare, pingere, lactare iudeis, ibi. in
 euentu insolito quid agat, c. 12. n. 49. in
 exactiōe creditorum, c. d. nu. 50. caueat
 ne lenocinium faciat, c. d. n. 66. an tangat
 pulsum infirmi, c. 13. n. 3. an det & quomo-

I N D E X

- do indulgentias in morte, c. 13. nu. 6. post confessionem, & communionem infirmi quid ager. c. 13. n. 5. quid respondeat petenti rem indignam, c. d. n. 11. prohibeat insolita super mortuum, c. 14. nu. 9. quomodo exigat emolumenta sepulturæ, c. 14. nu. 10. habeat paucos sed bonos libros, c. 15. nu. 1. libros quot habeat. c. d. n. 2.
- Curata pauper. c. 11. n. 30. in loco litigioso. c. 11. n. 29.
- Curati quomodo se inuicem in confessione audiant. c. 7. n. 18. etiam si sint diuersorum Episcopatum. ibi. n. 19. honestas, & modestia. c. 11. n. 31.

D

- D**ecreto malo populi an curatus obuiet. c. 12. n. 65.
- Denunciations faciendę per scripturam. c. 2. n. 31.
- Diaconus quando communicet. c. 8. nu. 43.
- Digitum quomodo purgandi post tractationem oleorum sacrorum, c. 6. n. 7.
- Disputare de fide quando curatus prohibeat. c. 3. n. 13.
- Distributio in absentia alterius curati. c. 14. n. 15.
- Doctrina Christiana quid. c. 4. n. 1. sub qua forma docenda, c. d. nu. 2. 13. 14. quomodo bene

I N D E X

bene doceatur, c. d. n. 3. 8. docenda, c. d. nu. 4. a quo docenda. c. d. n. 5. quando docenda, c. d. nu. 6. vbi docenda, c. d. nu. 15. quantum durabit. ibi. n. 16.

Doctrinae termini possidendi, c. 15. n. 7.

Dolus quos contractus in conscientia rescindat. c. 15. n. 48.

Dubium in forma baptismi. c. 6. n. 18.

E

Ecclēsia si polluatur inter sacrificandum c. 2. n. 44.

Episcopus in quibus dispensat. c. 15. n. 42.

Error in prolatione formae sacramentorum quomodo supplendus, c. 5. n. 56.

Excommunicatio quando incurritur, c. 15. num. 37. Papalis delegata quomodo absoluetur. c. 7. n. 45.

Excommunicatus quomodo audiendus, c. 7. n. 20. nullo honore funeris honorandus. c. 14. n. 6.

Excommunicandi an tenentes pueros in lecto. c. 6. n. 48.

Exorcismi in baptismo omitti supplendi, c. 6. n. 23. in baptismo an possint fieri in plurali, c. 6. n. 42. an possint fieri disunctim a baptismo. c. 6. n. 43.

Exorcizet curatus suos, c. 12. n. 26.

Extrema vntio an danda infirmo statim.

I N D E X

occidendo, c. 9. nu. 4. an danda cum ministro, c. 9. n. 11. an ferenda cum lumine, c. 9. n. 12. an bene retineatur domi. c. d. nu. 13. quo ritu danda. c. d. num. 14. 20. quomodo danda, c. d. n. 15. an danda sub peccato, c. 9. n. 3. cui danda, c. d. n. 4. quando danda, c. d. n. 5. data extra periculum mortis, c. d. n. 6. quis dat eam, c. d. nu. 7. an danda solum petenti, c. d. n. 9. an danda peste infecto. c. d. n. 22.

Extremæ vnctionis oleo veteri an vtendum.

c. 9. n. 1. si deficiat quid agendum. c. d. n. 2.

Extremæ vnctioni an necessaria contritio,

c. 9. n. 10.

Extremam vnctiones an plures sacerdotes

simul dent. c. 9. n. 8.

F

Fabricantes lōge a curata an impediendi. c. 12. num. 60.

Facienti maius malum an minus consulendum. c. 12. num. 9.

Festa quæ obligent ex consuetudine. cap. 12. num. 16.

Fetus quantum superuiuat matri mortuæ. c. 6. num. 9.

Fidei rudimenta quæ de necessitate scienda. c. 4. num. 11.

Fructus male percepti cui restituendi. c. 1. num.

I N D E X

num. 26. beneficij qui. c. 1. nu. 31. quos non
residens ammittit. c. 1. nu. 34.

H

H Abitu peccare quid. c. 15. nu. 49.
Hæreticis quomodo obuiandum. c.
12. num. 67.

Humilis sit curatus. c. 11. nu. 4.
Hebes quid credat. c. 4. nu. 9. quomodo igno-
rans excusetur. c. 4. num. 10.

I

I Gnorans rudimenta fidei an a sacramen-
tis arcendus. c. 4. nu. 12.

Ignorantia qualis excuset. c. 15. nu. 27.
Incôsideratio & obliuio excusant. c. 15. n. 28.
Infirmus sine loquela an absoluendus. c. 7.
num. 86. non respondens in confessione. c.
7. num. 87. si moriatur curato absente. c.
1. num. 5. impetus audiatur. c. 7. nu. 79. no-
minans diabolum. c. 14. nu. 7. omnis an
communicandus. c. 8. nu. 39.

Infirmi vbi audiendi. c. 7. nu. 99.
Infirmi an quærendi, pro sacramentis. c. 13.
num. 1.

In pænalibus mitior eligitur. c. 5. nu. 22.
Impedimentum matrimonij secretum sciēs.
cap. 10. num. 39.

In præiudicium tertij non iudicatur nisi de
claris

I N D E X

claris. c. 15. num. 25.

Impossibilitas excusat. c. 15. nu. 31.

Inquisitio peccatorum publicorum quandiu
duret. c. 12. nu. 3.

Intentionis regula. c. 15. num. 41.

Interrogationi pœnitentis quomodo respon-
dendum. c. 7. nu. 34.

Interrogationes in confessione an faciendæ.
c. 7. nu. 23. earum modus. ibi.

Irregularitas quando contrahatur. cap. 15.
num. 38.

Iuramenta quæ teneant. 15. nu. 44.

Ius episcopi an curatus tueatur. c. 12. nu. 64.

L

Laboranti in festo quando credendum.
c. 12. num. 20.

Lampas an ardeat ante Eucharistiam. c. 12.
num. 68.

Legatis in pijs quid agendum. c. 13. num. 8.
quando ab eis deterreat curatus. cap. d.
num. 9.

Legem quis interpretatur. c. 15. num. 33.

Leges quando non obligent. c. 15. n. 32. quan-
do sunt sibi contrariæ quid agendum. c.
15. num. 34.

Liber baptismi & mortuorum. c. 12. nu. 41.
mortuorum & confirmationis. c. 12. n. 43.

Librum prohibitum an curatus reddat. cap.

I N D E X

12.num. 53. 54.

Libros malos an cōburat curatus. c. 12. n. 55.

an peccet curatus non destruens. c. d. n. 56.

Licentia absentia an det capitulum. c. 1. nu.

28. an det ordinario inferior. cap. 1. num.

29. pro obtinenda dare aliquid an pecca-

tum. c. 1. nu. 30. absentia pro mendacium

an valida. c. 1. nu. 24. laborandi in festo. c.

12. nu. 12. quis dat eam. c. 12. num. 13. pro

quibus causis. c. 12. nu. 15. an danda gra-

tis. c. 12. num. 17. cibi prohibiti. c. d. nu. 21.

non ieiunandi. c. 12. nu. 22. peregrinandi .

c. d. num. 24. confitendi foris. c. d. nu. 25.

Literæ dispensationis matrimonij quando

non necessaria. c. 10. nu. 38.

M

M Agiftratus secularis non exerceat iu-
ridictionem in ecclesia. c. 14. nu. 8.

Mala occulta an curatus impediatur. c. 12. nu.

10. res an furanda vt destruat. cap. 12.

num. 58.

Mathematici & indouini. c. 12. nu. 61.

Matrimonium .

Matrimonio requisita a Conc. Trid. c. 10. n.

1. Denunciations. c. d. nu. 2. quis in eis di-

spensat. c. d. nu. 2. si interpollantur. c. d. nu.

4. si remittantur. c. d. nu. 5. interrupte reaf-

sumuntur. c. d. nu. 6. quomodo fiant si adsit

impe-

I N D E X

impedimentum. c. d. nu. 6. eorum practica
 c. d. nu. 7. vbi fiant. c. 10. num. 8. 9. quando
 fiant. c. d. nu. 10. quando curatus dimittat.
 c. d. num. 11. quibus diebus festis fiant. c.
 d. num. 12.

Matrimonium an statim celebretur post de-
 nunciaciones. c. 10. nu. 13. vbi celebran-
 dum. c. d. num. 15. 16.

Matrimonij minister. c. 10. nu. 14. testes. c. d.
 num. 15. eorum etas. c. d. nu. 23. quot te-
 stes eum impediunt. c. d. nu. 30.

Matrimonium quando nullum. c. 10. nu. 24.

Matrimonij tempus. c. 10. nu. 25. quando in-
 cipiatur. c. d. num. 26. bona. c. d. nu. 28.

Matrimonio quæ prohibita tempore vetito
 c. 10. num. 27. dubium emergens. cap. d.
 num. 29.

Matrimonij impedimentum sciens curatus
 an reuelet. c. 10. nu. 31. cum quanto pericu-
 lo. c. d. nu. 32. consensus non liber. cap. 10.
 num. 34. quomodo exprimat. c. d. num.
 35. si dissentiant contrahentes. c. d. nu. 36.

Matrimonium clandestinum quomodo reua-
 lidandum. c. 10. nu. 41. quando transeat
 in sponsalia. c. d. nu. 41. quomodo reuali-
 dandum si sit nullum. c. d. num. 52. inter
 infideles conuersos. c. d. nu. 53.

Matrimonij forma. c. 10. num. 43. 45. 46.

Matrimonio prohibenda. c. d. nu. 47.

Matrimonium per procuratorem celebra-
 tum

I N D E X

- tum. c. d. num. 44.
- Mentiri in prædicando an mortale. cap. 3. num. 15.
- Meretricis absolutio in morte. cap. 7. nu. 95.
- Meretrices an tollerandæ. c. 12. nu. 6.
- Minanti graua curato pro matrimonio quid agendum. c. 10. nu. 33.
- Miracula noua si fiant quid agat curatus. c. 12. nu. 51. 52.
- Modus agendi cum hæreticis. cap. 12. nu. 67. 69. 70. dispensandi in præceptis ecclesiæ. c. 12. nu. 23.
- Molæ non baptizandæ. c. 6. nu. 8.
- Mors an denuncianda infirmo. c. 13. nu. 2.
- Moriens actu quomodo absoluetur. cap. 7. num. 90.
- Mortis signa, & practica. c. 6. nu. 10.
- Mortua in partu an introducenda in ecclesiam. c. 14. nu. 12.
- Mortuorum aperitio an concedenda. cap. 14. num. 11.
- Mortuus quando sepeliendus. c. 14. num. 1. qua hora. c. d. nu. 2. an gratis. c. dict. num. 3. quando non sepeliendus. cap. dict. num. 4. censuratus & absolutus in morte an sepeliendus. c. d. nu. 5.
- Mundicia rerum sacrarum. c. 2. nu. 33.
- Missa an interrumpenda & reassumenda. c. 2 nu. 10. an interrumpenda & discedendum ab altari. c. d. nu. 11. an dicenda non dicto matu-

I N D E X

matutino. c. 2. n. 16. incepta si non perficiatur quid agendum. c. 2. num. 43. cantata curati an applicanda. c. 2. nu. 25. eadē, an diuersa intentione possit duobus applicari. c. 2. num. 25. an possit dici pro petitione futura. ibi. pro dicenda an possit stipæ diminuta alteri dicenda dari. cap. 2. num. 19. an semel accepta possit augeri. c. 2. num. 25.

Missæ promissio gratuita quomodo intelligenda. c. 2. nu. 25. varię promissiones quomodo intelligendæ. ibi. pars quæ possit applicari. c. 2. nu. 25.

Missæ de Requiem quando dicantur. cap. 14. num. 13. S. Gregorij. c. 2. nu. 44.

Missam interrumpentis pæna. c. 2. nu. 14. non dicens in promisso loco an peccet. c. 2. nu. 25. promissam differre an peccatum. c. 2. num. 25.

Missarum in magno numero quid agendum. c. 2. num. 25.

N

Necessitas excusat. c. 15. nu. 30.

Necessaria licentia pro absentia bimestri. c. 1. num. 21.

Necessi an sit confessarium vidisse signa contritionis infirmi. c. 7. nu. 88.

Nomina gentilium an in baptismo imponenda

I N D E X

da. cap. 6. num. 25. plura an eidem possint
imponi capitulo 6. num. 25.
Non omne licitum in foro exteriori . cap.
15. num. 45.

O

Obstetrices, quid agendum cum illis pro
baptismo. c. 6. nu. 46. imperitæ prohi-
bendæ. c. 6. num. 47.

Opinio communis tenenda. c. 15. nu. 12. quæ.
c. d. nu. 13. quæ præferatur. c. d. nu. 14. con-
traria. c. d. nu. 15. equæ tuta. c. d. num. 16. do-
ctoris. c. d. num. 17. propria. c. d. num. 18.
magistri. c. d. nu. 19.

Opiniones quæ non sunt publicæ docendæ.
c. 15. num. 40.

Opinionibus diuersis concurrentibus in
casu quid. c. 7. num. 53.

Ordinatio & præceptum distinguuntur. c. 2.
num. 3.

P

Pacem nolens dare an absoluendus. c. 7.
num. 82.

Pannus & candela an possint seruire in ba-
ptismo secundo. c. 6. nu. 24.

Passio dum cantatur an sacerdos totum reci-
tet. c. 2. num. 41.

Par-

I N D E X

- Particulæ qua hora de nocte possint celebra-
 ri, c. 8. n. 28. 29. consecrandæ an offeren-
 dæ. c. 2. n. 27. si deficient quid agendum, c.
 d. n. 28.**
- Particula si cadat. c. 8. n. 4. quomodo conser-
 uetur. c. d. n. 6. quanta debeat esse. c. d. n. 7.
 si desit pro communione, c. d. n. 13.**
- Parturiens quomodo audienda, c. 7. n. 80.**
- Paruitas rei in omni materia excusat. ca-
 pitulo 15. numero 26.**
- Paruuli quando baptizandi inuitis eorum
 parentibus, c. 6. n. 14. in cijs eisdem. c. d.
 n. 15.**
- Patrinus an in baptismo necessarius, c. 6. nu.
 26. quis possit esse, c. d. 27. 31. sua ætas, c. d.
 n. 28. 29. an sciat rudimenta fidei, c. d. nu.
 30. an admittendus qui prohibitus, c. d. n.
 31. an respondeat in baptismo, c. d. nu. 37.
 plurium filiorum eiusdem viri an possit ef-
 se idem vir. c. 6. n. 38. an possit esse cogna-
 tus. c. 6. n. 40.**
- Patrini intentio an necessaria. c. 6. n. 41. quot
 possint esse. c. 6. n. 33.**
- Peccatum omne voluntarium. c. 15. n. 49.**
- Peccata in prædicatione quæ admonenda. c.
 3. n. 20. quomodo specie vel numero diffe-
 rant. c. 15. n. 51. cordis quomodo multipli-
 centur. c. d. n. 52. oris quomodo multipli-
 centur. c. d. n. 53. operis quomodo multi-
 plicentur, c. d. n. 54. & eorum grauitas quo-
 mo-**

I N D E X

modo cognoscenda. c. 15. n. 55.

Peccator publicus quandiu duret talis. c.

12. n. 4. docendus de veritate quando. c. 7

n. 33. publicus an experiatur de emenda-

tione ante communionem. c. 12. n. 4. an

statim absolendus. c. 5. n. 31.

Peccator occultus an communicandus. c. 5.

n. 21. infirmus & bona practica. ibi. an cõ-

pellendus ad communionem in Paschate.

c. d. n. 22.

Peccatori publico, & occulto an extrema vn-

ctio neganda. c. 5. n. 32.

Peccatoris publici matrimonium. c. 5. n. 33.

Peccatorum numerus impossibilis quomo-

do confitendus. c. 7. n. 25. an calculandus.

c. d. n. 26.

Pœna non prædicantis. c. 3. n. 5. non residen-

tis. c. 1. n. 32. quando debeat. c. d. n. 33.

non residentis an moderanda. c. d. n. 35. la-

borantis in festo a quo remittatur. c. 12.

n. 18. non debetur vbi non interuenit cul-

pa. c. 15. n. 50. non debetur ante condem-

nationem. c. 15. n. 29.

Pœnitentia nemini negatur. c. 5. n. 23. publi-

ca quando detur. c. 7. n. 69. sanorum quæ,

c. 7. nu. 68. potest dari grauis sine obliga-

tione. c. 7. n. 70. quæ danda moribundis. c.

7. n. 102. an possit mutari a secundo con-

fessario. c. 7. n. 105. quomodo sit commu-

tanda. c. d. n. 106. quoad vsque sit commu-

N n

tanda,

I N D E X

- tanda, c. d. n. 107.
 Pœnitentiam nolens an absoluendus . c. 7. n. 58. det curatus sub mortali. c. 7. n. 59.
 Pœnitens contrariæ opinionis quomodo ab soluatur. c. 7. n. 52.
 Pœnitenti an pro se, & contra se credendum. c. 7. n. 30. remisso pro absolutione an cre dendum, c. d. n. 31.
 Peregrini venientes in parochia. c. 12. n. 7.
 Persona scandalosa quæ. c. 12 n. 5.
 Pestæ infectus quomodo audiendus . cap. 7. num. 79.
 Planeta quomodo non benedicatur vsu. c. 2. num. 38.
 Populus quando patiat non residente cu rato. c. 1. n. 9.
 Practica pro baptismo domi. c. 6. nu. 20. pro absolutione censurati in morte. c. 5. n. 26. 27. pro moriente & nolente confiteri. c. 7. n. 81. pro multis confessionibus in Pa schate. c. 7. n. 17.
 Practica pro extrema vnctione . c. 9. nu. 16. 23. matrimonij. c. 12. n. 41.
 Prædicare in mortali mortale. c. 3. n. 14.
 Prædicatio curati quantum durabit. c. 3. n. 8.
 Præparatus, non præparatus quomodo in confessione audiendus. c. 7. nu. 21. quando audiendus. c. d. n. 22.
 Præsentare se quamprimum quid. c. 7. n. 75.
 Probabilitas quid in moralibus. c. 15. nu. 20.
 Pro-

I N D E X

Properandum quomodo pro extrema vn-
ctione. c. 9. n. 21.

Prudentia curato necessaria. c. 11. n. 1.

Publicus peccator qui. c. 5. n. 14. 15. per quot
actus fiat talis. c. d. nu. 16. quando secreto
possit communicari. c. 5. nu. 17. in morte
an communicandus. c. 5. nu. 18. quomodo
repellendus a communione. c. 5. n. 20.

Puer non natus an baptizetur. c. 6. n. 8. quo-
modo in confessione audiendus. c. 7. n. 16.
dubius de vsu rationis pro confessione in
morte. c. 7. nu. 36. quando eliciat actum
charitatis erga Deum. c. d. nu. 38. quando
communicandus, c. 8. n. 10.

Pueri quomodo absoluendi, c. 7. n. 35. quan-
do habeant vsu rationis, c. 7. num. 36.
quo tempore confessionem faciant. c. 7.
n. 37.

Puerpera quando introducenda in ecclesiã.
c. 10. n. 55.

Puerperæ officium an domi possit fieri. c. 10.
n. 56.

Q

Quæ faciant bonam residentiam, cap.
1. n. 3.

Quid agendum cum eo cui in mor-
te non possunt imponi imponenda. cap. 7.
n. 89.

I N D E X

Quot dies vel quot horæ faciant malam re-
sidentiam. c. 1. n. 4.

Quæstuarij quomodo tractandi, & eorum
practica. c. 2. 29.

R

Ratihabitio in absoluteione quæ valida.
c. 7. n. 10.

Rebaptizandum cum conditione quando. c.
6. n. 18.

Reconciliatio non fiat ad altare. c. 8. n. 1.

Regulæ generales possidenda. c. 15. n. 4.

Reliquiæ repertæ in altari post communi-
onem. c. 8. n. 40.

Remedium contra mucorem. c. 2. nu. 34. mu-
res. c. d. n. ibi. pro deliberatione in arduis.

c. 11. n. 18. pro fulminationibus excommu-
nicationum. c. 12. n. 46.

Restituat curatus pro alijs quomodo. c. 12.
n. 27.

Restitutionis radix & causæ excusantes. c.
15. n. 36.

Restitutione in dubio quid agendum. cap. 7.
n. 83.

Restituere quis teneatur. c. 15. n. 35.

Rubrica missalis an sub mortali obliget. c.
2. n. 16.

Rusticus quomodo audiendus in confessio-
ne. c. 7. n. 16.

I N D E X

- S**acerdos ignotus an admittendum ad celebrationem. c. 2. n. 26. an celebret non ieiunus pro vitando scandalo. c. 2. nu. 42. simplex an absoluat ab excommunicatione maiori. c. 7. n. 51.
- Sacra scriptura quomodo interpretanda. c. 3. n. 16. an si fuerit doctor interpretetur. c. d. n. 17. & sensus sui. c. d. n. 19.
- Sacramenta irreiterabilia quomodo iteranda. c. 5. n. 52. petere quid. c. 5. nu. 4. an danda toties quoties petuntur. c. d. n. 7. quando curatus sine peccato ea neget. c. d. n. 8. quibus neganda. c. 5. n. 12. an danda cum periculo vite. c. 5. n. 58. quo tempore non possint dari. c. d. n. 54. vbi danda. c. d. n. 57. tangere in mortali an peccatum. c. 5. nu. 45.
- Scientia scandali necessaria propter emergentia. c. 15. n. 8.
- Sal pro baptismo sit modicus. c. 6. n. 6.
- Sepelire quis dicatur. c. 14. n. 6.
- Sepeliatur an blasphemus in morte. c. 14. n. 7. an inuentus sine signo baptismi. c. d. n. 8.
- Solemnitates sacramentorum solite an feruentur in necessitate. c. 5. n. 39.
- Sollicitatus a mala femina. c. 7. n. 84.
- Sponsa ante translationem an debitum reddat.

I N D E X

dat.c.10.n.59.

Sponsi matrimonio abutentes quomodo corrigendi.c.10.n.60.

Stipendium an necessarium substituto procurato.c.1.n.20.

Studium sit diligens.c.15.nu.9. cum formatione practice.c.d. n.10. de quibus maxime sit.c.d. nu.11. casuum conscientie sit continuum.c.15.n.3.

Stulti pro sacramentis quomodo tractandi.c.12.n.11.

Surdus quomodo in confessione audiendus.c.7.n.15.

Suspectus suspitione violenta an admittendus ad sacramenta.c.5.n.13.

T

Tenens domi ad baptismum in necessitate an fiat compater.c.6.n.34.

Testamentum an scribat curatus.c.13.n.7.

Testari hortetur curatus.c.13.n.6.

Testes quot probent confessionem,c.7.n.55

Testes pro matrimonio an vocandi.cap.10. num.22.

Testes sufficientes ad impediendum matrimonium.c.10.n.30.

Trina immersio infusio vel aspersio an baptismum necessaria.c.6.n.12.

Tutior in dubio eligenda.c.15.n.21.

I N D E X

V

VAgabundi vitij detectio an licita, c. 2.
nu. 30. quomodo coniungendi in ma-
trim. c. 10. n. 37.

Vagus cui confiteatur. c. 7. n. 12.

Vitia contraria bonæ gubernationi, cap. 11.
num. 20.

Vnctio extrema, vide extrema vnctio.

Voluens infirmum pro vnctione si moriatur
c. 9. n. 17.

Votum oblitum commutari in iubileo an
postea commutetur. c. 7. nu. 32. quomodo
commutandum. c. 7. n. 32. habenti, & con-
trahere matrim. volenti quomodo re-
spondendum. c. 10. n. 40.

Vfuræ natura. c. 15. nu. 39.

Vfurarius quomodo absoluendus. c. 7. n. 96.

Vulneratus quomodo audiendus. c. 7. n. 80.

F I N I S.

REGESTVM

✠ A B C D E F G H I
K L M N O P Q R S T V
X Y Z.

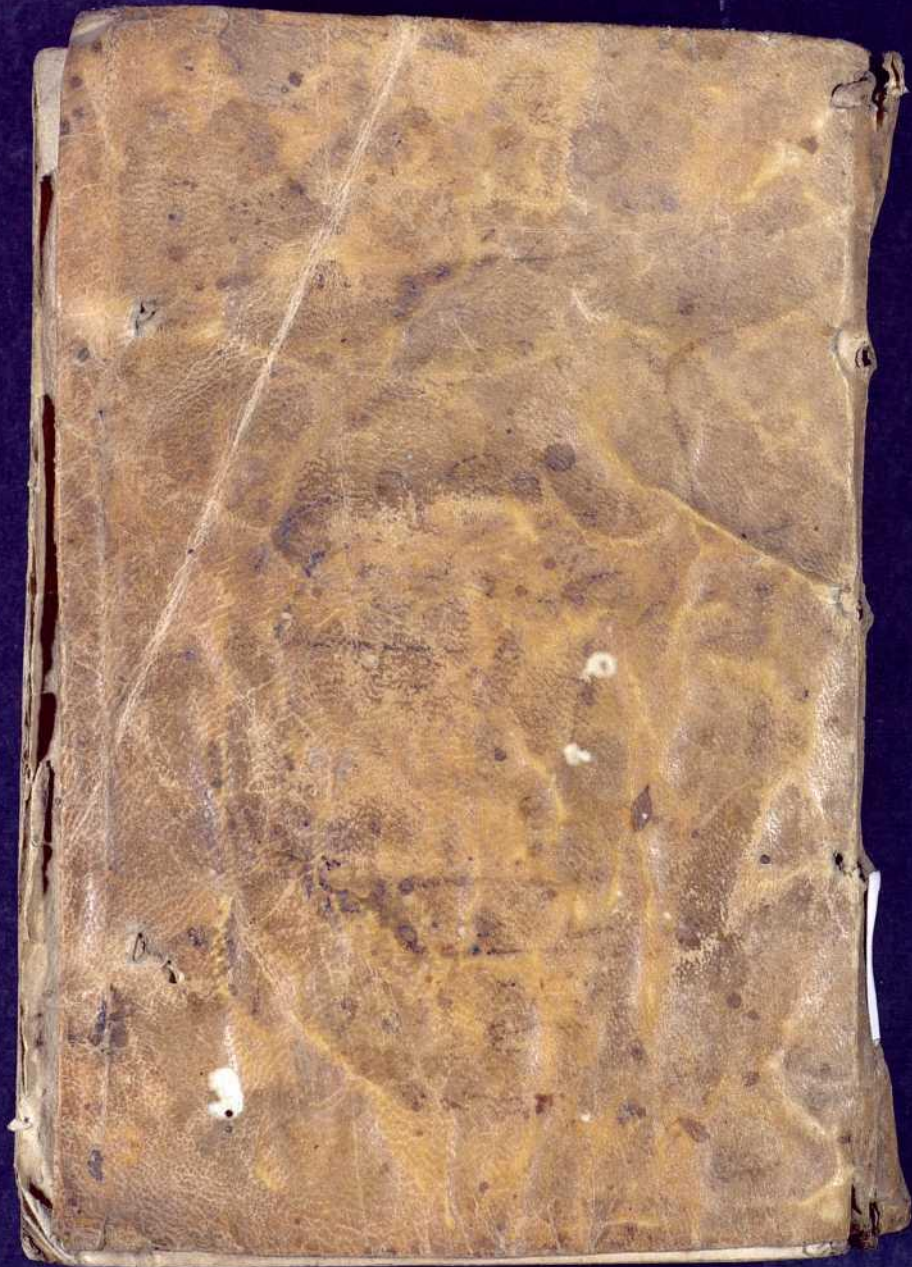
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii
Kk Ll Mm Nn.

Omnia sunt folia integra, præ-
ter ✠, & Nn, quæ sunt semi-
folia.

190 Tomisto. H

2

235